

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE
İLİŞKİN TUTUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN

HAZIRLAYAN
İlhan İLTER

ELAZIĞ-2009

ONAY

T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN
TUTUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez / / tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği /oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Danışman

Üye

Üye

Yrd. Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN Doç.Dr. Raşit ZENGİN Doç.Dr.Burhan AKPINAR

**Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsünün Yönetim Kurulu'nun
...../...../.....tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.**

Doç. Dr. Erdal AÇIKSES

Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

İlhan İLTER

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İlköğretim Ana Bilim Dalı

Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

2009; Sayfa: XVII +187

Bu araştırma, sınıf öğretmenliği bilim dalı 4. Sınıf öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini; Fırat üniversitesi, İnönü Üniversitesi ve Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalının 4. sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise bu sınıflarda okuyan 2008-2009 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören 172'si erkek 140'ı kız olmak üzere toplam 312 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırma ile ilgili veriler araştırmacı tarafından geliştirilen öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğiyle toplanmıştır. İki bölümden oluşan ölçeğin birinci bölümünde

kişisel bilgilere, ikinci bölümde ise sınıf öğretmeni adaylarının meslek tutumlarını belirlemek amacıyla tutum maddelerine yer verilmiştir.

Ölçekten elde edilen veriler kodlanarak bilgisayar ortamında SPSS paket programı yardımıyla çözümlenmiştir. Ölçeğin birinci bölümüyle ilgili verilere ilişkin frekans, aritmetik ortalama ve yüzde dağılımı alınmış. Öğrencilerin tutumlarının belirlenmesine yönelik olarak tutumların farklılığını ortaya koyabilmek için ikili karşılaştırmalarda bağımsız gruplar için t-testi, ikiden fazla değişken grupların karşılaştırmasında ise tek yönlü varyans analizi(ANOVA) kullanılmıştır. Ayrıca verilerin homojen olduğunu anlamak için Levene testi kullanılmıştır. Görüşler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı $p = 0.05$ manidarlık düzeyinde test edilmiştir. Bu çalışma %95 güven aralığında yapılmıştır. Araştırma sonunda literatür taramasından ve araştırmadan elde edilen verilere göre araştırmacı tarafından ortaya konulan bulgular ve önerilere yer verilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular şunlardır;

1.Sınıf öğretmenliği anabilim dalı öğrencilerin genel olarak öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları olumludur.

2.Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılaştığı, kızların erkeklere oranla daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmektedir.

3-Öğrencilerin öğretmenlik mesleğinin akademik yönüne olan tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılaştığı, kızların erkeklere oranla daha olumlu tutumlara sahip oldukları ve akademik algıların daha fazla olduğu görülmektedir.

4.Öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre tutumlarının farklılık gösterdiği ancak aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Genel liselerden mezun olan öğrencilerin Yabancı dil ağırlıklı olan lise (süper lise) ve Anadolu öğretmen lisesi çıkışlı öğrencilere göre daha olumlu tutumlara sahip olduğu görülmektedir.

5. Öğrencilerin öğretmenlik mesleğinin akademik yönüne olan tutumları ve mezun oldukları liseye göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Buna göre Yabancı dil ağırlıklı olan liselerden (süper liseler) mezun olan öğrencilerin genel lise ve Anadolu öğretmen

liselerinden mezun olan öğrencilere göre öğretmenliğin akademik tutumuna daha olumlu baktıkları görülmektedir.

6. Öğrencilerin baba mesleği ve baba öğrenim durumlarının meslek tutumlarında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.

7. Öğrencilerin ailede öğretmen olma durumu değişkenine göre öğretmenliğin mesleki ve akademik tutumları arasında anlamlı farklılıkların olmadığı görülmektedir.

8. Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre meslek tutumları arasında manidar bir farklılık olduğu saptanmıştır. Aylık alt ve orta aile gelirine sahip öğrencilerin öğretmenlik mesleğine olan tutumları aylık yüksek gelire sahip öğrencilere göre daha olumlu olduğu görülmektedir.

9. Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin akademik yönüne ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Aylık yüksek aile gelirine sahip öğrencilerin aylık alt ve orta aile gelirine sahip öğrencilere göre kariyer algılarının ve akademik istekliklerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmenlik mesleği, sınıf öğretmenliği, lisansüstü eğitim, öğretmen tutumu.

ABSTRACT

Master Thesis

Research on Attitudes of Teacher Candidates toward Teaching Profession in terms of Some Variants

İlhan İLTER

Fırat University

Institute of Social Sciences

Department of Primary School Teaching

Chair of Primary School Education

2009; Page: XVII +187

This study was carried out to investigate the attitudes of 4th grade students in the chair of primary in education faculty towards teaching profession in terms of some variants. The scope of the study is composed of the students attending 4th grade in Education Faculty at Fırat University, İnönü University and Erzincan University. Sample group includes totally 312 students, 172 of whom are males and 140 of whom are female students, studying in these classes during 2008-2009 Education-Teaching year.

The data related to the study were gathered by attitude scale toward teaching profession developed by the researcher. In the first part of the scale composed of two parts,

there was personal information, and in the second part, there were attitude expressions in total in order to determine the profession attitudes of the candidates.

The data collected from the scale were analyzed by SPSS packet program on computer by being coded. Frequency, arithmetic average and percentage distribution related to the data of the first part of the scale were taken. To determine the attitudes of the students, t-test for independent groups in paired comparisons and one way analysis of Variance (ANOVA) in comparison of variants over two were used to present the difference of the attitudes. In addition, Levene test was used to understand the homogeneity of the data. Whether there is a significant difference among ideas was tested on $\alpha = 0.05$ significance level. Moreover, this study was done at 95% confidence interval.

At the end of the study, there were suggestions by the researcher according to the data collected from literature review and research. The findings from the study are as following:

1. The attitudes of Class Teaching Department students toward teaching profession are generally positive.
2. It is seen that the attitudes of the students toward teaching profession change according to gender and female students have more positive attitudes than male students.
3. It is seen that the attitudes of the students toward master education of teaching profession change according to gender and female students have more positive attitudes and more academic perception than male students.
4. It is seen that the attitudes of the students change according to the type of high school they graduated but there is not any significant difference among them. It is seen that the students who graduated from regular high school have more positive attitudes than the students who graduated from super high schools and Anatolian teacher high school.
5. It is seen that there is a significant difference among attitudes toward master education according to the high school they graduated. Yet, it is seen that the students who graduated from super high schools lean more toward master education than the students who graduated from regular high schools and Anatolian teacher high schools.

6. It was determined that parental profession and education background of the father do not change the professional attitudes of the students.

7. It is seen that there is not a difference among professional attitudes according to the variant of existence of a teacher and toward master education in the family of the students.

8. It was determined that there is a significant difference among professional attitudes according to family income state of the students. It is seen that monthly family low and middle-income students have more positive professional attitudes than monthly family high-income students.

9. A significant difference among attitudes toward master education was determined according to family income state. Monthly family high-income families have more career perceptions and of academic requirements than monthly family low and middle-income families.

Key words: Teaching profession, class teaching, master, teacher attitude

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ONAY	I
ÖZET	II
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar	XIII
ÖNSÖZ	XVI

BÖLÜM I

1.GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Araştırmanın Amacı	6
1.2.1.Alt amaçlar	6
1.3.Araştırmanın Önemi.....	8
1.4.Sayıtlar... ..	10
1.5.Sınırlılıklar	11
1.6.Tanımlar.....	11

BÖLÜM II

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE	13
2. 1.ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ.....	13
2.1.1.Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği ve Tarihsel Gelişimi	18
2.1.1.1.Selçuklu Türkiye’sinde Öğretmenlik Mesleği	19
2.1.1.2. Osmanlı Türkiye’sinde Öğretmenlik Mesleği	19
2.1.1.3. Cumhuriyet Türkiye’sinde Öğretmenlik Mesleği.....	20
2.1.2.Öğretmenlik Mesleğinin Önemi	22
2.1.3.Öğretmenlik Mesleğinin Yasal Dayanakları.....	27
2.1.4.Öğretmen Nitelikleri ve Önemi	28

2.1.5. Öğretmenlik Mesleğinde Olması Gereken Özellikler	32
2.1.5.1 Kişisel Özellikler	35
2.1.5.2. Mesleki Özellikler.....	36
2.1.5.2.1. Alan bilgisi.....	39
2.1.5.2.2. Öğretmenlik Meslek Bilgisi.....	40
2.1.5.2.3.Genel kültür	41
2.1.6. Öğretmenlerden Beklenenler	42
2.1.7.ÖĞRETMENİN ROLLERİ	44
2.1.7.1.Sınıf Öğretmeninin Okul İçerisindeki Rolü	46
2.1.7.2.Çevre ve Aile İlişkilerindeki Rolü	52
2.1.7.3.Rehberlik Rolü	53
3.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM.....	56
3.1.Lisansüstü Eğitimin Tanımı	56
3.2.Lisansüstü Eğitimin Önemi.....	57
3.3.Lisansüstü Eğitimin İşlevi.....	58
4.TUTUM KAVRAMI	61
4.1.Tutumların Kazanılması.....	62
4.2.Tutumları Oluşturan Temel Öğeler.....	64
4.2.1.Bilişsel Öğeler.....	64
4.2.2.Duyuşsal Öğeler	64
4.2.3.Davranışsal Öğeler	65
4.3.Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutum	65
4.4.Lisansüstü Tutum.....	67
5.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	67
5.1. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar.....	67
5.2. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	72

BÖLÜM III

YÖNTEM	74
6.1.Araştırmanın Modeli	74
6.2.Evren ve Örneklem	75

6.3.Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	75
6.4.Verilerin Toplanması	78
6.5.Verilerin Analizi.....	78

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR.....	80
7.1.ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL BİLGİLERİNE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	80
7.1.1.Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre dağılımı.....	80
7.1.2.Öğrencilerin mezun oldukları lise türü değişkenine göre dağılımı	82
7.1.3.Öğrencilerin ailelerinde öğretmen olan birisinin olma durumuna göre dağılımı	83
7.1.4.Öğrencilerin anne mesleğine değişkenine göre dağılımı	84
7.1.5.Öğrencilerin baba mesleği değişkenine göre dağılımı	85
7.1.6.Öğrencilerin baba öğrenim durumu değişkenine göre dağılımı.....	86
7.1.7.Öğrencilerin ailelerinin ikamet ettiği yere göre dağılımı	87
7.1.8. Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre dağılımı	88
7.1.9. Öğrencilerin lisansüstü eğitim alma istekliklerine yönelik dağılımları	89
7.2.ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN OKUDUKLARI BÖLÜMÜ TERCİH ETME NEDENLERİNE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR	93
7.3.ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN TUTUMLARINA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR	96
7.4.ARAŞTIRMANIN ALT AMAÇLARINA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR	109
7.4.1.Araştırmanın Birinci Alt Amacına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	110
7.4.1.1.Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğine olan tutumlarının karşılaştırılması	110
7.4.1.2. Öğrencilerin mezun olunan lise türü değişkenine göre öğretmenlik mesleğine olan tutumlarının karşılaştırılması	120
7.4.1.3.Öğrencilerin ailede öğretmen olan birisinin olma durumu değişkenine göre meslek tutumlarının karşılaştırılması	124

7.4.1.4. Öğrencilerin baba mesleği değişkenine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırılması	126
7.4.1.5. Öğrencilerin baba öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırılması	128
7.4.1.6. Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırılması	132
7.4.2.Araştırmanın İkinci Alt Amacına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	141
7.4.2.1 Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitime olan tutumlarının karşılaştırılması	141
7.4.2.2. Öğrencilerin mezun olunan lise türü değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitime olan tutumlarının karşılaştırılması	145
7.4.2.3.Öğrencilerin ailede öğretmen olan birisinin olma durumu değişkenine göre mesleğin lisansüstü eğitime yönelik tutumlarının karşılaştırılması	148
7.4.2.4. Öğrencilerin baba mesleği değişkenine göre mesleğin lisansüstü eğitime yönelik tutumlarının karşılaştırılması	150
7.4.2.5. Öğrencilerin baba öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitime yönelik tutumlarının karşılaştırılması	154
7.4.2.6.Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitime yönelik tutumlarının karşılaştırılması	156
7.4.2.7. Öğrencilerin yüksek lisans eğitimi alma isteklilik derecesine göre meslek tutumlarının karşılaştırılması	160

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER	163
SONUÇLAR.....	163
1. Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bulgularını yansıtan sonuçlar	163
2. Meslek seçimi sebeplerine ve meslek tutumlarına ilişkin sonuçlar	165
3. Araştırmanın alt amaçlarına yönelik sonuçlar	167
3.1.Araştırmanın birinci alt amacına yönelik sonuçlar	167
3.2.Araştırmanın ikinci alt amacına yönelik sonuçlar	168

ÖNERİLER.....	172
KAYNAKLAR.....	175
EKLER	185
Ek 1 Tutum Ölçeği Formu.....	185
Ek 2 Özgeçmiş.....	187

TABLÖLAR

Tablo-1: Öğretmen nitelikleri

Tablo-2: Araştırmanın evreni ve örneklemi

Tablo 3: Kmo ve Barlett Testi

Tablo-4: Öğrencilerin cinsiyetine göre frekans ve yüzde dağılımları

Tablo-5: Öğrencilerin mezun olunan lise türüne göre frekans ve yüzde dağılımları

Tablo-6: Öğrencilerin ailesinde öğretmen olan birisinin olma durumuna göre frekans ve yüzde dağılımları

Tablo-7: Öğrencilerin anne mesleğine göre frekans ve yüzde dağılımları

Tablo-8: Öğrencilerin baba mesleğine göre frekans ve yüzde dağılımları

Tablo-9: Öğrencilerin baba öğrenim durumuna göre frekans ve yüzde dağılımları

Tablo-10: Öğrencilerin ailelerinin ikamet ettiği yerlere göre frekans ve yüzde dağılımları

Tablo-11: Öğrencilerin aile gelir durumuna göre frekans ve yüzde dağılımları

Tablo-12: Öğrencilerin yüksek lisans eğitimini alma istekliliğine göre frekans ve yüzde dağılımları

Tablo-13: Öğrencilerin yüksek lisans eğitiminden sonra doktora eğitimini alma istekliliğine göre frekans ve yüzde dağılımı

Tablo-14: Öğrencilerin mezun olduktan sonra akademik personel olma istekliliğine göre frekans ve yüzde dağılımları

Tablo-15: Öğrencilerin öğretmenlik mesleğini tercih nedenine göre frekans ve yüzde dağılımları

Tablo-16: Öğrencilerin öğretmenlik mesleğini tercih nedenine göre maddelerin aritmetik ortalama dağılımları

Tablo-17: Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine olan tutumlarının frekans, ortalama ve yüzdelik dağılımları

Tablo-18: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin tutumlarına (madde 9-10-11) ilişkin t-testi sonuçları

Tablo-19: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutumu maddesinin (11.madde) Mann Whitney U Testi sonuçları

Tablo-20: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin tutumlarına (madde 12-13-14) ilişkin t-testi sonuçları

Tablo-21:Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutumu maddesinin (12. madde) Mann Whitney U Testi sonucu

Tablo-22:Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutumu maddesinin (13. madde) Mann Whitney U Testi sonucu

Tablo-23:Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin tutumlarına (Madde 15-16-17-18) ilişkin t-testi sonuçları

Tablo-24:Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin tutumlarına (madde 19-29-30) ilişkin t-testi sonuçları

Tablo-25:Öğrencilerin mezun olunan lise türü değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin tutumlarına ilişkin varyans analizi (Annova) sonuçları

Tablo-26:Öğrencilerin mezun olunan lise türü değişkenine göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutum maddelerine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları

Tablo-27:Öğrencilerin ailelerinde öğretmen olan birisinin olma durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin tutumlarına ilişkin varyans analizi (Annova) sonuçları

Tablo-28:Öğrencilerin ailelerinde öğretmen olan birisinin olma durumu değişkenine göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutumu maddesinin(30.madde) Kruskal Wallis H Testi sonucu

Tablo-29:Öğrencilerin baba mesleği değişkenine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların varyans analizi (Annova) sonuçları

Tablo-30:Öğrencilerin baba öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların varyans analizi (Annova) sonuçları

Tablo-31:Öğrencilerin baba öğrenim durumuna göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutumu maddelerine(12.ve 29.madde) göre Kruskal Wallis H Testi sonuçları

Tablo-32:Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların varyans analizi (Annova) sonuçları

Tablo-33:Öğrencilerin aile gelir durumuna göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutumu maddelerine (9,11,12,15) göre Kruskal Wallis H Testi sonuçları

Tablo-34:Öğrencilerin aile gelir durumuna göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutumu maddelerine(17,29,30) göre Kruskal Wallis H Testi sonucu

Tablo-35:Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitim tutumlarına ilişkin t-testi sonuçları

Tablo-36:Öğrencilerin mezun olunan lise türü değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitim tutumlarının varyans analizi (Annova) sonuçları

Tablo-37:Öğrencilerin ailede öğretmen olan birisinin olma durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitim tutumlarının varyans analizi (Annova) sonuçları

Tablo-38:Öğrencilerin baba mesleği değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitim tutumlarının varyans analizi (Annova) sonuçları

Tablo-39:Öğrencilerin baba öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine olan tutumların varyans analizi (Annova) sonuçları

Tablo-40:Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitime yönelik tutumlarının varyans analizi (Annova) sonuçları

Tablo-41:Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre homojen dağılım göstermeyen lisansüstü tutum maddesinin (27.madde) Kruskal Wallis H testi sonucu

Tablo-42:Öğrencilerin yüksek lisans eğitimini alma isteklilik derecesine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların varyans analizi (Annova) sonuçları

ÖNSÖZ

Bir ülkede yeni nesillerin yetişmesinde geniş ölçüde o ülkenin eğitim sisteminin sorumlu olduğu ve eğitim sistemin en önemli ögesinin öğretmen olduğu bilinmektedir. Öğretmenlerin kendilerinden beklenen görevleri iyi bir biçimde yerine getirmeleri öncelikle işlerini sevmeleri ile iyi bir yaşam ve çalışma koşullarına sahip olmalarıyla mümkündür. Öğretmenlerin başarılı bir eğitim-öğretim faaliyeti gerçekleştirebilmeleri için kendilerini yeterli görmeleri ve mesleğe yönelik olumlu tutumlara sahip olmaları gerekmektedir. Öğretmen adaylarının mesleğe karşı olumlu tutum geliştirmesi verilen eğitimin niteliğine bağlıdır.

Nitelikli öğretmen yetiştirilmesi ve programların başarısının artırılması için aday öğretmenlerin mesleğe ilişkin tutumların belirlenerek olumsuz olanları olumlu yönde değiştirilmesi gerekmektedir. Öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının sadece öğretmen eğitiminde değil, öğretmen adaylarının seçiminden başlanmalıdır. Çünkü olumlu tutuma sahip istekli öğrencilerin öğretmen eğitimine katılması niteliği belirleyen önemli etkenlerden birisidir. Bu nedenle öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının belirlenmesi ve daha öğretmenlik mesleğine başlamadan önce öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum geliştirmesi amacıyla öğrenme yaşantılarının artırılması, programların geliştirilmesi ve iyileştirilmesi yönündeki çalışmalara katkı getireceği düşüncesiyle bu çalışma yapılmıştır.

Bu çalışmada, *'sınıf öğretmeni adaylarının genel olarak öğretmenlik mesleğine ve mesleğin lisansüstü eğitimine yönelik tutumları'* üzerine bir araştırma yapılmıştır. Araştırma kapsamında sınıf öğretmeni adaylarının meslek seçimine etki eden faktörlerin neler olduğu ve meslek öncesinde öğretmenlik mesleğine yönelik bilişsel, duyuşsal tutumlarının ne düzeyde olduğu araştırılmıştır. Bu araştırma aynı zamanda sınıf öğretmeni adaylarına yönelik sosyo-kültürel bir çalışmadır.

Bu araştırma boyunca bana rehberlik eden ve desteklerini esirgemeyen tez danışmanım, değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN ‘ a çok teşekkür ederim. Yine tez için gerekli kaynakları sağlamada bana yardımcı olan değerli hocam Doç. Dr. Burhan AKPINAR ‘a da çok teşekkür ederim.

İlhan İLTER

Elazığ -2009

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ve bu mesleğin lisansüstü eğitimine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmada problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1.Problem Durumu

20.yüzyılın son çeyreğinden itibaren hızlı bir artış göstererek gelişen teknoloji insanlığı aydınlatırken bu ışığın yan etkilerinden korunmak amacıyla tek tek hem bireyler hem toplumlar kendilerini daha güçlü ve egemen kılmak için amansız bir yarışa sürüklemektedirler. Öte yandan da yalnızlıktan kurtulmak, varlıklarını sürdürmek için birlik ve bütünlük anlayışı içindedirler. Bu kaygılı ve karmaşık ortamda varlığını korumak güdüsü ile en büyük koruyucu silahın eğitim ve bilgi olduğu bilincinde olan ülkeler eğitim sistemlerini geliştirmek için önemli değişikliklere yönelmektedir.

Nitelikli eğitimin öğelerinden arasında en önemli faktörün öğretmen olduğu söylenebilir. Öğretmenler eğitim süreci içinde yeni neslin yetiştirilmesinde etkin rol oynarlar. Etkin ve verimli bir eğitim ancak nitelikli öğretmenler yetiştirilmesi ile mümkündür. Böyle bir öğretmenin nasıl yetiştirileceği tüm eğitim sistemlerinde her zaman üzerinde çalışılan bir araştırma konusu olmuştur (Taşpınar, 2004). Geleceğin dünyasını iyi yetiştirilmiş insanlar şekillendirecektir. İyi yetiştirilmiş insan gücü bir ülkenin en büyük zenginlik kaynağıdır. Öğretmenler bunu sağlayacak en önemli meslek elemanlarıdır. Bunun için de öğretmenlerin iyi yetiştirilmiş olmaları gerekmektedir. Bir okul ancak orda çalışan öğretmen kadar nitelikli ve başarılı olur. Öğretmenlerin mesleki yeterlikleri, davranışları, değerleri, dünya görüşleri ve sosyal eğitimleri mesleğe olan tutumları öğrencilerin davranışlarını ve bilgilerini etkilemektedir (Gömleksiz, 2004).

Bilgi çağında insanlara bilgiye ulaşma yöntemlerinin öğretilmesi gerekmektedir. Bunun da çağın ihtiyaçlarına göre donatılmış, çağın gerektiği kriterlere göre seçilerek alınmış ve mesleğini seven öğretmenler sağlayabilir. Bu nedenle öğretmenin aldığı eğitim,

hizmete alınması, görev başındaki performansı ve hizmet içi eğitimlere katılımı önem kazanmaktadır (Çiçek, 2001). Öğretmenin etkin öğrenme yaşantısı oluşturmada onu sürdürdüğü geliştirmede ve sonuçlandırmadaki başarısı çağdaş eğitim görüşüne, ilkelerine, yöntemlerine dayandırılırsa gerçekleşebilir beklenen sonuçları verebilir. Öğretmenin çalışmalarını, öğretim uygulamalarını çağdaş eğitim ilke ve görüşlerine dayandırabilmesi, onlardan yeterince yararlanabilmesi için bunları iyi kavramış, uygulayabilecek düzeyde öğrenmiş olması gerekir (Ercan, 2002).

Okulda verilen eğitimde bireyin davranışlarına istenilen yönde değiştirebilmesini sağlayacak olan temel öge öğretmendir. Bu süreç içinde öğretmenin sahip olması gereken nitelikler arasında genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi vardır. Ancak bu yeterliliklerin yanında öğretmenin duyuşsal tepkileri özellikle mesleğine karşı geliştirdiği tutumları da önemlidir (Semerci, 2004). Öğretmenlerin sınıfta başarılı olabilmeleri için becerilerini güncellemesi gerekmektedir. Kendilerine profesyonel yardım verilen öğretmenler bir takım eğitim, etkinlikler sonucunda bilgi ve becerilerini arttırabilirler ve bunun sonucunda da daha iyi birer öğretmen olabilirler. Bu açılarından bakıldığında öğretmen adaylarının mesleki tutumu ve mesleki yeterliğini istenilen düzeyde olması beklenir (Demir, 2004).

Öğretmenlerin kendilerinden beklenen görevleri iyi bir biçimde yerine getirmeleri öncelikle işlerini sevmeleri ile iyi bir yaşam ve çalışma koşullarına sahip olmalarıyla mümkündür. Oysa yapılan çeşitli araştırmalarda öğretmenlerimizin önemli bir kısmının iş doyumunu tükenmişliklerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Böyle bir sorunun ortaya çıkmasında çok çeşitli faktörler rol oynamaktadır. Bunlar arasında öğretmenlerin sahip olduğu kişisel ve örgütsel koşullar, işlerin gereği gibi yapmalarını engelleyen önemli özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır (Tümekaya, 2005).

Öğretmenin benliğinde ve kimliğinde iz bırakan demokratik kişilik onun demokrasi, bilim ve eğitim konularına yakın bir ilgi gösterebilmesi için güçlü bir potansiyeldir. Demokrasi, eğitim ve bilim öğretmeni yaratan başlıca kaynaklardır. Onun demokratik eğitimcilik ve bilimsel tutum tavrı ve davranışları başta sınıfta, okulda olmak üzere bütün

kurumlarda her zaman her yerde yaşayacaktır. Sınıfta ve okulda demokratik bir yaşantının varlığı öğretmenin kişiliği ile sıkı sıkıya bağlantılıdır (Ataüenal, 2003).

Bir ülkede yeni nesillerin yetişmesinde geniş ölçüde o ülkenin eğitim sistemi sorumlu olduğuna ve eğitim sisteminin en önemli ögesinin öğretmen olduğu bilinmektedir. Öğretmen sınıf atmosferi içinde bir yandan öğrencilerine gerekli bilgi ve beceriler ile aydınlatmaya çalışırken diğer yandan kişiliğiyle onları etkilemektedir. Öğretmenin kişiliği sınıfta önemli bir değişkendir. Aslında bazı deliller öğretmenin kişiliğin en önemli değişken olduğu ispatlamaktadır. Gerçekte bir öğretmenin eğitsel yönü onun ne bildiği hatta ne yaptığı ile değil; kendisinin gerçekten ne olduğu ile ölçülür denmektedir. Öğretmenin kişiliğini; tutumları, davranışları, ilgileri, ihtiyaçları, değerleri vb. kişilik özellikleri oluşturur. Öğretmenin kişiliğini oluşturan özelliklerinin her biri öğrencilerin üzerinde etkili olmaktadır. Değişik kişilik özelliklere sahip öğretmenlerin öğrencilerini değişik biçimlerde etkiledikleri çeşitli araştırmalarda saptanmıştır (Küçükahmet, 1976:7).

Öncelikle öğretmenlerin kişisel nitelikleri ele alındığında bu nitelikleri sekiz özellik içinde değerlendirdiğimizde coşku, içtenlik, yüksek başarı beklentisi içinde olma ve destekleme başarıya odaklanmışlık niteliğini işbirlik, esneklik ve bilgililik özellikleri de profesyonellik niteliklerini ortaya koymaktadır. Etkili öğretmenlerin bu bireysel özelliklerini ve niteliklerini ortaya çıkarmada mesleğe başlamadan önce tutum ölçekleri uygulamalı ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve inancı en yüksek düzeyde olanlar arasından seçim yapılmalıdır. Böylesi bir seçim öğretmeni alan bilgisi ve meslek bilgisi kadar duyuşsal özellikleri de ortaya koymasından oldukça önemlidir (Demirel, 2006: 194-196).

“Sağlıklı bir toplumun oluşumunda en önemli unsur eğitim sistemi ve onun etkin şeklindeki işlerliğidir. Bu sistemin temel ögesinin öğretmen olduğu ve diğer ögelere göre etkilenme gücünün fazla olduğu bilinmektedir. Sabırlı, özveri ve sürekli çalışma gerektiren öğretmenlik mesleğinde başarılı olabilmek için bu mesleği severek ve isteyerek yapmak çok önemlidir” (Çapa ve Çil, 2000).

Öğretmen sadece edindiği bilgi birikimi öğrencilerin öğrenme ortamını etkilemez. Öğretmen kişiliği de öğrenci üzerinde oldukça etkili olabilmektedir. Tutumlar, davranışlar

ilgi ve ihtiyaçlar, değerler ğretmen kişiliğini oluşturan unsurlardır. Bunların her biri ğrenci üzerinde etkili olurlar (Küçükahmet, 1994).

“ğretmen eğitiminin önemi artık dünyanın hiçbir yerinde tartışılmaz. Geniş ölçüde teknolojiye dayanan bir eğitim düzeninde ise öğretmenin rolü giderek artmaktadır. Daha nitelikli ğretmen yetiştirme arayışı özellikle bunun önemini kavramış gelişmiş ülkelerde sürüp gitmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin sorumluluklarını başarı ile yerine getirebilmeleri için sadece mesleki yeterliklerinde değil; mesleki tutumlarının uluslar arası standartlara uygun ve en st düzeyde olması beklenmektedir” (Ataünal, 2003).

Öğretmenler ğrencileri bir alan uzmanı olarak yetiştirme ve yönlendirme yanında, olanlara yetişkinlikte de devam edecek öğrenme isteğini yerleştirmelidir. Bu alanda yetiştirilen öğretmenlerin öğretmenlik tutumları önem kazanmaktadır. Çünkü bütün bilimler nesnel konular üzerinde çalıştığı halde ğretmen insan ve onun davranışlarıyla ilgilenir. Öğretmenlik boş gezen her niversite mezunun yapabileceği basit bir iş olmadığı gibi özenli ve zor bir sorumluluk taşır. Dolayısıyla olumlu tutumlara sahip olanların bu mesleğe yöneltmeleri mesleği bilinçli seçmeleri ve üstlerine düşen görevlerini severek yapmaları gerekir (Semerci, 2004).

“Toplumda ğretmenlik mesleğine verilen değer giderek azalmaktadır. Öğretmenler arasında mesleğe çalışma ve yaşam koşullarına ilişkin yakınmalar, huzursuzluklar yaygınlaşmaktadır. Öğretmenlik gençler için çekiciliğini yitirmekte ve son tercih edilen meslek haline gelmektedir” (MEB, 1982 akt: Akyüz,1993). Öğretmenlik mesleğinin gelir düzeyinin ve statüsünün düşük olması sebebiyle öğretmenlik mesleği daha çok orta ve alt gelir grubundan gelen bireyler tarafından tercih edilmektedir (Eskicumalı, 2002).

Öğretmenin cretlerinin hemen hemen tüm dünyada düşük olması öğretmenin toplumdaki konumunu etkilemektedir (Tezcan, 1996 akt: Gerek, 2006). Her mesleğin toplum içinde bir konumu (statüsü) vardır. İnsanlar yaşamı boyunca edindikleri deneyimlere göre mesleklere değer biçer. Başaran’ın(1987) yılındaki tespitine göre, bu durumu niversite imtihanına hazırlanırken seçecekleri mesleklere yönelik niversite tercih eden öğrencilerde görmekteyiz. Öğrencilerin en çok beğendikleri meslekler sıralamasında öğretmenlik mesleğinin son sıralarda olduğu görülmektedir.

“Öğretmenlik mesleğinde çalışanların fazla olması beraberinde olumsuzlukları getirmektedir. Örneğin öğretmenlerin gelirleri tatmin edici düzeyde değildir. Bu durum toplumsal statüyü de aşağıya çekmektedir”(Gömleksiz, 2004). “Öğretmenlik mesleğinin Türkiye’deki gelişimine bakıldığında öğretmen eğitiminde istikrarlı bir yol izlenemediği ve öğretmenlik mesleğinin toplumda çok saygın bir yere yerleşemediği görülmektedir” (Çelenk, 1998).

Öğretmenlik mesleği ile ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında pek çok çalışma bulunmaktadır. Değişen sosyal, ekonomik şartlara göre eğitim öğretimde nicelik ve nitelik geliştirmede çalışmaların yapılabilmesi için değişen sosyo- ekonomik şartlara göre eğitim öğretim ve öğretmen eğitimi ile ilgili araştırmaların sürekli gerçekleştirilebilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek tutumlarının ve meslek seçimlerine yönelik faktörlerin ne derece etkili olduğunu ortaya koymak önemli görülmektedir (Özbek, 2007).

Gerek genel öğretim gerekse mesleki ve teknik öğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin tutumlarını inceleyip elde edilen bulguları yorumlamak son derece önemlidir. Öğretmen adaylarının meslek öncesi tutumlarının olumlu yönde olması beklenmektedir. Öğretmenliğe karşı geliştirilen tutumun hizmet öncesinde hatta eğitime girerken belirlenmesi yararlı olacaktır. Hizmete başlamadan önceki eğitiminde öğretmen adaylarının tutumlarının olumlu yönde değiştirilmesi gereklidir. Öğretmen adaylarının genel olarak mesleğe yönelik tutumlarının bilinmesi, mesleki ve akademik alanlarda gelişim göstermeleri, bunların farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi ve bu tutumların olumsuz ise olumlu yöne dönüştürülebilmesi ve geliştirilebilmesi önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu nedenle eğitim sürecinin uygulayıcısı olan öğretmen fenomeninin incelenmesi önem taşımaktadır.

Öğretmen yetiştiren kurumların mesleğe yönelik tutumlarının ve akademik algılarının geliştirilmesine ilişkin çalışmalara ihtiyaç vardır ve bu çalışmalar büyük önem taşımaktadır.

Yukarıda verilen açıklamalar doğrultusunda sınıf öğretmeni adaylarının meslek öncesi öğretmenlik mesleğinin bilişsel, sosyal yapısına ilişkin, duyuşsal kaygılarına ilişkin, mesleğin akademik yönüne ilişkin ve meslek seçimlerine etki eden sebeplere ilişkin tutumların ve faktörlerin ne derece ve nasıl etkili olduğunu ortaya koymak önemli görülmektedir. Bu amaçla eğitim fakültesi sınıf öğretmeni adaylarının bazı değişkenler açısından meslek tutumların incelenmesi araştırmaya değer bulunmuştur.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği bölümündeki son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine olan tutumlarının ve mesleğinin akademik yönüne olan tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesidir. Bu değişkenler; cinsiyet, mezun olunan lise türü, ailede birinin öğretmen olma durumu, baba mesleği, baba öğrenim durumu, yüksek lisans eğitimi almayı istemesi durumu ve aile gelir durumudur. Öğretmen adaylarının meslek tutumlarının kişisel değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı bu araştırmanın problemidir.

Araştırmada kullanılan tutum ölçeği ile aynı öğretmen grubunun mesleki tutum sonuçları belirlenmiştir. Bu araştırmanın amacına ait olan alt amaçlar aşağıda verilmiştir

1.2.1.Alt amaçlar

Bu araştırmanın temel amacına paralel olarak şu alt problemlere çözüm aranacaktır.

1.2.1.1.Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının değişkenlere öğretmenlik mesleğine olan tutumları farklılık göstermekte midir?

A). Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik meslek tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

B). Öğrencilerin mezun oldukları lise türü değişkenine göre öğretmenlik mesleğine olan tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

C). Ailede öğretmen olan birisinin olma durumuna göre öğretmenlik mesleğine olan tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

D). Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları baba eğitim düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?

E). Öğrencilerin baba mesleği değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

F). Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2.1.2.Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının değişkenlere göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine olan tutumları farklılık göstermekte midir?

A). Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine olan tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

B). Öğrencilerin mezun oldukları lise türü değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine olan tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

C). Ailede öğretmen olan birisinin olma durumuna göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine olan tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

D). Öğrencilerin baba öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine olan tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

E). Öğrencilerin baba mesleği değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine olan tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

F). Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre öğrencilerin öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitime olan tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

G). Öğrencilerin yüksek lisans alma isteklilik derecesine göre öğretmenlik mesleğine olan tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3.Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, eğitim fakültesi ilköğretim bölümü sınıf öğretmenliği anabilim dalında 4.sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ve mesleğin lisansüstü eğitimine yönelik tutumlarının incelendiği bir çalışmadır. Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği 4.sınıf öğrencilerinin genel olarak öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ve mesleğin lisansüstü eğitimine olan tutumlarının ne düzeyde oldukları araştırılmıştır. Ayrıca öğrencilerin bu mesleği tercihlerindeki sebepler de araştırılmıştır. 4. sınıf öğrencilerinin görüşleri alınarak bazı değişkenler açısından anlamlı olup olmadığı incelenmiştir.

Bilgi çağını yaşadığımız şu günlerde eğitim sisteminde köklü değişikliklerinin yapılabilmesi kaçınılmaz. Bu değişimlerin başında öğretmenlerin yetiştirilmesi gelmektedir. Eğitimin önemli ayağını oluşturan öğretmenler, öğrencilerini bilgi çağının gerekleri doğrultusunda yetiştirmektedir. Bunun için öncelikle öğretmenlerin kendilerini sürekli olarak geliştirerek eğitimdeki yenilikleri takip etmeleri, teknolojiyi eğitim ortamında rahatça kullanabilmeleri gerekir. Öğretmenlerin öğrencilerini etkileyen en önemli kişilik özelliklerinden biri tutumlarıdır. Özellikle öğretmenlerin öğrencilere ve okul çalışmalarına karşı tutumları öğrencilerin kişiliğine geniş ölçüde tesir etmektedir (Küçükahmet,1976).

Bir ülkenin her alanda kalkınabilmesi ve ilerleyebilmesi o ülkenin sahip olduğu kaliteli insan gücüne bağlıdır. Kaliteli insan gücünün en önemli kaynağı nitelikli bir eğitimidir. Eğitimin niteliği ise eğitimi veren kişinin yeri, öğretmenin niteliği, mesleki bilgi ve becerisi ile yakından ilgidir. Ülkenin kalkınması ve gelişmesi öğretmenlerin görevlerindeki başarıyla doğru orantılıdır. Çünkü eğitim kurumlarının temel görevi olan eğitim öğretim sürecinde öğretmen başrolde oynamaktadır. Bu açıdan bakıldığında öğretimin en yüksek seviyede gerçekleşebilmesinin asıl sorumlusu öğretmenlerdir. Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında öğretmen adaylarına bilgi ve beceri kazandırmanın öğretmenliğin gerektirdiği uygun tutum ve davranışlarına kazandırmacı yaklaşımlara yer verilebilmesi son derece önemlidir. Öğretmen adaylarının belirli bir kişilik özelliklerine sahip olmalarının yanında öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum

geliştirmiş olmaları da gerekmektedir. Öğretmenlik mesleğine ve öğrencilerine karşı olumsuz tutum içinde olan öğretmenler sınıf içinde bu olumsuzluklarını öğrencilerine yansıtmaktadır (Çetinkaya, 2007).

Eğitim fakültesi sınıf öğretmeni anabilim dalının genel amaçlarından biri öğretmen adaylarının genel kültür, özel alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi yönünden nitelikli bir biçimde hazırlanmasının yanında mesleklerine karşı istekli, özverili ve olumlu tutumlara sahip öğretmenler olarak yetiştirmektir. Öğretmen adaylarının yetiştirilmesi onların tutumları ve eğitimin niteliğini arttıracaktır. Öğretmenlerin eğitsel yönleri kişilikleri ile yakından ilişkilidir. Öğretmenin öğrencilerini en çok etkileyen kişilik özelliklerinden biri tutumlarıdır. Özellikle öğretmenlerin öğrencilere ve okul çalışmalarına ilişkin tutumları öğrencilerin öğrenmesine ve kişiliğine büyük ölçüde etki etmektedir. Bu nedenle öğretmen adaylarının bilgi, beceri ve yeteneklerinin yanında mesleklerine karşı olumlu tutumların da geliştirilmesi yadsınamaz bir gerçektir (Güdek, 2007).

Öğretmen yetiştirmede ve akademik başarılarda öğretmenlerin tutumları inançları ve sınıf için davranışları büyük önem taşımaktadır. Ayrıca tutum ve inanç ve davranışlar arasında önemli bir etkileşim bulunmaktadır. Bireyin bir mesleğe ilişkin tutumu o meslekteki başarısı ve doyumunu etkilemektedir. Söz konusu meslek öğretmenlik olduğunda ise konusunun önemi daha da artmaktadır. Bireylerin inançları onların tutumlarının oluşmasında önemli rol oynadığı için davranışları ile de yakından ilişkilidir. Araştırmalar incelendiğinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde çalışmalarının eğitim fakültelerinde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adayları üzerinden gerçekleştirildiği göze çarpmaktadır. Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumları üzerinde değişkenlerin bulgulara göre göz önüne alındığında bu değişken ile ilgili değişik örneklem gruplarından elde edilecek bilgilerin literatüre önemli katkıları olacağı düşünülmektedir (Çapri ve Çelikkaleli, 2008)

Araştırma eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği anabilim dalı 4.sınıf öğrencilerin öğretmenlik mesleğinin sosyal, duyuşsal tutumuna ve mesleğin lisansüstü eğitimine (akademik tutum) yönelik tutumları arasındaki farkı belirlemenin yanında nitelikli ve başarılı bir öğretmenlik eğitimi sürecinde alınması gereken önlemler konusunda ilgililere

yardımcı olmak ve geliştirilen tutum ölçeği ile bu yöndeki tutumların belirlenmesinde çeşitlilik oluşturarak öğretmenlik mesleğine katkı sağlamak açılarından önemlidir.

Problem durumu, amaçları ve araştırmanın önemi incelendiğinde bu araştırma sonuçlarının;

1. Öğretmenlik mesleğinin tanımı, özellikleri, toplumsal rolü ve önemi konusunda bazı temel verileri sağlayabileceği,

2. Türkiye’de öğretmen yetiştirme tarihi konusunda verileri sağlayabileceği,

3. Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği anabilim dalı 4.sınıf öğrencilerinin genel olarak öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını değerlendirme konusunda öğrencilerin düşüncelerini, duyuşsal kaygılarını, akademik beklentilerini yansıtabileceği,

4. Sınıf öğretmeni adaylarının genel olarak öğretmenlik mesleğine yönelik (bilişsel, duyuşsal, davranışsal) tutumlarının ve öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitime olan tutumlarının bazı değişkenler açısından karşılaştırılarak anlamlı farklılıkları ortaya koyabileceği,

5. Sınıf öğretmeni adaylarının bu mesleği tercihindeki sebeplere ilişkin faktörleri ortaya koyabileceği,

6. Araştırmanın bu mesleği tercih eden adaylarının sosyo-kültürel özelliklerini yansıtacağı,

7. Konuyla ilgili mevcut bilgilere yeni bilgiler katabileceği,

8. Araştırmacılara yeni araştırma problemleri sunabileceği ve yeni araştırmacılara ön fikir oluşturabileceği umulmaktadır.

1.4.Sayıtlar

Araştırma ile aşağıdaki sayıtlardan hareket edilmiştir.

1.Sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerini almak üzere hazırlanan tutum ölçeği araştırmanın amacına hizmet edecek niteliktedir.

2.Veri toplama aracı olarak kullanan öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinin geçerlilik ve güvenirliliği tam olduğu.

3.Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının hazırlanan tutum ölçeğine içtenlikle cevap verdiği.

4. Araştırmaya katılan öğrencilerin evreni yeteri kadar temsil ettiği.
5. Bütün katılımcılar sınıf öğretmenleri adayları olduğu için mesleğe karşı tutum hakkında yeteri kadar bilgiye sahip oldukları.

1.5.Sınırlılıklar

1. Araştırma sınıf öğretmenleri adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmış ve veri toplama araçları kişisel bilgi formu, ve öğretmenlik mesleği tutum ölçeği ile sınırlıdır.
2. Araştırma öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile sınırlıdır.
3. Araştırmanın niceliksel boyutu 2008-2009 eğitim öğretim yılının II. yarı yılında Fırat Üniversitesi, İnönü Üniversitesi ve Erzurum Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalının 4. sınıfında okuyan toplam 312 öğrencisi ile sınırlıdır.
4. Araştırma tutum ölçeğinde verilen maddeler ile sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

1.6.1.Tutum: Bir duruma, insana, eşyaya karşı belli bir tarzda tepki göstermeye hazır olma durumudur. Tutum belirli bir obje konusunda bireylerde mevcut olan ve bilişsel, duygusal, davranışsal yönler taşıyan gizli eğilimleri ifade eder (Bilgin, 1995) .

1.6.2.Öğretmen: Öğretmen, öğrencilerin öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği genel kültür, mesleki formasyonu veya alan bilgisini öğretmek bu öğrencilere belli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmaktan sorumlu kadrolu elemandır (Küçükahmet, 1976). Resmi veya özel bir eğitim kurumlarda çocukların veya gençlerin öğrenme yaşantılarına rehberlik etmek veya yön vermekle görevlendirilmiş ve bu amaçla yetiştirilmiş elemandır (Duman, 1991).

Ergün (1999)'e göre öğretmen, işinin nicelik ve niteliğini planlayan, uygulamayı yürüten, süreçleri değerlendiren kişidir. Öğretmen çağdaş deyimle bilgi işçileridir.

1.6.3.Lisansüstü eğitim: Lisansüstü eğitim lisans eğitime dayalı olan yüksek lisans ve doktora eğitim ile sanat dallarında yapılan sanatta yeterlik çalışması ve tıpta uzmanlık ile

bunların gerektirdiği eğitim öğretim bilimsel araştırma ve uygulama etkinliklerinden oluşan eğitim olarak tanımlanabilir (Karakütük, 1989).

Varış (1972) ‘a göre lisansüstü eğitim, üniversitede lisansüstü derecelere götüren, araştırma yoluyla bilgiye katkıda bulunacak ve gelişen toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak bilim insanı ve öğretim elemanı yetiştirmeyi amaç edinen bir faaliyettir.

16.4.Öğretmenlik mesleği: Devletin eğitim öğretim ve bunla ilgili yöntem ve görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir (MEB, 1739 Sayılı Temel Kanunu).

BÖLÜM II

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde konu ile ilgili edebiyat incelemesi yapılmış; öğretmenlik mesleği, mesleğin lisansüstü eğitimi ve tutum kavramı üzerinde durulmuştur.

2. 1.ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ

Öğretmenlik mesleği çok eski bir uğraşı alanının olmasına karşın bir meslek olarak kabul görmesi oldukça yenidir. Günümüzde bile birçok kişi belli konuda bilgi ve beceriye sahip olan kişilerin öğretmen olabileceğine inanmaktadır. Oysa eğitimin bir bilim olarak ortaya çıkması ve gelişmesiyle birlikte öğretmenlik meslek bilgisi önem kazanmaya başlamış ve öğretmenlik için bireylerin özel bilgi ve becerilere sahip olması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Öğretmenlik mesleğinin toplumda meslek olarak kabul edilmesi için meslekleşmesi koşullarını sağlamış olması gerekir (Erden, 1998).

Öğretmenlik mesleğinin tanımlamada izlenecek yaklaşımlarından biri bu terimi oluşturan alt kavramlardan olan meslek ve öğretmen sözcüklerinin ifade ettiği anlamlardan yola çıkmaktır. Bilindiği gibi terminolojide başlığı altında bu iki kavramın ifade ettiği anlamlar açıklanmıştır. Bu açıklamaya göre öğretmen; eğitim sektöründe ve öğretim hizmeti yapan bir iş görendir. Meslek ise sosyal, ekonomik, bilim ve teknolojik boyutları olan bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu bir iş bölümü sonucu ortaya çıkmış bir uğraş olgudur. Bu uğraş aynı zamanda alanla ilgili özel bir formasyonu gerektirmektedir. Bu alt kavramların ifade ettiği anlamlardan yola çıkarak öğretmenlik mesleğine genel bir tanım getirmek mümkündür. Bu açıdan bakınca öğretmenlik mesleği eğitim sektörü ile ilgili olan sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik boyutlara sahip alanda özel uzmanlık bilgi ve becerisini temel alan akademik çalışma ve mesleki formasyon gerektiren profesyonel statüde bir uğraş alanıdır. Öğretmenlik mesleğinin ilgi alanı insan eğitimi olduğundan bu mesleğin oluşması da insanlık tarihi ile eş zamanlıdır, ancak başlangıç noktasından günümüze gelinceye kadar öğretmenliğin meslek alanında bir hayli gelişmeler kaydedilmiştir (Hacıgözü ve Alkan, 1995).

Öğretmenlik mesleği, yetismekte olan nesli, ailesi, çevresi, milleti, devleti ve vatani için daima yararlı, yapıcı, yaratıcı iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olarak yetistirme sanatıdır. Öğretmenlerin yetistirdiği bu insanlar, ailesini ve milletini mutlu kılar, yurdunu kalkındırır, devletini güçlendirir. Bu bakımdan, milletimizin, yurdumuzun ve devletimizin geleceği, ekonomik yönden kalkınması her şeyden önce öğretmenlerin mesleklerinde göstereceği başarıya bağlıdır (Tekişik,1986).

İnsanlarla ilişkiler yönünden öğretmenlik mesleği diğer bazı mesleklerden farklı olarak geniş bir insan kesimi ile ilişkili ve etkileşim içinde yerine getirilen bir meslektir. Öğretmenlik sadece okul ve sınıf ortamında öğrencilere değil; okul dışında verilenlerle ve toplumla da iç içe olan bir meslektir. Ancak öğretmenlerin en çok muhatap oldukları insan grubu kuşkusuz öğrencilerdir. Bu insan grubu yaş ve statü yönünden öğretmenlerden daha düşük seviyededir. Öğretmenlerin bu kitleyle birliktelikleri ve ilişkileri okul yaşamında ve sonrasında yıllarca sürebilmektedir (Şişman, 1999).

Öğretmenlik mesleği özü bakımından sıradan bir meslek değil tam tersine sıra dışı bir meslektir. Öğretmenliğin sıra dışı bir meslek oluşu temelde stratejik bir hizmet alanına sahip olmasından kaynaklanır. Türkiye’de öğretmenlik mesleği bireylerinin toplumun ve devletin en stratejik hizmetlerinden biri üstlenmiş bulunmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin stratejik önemi ve vazgeçilmezliği giderek daha iyi anlaşılan buna bağlı olarak yüksek nitelikte öğretmenlik mesleğine duyulan gereksinimin ve ilgisi giderek daha çok artmaktadır (Uçan, 2002 akt: Güdek, 2007).

Çağımız toplumu sosyal, kültürel, ekonomik ve teknoloji alanlarda hızlı değişimlerin yaşandığı ve toplumu oluşturan her bireyin bu değişimden fazlasıyla etkilendiği bir süreci yaşamaktadır. Bilim çağının bir sonucu olarak ortaya çıkan bu hızlı değişim süreci eğitimde de gelişimi ve değişimi zorunlu kılmıştır. Birçok ülkede eğitimde yeni arayışlara gidilmiş ve öğretmenlik mesleğinin niteliklerinin yükseltilmesine önem verilmiştir. Bilişsel araştırmalarda, kalkınmada önem taşıyan nitelikli insan gücünün ve mesleki elemanların başında öğretmenlerin yer aldığı eğitimin niteliğinin yükseltilmesinde de insanların ve toplumların gelişmesinde öğretmenin önemli bir rolünün bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Toplumlara değiştirme ve geliştirme gücüne sahip bu bireyler eğitimi bir bütün olarak

görebilmektedir. Bu bireyler mesleğinde inanç ve bağlılık duygusuna sahip olmalı, mesleğin değerler sitemine uygun davranarak belirli bir öğretmen alanında yeterliliğini kanıtlamalı ve mesleki bilgi ve becerileri de etkin bir şekilde uygulayabilmelidir (Güdek, 2007).“Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin formel eğitim kurumlarında yapılanmaya başlamasından itibaren öğretmen yetiştirme sorunu önemli bir sorun olarak karışımıza çıkmaktadır. Bilindiği üzere eğitim ve öğretimin en önemli ögesi öğretmenlerdir. Bu nedenle öğretmen yetiştirme sorunu eğitim sistemlerinin en önemli sorunlarıdır” (Gerek, 2006).

Öğretmenlik mesleğinin ulusal ve uluslar arası düzeyde çağdaş görünümü diğer meslek alanlarına göre özde farklı bir görünüm arz etmektedir. Tarihsel gelişim incelendiğinde eğitim alanında diğer alanlarda olduğu gibi şu genel aşamalar kaydetmiştir: Kendi kendine yetiştirme aşaması; çırak, kalfa, usta aşaması; okul sistemi aşaması, öğretmenlik anlayışının olduğu aşama ve uzmanlık aşamasıdır. “Öğretmenlik mesleği diğer mesleklere göre daha soyut içerikte bir hizmet sunar. Bu durum öğretmenliği daha da güçleştirir. Soyut içerikli genç ve kalabalık gruplarla çalışmayı gerektiren profesyonel desteğin az, yalnızlığın fazla olduğu, yoğun tempolu sanat boyutu da olan düşük gelirli bir meslektir” (Şahin, 2004).

Öğretmenlik, Milli Eğitim Temel Kanunun öngörüldüğü gibi uzmanlık eğitimi ile kazanılan bir meslektir. Bilgide sevgi vardır, ancak soyut bilgi bir alanda uzmanlık yeterli değildir, coşku gerekir bunu sağlayan öğretmendir. Bilgiyi mutluluğun anahtarı olarak gören için ona yaklaşım elbette sevgiyedir. Bilgi ile beslenen sevgi ile beslenmiş olur. O zaman denilebilir ki, uzmanlık düzeyinde bilgi uzmanlığa eşit derecede sevgiyi de birlikte taşır ama bu düzeydeki sevgi de öğretmen için, eğitimci için yeterli değildir. Onun sevgisi çok yüce ve sonsuzluğa dönüktür. Öğretmenin sevgi deryasında çocuk, ulus ve vatan apayrı erişilemez bir yer tutar. Bilgi ve sevgi kavramları eğitimci ile bütünleşmiştir, onun kişiliğin temel çizgileri olmuştur (Ataüinal, 2003).

Okulların hedefleri ile ilgili olarak meslek elemanı yetiştiren okullarda okuyan öğrencilerin okula yönelik oluşturdıkları tutumlar sistemin tüm öğelerini de etkileyecektir. Özellikle okula yönelik tutum öğrenme sürecinin verimliliğinin başarıyı sınıf içi ve sınıfı dışı

iletişim srecilerini etkileyebilir. Bununla birlikte tutumların diğer tutumlarla ilişkili olabileceği düşünüldüğünde akla öğrencilerin okula yönelik tutumları ile mesleklerine yönelik tutumları birbirini etkilemektedir sorusu gelmektedir. Okulun donanımı, öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyi, ğretmen ğrenci yardımcı personel ilişkisi, sosyal etkinlik ve olanaklarının düzeyi, fiziksel özellikler öğrencilerin okula ve ilgi unsurlara olumlu ya da olumsuz tutum oluşturmalara neden olabilir. Bununla birlikte mesleğe ilişkin olarak bireyin mesleğin gerektirdiği bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alan için gereken bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklara sahip olması gerekir. Bu zelliklerinin kazandırılması meslek adaylarına sunulan olanaklara bağlıdır. Buna göre okul ve okulunun hedefleri birbirleriyle ilişkisi düşünüldüğünde zaman meslek adaylarının bu iki duruma yönelik geliştirdikleri tutumlara bilimin etkilediği takdirde bu durum mesleğe atandıklarında mesleğin gerektirdiği becerilerini verimlik düzeyinde etkiler (Baykara, 2004).

Öğretmenlik mesleği belirli bir hizmet alanına sahiptir. Yerine getirebilmesi belirli bir bilgi ve beceriye dayalı uzmanlık bilgisi gerektirmekte ve bu da ancak örgün eğitim aracılığıyla sağlayabilmektedir. Her meslek gibi öğretmenliğin de kendine ilişkin bir mesleki kültürü bulunmaktadır, örneğin öğretmenlerin kendine özgü giyim kuşam biçimi belirli mekanlarda bir araya gelme gibi özellikler söz konusudur. Her meslek alanında olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de denetim bulunmaktadır. Hatta bu denetimin başka bir çok meslekten daha yoğun olduğu söylenebilir. Öğretmenliğin kendisine ilişkin bir meslek ahlakı da bulunmaktadır, örneğin ğretmen her öğrenciye adil ve eşit davranmalı, gerektiğinde öğrenciye bir şekilde zamanında başlayıp zamanında bitirmelidir (Gömleksiz, 2004). “Eğitimin planlı bir faaliyet haline gelmesiyle öğretmenlik meslek olmuştur. Öğretmenlik mesleği devlet memurları kanununun eğitim ğretim hizmetlerine giren bir meslektir. Öğretmenlik mesleği hazırlık, genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyonla sağlanır” (Ergün ve diğerleri ,1999).

Genel anlamda öğretmenlik bilimsel anlamıyla bir eğitimcilik faaliyeti olarak insanlıkla beraber vardır. Bu meslek kendiliğinden bir zaruret olarak ortaya çıkmıştır. İlk ve en eski meslek öğretmenliktir. Öğretmenlik mesleği veya daha ilmi tabiriyle eğitimcilik her şeyden önce insan yetiştirme mesleği demektir. Öğretmenlik para mesleği değil; insan

kazanma, fedakarlık mesleği demektir. Hemen her toplumda durum böyledir, yani öğretmen orta halli bir memur statüsündedir. Ülkemizde de böyledir, onun yüksek gelirli sınıfına dahil olabileceğini düşünmek biraz hayalci olmak demektir. Öğretmenlik mesleği diğer meslekler ile kıyaslandığında yine en üstün meslektir, diğer mesleklerin kaynağı ve anasıdır yani ana meslektir denilebilir (Çelikkaya, 1999). “Öğretmenlik mesleği sürekli bir eğitimi, gelişme ve değişimleri yenileşmeleri değişmeyi takip etmeyi gerektiren meslektir. Öğretmenlik mesleği toplum tarafından kabul gören meslekler arasındandır. Öğretmenlik mesleği yüksek öğrenim gerektiren özel bir uzmanlık alanıdır” (Özdemir ve Yalın, 2000).

Eğitim, tarihi bir oluşum içinde sosyal bir kurum halinde gelişmiştir ve bugün en açık bir şekilde kendini okul sistemi ile göstermektedir. Eğitime sosyal bir hava veren de aile içindeki sosyalleşme ve eğitimden ziyade öğretmenliğin bir meslek olarak ortaya çıkması ve gelişmesi olmuştur. Öğretmenlik tarih içinde önemi gün geçtikçe artan bir meslek olmaktadır. Eğitimin örgütlenmesi ve kurumsallaşması bu mesleğin bir ana meslek olarak desteklenip gelişmesini zorunlu kılmıştır. Hatta eğitim sisteminin hem yaş kademelerinde hem de ilim ve sanat dallarına göre çeşitlenmesi her öğretim seviyesine ve okul cinsine göre farklı öğretmenlerin yetiştirilmesini gerekli kılmıştır (Ergün, 1994).

Her meslek kendine özgü özellikler taşımaktadır ve bir bakıma bu özellikler bir mesleği diğer mesleklerden ayıran niteliktedir. Öğretmenlik mesleğinin özellikleri şöyle sıralanabilir (Erden, 1998):

1. Öğretmenlik tüm ülkelerde görülen en yaygın mesleklerden biridir.
2. Öğretmenlerin çok büyük bir kısmı devlet memurudur.
3. Öğretmenlik mesleğini daha çok toplumun alt sınıflarından gelen bireyler seçmektedir.
4. Öğretmenlik mesleğinin geliri düşüktür.
5. Mesleği değiştiren ve terk edenlerin oranı yüksektir.
6. Öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsü çok yüksek değildir.
7. Öğretmenlik mesleği giderek bayanlar tarafından daha çok tercih edilen bir meslek haline gelmektedir.

Ülkemizde özellikle sınıf öğretmenlerin büyük bir kısmı alt sosyal, ekonomik gruptan gelmektedir. Bunun en önemli nedeni cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ilköğretim öğretmenini yetiştiren öğretmen okullarının parasız yatılı okullar olmalarıdır. Bu okullar yoluyla özellikle kırsal kesimde yaşayan ailelerin çocukları öğretmenlik mesleği yoluyla toplumsal statülerini yükseltebilmekteydiler. 1970’li yıllarının sonlarından itibaren ilköğretim öğretmenliği için yüksek öğretimin şart olmasıyla birlikte orta sosyo -ekonomik statüdeki ailelerin de çocukları bu mesleğe yönelmeye başlamıştır (Erden, 1998).

Öğretmenlik mesleğinde çalışanların fazla olması beraberinde olumsuzlukları getirmektedir. Örneğin öğretmenlerin gelirleri tatmin edici düzeyde değildir, bu durum toplumsal statüyü de aşağıya çekmektedir. Ancak ülkemizde son yıllarda öğretmenlik mesleğine ciddi bir yöneliş olduğu da görülmektedir. Öğretmenlik mesleği ayrıca bayanlar tarafından daha çok tercih edilen bir meslek haline gelmiştir. Her geçen yıl öğretmenlik mesleğine geçen bayanların sayısında artış meydana gelmektedir. Bu durum çalışma koşullarına bağlanabilir. Bayanların öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenleri arasında en önemli faktörün çalışma koşulları olduğu düşünülebilir. Öğretmenlik mesleği ülkemizde giderek rağbet gören ve saygınlığı artan bir meslek haline gelmektedir, daha kolay iş bulma avantajı öğretmen yetiştiren kurumlara ilgiyi arttırmaktadır. Bu durum öğretmenlik mesleğinin daha iyi yetişmiş bireylerin tercih etmesini sağlamakta ve mesleğin geleceği açısından ümit verici bir durum ortaya çıkarmaktadır (Gömleksiz, 2004).

Çalışma koşulları yönünden öğretmenlik mesleği bazı mesleklere göre daha çok tercih edilen bir meslek olduğu söylenebilir. Özellikle ikilli öğretim yapan okullarda öğretmenlerin yarım günü boş kalmaktadır. Bu durum daha çok bayan üyeler tarafından mesleğin tercihinde önemli bir etken olmaktadır. Bunun yanında diğer devlet memurlarına göre öğretmenlerin yıllık tatil sürelerinin daha uzun olması da bir tercih nedeni olabilir (Şişman, 1999).

2.1.1. Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği ve Tarihsel Gelişimi

Ülkemizde öğretmenlik mesleğinin kökleri 1000 yıl öncesine kadar giden uzun bir geçmişe dayanır.

“Türkiye’de Osmanlı geleneği ve devletçi yapısından ötürü Cumhuriyetin ilk yıllarında öğretmenlik mesleği sayılan meslekler arasında girmektedir. Bu dönemde memurların toplumsal statüsünün yüksek olmasına bağlı olarak öğretmenlerin eğitim ve gelir düzeylerinin toplumun diğer kesimden yüksek olması öğretmenliği cazip bir meslek haline getirmiştir. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde öğretmen okullarının parasız ve yatılı olması nedeniyle bu okullara girmek isteyen kırsal kesimde yaşayan gençler toplumsal hareketliliği sağlamaktaydılar” (Erden, 1998).

Türkiye’de öğretmenlik mesleğine genel olarak bakarken konuyu Selçuklu Türkiye’si, Osmanlı Türkiye’si ve Cumhuriyet Türkiye’si olmak üzere üç ana dönemde ele almak gerekir (MEB, www.meb.gov.tr/belirligunler/24kasim1/ogretmenlik/tarih.htm).

2.1.1.1.Selçuklu Türkiye’sinde Öğretmenlik Mesleği

Genel olarak din adamlığı hocalık, imamlık ve müezzinlik mesleği ile iç içedir. Öğretmenlik daha çok dinsel ağırlıklı, çok işlevli medreselerde yapıldı. Öğretmenlik müderrislik olarak adlandırılırdı. Bu mesleklerin amacı dini öğretmek, pozitif bilimler vermektir. Bu meslek için uzmanlık gerektiren alan bilgileri, genel kültür gibi dersler ve yoğunlaştırılmış programlar veya ihtisas medreseleri yoktu.

“İlk medreseler Tuğrul bey tarafından kurulmuştur. Bu medreselerde lonca adı verilen esnaf teşkilatları eğitim görevini üstlenmişlerdir yani usta, çırak şeklinde eğitim uygulanırdı” (Çelikkaya, 1999).

2.1.1.2. Osmanlı Türkiye’sinde Öğretmenlik Mesleği

Meslek 15.yy ortalarına kadar Selçuklu dönemlerindekiyle hemen hemen aynıydı. Fatih Sultan Mehmet döneminde ilk defa öğretmenlik mesleği dinsel ağırlıklı olmaktan çıkarılıp dünyasal, evrensel boyuta ulaştırıldı. Laikleştirme doğrultusunda adım atıldı. Bu öğretmenlikte ilk somut adımdı, fakat bunlar sonradan süreklilik kazanmadı ve sürdürülemedi. 18. yüz yılın ikinci yarısındaki yenileşme hareketi 19. yüz yılın ilk yarısında batılılaşma hareketine dönerken öğretmenlik mesleği kendi içinde yeni bir döneme girdi.

16 Mart 1848 ‘de Darulmuallimin-i Rüştinin (Rüştiye Öğretmen Okulunun) açılması, öteki okullardan ayrı bir okulda yetiştirilmesi esas alındı. 1869–1892 öğretmenlik mesleği ilk kez yasallaştırılarak, geliştirebilmesi için meslek ile ilgili anlamlı birikimler oluşturuldu. Oluşturulan tüzükte öğretmenlik mesleği ve eğitim programları ile ilgili ayrıntılı açıklamalar getirildi. Tüzüğe göre büyük bir öğretmen okulu kurulacak içinde rüştiye, idadiye, sultaniye şubeleri olacak ve mesleğin her basamağına göre öğretmen yetiştirilecekti. Bütün bunların ışığında yenilikler öğretmenlik mesleği bilimin yol gösterici ışığında ortaya çıktı (Başaran, 2006).

2.1.1.3. Cumhuriyet Türkiye’sinde Öğretmenlik Mesleği

Cumhuriyet döneminde öğretmen eğitimi konusunda oldukça önem verilmiş, köklü ve kapsamlı girişimlerde bulunulmuştur. Başta Atatürk olmak üzere birçok devlet adamı bu konuya özel bir ilgi göstermişler ve çok güç şartlar altında çalışan eğitim yöneticilerine ve eğitimcilerine destek olmaya çalışmışlar (Kavcar, 1984).

Cumhuriyetle birlikte başlatılan eğitim çalışmalarının esasına milli, çağdaş ve laik bir eğitim sistemi kurmak, yaymak ve bunun için gerekli olan vasıtaları temin etmek teşkil ediyordu. Amaç Atatürk’ün belirttiği ve hükümet programlarında da açıklandığı gibi halkı eğitmek ve cumhuriyeti yaşatacak yeni nesil yetiştirmekti, ancak mevcut okullar programlar, öğretmenler ve diğer kaynaklar bunu gerçekleştirecek sayı ve nitelikte değildi. Eğitimde başlatılan ve sürdürülen reformlarla birlikte öğretmen yetiştirme problemi ele alındı ve öğretmenlik mesleği ile ilgili önemli çalışmalara hız verildi (Duman, 1991).

Mustafa KEMAL Atatürk’ün öğretmenlik mesleğini çağdaş, ulusal, laik bir temele dayandırılmıştır. Kendisi de aynı zamanda bir öğretmen olarak öğretmenlik mesleğini yapılandırmak için bir çok somut çalışmalarda bulunmuştur. Sağlam, tutarlı bir çerçeve içine alıp gerçek yörüngesinde oluşturmaya çalışmıştır. 13 Mart 1924 tarihinde 439 sayılı orta Tedrisat Muallimleri kanunun 1. Maddesinde “*Muallimlik devletin umumi hizmetlerinden, talim ve terbiye vazifesini üzerine alan, müstakil sınıf ve derecelere ayrılan bir meslektir.*” tanımını getirmiştir. Bu yasaya göre öğretmenlik lise, ortaokul, ilkokul öğretmenliği olarak üç dereceye ayrılmıştır. 22 Mart 1926 tarihli ve 789 sayısı Maarif Teşkilatına dair kanunun 12. Maddesinde de “*Maarif hizmetinde asıl olan muallimlik*”

denilmektedir (Başaran, 2006:181-192). Cumhuriyet döneminde 1926 da iki tip öğretmen okulu açılmasına dair yasa çıkarıldı. Bunlar Darulmuallimin devamı sayılabilen şehir muallim mektepleri ve köy muallim mektepleridir.

2.1.1.3.1.Köy Enstitüleri

1930'lu yılların sonuna doğru önemli atılımlarından biri de köyü canlandıracak insan gücünün başlangıcı olarak köye öğretmen getirmektir. 1936 yılında köylerdeki okuryazarlığı yükseltmek için askerliğini çavuş olarak yapanlardan seçilenlerden 6-8 ay kurstan sonra eğitim unvanı ile köy ilkokullarında görevlendirildi. Bunlar köy kurulunun birinci devresi olan ilk 3 sınıfında öğretmenlik yapmışlar, eğitimli okulu bitiren öğrenciler yakın köylerdeki ilkokulun 4. sınıfa alınıyordu. 22 Mart 1926' da çıkarılan 789 sayılı Maarif Teşkilatına dair kanununda yer alan köy muallimleri mektebi 1927 yılında Denizli ve Kayseri'de açılmış ama Kayseri'deki 1932 Denizli'deki 1933 yılında kapatılmıştır. 1937 yılında çıkarılan 1739 sayılı milli eğitim kanununa göre hangi kademede olursa olsun öğretmen adaylarına yüksek öğretim görev zorunluluğu getirildi. 1937' de köy eğitimleri kanunu çıkmıştır. Bunların köy okullarına öğretmen yetiştiremeyeceği anlaşıncı 17 Nisan 1940' ta 3803 sayılı kanununla köy enstitüleri açılmıştır.1947' ye kadar bunların sayısı 21'e ulaştı, fakat bunların köy okullarına öğretmen yetiştirmedeği anlaşıncı 1940' da köy enstitüleri açılmaya başlandı ve 1947' de bunların sayısı 21'e ulaştı. Köy enstitülerinin amacı köyü canlandırmak ve insan gücünün başlangıcı olarak köye öğretmenler yetiştirmektir. Ayrıca okulların gereksinim duyduğu uzman öğretmeni ve yöneticiyi yetiştirmek için yüksek köy enstitüleri kuruldu (Başaran, 2006).

"1954 yılında 6234 sayılı kanunla köy enstitüleri kapatılarak 6 yıl süreli ilköğretim okuluna dönüştürülmüş" (Gürsoy, 2005) . Öğretmenlik mesleğinin saygınlığı 1970 yıllarına kadar korunmuş; ancak ülkemizde hızlı toplumsal değişim ve sanayileşme ile birlikte giderek gerilemeye başlamıştır. 1980 yıllarda Özal dönemiyle birlikte liberal ekonominin güçlenmesi, yeni meslek gruplarının ortaya çıkması, memur gelir düzeylerinin düşmesi ile öğretmenlik mesleği eski saygınlığını yitirmiş ve statüsü aşağıya doğru düşmeye başlamıştır (Erden, 1998). 1974 yılında itibaren 2 yıllık eğitim enstitüleri kurulmaya başlandı. 1982 yılında yapılan değişiklikle öğretmen yetiştirme sorumluluğu MEB'den

alınarak üniversitelere verilmiş, eğitim fakülteleri açılarak sistemin gerekli nitelikli öğretmen ihtiyacı karşılanmış. 1983 'te çıkarılan 2809 sayılı yasada öğretmen yetiştirmede tüm yüksek öğretim kurumları üniversite içine alınarak öğretmenlik mesleği çeşitleriyle ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik derecelerine yönelik üniversite sistemi ve üniversite öğrenimine dayandırıldı (Meb, 2001). 1989 -1990 öğretim yılından itibaren ilköğretim öğretmeni yetiştirme yüksek öğretim kurumları 2 yıldan 4 yıla çıkarıldı. 1996 yılında 4 veya 5 yıllık üniversite mezunu herkes pedagojik formasyonu alıp öğretmenliğe atanmıştır. YÖK dünya bankası hizmet öncesi öğretmen yetiştirme projesi öğretmen yetiştirmede yeniden yapılanma çalışmaları 1994 ile 1997 yılları arasında başlatılarak nitelikli öğretmen yetiştirme çalışmalarına girilmiş (YÖK, 1997) .

2.1.2.Öğretmenlik Mesleğinin Önemi

Eğitim toplumsal bir sistem olarak ele alındığında bu sistemin başlıca öğelerini öğrenci, öğretmen, eğitim programı, eğitim uzmanları, yöneticiler, fiziksel ve finansal kaynaklar oluşturmaktadır. Bunlar içinde öğretmen en temel öğedir. Eğitimin niteliği ve kalitesi de büyük ölçüde öğretmenlerin niteliği ile doğru orantılıdır. Bu bakımdan eğitim sisteminde görev alacak öğretmenlerin gerek hizmet öncesinde gerekse hizmet içinde iyi bir biçimde yetiştirilmeleri önem taşımaktadır. Öğretmenlik günümüzde özel uzmanlık bilgisi becerisi gerektiren bir meslek olarak görülmektedir. Statü ve saygınlığı ülke ve kültürlerle göre değişmekle birlikte öğretmenlik doğrudan insanlarla ilgili bir meslek olması yönü ile öteden beri sadece bir kazanç kapısı olarak değil; aynı zamanda kutsal bir meslek olarak da nitelendirilebilmektedir. Türk eğitim tarihinde bilge kişilerin ve öğretmenlerin hep saygın bir yeri olmuş, öğretmen denildiğinde toplumda davranış modeli bir insan anlaşılmıştır. Öğretmen hakkında söylenmiş bazı özdeyiş ve atasözlerinde de ona verilen değer açıkça görülür. Kısacası öğretmen insan kişiliğini biçimlendiren bir sanatkar olmaktadır (Şişman, 1999).

Öğretmenlik mesleği bir kişilik mesleğidir. Öğretmenlik mesleği bütün yönleri ile topluma örnek bir meslektir. Çağdaş uygarlığın saygın ve katılımcı bir ortağın olmasının ön koşulu öğretmenlik mesleğini yapacak bireylerin en üst düzeyde çağdaş standartlara sahip olması gerekir. Gerçekte öğretmen her alanda ve herkes için liderdir, her şeydir.

Kişi hangi derslikte veya binada öğrenim görmüş olduğundan değil öğretmen ile onur duyar. Öğretmenlik mesleğini yapan bireyler (Ataüenal, 2003):

1. Eğitimin temel unsurudur, yeri hiçbir şekilde doldurulamaz.
2. Öğretmenler insan mimarı insan mühendisleridir.
3. İyi doğruyu güzel ve büyük değerlerde öğretmenin emeği ve payı vardır.

Öğretmenler bu değerlerin taşıyıcısıdır ve yansıtırıcısıdır.

4. Akıl, bilgi, sevgi, saygı, hak, adalet gibi insanlığın en yüce değerleri öğretmenin karakteri ve niteliğidir.

5. Öğretmen rehberdir, güzel duyguların kaynağıdır.

6. Öğretmen hiç kuşkusuz uzman kişidir ve iletişimin merkezindeki kişidir.

Yılman(1992) Öğretmenin önemini, şu sözlerle ifade etmektedir: Eğitim sisteminde gerçekleştirilecek her türlü ileriye dönük, olumlu düzenlenme ve değişimin doğrudan doğruya 'öğretmen' faktörüne ve 'onun niteliklerine' bağlı bulunduğu gerçeğini göremediğimiz müddetçe eğitimde başarıya ulaşabilmemiz çok güçtür.

“İnsan mimarı dediğimiz ülkemizin geleceğinin belirleyicisi olan öğretmen için hem meslek öncesi eğitim hem hizmet içinde yaşam boyu süregelen bir eğitim daha büyük bir anlam ve önem taşımaktadır, zira bu çalışmanın kapsamında ileri konulara bağlı olarak yinelenen görevleri yanında insanımızı biçimlendirecek kişi odur ve ülkemizde çağdaş uygarlığının güçlü, saygın, katılımcı bir ortağı görev ve sorumluluğu da öğretmen üstlenmiştir” (Ataüenal, 2003).

Gerçekten de bugün bütün uygar ulusların eğitimcileri gibi fikir adamları da okulun öğretmen demek olduğuna; onun yerini ne müfredat programıyla, ne kitapla, ne disiplin veya herhangi bir araçla tutmanın mümkün olmadığına kanaat getirmiş bulunmaktadır. Bu nedenle öğretmeni hesaba katmayan hiçbir eğitim reformu planının başarılı olmasına ihtimal verilmemektedir (Turhan, 1964 akt: Davran, 2006).

Öğrencilerin eğitiminde en önemli çevre etmeni öğretmenlerdir. İyi bir öğretmen yeri geldiğinde öğrencinin gözünde anne babadan ve tüm diğer kişilerden daha üstün tutmaktadır. Böyle bir öğretmenin öğrenci üzerindeki eğitsel etkisi de büyük olmaktadır. Çoğu zaman öğrenci öğretmenlerinden birine benzemek için onu örnek seçmektedir (Başaran, 1992). “Bir ülkenin gelişip ilerlemesi o ülkenin eğitim süreciyle yakından ilgilidir. Eğitim sürecindeki en önemli payda öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler öğrencilerine sadece akademik ve mesleki açıdan yön vermekle kalmaz; aynı zamanda öğrencilerin kişilik kazanmalarında ve bir hayat görüşü edinmelerinde yardımcı olur” (Şenel ve diğerleri, 2004).

Milletlerin ruh ve karakterini şekillendirmede etkin rol oynayan öğretmenlerin işlevlerini yerine getirilmesinde onların üretkenliğinin önemli bir etkisi vardır. Bu işlevini layıkıyla yerine getiren öğretmenler için bütün bir toplum onların eseridir denilebilir. Öğretmenler gerekli bilginin kazanılmasını kolaylaştıran, gerekli ortamları hazırlayan bir rol benimsemek durumundadır. Bunu en iyi biçimde yapabilmek için de öğretmenin çağını yakalamış, gelişme ve yeniliklere açık, kendini devamlı yenileyen bir yapıda olması beklenmektedir. En az öğrenciler kadar öğretmenler ile de aralarının iyi olması beklenir (Özkan, 2005).

Öğretmen bir ulusun, geleceğinin teminatı olduğu için, üzerine büyük sorumluluk yüklüdür. Bundan dolayı bir takım yeterliklere sahip olması gerekir. Yalın(2002), bu gerçeği şöyle ifade eder: “Öğretmenlik mesleği, eğitim sektörü ile ilgili bireysel, sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutlara sahip, alanda özel uzmanlık bilgisi ve becerisini esas alan akademik ve mesleki formasyonu gerektiren profesyonel statüde bir uğraşı alanıdır.” Bundan dolayı öğretmenlerin öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterliklere sahip olması önemlidir.

Bir toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik alandaki düzeyini ortaya çıkarmak için toplumda öğretmenin sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarındaki durumuna bakmak toplumunu anlamak açısından yeterli bir gösterge olabilir. Öğretmen toplumların aynası durumundadır. Toplumların öğretmen ve öğretmenlik mesleğine verdikleri değer gelişmişlik düzeyi ile orantılıdır. Öğretmen toplumun motor gücü durumundadır.

Bireylerin hayata hazırlanmasında temel bir rol üstlenmiş durumundadır. Öğretmen, eğitiminden yaşam tarzına, giyiminden hareket ve tavırlarına aile hayatından bireysel ilişkilerine kadar her alanda çevresine mesajlar vermekle kendini sorumlu hissetmektedir. Öğretmen bilgi toplumun gereklerini önce kendisi yerine getirecek daha sonra da ailesi çevresi ve öğrencilerine bu gerekliliklerinin yerine getirilmesi noktasında rehberlik etmelidir (Özkan, 2005). Günümüzde birey eğitiminde çok önemli görev üstlenen öğretmenlerin çağın ilerisinde bir eğitim anlayışına sahip olması beklemektedir. Öğretmen bireylere öğrenmesi gereken bilgileri planlı, programlı bir şekilde belirli ortamlarda belirli araç gereçlerle öğreten kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. İdealist bir öğretmenin asıl işlevi gençlerin akıl gelişimlerine yardımcı olmaktır.

Meslekler hiyerarşisinde öğretmenlik mesleği bugün alt sıralarda yer almaktadır; ancak bunun sebebi yalnız toplumun mesleğe atfettiği değerle açıklayamayız daha başka sebepler vardır. Mesleki şartlar, devlete bağımlı olması gereği gibi örgütlenmemesi, meşgul olunan kesimin (öğrencinin) toplumda belli ve önemi statüsünün olmaması, düşük ücretle çalışma mecburiyeti vb sebepler. Bu mesleği toplumun genellikle alt ve orta sosyo-ekonomik tabakalarından gelenler seçmektedir. Toplumların nüfusu arttıkça eğitim talebi de artar ve öğretmene duyulan ihtiyaç da o nispette çoğalır ve acele öğretmen yetiştirme politikaları kaliteyi kantatiteye feda eder. Neticede öğretmenlik herkesin yapabileceği bir meslek haline gelir. Öğretmenlik mesleği entellektüel bir saygınlık taşır, sürekli okuma gerektiren dünyada olup bitenleri takip etmeyi gerektiren; ahlaksal, dinsel yönden değerli gösteren ideal bir meslektir. Öğretmenlik mesleğinin çevre kalkınmasına katılımında önderliği geniş rol oynayan bu neden öğretmenin çevrede grup ilişkileri içinde bulunması gerekir. Öğretmenlik mesleği gelişmiş güzel ve herkes tarafından yürütebilecek bir meslek değildir. Öğretmenlik mesleğini yapan bireylerin çeşitli niteliklere sahip olması gerekmektedir (Tezcan, 1992).

Öğretmen eğitim de öğrenci ile birlikte temel unsurdur. Her ikisi birbirleriyle var olur. Öğrencilerin iyi yetiştirilmesi eğitim etkinliklerinin verimli ve yararlı olması eğitimde amaçlara ulaşılabilmesi ile eğitim politikalarının hedeflerine varılabilmesi her şeyden önce

iyi yetişmiş ehliyetli öğretmenlerin varlığı ile mümkündür. Öğretmen yetiştirme politikalarındaki hatalar ve tutarsızlıklar öğretmenliğin meslekler hiyerarşisinde hak ettiği yeri alamaması öğretmenlerin toplumdaki statülerinin yükselmesini engellemiştir, çünkü öğretmen yetiştirilirken sadece ihtiyaca göre yeterli sayıda eleman yetiştirilmesi düşünülmüş, mesleğin gerektirdiği öteki imkan ve şartlar gözden kaçırılmış ihmal edilen başlıca noktalar şunlardır (Celkan, 1989):

1. Öğrencilerin mesleki, ahlaki ve sosyal yönlerden mükemmel yetiştirmelerinin sağlanması.
2. Yasal güvenciler ve çalışma imkânlarının ıslahı.
3. Öğretmenlerin örgütlenmesi.
4. Öğretmen okullarına öğrenci seçiminde dikkatli olunması ve bazı şartlar aranması.

Öğretmenlik mesleğini yapan bireylerin sadece kendi alanlarında bilgili olması yetmez aynı zamanda ahlak ve karakter özelliklerine sahip olması gerekir ve çevresiyle iyi ilişkiler içinde bulunmaları mecburdur.

Günümüzde öğretmenlik mesleği profesyonel bir meslek olarak kabul edilir. Nitelikli, üretken, bilime, sanata değer veren, toplumsal değerlerimizi özümsemiş bireyler yetiştirebilmemiz, öğretmenlerimizin sahip olduğu yeterliklerin farkında olmasına ve bunları sürekli olarak geliştirme çabalarına bağlıdır (MEB, <http://oyegm.meb.gov.tr/yet/>).

Öğretmenlik mesleği artık uzmanlık alanı olan bir meslektir ve öğretmenler genç kuşaklara toplumun kültürel değerlerini bilgi ve becerilerini aktarmada önemli rol oynamaktadır. Toplumların geleceğinde bu denli önemli rol oynayan bir meslek grubu olarak öğretmenlik dünyanın pek çok ülkesinde hak ettiği değeri görememektedir. Ülkemizdeki öğretmenlerin kurumlarından elde ettikleri dışsal ödöl kaynaklarının ücret, makam yan ödeme vb. gibi doyum sağlayıcı düzeyde olduğunu söylemek güçtür. Diğler taraftan öğretmenlik mesleği özelliklerinden dolayı öğretmenlerin örgüt içi statü yükselmeleri diğler mesleklere kıyasla azdır. Öğretmenlik mesleğinde içsel ödöl dışsal

ödülünden daha fazla önem taşımaktadır. Öte yandan bir mesleğin toplumdaki saygınlığının önemini belirleyen etmenlerden belki de en önemlisi ekonomik getirisidir, ancak bu dışsal ödüllerden olan ücret öğretmenler için asgari yaşam standardını sağlamaktan uzaktır (Hoşgörür ve diğerleri, 2002).

İnsanlarla ilişkiler yönünden öğretmenlik diğer mesleklerden farklı olarak geniş bir insan kesimi ile ilişki ve etkileşim içinde yerine getirilen bir meslektir. Öğretmenlik sadece okul ve sınıf ortamında öğrencilere değil; okul dışında veliler ve toplumla da iç içe olan bir meslektir. Öğretmenin özellikle hizmet verdiği bölge ve toplum yapısı kültürü de dikkate alındığında öğretmenden beklentiler de değişebilmektedir. Şöyle ki ; küçük bir köy ya da mezradaki bir öğretmen o belde için köyün için en önde gelen prestijli kişisidir. O bölge için öğretmen her şeyi bilendir, bununla birlikte öğretmen mezra, köy, kasaba ve şehir ayrımı yapmaksızın nerede çalışırsa çalışsın öğretmenlerin en çok muhatap oldukları insan grubu kuşkusuz öğrencilerdir (Çelikten, 2005).

Okul denilen sosyal sistemin en stratejik parçalarından biri öğretmendir. Öğretmenler bir mesleğin üyesi olarak kalmak istiyorlarsa o mesleğin değer sistemlerine göre davranmaları gerekir. Öğretmenlik mesleğinin değer sistemi toplumun temel değerlerini şekillendirir.

2.1.3.Öğretmenlik Mesleğinin Yasal Dayanakları

Bir mesleğin toplumsal düzeyde kabul görmesi, bir kamu hizmeti olarak değerlendirilmesi için mesleğin bazı yasal dayanaklarının olması gerekir. Her meslek alanı belirli yasal temellere sahiptir. Bu yasal temel mesleğin işleyişini, mesleğe ilişkin görev ve sorumluluk alanlarını belirler. Öğretmenlik mesleğinde de ülkemizde bazı temel yasal dayanaklar bulunmaktadır. Öğretmenlik mesleği bu dayanaklara göre yürütülmektedir. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunun 43.maddesine göre öğretmenlik mesleği devletin eğitim öğretim ve bununla ilgili yönetim gereklerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği olduğu bilinmekte ve bu kanun etrafında şekillenmektedir (MEB, 1739 sayılı kanununun 43.Maddesi (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>)). Öğretmenlik mesleğinin yasal amacı Türkiye Anayasasının temel ilkeleri ve Türk milli eğitimin temel amaçları doğrultusunda ve eğitim bilimleri alanındaki gelişmelerin ışığında üstün nitelikli çocuklar yetiştirmektir

(MEB, 1739 Temel Kanunu). Öğretmenler devletin ideolojisini, beklentilerini, hedefleri yeterli ve etkili bir şekilde temel ilkelere uygun olarak ifade etmekle yükümlüdür. Nasıl bir öğretmen tipi yetiştirmek istendiği bu yasal dayanaklarda bellidir. Türk eğitim sisteminin temel felsefesinde biçimlenmiş öğretmen profili Atatürk ilkeleri ve anayasa doğrultusunda üç boyutlu bir görünüm arz etmektedir, bunlar çağdaş insan, profesyonel meslek uzmanı, toplum lideri olarak ortaya çıkmaktadır.

“Öğretmenin kim olduğuna ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tanımlara baktığımızda, öğretmenliğin bireysel, sosyal, kültürel, bilimsel ve teknolojik boyutlu, profesyonel statüde bir eğitim mesleği, öğretmenin ise insan davranışlarını ve yeteneklerini geliştiren, bir meslek adamı olarak tanımlandığını görürüz” (Ergün, 1999). Bu durumda öğretmen;

1-Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre öğretim ve eğitim yapan,

2-Türkçeyi düzgün konuşan ve yazan, öğrencileri bu yönde yetiştiren, mantıklı düşünüp davranan,

3-Araştırma ve inceleme yapmayı alışkanlık haline getirmiş, Anayasa ve yasalara sadık kalarak görev yapan bir meslek adamı olarak tanımlamaktadır.

Bursalıoğlu (1994)’na göre okul sisteminin en stratejik parçalarından biride öğretmenlerdir. Öğretmenler bir mesleğin üyesi olarak kalmak istiyorlarsa o mesleğin değer sistemlerine(yasal dayanaklarına) göre davranmaları gerektiğinin vurgulamıştır.

2.1.4.Öğretmen Nitelikleri ve Önemi

Bilgi çağını yaşadığımız şu günlerde iyi öğretmen bilgi çağına uygun niteliklere sahip olması gerekir. Günümüzde bilgilerin hızla değiştiği göz önüne alınırsa eskiden olduğu gibi bilinen aktaran öğretmen yerine ihtiyaç duyulan bilgiye nasıl ve nerde ulaşabileceğini bilen, araştıran kendini ve çevresindekileri bilgiye ulaştırma adına gayret gösteren öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır. Öğretmenin niteliğini sadece mesleğe hazırlık döneminde aldığı eğitim şekillenmektedir. Öğretmenlere mesleğe başladıktan sonra da kendilerini yenileme ve geliştirme bilinci verilmelidir. Bunun için öğretmenlerin ekonomik

sorunlarının çözümlenmesi ve teknoloji kullanma becerilerinin arttırılmasına yönelik olarak mesleki kurslar düzenlenmelidir (Kaya, 2007).

Eğitimin niteliğinin arttırılmasının, amaçlara ulaşmasının, eğitim sisteminin yönetici kadrosunun belirlenen ilke ve hedeflerin yürürlükte olan programların ve alınan kararların ciddi ve bilimsel olarak uygulanmasının önemi tartışılmaz. Ancak eğitimde istenen amaçlara ulaşmada eğitimin ham maddesi olan insanı doğrudan eğiten ve öğretene ona şekil veren öğretmendir. Bu sebeple eğitim olgusunda en önemli kutsal görevi öğretmenler üstlenmektedir (Yetim, 2004). Öğrenme ortamının en önemli değişkenlerinden biri de öğretmendir. Onun mezun olduğu okul, mesleki kıdemi; bilişsel, duyuşsal, devinişsel ve sezgisel hazır bulunuşluk düzeyi, maaşı, fiziki görünüşü gibi özellikleriyle öğrenci başarısı ve erişisi arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı pek çok araştırmalarda konu olmuştur. Öğretmenlik mesleği özel bilgi beceri ilgi isteyen önemli bir meslektir. Eğitim bilimi formasyonu almayan hiçbir kimse öğretmen olmamalıdır. Öğretmenlik formasyonu yetiştikleri bilimsel olarak hazırlanmalı, öğretmen olacaklar bu yetiştiklerden geçirilmelidir (Sönmez, 2008).

Eğitim faaliyetlerinin başarısında eğitim programlarının niteliği kadar öğretmen nitelikleri de hep tartışılmıştır. Cumhuriyet dönemi Türkiye’inde öğretmen yetiştirmede hem kurumlar bazında hem kurumların programlarında hem de öğretmen adayı seçimlerindeki nitelikler zaman içinde önemli değişimlere maruz kalmıştır (Özbek, 2007). Seçme sürecinin iyi planlanması ve uygulanması örgüte katma değer kazandırarak iş görenlerin kazandırılması sağlamakta ve örgütün etkinliğini arttırmaktadır. Okullar insansı bir meslek için yetiştirme görevinin yanında onu her yönü ile geliştirerek kendini taşıyan yeterliklerini bilen bu yeterlikleri toplumsal gelişmeye katkı sağlayacak bir şekilde kullanabilen bireyler olarak yetiştirme görevini üstlenmişlerdir. Bu görevdeki en büyük pay ise öğretmenlere düşmektedir. Böylesine önem gösteren öğretmenlik mesleği öğretimin yanında öğretmen olacakların seçiminde de bazı kriterleri zorunlu kılmaktadır. Öğretmenliğe profesyonel bakmanın yanında öğretmen olmayı istemek de önemlidir. Toplum sevgisi, insan sevgisi eğitimin insan hayatındaki önemi bu kriterler arasında sayılabilir (Özbek, 2007).

Ülkelerin kaderlerinde öğretmenler çok önemli rol oynar. Bir ülkenin geleceğinin mimarı öğretmenlerdir. Doktorunu, mühendisini, avukatını vb. insan gücünü öğretmenler yetiştirir ve yeni nesillerin niteliği onu yetiştiren öğretmenlerin niteliği ile özdeşir. **“Ektiğini en geç biçen çiftçi öğretmendir”** özdeyişini bu gerçeği oldukça güzel bir biçimde ortaya korumaktadır, ancak bu gerçek herkesçe bilinmesine rağmen çeşitli nedenlerle ülkemizde öğretmenlik mesleği çeşitli dalgalanmalarda bugünlere gelmiştir. Kimi zaman bilen öğretir diyerek öğretmenlik meslek bilgisinde yetişme aranamaksızın her meslekten kişiler öğretmenliğe atanmış kimi zaman da açıkta mı kalsın endişesiyle alan bilgisi bile olmayan kişilere yeni nesiller teslim edilmiştir (Küçükahmet, 2002).

Geleceği inşa eden öğretmenlerin çağın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yetişmiş olmaları gerekir, çünkü ülkenin refah seviyesinin yükseltilmesi o ülkenin öğretmenlerin iyi yetişmeleri ile doğru orantılıdır. Bir eğitim sisteminin başarısı o sistemde görev alan öğretmenlerin niteliklerine bağlıdır. Öğretmenlik kendine has özellikleri olan kutsal bir meslektir. Öğretmenlik kişinin sadece kazanç kapısı olarak değil; gönül gücü ile tercih edeceği bir meslek olarak düşünülmelidir (MEB, 1988 akt: Kaya, 2007).

“Ülkelerin gelişmesi ve çağın gereklerine ayak uydurabilmesinde temel koşul nitelikli insan gücüne sahip olmaktır. Nitelikli insan gücünün elde edilmesinde ise temel öge kuşkusuz eğitimidir. Eğitim yoluyla kazanılan nitelikli insan gücünün yaratıcıları da eğitim örgütlerine bilgi, beceri ve tutumlarını katarak emek veren eğitim iş görenleri, yani öğretmenler olmaktadır” (Başaran, 1996, akt: Güdek, 2007).

Toplumu değiştirme ve geliştirme gücüne sahip olan öğretmenler, eğitimi bir bütün olarak görebilmeli, mesleğinde inanç ve bağlılık duygusuna sahip olmalı, mesleğin değerler sistemine uygun davranmalı, belirli bir öğretim alanında yeterliliğini kanıtlamalı ve mesleki bilgi becerilerini etkin bir şekilde uygulayabilmelidir. Bu bakımdan öğretmenlik mesleğini yapacak bireylerin öğretmenlik mesleğini güçlendirip geliştirmenin yolu öğretmenin öğretmenlik nitelikleri ile insanlık nitelikleri birlikte güçlendirip geliştirmekten geçer (Güdek, 2007).

Öğretmen niteliklerin asıl olması gerektiği konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında araştırmaların daha çok etkili öğretmenlerin nitelikleri üzerinde odaklaştığı

görülmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde etkili öğretmenin özellikleri ve sahip oldukları kişisel niteliklerin sekiz aşamada toplandığı belirlenmiştir. Bunlar coşku, içtenlik, güvenirlik, yüksek başarı beklentisi içinde olma, destekleme işbirlik, esneklik ve bilgiliktir. Bu nitelikler temel alındığından çağdaş bir öğretmenin sahip olduğu ve göstermiş gereken nitelikler temelde iki ana grupta toplamak olası görülmektedir. Bunlar kişisel ve mesleki niteliklerdir. Öğretmenlerin sahip olması gereken kişisel ve mesleki nitelikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir (Demirel, 2006).

Tablo: 1 Öğretmen Nitelikleri

<u>Öğretmen Nitelikleri</u>	
<u>Kişisel Nitelikler</u>	<u>Mesleki Nitelikler</u>
1. Güdüleyici	1. Planlama
2. Coşku	2. Yöntem ve Teknikler
3. İçtenlik	3. Etikli İletişim
4. Güvenirlik	4. Sınıf Yönetimi
5. Profesyonellik	5. Zaman Etkili kullanma
6. İşbirlik	6. Değerlendirme
7. Esneklik	7. Rehberlik
8. Bilginlilik	

Eğitim kurumlarının ve beraberinde öğretmenliğin ortaya çıkışından günümüze her alanda olduğu gibi bu alanlarda da çok hızlı bir gelişme değişme süreci yaşanmaktadır. Değişken ve gelişen şartlara göre eğitim kurumlarının işlevlerindeki farklılaşmalar öğretmenlerin rollerinde de farklıklar ortaya çıkarmıştır ve bundan sonra da çok farklı işlevler ortaya çıkaracak şekilde ilerlemeler olmaktadır. Sanayi öncesi toplumlarda bireyler öğrenmesi gereken bilgileri aileden özellikle anne ve babadan öğrenmekteydiler oysa bugün ana ve babaların bildikleri bilgiler çocukların hayatta kendi başlarına ayakta durabilmeleri için yetersiz kalmaktadır, ayrıca öğrenilmesi gereken bilgilerin sistemli planlı ve programlı bir şekilde uzman kişiler aracılığıyla öğrenilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu gelişmeler öğretmenlerin görevlerinde ve niteliklerinde değişiklikler meydana getirmiştir. Okul içiyle sınırlı bir görev alanının olduğuna inanılan

öğretmenin sınıf ortamı kadar önemli olan okul dışında topluma karşı görevleri de önem kazanmıştır (Özkan, 2005).

Ülkelerin geleceği çocuklara verilen eğitimle doğrudan ilişkilidir. Eğitim ülkeler arasında ekonomik ve politik yaklaşımlar sağlama, farklı kültürler ve etnik gruplar arasındaki çatışmaların en aza indirilmesi eğitim yoluyla mümkün olmaktadır. Bu nedenle sağlam bir toplum oluşturmada eğitimin temel unsuru olan öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Öğretmenin rolleri ve toplumların okullardan beklentileri ülkelere göre bazı farklılıklar göstermektedir. Birebir öğretim, eğitim konusu bütün ülkelerde giderek daha büyük bir önem kazanmaktadır, çünkü eğitim programlarının hedeflerini uygun biçimde uygulayacak olanlar öğretmenlerdir. Bu nedenle hiçbir teknoloji ürünün öğretmenin yerini doldurması beklenemez. Çocuklarımıza iyi bir eğitim verilebilmesi için nitelikli öğretmenlere ihtiyacımız vardır (MEB, 1995).

Geleceğin dünyasını iyi yetişmiş insanlar şekillendirecektir. İyi yetişmiş insan gücü bir ülkenin en büyük zenginlik kaynağıdır. Öğretmenler bunu sağlayacak en önemli meslek adamlarıdır. Bunun içinde öğretmenlerin iyi yetişmiş olmaları gerekmektedir. Bir okul ancak orda çalışan öğretmenler kadar nitelikli ve başarılı olur. Öğretmenlerin bütün eğitim işlemlerinde en belirgin rolleri oynadıkları bütün eğitimcilere kabul edilmiş bulunmaktadır. Öğretmenlerin mesleki yeterlikleri, davranışları değerleri dünya görüşleri ve sosyal eğilimleri öğrencilerin davranışlarını ve bilgilerini etkilemektedir. Öyleyse öğretmen eğitimi gerekli davranış, yetenek ve bilgi ile donanmış yeni bir toplumun oluşturulmasına yönelik her eğitim sisteminin en önemli ve asıl parçasını oluşturmaktadır (Karagözoğlu,1995, akt: Gömleksiz, 2004).

2.1.5. Öğretmenlik Mesleğinde Olması Gereken Özellikler

Her toplum kendine özgü bir eğitim sistemi oluşturmaktadır. Eğitimin toplumu oluşturan bireylerin yetişmesinde çok önemli bir görevi vardır. Çünkü insan ögesinin en çok önem taşıdığı alan eğitimidir. Eğitim sisteminin gelişmesi de, öğretmenin gelişmişlik düzeyi ile yakından ilişkilidir. Öğretmenler nitelikli oldukları takdirde bir ülkenin geleceğinin teminatını da büyük ölçüde vermiş olacaktırlar. Etkili, nitelikli ve verimli bir eğitim için nitelikli öğretmenlerin yetişmesi şarttır. Öğretmenlik mesleğinin ülke

kalkınmasındaki rolü günümüzde bütün toplumlar tarafından bilinmekte ve bununla ilgili çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır. Öğretmenlik mesleği ve bu mesleği yürüten profesyonellerin mesleğin gereklerini yerine getirişleri ile ilgili düzenlemeler Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan beri üzerinde hep durulan ve tartışılan bir konu olmuştur (Davran, 2006).

İyi öğretmenlerde aranan nitelikler her çağda ve toplumda farklı olmuştur. Orta çağda iyi bir öğretmende aranan nitelikler ile Rönesans döneminde ve sanayileşme çağındaki aranan nitelikler birbirinden çok farklıdır ve bu farklılıklar ülkeler arasında da vardır. Sanayileşme çağından bilgi toplumuna geçiş sürecinin yaşandığı dünyamızda öğretmende aranacak nitelikleri belirlerken çok dikkatli olmak gerekmektedir. Öncelikle şu soruya cevap aranmaktadır: Sanayi toplumuna göre mi yoksa değerleri oluşmaya başlayan bilgi veya iletişim toplumuna göre mi öğretmen yetiştirilecektir ? Bu konuda Türkiye'nin bilgi toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek öğretmen ihtiyacı olduğu varsayımı benimsenmiştir (Ergün ve diğerleri, 1999).

Öğretmen bir ulusun, geleceğinin teminatı olduğu için, üzerine büyük sorumluluk yüklüdür. Bundan dolayı bir takım yeterliklere sahip olması gereklidir. Öğretmenliğin alan bilgisi ve genel kültür yanında pedagojik formasyon gerektirdiği bilinmekte ve öğretmenlik yapacak kişilerde bilgi, istek, yaratıcılık yanında bazı özel yeteneklerin olması da beklenmektedir. Ancak bu özellikteki kişiler öğretmenlik yapabilir. Artık belli konularda bilgi ve beceriye sahip olan herkesin öğretmen olamayacağı herkes tarafından kabul edilmektedir (Eskicumalı, 2002).

Oğuzkan, F.(1988) Öğretmen yeterliklerini; Türk toplumunun aydın bir üyesi olarak öğretmen, dünya topluluğunun üyesi olarak öğretmen ve mesleğin yeterli üyesi olarak öğretmen şeklinde üç ana başlık altında toplamıştır ve mesleki yeterlilik açısından öğretmende bulunması gereken özellikleri şöyle belirtmektedir:

1. Öğrencilerini iyi tanınması.
2. Bilgiden yararlanma yollarını bilmesi.
3. Uygun öğrenme ortamları yaratması.
4. İletişim yeterliliğine sahip olması.

5. Ölçme ve değerlendirme yapması.
6. Rehberlik yapması.
7. Mesleğine bağlı olması.
8. Uyumlu olması.
9. Programları tam olarak uygulaması.

“Kuşkusuz ki, öğretmenlik mesleği için yalnızca iyi bir öğreticilik yeterli değildir, çünkü iyi bir öğretmen, öğreticilik vasfını kişilik özellikleri ile birleştiren kişidir. Bu açıdan yaklaşıldığında başarılı bir öğretmenin mesleki açıdan sahip olması gereken yeterlikler şunlardır” (Kolosnik, 1970 akt: Atalay, 2005):

- a) İyi huylu uyumlu olmak, başkalarını düşünmek.
- b) İşbirliğine açık olmak.
- c) Duygusal yönden dengeli, ahlaklı, güvenilir ve dürüst olmak, kendini yönetmede başarılı olmak.
- d) Bağımsız olmak, kendi kendine yeterli olmak.
- e) Ön yargısız ve adil olmak, objektif olmak.
- f) Kişisel olarak çekici olmak (giyim, görüntü vb.)
- g) Başarılı olmak için istekli olmak.
- h) Alanı ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmak.

Öğretmenlik mesleğinin kendine özgü bazı özellikleri vardır. Öğretmenlik mesleği hazırlık genel kültür, özel alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi ile sağlanır (Demirel, 1999). Bu nitelikleri kazanmak için hangi öğretim kademesinde olursa olsun öğretmen adaylarının yüksek öğrenim görmesi temel alınmıştır. Her ne kadar bu özellikler okulun misyonuna, bulunduğu çevreye, velilerin beklentilerine, okulun hedef yapısına öğretmenlerin ve idarecilerini vizyonuna göre değişse de bazı özelliklere sahip olması gerekir. Öğretmen yeterlilikleri şunlardır (Kılıç ve Acat, 2007):

1. Kişisel ve meslekî değerler - meslekî gelişim,
2. Öğrenciyi tanıma,
3. Öğrenme ve öğretme süreci,

4. Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme,
5. Okul-Aile ve toplum ilişkileri,
6. Program ve içerik bilgisi,

2.1.5.1 Kişisel Özellikler

Öğretmenlerin kişisel niteliklerinin eğitimin etkinliği ve verimliğinde önemli rolü vardır. Öğrencilerin okula ve derse yönelik tutumlarının şekillenmesinde öğretmenlerin kişisel nitelikleri etkili olur. Öğretmenlerin kişisel nitelikleri öğrencilerde sevgi, saygı ve yaklaşma yaratabileceği gibi endişe, korku ve uzaklaşma da yaratabilir. Öğretmen öğrenciler üzerinde mesleğini seven bir insan imajı yaratmalıdır. Mesleğini sevmediğini söyleyen öğretmen öğrenciler üzerinde saygı uyandırmaz. Kişisel sorunları sınıfa yansıtmama, öğrencisiyle asla kişisel çatışmaya girmeme, yanlışları kabul etme, tutarlı olma, ekip çalışmasına yatkın olma öğrencisinin ailesi ve çevresi ile ilişki kurma yeniliklere açık olma eleştirileri doğru algılama öğretmende aranılan diğer tutum ve davranışlardır (Ergün ve diğerleri, 1999).

“Öğretmenler mesleklerini başarılı bir şekilde yerine getirebilmek için bazı kişilik özelliklerini taşımalıdır. Demokratik kişilik özelliği bunların en başında gelir. En etkili ve verimli öğretmen demokratik olandır. İyi bir öğretmende bulunması gereken özellikler şunlardır”:(Çelikten, 2005):

1. Öğretmenlere karşı açık görüşlü ve objektif olur.
2. Öğrencilerin beklentilerini ve gereksinimlerini dikkate alır.
3. Eğitimde ilgili soruları bilimsel yöntemle araştırır.
4. Eğitimde bireysel farklılıkları dikkate alır.
5. Yenilik ve gelişmelere açık olup kendisini sürekli yeniler.
6. Toplumsal değişimleri anlayıp yorumlar.
7. Eğitim teknolojilerindeki gelişmeleri yakından izler.
8. Araştırmacı bir yapıya sahip olur ve yüksek başarı beklentisi içinde olur.

Yukarıda verilenler ideal ya da etkili bir öğretmende bulunması öngörülen özelliklerdir. Sınıf ortamında bir öğretmenin bunlara ek olarak bazı özelliklere de sahip olmasında söz edilebilir. Etkili bir öğretmende bulunması arzu edilen özellikler aşağıdaki başlıklar altında toplamak mümkündür (Çelikten, 2005):

1. Sabırlı davranan, olaylar karşısında dayanıklıdır ve duygularını kontrol altına tutar.
2. Farklı inanç, görüş ve gruplara saygılı ve uzlaştırıcıdır.
3. Kılık kıyafetine temizlik ve düzene özen gösterir.
4. Kendini geliştirmeye ve eleştirmeye açıktır.
5. Kişisel sorunlarıyla sınıfı ve okulu meşgul etmez.
6. Öğrencileri güdüleyici özelliklere sahiptir.
7. Başarıya odaklanmış ve öğrenciden yüksek başarı beklentisi içindedir.
8. Düşünce ve davranışlarıyla öğrenciler için modeldir.
9. Öğrencilere karşı güler yüzlü, hoşgörülü ve sevecendir.
10. Öğrencilere karşı güvenli, dürüst, objektif, sırdaş ve dosttur.
11. Sınıfta yapıcı ve eğitsel bir disiplin oluşturur.
12. Liderlik özelliğe sahiptir.
13. Öğrenci velileriyle iletişim halinde, etkileşimde başarılı.
14. Arabuluculuk, hakemlik, temsilcilik özelliğine sahiptir.
15. Cesaretlendirici ve destekleyicidir.
16. Sorunlardan yakınmak yerine çözüm bulmak için çaba harcar.

Öğretmenin başarıya odaklanması, öğrencilerden yüksek beklentiler içinde bulunması öğretmenlerce çok önemli bulunan öğretmen özellikleridir.

2.1.5.2. Mesleki Özellikler

Eğitimde öğretmenin kişisel nitelikleri önemlidir, ancak bunlar mesleki niteliklerle tamamlandığı zaman anlamlı ifade etmektedir, çünkü öğretmenin asıl görevi olan öğrenmeyi sağlayabilmesi için mesleki yeterliliklere de haiz olması gerekmektedir. Aksi takdirde görevini yapamaz (Ergün ve diğerleri, 1999). Eğitimde nitelik geliştirme aslında öğretmenin niteliğini geliştirmekle eş anlamlıdır. Öğretmenin niteliği eğitimin niteliği

toplumun niteliğinin yükseltilmesinde temel ögedir. Bu varsayıma göre öğretmenin niteliği nitelikli eğitim için temel oluşturur. Öğretmenin mesleki alan düzeyi kişisel özellikleri ve öğrencilere karşı tutum onun etkileme gücünün göstergesidir. Bu gücün öğrenciyle birebir etkileşimden sistemdeki tüm öğrencilere kadar eğitim öğretimi etkileyen öğelerin başında geldiği bilimsel araştırmaların bulguları arasındadır (Ataüinal, 2003).

“Öğretmenin temel görevi öğrenmeyi sağlamaktır. Bunun için mesleki niteliklere sahip olması gerekir. Öğretmenin mesleki niteliği genel kültür, konu alanı bilgisi, ve mesleki bilgi becericesine bağlıdır” (Erden, 1998; Akt. Çelikten, 2005).

“Mesleğin niteliği ve esası için genel kültür, alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi gibi 3 alanda belirli düzeylerde yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. MEB şurasında bu 3 alan için beklenen yeterlilik düzeyleri şöyledir” (Gömleksiz, 2004):

1. Genel kültür %10,4
2. Alan bilgisi %64,6
3. Meslek % 25

Öğretmenlik mesleğinin etkin yürütülebilmesi için belirli bir düzeyde genel kültür bilgisi gerekmektedir. Öğretmenin günlük olaylar karşısında belirli bir düşünce üretebilmesi öğrencilerin ufkunu genişletmesi açısından genel kültür birikimine ihtiyaç vardır. Alan bilgisi mesleğe ilişkin bilgileri öğretebilmesi meslek bilgisi ise alandaki bilgisini etkin bir şekilde öğrencilere aktarabilmesi için gerekir.

1739 sayılı milli eğitim temel kanunun 43. Maddesinde öğretmenlik genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyonla sağlanan özel bir ihtisas alanı denilmektedir. Bu tanıma göre öğretmenlik mesleği bu üç boyutta ele alınmaktadır. Bir başka deyişle iyi bir öğretmen yeterli genel kültüre, alan bilgisine ve pedagojik formasyona sahip olmalıdır. Türk eğitim sistemi için yetiştirilecek öğretmenlerin bu üç boyutta çok iyi eğitilmesi gerekir (Yapıcı, 2003). “Öğretmenlik mesleğinin görev ve sorumlukları ile milli eğitim geliştirme projesi incelendiğinde öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlik alanları şöyle sıralandırılabilir (Celep, 2005):

1. **Planlama:** Öğrenci gereksinimleri ve konu alanı dikkate alınarak plan yapabilme.

2. Öğretim süreci: Hedeflere ve öğrenci gereksinimlerine uygun yöntemleri seçme, kullanma geliştirebilme.

3. Sınıf yönetimi: Öğretmen hedeflerine ulaşmak için öğrenme ortamının yaratılması, korunması ve yönetilmesi etkinliklerini gerçekleştirebilmesi.

4. İletişim: Öğrencilerin gereksinimlerine göre öğrenci derse katma, dersi ilgi çekici hale getirme, sözel dili ve beden dili kullanabilme.

5. Ölçme ve değerlendirme: Derste konuyu uygun ölçme araç ve tekniklerinden yararlanabilme ve değerlendirmeler yapabilme.

Öğretmenin kişilik özelliği ne kadar olumlu olursa olsun öğretmen mesleki özelliklere yeterli düzeyde sahip olmadıkça etkili bir biri olamaz. Öğretmenin bulunduğu çevre içinde, okul içinde etkili bir iletişime sahip olabilmesi için olumlu mesleki ve kişisel özelliklere sahip olması gerekir. Bu mesleki özellikler devletin uzak yakın hedefleri ile öğretmenin felsefi yapısı ile okul kültürü ve vizyonunu ile ifade edilmektedir. Aşağıda bu özellikler verilmiş olup değişmez olmayıp zamana, şartlara, sorunların niteliğine ve isteklere göre uyarlanabilir (Çelikten, 2005):

1. Zamanı etkili kullanır, derslere zamanında başlar ve dersleri zamanında bitirir.
2. Yöneticilerle, öğretmenlerle iş birliği yapar.
3. Öğrencilerin sorunlarını fizyolojik, duygusal, sosyal özelliklerini bilir.
4. Problem çözme sistematik ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye çalışır.
5. Öğrendiklerini pratiğe dönüştürebilen bireyler yetiştirir.
6. Öğrencileri bir üst öğrenime, topluma ve hayata hazırlamaya çalışır.
7. Sınıf yönetimin tüm etkinliklerinde öğrencinin katılımını esas alır.
8. Güvenilir ve geçerli ölçme tekniklerini kullanarak öğrenci başarısını objektif değerlendirir.
9. Eğitim öğretim ve öğrenci ile ilgili tüm son gelişmeleri izler ve sınıfta uygular.
- 10.Özgür bir sınıf ortamı hazırlayarak öğrencinin girişken, kendini gerçekleştirebilen bireyler olmasını sağlamaya çalışır.

2.1.5.2.1 Alan bilgisi

Herhangi bir meslekten söz edilebilmesi için o mesleğin alan bilgisinin olması gerekir. Örneğin bir mühendisin mühendislik bilgisi, bir doktorun tıp bilgisi, bir avukatının hukuk bilgisi o mesleğin alan bilgisidir. Bu bilgiler olmaksızın kişinin o mesleği yerine getirmesi söz konusu olmaz. Ancak herhangi bir mesleği yerine getirebilmek için alan bilgisine sahip olmak da yetmemektedir, mutlaka bu alan bilgisi belli bir genel kültürün üzerinde yerleşmesi gerekmektedir. Örneğin Türkçe'yi iyi kullanmayan, sosyoloji bilgisi olmayan, bir avukat düşünölemeyeceği gibi mesleki literatüre takip edecek kadar yabancı dil bilmeyen insan anatomisinden haberdar olmayan bir doktor da düşünölemez. İlk ve orta öğretim kurumları genellikle genel kültür veren kurumlardan yüksek öğretim kurumlarında ise öğrencilere o kurumun özeliğine göre alan bilgisi verilir. Ancak bu kurumların da programlarında genel kültür dersleri yer almaktadır. Bu genel kültür derslerinin bir kısmı öğrenciyi o toplumun iyi bir vatandaş yapmaya diğer bir kısmı da mesleğine daha iyi hazırlamasına yardım eder. Eğer bir meslekten söz ediliyorsa mutlaka o mesleğin genel kültür ve alan bilgisi vardır. Eğer sözü edilen meslek öğretmenlik ise bu iki boyutta genel kültür, alan bilgisi bir üçüncü boyutun eklenmesi gerekir, çünkü öğretmen olan kişi kime niçin, nerede ve nasıl öğretecektir. Bu soruların cevabını bilimsel olarak verebilmelidir. Bu da öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek bilgisi programlarından geçmesiyle mümkündür (Küçükahmet, 2002).

“Öğretmenlerin belirli bir alanda uzmanlık bilgisine sahip olması gerekir. Fen bilgisi, Türkçe dil bilgisi, tarih coğrafya bilgisi, rehberlik ve psikolojik bilgisi gibi (Çelikten, 2005). Öğretmenlikte mesleki alan bilgisi esastır. ‘*Öğretmen olunmaz doğulu*’ biçiminde bir söz var ise de öğretebilme için bilmek gerekir” (Şişman, 1999) .

Örgün eğitim kurumlarında, yaygın eğitim kurumlarında öğretmenler sahip olduğu alan bilgileri formal yollarla öğrencilere aşılatmaya, aktarmaya çalışırlar. Öğretmenler kendi branşlarında konu alanı uzmanı olmak zorundadırlar. Konu alanları: Tarih, insan psikolojisi, matematik, Türkçe, din kültürü ve ahlak bilgisi, edebiyat, coğrafya, sosyoloji gibi.

2.1.5.2.2 Öğretmenlik Meslek Bilgisi

Bir ülkenin geleceğini yetiştirecek nesiller belirler. Kutsal bir meslek olduğunu ifade ettiğimiz öğretmenlik mesleği sadece belli alanlarda bilgi birikimine sahip olmayı değil o bilginin yeni kuşaklara en iyi şekilde nasıl aktarılacağını da bilmeyi gerektirmektedir (Sayın, 2005). Öğretmen öğrencilerini fiziksel, sosyal, psikolojik, zihinsel ve psiko-motor gibi çeşitli özellikleri ile tanır ve bu özelliklere uygun etkinlikler ortamlar yaratır. Öğretmen öğrencilerin biçimlerdeki farklılıkları anlar ve buna uygun, adil öğrenme fırsatları oluşturur. Öğretmen öğrenmenin nasıl meydana geldiğini, gelişim düzeyinin öğrenmeyi nasıl etkilediğini ve öğretim sürecinde çeşitli gelişim özelliklerinin nasıl dikkate alınması gerektiğini bilir. Öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak öğretim stratejileri uygular.

“Öğretmenin mesleki alan bilgisi öğrenciyi tanıma, öğretimi planlama, materyal geliştirme, öğretimi yöneltme, ölçme ve değerlendirme, rehberlik yapma, temel becerileri geliştirme, özel eğitimi ihtiyaç duyan öğrencilere hizmet etme, yetişkinleri eğitime ders dışı etkinliklerde bulunma, kendini geliştirme, okulu geliştirme, okul ve çevre ilişkilerini geliştirme olarak özetlenebilir” (MEB, 2002).

Öğretmenlerin konu alanlarındaki uzmanlık ve yeterlilik, öğretmenlik mesleğinin uygulamasında yeterli değildir. Öğretmen bildiğini nasıl öğreteceğini de bilmelidir. Konu alanın ne kadar iyi bilirse bilsin sahip olduklarını aktaramamışsa mesleğinde başarılı olamaz. Öğretmen bu nedenle öğretme becerisine sahip olması gerekir. Öğretmenin kendi mesleğine adanması beklenir. Önemli olan bilgi yoğunluğu değil, bildiklerini en iyi şekilde öğrencilere aktarmaktır (Erden, 1998).

“Okullar konusunda ayrıntılı çalışmalar yapan BALCI’ nın araştırma bulgularına göre etkili öğretim bir değişme, bir yenileşme demektir ve öğretmenin bu yenilik konusunda kendini yeterli görme derecesi ve bu yeniliğin uygulamasında, tutunmasında, aktarılmasında rol oynamaktadır” (Balci, 1996 Akt: Çelikten, 2005).

2.1.5.2.3.Genel kültür

Genel kültür alanı bağımsız bir alan olmayıp öğretmenin eğitim sürecindeki genel kazanımlarının bir bileşkesidir. Genel kültür öğretmenin mesleğine uygularken bir sorunla karşılaştığında alan bilgisine ve pedagojik formasyon becerisine ek olarak bu sorunun çözümüne katkıda bulunan diğer disiplinler arası bilgi ve becerileri kapsamaktadır (MEB, 2002).

Öğretmen adaylarının sahip olması gereken alan bilgisi ve meslek ile ilgili bilgi ve beceriler yanında bazı alanlarda da ek bilgilere gereksinimleri olmakta öğretmen adaylarının geniş bir dünya görüşüne ve genel kültüre sahip olmaları beklenmektedir. Bu amaçla öğretmen yetiştiren programlarda bazı zorunlu ve seçmeli dersler yer almaktadır. Bunlar Türk dili, Atatürk İlkeleri ve inkılap tarihi, yabancı dil, bilgisayar gibi bazı zorunlu dersler sayılabilir. Öğretmenlerden beklenen sadece belirli bir alanda uzmanlık bilgisine sahip olması değil olayları insanı toplumu ve dünyayı ilgilendiren bir takım sorunları görebilmesi ve bunlara için çözüm yolları düşünebilmesidir. Bunun için de öğretmen adaylarının insan bilimleri, sosyal bilimler, kültür bilimleri olarak nitelendirilen felsefe, sosyoloji, güzel sanatlar gibi alanlarda genel bir bakış açısına sahip olması ve olumlu bir dünyanın kurulmasına öncülük etmeleri beklenmektedir (Şişman, 1999).

Öğretmenlik öğrencilerin sosyalizasyon süreçlerinde etkili bir meslektir. Kültürlerin aktarımında, öğrencilerin toplumun beklentileri yönündeki davranışları kazanmasında, nesillerin oluşumunda öğretmen oldukça etkili biridir. Öğretmenlik bir kültürleme mesleğidir. Bu anlamda öğretmenlerin yaşadığı toplumun özelliklerini iyi tanıması gerekir. Aksi takdirde görev yaptığı yerleşim biriminin özelliklerini ailelerin yaşam tarzlarını, toplumun normlarını öğrenci ile çatışma halinde bulabilirler (Erden, 1998). “Öğretmen adayların geniş bir dünya görüşüne ve genel kültürüne sahip olması beklenir. Öğretmenlerden beklenen sadece kendi alanlarında uzmanlık bilgisi olmayıp olayları, insanları, toplumları ve dünyayı ilgilendiren bir takım sorunları görebilmesi ve bu sorunlara çözümler üretebilmesi gerekir.

2.1.6. Öğretmenlerden Beklenenler

Günümüzde öğretmen salt bilgi dağıtan, ders verip onu değerlendiren pasif bir birey olmaktan çıkmıştır. Modern eğitim anlayışın öğretmeni, çocuğun toplum içinde özgürce gelişebilmesi için onun duyan, düşünen ve uygulayan bir insan olması yolunda çeşitli deneyimler kazanmasıyla yakından ilgilenir. Öğretmen çocuğun öğrenme araştırma ve incelemesine rehberlik eden bir birey olmalıdır. Öğretmen eğitimin temel kaynağıdır, o sistem ve program içeriğiyle kullanılan araçlar farklı da olsa bunları eylemleştirip kullanarak amacına ulaştıran bireydir (Yavuzer, 2006:163).

Zamanımız her alanda hızlı bir gelişme içerisindedir, her gün yeni bilgilere yeni gelişmelere şahit oluyoruz. Enformasyon en parlak çağını yaşıyor, bilgi ön plana çıkmış durumda bilgi çağı, bilgi toplumu ifadelerini sık sık duyuyoruz. Gelişmek isteyen hatta ayakta kalmak isteyen ülkeler bile bu baş döndürücü tempoda geri kalmamak durumundadır. Bütün bunları gerçekleştirecek olanlar da insanlardır. İnsanları da öğretmenler yetiştirmektedir. O halde önce öğretmenlerimizi bu çağın öğretmeni olarak yetiştirmek maddi ve manevi olarak bulunmaları gereken konuma getirmek mecburiyetindeyiz. Bunun dışında düşünülecek bir çözümün ülke kalkınmasına yardımcı olamayacağı aşikardır (Ataüinal, 2003).

Öğretmenlerin planlanan eğitim faaliyetlerini yapmaları ve bunlarla ilgili öğrenme yaşantıları oluşturmaları gündeme geldiğinde öğretmenin mutlaka topluma katkı sağlayan yapıcı bir unsur olması beklenmektedir. Öğretmenin katkı sağlamak yerine yanlış uygulamalarla motivasyonunu bozması durumunda öğrenciler heder olup giderler. Bu itibarla öğretmenlerden geleneksel olarak toplumumuzun bazı beklentileri vardır. Bu beklentiler toplumun birlik ve beraberliği açısından ele alındığında kısaca aşağıdaki şekilde düşünülebilir (Ergün ve diğerleri, 1999):

1. Birbiri ile etkileşiminde samimi olmalarını ve kolayca iletişim kurmalarını,
2. İnsanlara hoşgörü ile davranma alışkanlığı kazanmalarını,
3. Belli bir çevreye uyan insan yerine içinde bulunduğu her çevre ile dengeli yaşayabilen özellikler kazanmalarını,
4. Karşılaştıkları problemleri çözebilme becerileri kazanmalarını,

5. Toplumun karşılaştığı problemleri şahsi problemlerinde üstün ve öncelikli görmelerini sağlamak durumundandır.

“Öğretmenlik mesleğinin tarih boyunca izlediği gelişim seyrine bakıldığında mutlaka hizmet öncesinde profesyonel eğitim ve bilgi birikimi gerektiren bir uzmanlık mesleği olduğu görülmektedir. Resmi ya da özel öğretim kurumlarda çalışan bir öğretmende asgari olarak aşağıdaki yeterlikler beklenmektedir” (Ergezer ve diğerleri, 1999):

1. Müfredat programlarına uygun olarak yıllık plan hazırlamak,
2. Öğrencilerinin de katkılarıyla ünite ve günlük planları hazırlamak,
3. Planlamadaki faaliyetleri uygulamak için sınıf ya da sınıf dışında gerekli ortamları araç gereçleri hazırlamak,
4. Daha çok duyuya hitap edecek gezi, gözlem gibi ortamlardan öğrencilerini faydalandırmak,
5. Tarihine, kültürüne milli ve manevi değerlerine sahip çıkmak bunları öğrencilerde de davranış haline getirmek,
6. Yerinde ve zamanında hangi metot ya da tekniği kullanacağını bilmek,
7. Sosyal değişmelere, gelişmelere, yeniliklere ve öğrenmelere açık olmak,
8. Öğretmenlik mesleği ile ilgili mevzuatı bilmek ve değişiklikleri tebliğler dergisinde takip etmek,
9. Öğrencilerin hedefe ulaşp ulaşmadığını ölçmek ve değerlendirmek,
10. Eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanacağı zamanı iyi ayarlamak,
11. Müfredat programlarında davranışları öğrencilere kazandıracak faaliyetleri düzenleyerek belirlenen hedeflere ulaşmak,

Öğretmenlerin değerlerini, erdemlerini benimsemesi, uygulaması beklenir. Bu değerler düzgün, doğru konuşma, iyi hal hareket, mütevazilik, dürüstlük, sorumluluk, basiret ihtiyatlılık, dostluk vs. dir. Öğretmen yöneticiye, topluma ve mesleğe uyum sağlayabilmişse o derece ruh sağlığı, düzgün ve başarılı bir öğretmen olacaktır. Mesleğe uyumu ise daha geniş bir kavramdır. Bu kavram velilere, öğrencilere çevreye ve devlete uyumu da içine alır. Mesleğe uyum sağlayan öğretmen kendisinden beklenen tüm rolleri kabul ediyor demektir. Kendi niteliklerine, yeteneklerine uygun bir seçim yapmış öğretmen başarılı ve mesleğe uyarlanmış kişidir. Öğretmen disiplini sağlamakta, çalışma

grubu oluşturmakta, toplumun ahlakını aktarmakta görevli bir önderdir. Gençleri tanımak, gereksinimleri değerlendirmek ve onlara kendilerini ifade etme olanağı sağlamak zorundadır. Hem toplumsal hem de kişisel bakımdan kişileri işlemek geliştirmek zorundadır. Öğretmen ğrencilerinin ilgi yetenek ve kişilik özelliklerini ayrı ayrı tanıyabilmelidir. Kuşkusuz ğretmen bütün olanakları ls dhilinde gerçekleştirebilmelidir (Tezcan, 1992).

Öğretmenin evre kalkınmasına katılımında nderliği geniş rol oynar. Bu nedenle çevrede grup ilişkileri içinde bulunması gerekir. Yoksulluğun ortadan kaldırılması çabaları haklarının geliştirilmesi ve kazanılması yetişkinlik eğitimi, boş zamanların değerlendirilmesi, sağlık sorunları, gençlik grupları nderliği, hayırseverliğin aşılanması, yardım gönüllü kuruluşlara üyelik ve diğer ulusal ve uluslar arası sorunlar öğretmenlerin son zamanlarda ilgilendikleri ve önderlik yaptıkları konulardır. Bununla birlikte öğretmenin siyasal, ekonomik anlaşmazlık sorunlarına bir devlet memuru olarak tarafsız kalması beklenir (Tezcan, 1992) .

Öğretmenin toplumdaki yeri ve ülke geleceği bakımından önemi her halde bu meslekle bütünleşmiş ve onu yaşam biçimi haline getirmiş kişilerce daha iyi kavranmıştır. Onların yaşamları ve çevreleri eğitim konuları ve sorunları ile doludur. Bu kişiler arasında kendisinin özveriyi de aşarak insanımızın yetişmesine bilinçle adanmış olanların azımsanmayacak çoğunlukta oldukları da yadsınamaz. Günümüz ğretmenin görevi bilgi aktarıcılığı değil; kişiliği geliştirmek ve eğitim sürecine tüm ilgililerle birlikte katılmak olduğuna göre öğretmenin özellikle ve her şeyden önce ocuk sevgisi ile dolu zgr ve bilimsel düşünme gücüne ve yaratıcı bir dinamizme sahip kişi olarak yetiştirilmesi beklenmektedir (Ataünal, 2003).

2.1.7.ÖğRETMENİN ROLLERİ

Okuldaki bir öğretmenden beklenen ğreticilik, rehberlik gibi bazı davranış ve tutumlar vardır. O bu davranışları gerçekleştirdiği takdirde rolünü yerine getirmiş olur. Rolün oluşumunu etkileyen çok çeşitli kaynaklar bulunmaktadır. Bu nedenle rolün oluşumu oldukça karmaşıktır. Öğretmenin rolü bir bakıma onun öğretmenlik anlayışına dayanır. Öğretmenin rolleri konusunda rol oluşumundaki değişik etkenlerden kaynaklanan

farklı görüşler vardır. Bu farklılıklar rollerin çeşitli şekillerde gruplanmasına neden olmuştur, ancak şu unutulmamalıdır ki öğretmenlik aynı anda çok değişik rolleri birden yerine getirmeyi gerektiren bir meslektir (Celep, 2005).

“Bir toplumun ilerleyip gelişmiş ülkelerin sahip olduğu refah düzeyine ulaşması ülkenin eğitim kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Okullarda ideal bir eğitim verilebilmesinin olmazsa olmazlarından belki de en önemlisi iyi öğretmenlere sahip olmaktır” (Özyar, 2003 akt: Kaya, 2007). “Öğretmenin rolü öğrencilerde ulusal amaçlara uygun davranışları oluşturmak onları kendilerine, ailelerine, toplumuna yararlı olabilecek kendileri ve ülkeyi yüceleştirecek nitelikte yetiştirmektir. Bu anlamda öğretmen bir davranış mimarıdır” (Başaran,1992).

Eğitim ve öğretim insanı küçük yaşlardan itibaren hayata hazırlamaktadır ve bu konuda öğretmenin rolü son derece önemlidir. İnsan hayatında ve eğitim sürecinde muhakkak ki ailelerin de önemi çok büyüktür. Ancak bilgi esas hayatın gerçekleriyle mücadeleyi belirleyen ana unsur olduğundan bilgi, öğretmen tarafından verilir. Öğretmen aynı zamanda aile gibi görgü ve terbiye kuralları yanında bilgi de aktarıldığından önem sırası itibarı ile ailenin dahi önüne geçer. Bu görüşten hareketle nesiller boyu biriken görgü, terbiye ve bilgiyi yeni nesillere aktaran ve insanı refah ve haysiyete dayalı yüksek bir hayat tarzına hazırlayan öğretmenlerdir (Yetim, 2004).

Öğretmenler etkilerini okul kanalıyla ve okul dışındaki faaliyetleri ile gösterirler. Öğretmenin okul kanalıyla etkileri genel olarak eğitimin ve okulun etkisi ve fonksiyonları ile ilgilidir. Okul ve eğitim öğretmensiz düşünülemeyeceğine göre bu faaliyetlerde öğretmenin rolü ve etkisi çok önemlidir. Öğretmenlerin çocuğu sosyalleştirmesi görevi vardır. Sosyalleştirme her toplumda çocuklara toplumun ortak değerlerini ve kültür mirasını aktarmak, öğretmek onlara toplumun kendilerinden beklediği fiziki, zihni, ahlaki ve sosyal gerekleri kazandırmaktır. Toplumun sürekliliği için böyle asgari ve temel bir eğitimin önemi açıktır (Yetim, 2004).

Öğretmenin rolü onun öğretmenlik anlayışına dayanır. Bu anlayış zekadan çok eğitim ve deneyimin ürünüdür. Böyle bir anlayış öğretmenin melege karşı olan tutumunu bir dereceye kadar belirler. Öğretmenin okul içinde ve dışındaki öğelerle olan ilişkileri

öğretmenin davranışına yön verir. Öğretmenin rolünü etkileyen nedenlerden biri onun beklentileridir. Öğretmenlerin yöneticiler, öğrenciler, veliler, çevre, toplum ve devletten olan beklentileri okulun sosyal havasının bir parçasını meydana getirir. Bu bağlamda öğretmenin rolü çeşitli alt rollerinin bir bileşimidir. Bunlar okul ve çevredeki roller olarak iki grupta toplanabilir (Karşlı, 2004).

2.1.7.1.Sınıf Öğretmeninin Okul İçerisindeki Rolü

İstendik davranışları kılavuzlayan ve sağlayan öğelerden biri de öğretmendir. Öğretmen eğitim davranışlarını düzenleyen ve uygulayanlardan biridir. Onun konu alanını çok iyi bilmesi, eğitim ve öğretimle ilgili bilgi beceri ve tutumlarla donanık olması gerekir. Öğretmende eksiklikler, hazırsızlıklar eğitim ortamını olumsuz yönde etkileyebilir. Bunun sonucunda da sistem entropiye gidebilir. Alanında yetersiz, eğitimi bilemeyen, öğrenciye sevgi, ilgi ve saygıyla yaklaşmayan, öğrenci ile sınıf ortamında göz iletişimi kurmayan, psikolojik açıdan dengesiz maddi ve manevi sorunları olan ve bunları çözemeyen bir öğretmen istenen davranışları öğrenciye kazandırmada etkili olmayabilir. Şimdilik eğitim siteminde bütün bu nedenlerden dolayı öğretmen önemli bir öğedir (Sönmez, 2008).

Eğitim siteminin en önemli özelliği temel sayılabilecek bir okul sistemine sahip olmasıdır. Okullarda sosyal ve açık sistemin tüm özelliklerini görebiliriz. Eğitim sisteminde okul çevreye kapısını kapadıkça toplumun okulu olmaktan çıkmaya başlar. Böyle bir örgüt kendi kendine gerekli olan girdileri güven altına alıp yaşamasını sürdürse bile artık toplumun eğitim kurumunun gereksinimi karşılayan bir eğitsel örgüt olma özelliğini yitirmeye başlar. Geleneksel anlamda okul denince akla bilgi gelmekte okul bilginin aktarıldığı yer olarak görülmektedir. Doğaldır ki bu bakış açısından öğretmenin rolü de bilgiyi aktarmak olarak algılanmaktadır. Ancak zaman içinde okul anlayışlarında bazı değişmeler olmuş bilgi merkezli, öğretmen merkezli, öğrenci merkezli okul biçimlerinde nitelendirmeler yapılmış. Öğretmen okulun öğelerinden biridir. Öğrenme öğretim sürecinde en gerekli etkidir. Öğretmen sınıfı harekete geçiren itici bir güç olmasının yanı sıra çeşitli etkinliklerin sorumluluğunu taşımaktadır. Öğretmenin kişisel özellikleri, öğrenme etkinliklerinde yönetici olarak yeterliliği, öğrenme sürecini izleme ve ders vermedeki

yeterliliği, özgeçmişi ve diğer bireylerle ilişkileri sınıftaki başarısını etkiler. Bir okulda öğretmenin öğretme, idare ve yönetim meslek alanı uzmanlığı olmak üzere 3 temel görevi vardır. Bu görevler şunlardır (Güçlü, 2002):

A. Öğretme Görevi: Öğretmenin işi öğretmek öğrencilerin işi ise öğrenmektir. Bu anlamda öğretmen öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştıracak öğretim etkinliklerini planlar, uygular ve değerlendirir. Eğitim öğretim sisteminde bir aksama ve gerilik var ise bunda öğretmenin payı büyüktür. Çünkü öğrencilerin sınıf ortamında iyi ya da kötü; dolaylı ya da doğrudan neleri tecrübe edinecekleri ve sonuç olarak neleri öğrenecekleri büyük ölçüde öğretime bağlıdır. Öğretmen okulda öğrencilerin öğrenmesine rehberlik eden bir kılavuzdur. Bu süreçte yapılması gereken ilk şey öğrenme hedeflerini belirlemek ve öğrencileri bu hedefler doğrultusunda yönlendirmektir.

B. İdare ve Yönetim Görevi

Öğretmen okulda aynı zamanda bir yönetici konumundadır. Öğretme görevini tamamlayan öğretmen bu görevi yerine getirdiğinde bir eğitim programının planlama, yönetme ve yürütme sürecine katılmış olur.

C. Meslek/Konu Alanı Uzmanlık Görevleri

Bir öğretmende öğreteceği konu alanı ile ilgili bilgi ve beceri yeterliklerin kaynağı olması gerekir. Alanında hakim olmayan, alanın perspektifini kazanmamış, alanındaki temel konuları ve aralarındaki temel ilişkileri yakalayamayan öğretmenin etkili olabilmesi mümkün değildir. Öğretmen devamlı olarak konu alanındaki bilgi ve yeterliliklerini güncelleştirmelidir. Öğretmen hizmet işi etkinliklerine katılmalı, öğrendiklerini diğer meslektaşları ile paylaşmalıdır.

Okul sosyalleşme sürecinde ilk temel toplumsal kurumdur. Bu kurum belirli öğrenme kalıplarının gerçekteştirilmesi sorumluluğunu taşır. Okul bireylerin toplumla uyum sağlayabilmeleri ve mutlu olabilmeleri yolunda gereksinim duydukları konuları öğrenmelerini sağladığı oranda başarılı sayılır. Okulun işlevi herkesçe bilinen öğretim görevini içerir. Okul her bireye iş ya da bilim dünyasında gerekli olan sayısal, sembol ve kavramlarla değerleri kazandırır. Bugünkü eğitim sistemlerinin temel amacı topluma

yapıcı ve yaratıcı güce sahip insan yetiştirmektir. Bunu gerçekleştirmek üzere okul öğrenciye bağımsız düşünme, yeteneğini geliştirme konusunda yardım eder (Yavuzer, 2006:161).

Eğitim ve öğretim yaşamının temel ögelerini okul ve öğretmen oluşturur. Öğrencinin dersi sevmesi ve çalışma alışkanlığı kazanmasının yanı sıra benimseyeceği değer yargıları, tutumları açısından da öğretmenin rolü büyüktür. Okulun çocuğu sosyalleştirme görevi genellikle sınıf içinde yerine getirilir. Kişilik olgusunu ve akademik başarıyı yönünden öğretmenin her çocuğu bireysel özelliklerine göre tanıma zorunluluğu vardır, ancak bu özellikleri nedeniyle çocuklara ayrıcalık tanınmalıdır. Öğretmen okulda bilgi aktarma ve öğrenim sürecini yöneten sınıf içi düzen ve disiplini sağlayan en etkili kişidir. Grubun uyumunu sağlamak her öğrenciyi bu uyum içinde etkin, yaratıcı, mutlu başarılı bir birey olmaya yönlendirmek öğretmenin eğitimcilik anlayışına ve sevecenliğine bağlıdır. Öğretmen öğrenmeyi kolaylaştırır ve özendirici bir ortam yaratmalıdır. İletişim alanında belli bir yeterlilik düzeyine ulaşmalıdır. Öğrencilerin eksik ve yetersiz yerlerini vurgulamak yerine başarılarını kendine hareket noktası yapmalı, sınıf içinde kıyaslama yapmamalı ve aşağılayıcı sözler kullanmamaya özen göstermelidir (Yavuzer, 2006:63).

“Öğretmenin okuldaki rolü öğrenciler bakımından ve okul yönetimi bakımından 2 ayrı yandan ele alınabilir” (Tezcan, 1992):

1. Öğrenciler Yönünden Öğretmenin Roller

a) Bilgi yayıcı: Öğretmenin öğrencilerle ilişkisi bakımından en önemli rolü onun bilgi yayıcılığı ve amaçlılığını yapmasıdır. Yani bilgiyi aktarır ve öğretimin sürecini yönetir.

b) Disiplincilik: Öğretmen disiplincidir. Öğrencinin yanlış hareketini cezalandırır. Doğru hareketini ödüllendirir. Öğretmen öğrencilik işlevini iyi başarılı bir biçimde yerine getirmek istiyorsa sınıfa egemen olmak zorundadır.

c) Toplumsallaştırma: Öğretmen çocuğun okul içinde toplumsallaşmasını sağlayan ögelerden birisidir. Bu görevi dersi sırasında yerine getirir.

d)Önderlik: Öğretmen öğrencinin davranışlarını denetleyen bir önderdir. Bu denetleme hem öğretim hem de diğer genel davranışlar yönündedir.

e)Sırdaşlık: Öğretmen sırdaştır. Öğrencilerin mahrum arkadaşıdır.

f)Ana-Babalık Rolü: Özellikle sınıf öğretmenleri çocuklara anne babalık rolü oynamak zorundadır. Sevgi, övme vb. gibi duygusal davranışlara ilkökul öğrencisinin gereksinimi vardır.

2. Öğretmenin Yöneticilik Bakımından Roller

Öğretmen emir alan kişidir. Öğretmen uygulayıcı olarak okul müdürüdür. Öğretimle ilgili isteklerini yerine getiren bir kimsedir. Eğitim ve öğretimle ilgili çeşitli işlemlerde öğretmenin karar sürecine katılması gerekliliği yüzünden yönetici ile işbirliği yapmak zorunda kalmaktadır. Okul gelişmekte olan bireye çalışma ve diğerleriyle birlikte yaşam alışkanlığını kazandırma konusunda sorumluluk sahibidir. Bu konuda en çok katkısı olan kişi kuşkusuz öğretmendir. Okulun işlevi bireyleri içinde yaşadıkları kültüre uyum sağlayabilmelerini sağlamaktadır. Okul gence ahlaki davranışlarının temellerini kazandırır. Öğretmenin davranışları bu temele ters düşmemelidir (Tezcan, 1992).

Öğretmenler kendilerin verilen sınıf ve ya dersleri programlardaki belirtilen esaslara göre okutmak bunlarla ilgili bütün uygulamaları ve deneyimleri yapmak ders dışında okulun eğitim öğretim ve yönetim işlerine etkin bir biçimde katılarak bu konularda okul müdürünün vereceği görevleri yapmak, kanun tüzük yönetmelik genelge tebliğ ve emirlerde belirtilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdür (Bircan, Sevinç, 2004).

“Her meslek üyesi mesleğinin gerektirdiği rolü çalıştığı kurum içinde oynar. Öğretmenin de çalışma yeri okuldur. Öğretmen okulun bir üyesidir. Öğretmenin okul içinde öğrencilerde davranış değişikliği meydana getirme görevinin yanı sıra meslektaşları ile uyumlu çalışma içinde bulunması, topluma hizmet etmesi, yönetici ve veliler ile işbirliği içinde çalışması gibi görevleri de bulunur” (Erden, 1998).

Okul kontrollü bir ortamdır. Öğrencilere kazandırılacak bilgi beceri ve tutumlar önceden belirlenmiştir ve bunlar bu konuların uzmanı olan öğretmenler tarafından planlı

bir biçimde düzenlenen öğretim faaliyetleri ile kazandırılır. Öğretmen okulun en önemli öğelerinden biridir. Öğretmen olmadan bir okulun çalışması mümkün değildir. Öğretmenin okul içinde pek çok görevi vardır. Bu görevler ülkemizde yönetmeliklerle belirlenmiştir. Aşağıda görevlerden başlıcaları sıralanmaktadır (Erden, 1998:47):

1) .Öğretmenler kendilerine verilen dersleri okuturlar. Bunlarla ilgili bütün uygulamaları ve deneyleri yaparlar. Öğretmenler dersler dışında okulun eğitim öğretim ve yönetim işlerine de canlı bir şekilde katılmakta, kanun yönetmelik ve emirlerle saptanan görevleri yapmakla yükümlüdür.

2) Öğretmenin eğitim öğretim işlerinde görevleri şunlardır:

a) Her ders yılı başında müfredat programlarının ders uygulamalarının ve deneylerinin aylara dağıtılmasını gösterir. Bir plan hazırlayarak derslere başlamadan bir örneğini müdüre vermek.

b) Etkili bir öğretim sağlayabilmek için derslere hazırlıklı girmek ve okulda belirlenen ders araçlarından ve okul kitaplığında bulunan kitaplardan öğrencileri yararlandırmakla yükümlü olmak.

c) Aynı dersi okutan zümre öğretmenleri ve aynı sınıfta ders okutan şube öğretmenleri sık sık toplanarak aralarında iş birliği yapmak.

d) Öğrencilerini kişisel çalışmalara yönleltmek için tedbirler almak.

e) Yönetimce verilen her türlü çalışmalara katılmak.

f) Laboratuarlarda, gezide yaptıkları ve yaptırdıkları deney ve uygulamaları her hafta sonunda müdüre raporla bildirmek.

g) Haftada bir gün nöbet tutmak.

h) Öğretmenler kurulu kararıyla kendilerine verilen sınıfın eğitim işlerini üzerlerine almak.

3-Yönetim işlerindeki görevleri şunlardır:

a) Okulun disiplin ve onur kurulu ile eğitim ve yönetim kurullarında kendisine verilen ödevleri yapmak.

- b) Öğretmenler kurulu toplantısına katılmak.
- c) Müdürünün uygun bulacağı şekilde okulun diğer yönetim işlerine yardımcı olmak.
- d) Tebliğler dergisini okumakla yükümlüdür.

Öğretmenin tek görevi ders vermek değildir. Okulda pek çok görevi vardır. Bu görevlerle ilgili ayrıntılı bilgiler yine yönetmelikle düzenlenmiştir. Okul eğitimi yalnız sınıfta yapılan öğretilerin oluşturduğu bir süreç değildir. Okul içinde yapılan her etkinlik eğitsel bir değer taşımalı. Bu nedenle öğretmen yönetici ve diğer personel okul içinde gösterdikleri davranışlarla öğrencilere iyi bir model olmalı ve öğrencide istendik davranış değişikliği meydana getirecek yaşantılar düzenlemelidir (Erden, 1998:55-60).

Öğretmenin okul içinde çeşitli rolleri söz konusudur. İyi bir öğretmenin söz konusu bu rolleri etkin bir biçimde yerine getirmesi beklenir. Bir rolün iyi oynanması o rolü oynayacak kişinin o rolün gereklerine uygun olarak yetiştirilmesiyle olanaklıdır. Öğretilere yüklenen roller költürlere, toplumlara, zamana, koşullara göre değişebilir. Öğretmenin genel olarak okul içinde ve okul dışında rolleri şunlardır (Şişman,1999:14-15):

1-Temsilcilik: Öğretmen içinde yer aldığı, üyesi olduğu öğretmen grubunu ve topluluğunu temsil eden kişidir.

2-Liderlik: Öğretmen gerek içinde yer aldığı öğretmen grubunda gerekse birlikte olduğu öğrenci grubu içinde bir liderlik rolü üstlenmek durumundadır.

3-Rehberlik: Öğretmen öğrencilerin sorunlarını bilip onların sırlarını korumak sorunlarını çözebilmelerine yardımcı olmak durumundadır.

4-Eğitimcilik: Öğretmen, eğitimin ve okulun amaçlarında öngörülen davranışları öğrencilere kazandırmakla yükümlüdür.

5-Anne-babalık: Öğretmen yerine göre öğrenciler için anne-babası konumunda olarak onların her türlü sorunlarıyla ilgilenmek zorundadır.

“Öğretmen okulun, sistemin bir iş göreni olarak çeşitli öğretim yöntemlerini ve tekniklerini kullanarak öğrenme yaşantıları düzenlemek ve istedikleri davranışları kazandırmak zorundadır. İyi bir öğretmen” (Ergezer, 1999: 89-90):

- A. Kişilik olarak hoşgörölü, sabırlı ve açık fikirlidir.
- B. Hem konusunda uzman hem de bilgi ve becerileri öğrencilere aktarır.
- C. Öğretim yöntemlerini etkili olarak kullanırlar ve alan bilgisinde yeterlidir.
- D. Görüntüsü, kıyafeti, yaşantısı ile daima örnektir.
- E. Davranışlarında tutarlıdır.
- F. Eğitim teknolojilerini yakından izler.
- G. Karşılaştığı problemleri mesleki profesyonellikle çözebilen bir yapıdadır.

2.1.7.2.Çevre ve Aile İlişkilerindeki Rolü

Aile kurumunun temel işlevleri arasında çocukların bakımı ve toplumsal çevreye uyumu yer almaktadır. Çocuklar ilk çocukluklarını neredeyse tamamını aile içinde yaşarlar. Aile bütün dünyada uyum bakımından birinci sırayı oluşturmaktadır. Okul çağı çocuğın başarısında aile tutumu çok büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle okul aile ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde olması ve yürütölmesi gerekmektedir (Günkan, 2007:67).

Okul-Aile birliğinin sağlanmasında öğretmenin görevleri şunlardır (Kolay, 2004 akt: Günkan, 2007:69-70):

1-Her fırsattan faydalanarak öğrencilerin millet; vatan, bayrak ve insanlık sevgilerini; Atatürk ilke ve inkılâplarına, manevi değerkere bağlılıklarını; dayanışma duygularını pekiştirmeleri amacıyla veliler ve okul müdürlüğü ile iş birliği yapmak.

2-Okulun amaç ve eğitim ilkeleriyle eğitim faaliyetleri hakkında ana ve babaları aydınlatmak.

3-Okulun programı, eğitimle ilgili yönetmelikleri konusunda öğrenci velilerini aydınlatmak.

4-Öğrencilerin sorumluluk yüklenmelerine; dürüst, nazık, saygılı, başarılı ve düzenli olmalarına katkıda bulunmak üzere aile ile iş birliği yapmak; öğrencilerin başarılarını toplu şekilde ana ve babalarına göstermek için imkanlar hazırlamak.

5-Çocukların başarılarının arttırılması için ana ve babalarla iş birliği yapmak.

6-Öğrencilerin zamanında ve düzenli olarak okula devamlarının sağlanmasında veliler ve okul müdürlüğü ile iş birliği yapmak.

7-Evde derslerine çalışmak için imkân bulamayan öğrencilere, okulda çalışma ortamı hazırlamak.

8-Öğrencilerin sağlıklı olmaları ve bulaşıcı hastalıklardan korunmaları, temizlik alışkanlıkları kazanmaları, düzenli beslenmeleri ve boş zamanlarını değerlendirmeleri konularında veliler ve okul müdürlüğü ile iş birliği yapmak.

9-Çocukların trafik kazaları ile diğer kazalarından korunmaları ve bu konuda alınacak tedbirlerle ilgili olarak veliler ve okul müdürlüğü ile iş birliği yapmak.

10-Okul çağındaki çocukların bakımı, gelişimi ve eğitimi konularında konferanslar düzenlenmesini sağlamak.

11-Diğer sınıf öğretmenleri, öğrencilerin ana ve babalarını ziyaret etmeye teşvik etmek.

12-Bakıma, yedirilmeye ve giydirilmeye muhtaç hasta ve fakir öğrencilere yardım sağlanması için okul koruma derneği ile iş birliği yapmak.

13-Tatillerde veya derslerden sonra okulun kitaplık, bahçe, oyun ve spor tesislerinden öğrencilerin, velilerin, ana ve babaların faydalanmalarını sağlayacak tedbirleri sağlamak.

14-Çevrede okuma-yazma bilemeyen veya belli alanlarda yetişmek isteyen vatandaşları yetiştirmek üzere okulların yaptıkları faaliyetlere yardımcı olmak.

2.1.7.3.Rehberlik Rolü

Okulda öğrenciye sunulan rehberlik hizmetlerinin en önemli taraflarından birisi öğretmenlerdir. Eğitim ortamında öğretmenlerin, müfredata bağlı bilgi ve becerileri aktarma temel görevleri olsa da, aynı zamanda, öğrencinin gelişimini yakından takip etme ve kişilik gelişimine benzersiz bir katkıda bulunma şansı vardır. Okul ortamında öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişimini kolaylaştırmada, olumlu sınıf ortamı oluşturma, insancıl yaklaşımı benimsemiş bir öğretmen için birincil koşuldur. İnsancıl yaklaşımın benimsediği sınıf ortamında, bu yaklaşımın öne çıkardığı saygı, içtenlik, dürüstlük, empati ve işbirliğinin öne çıktığı bir atmosfer oluşturulması önemlidir. Böylesi sınıf ortamında öğrenciler dürüst, açık ve içten iletişimden dolayı kendilerini güvende hissetmekte, sınıfta oluşan iş birliği ve paylaşımdan ötürü ait olma ihtiyacı karşılanmakta, saygı ve koşulsuz kabulden ötürü kendini değerli hissetmekte, özsaygısı yükselmektedir. Bütün bu koşullar benlik gelişimine olumlu katkıda bulunmaktadır. Öğretmenlerin olumlu bir eğitim

oluşturabilmesi için insancıl yaklaşımın eğitsel açıdan benimsediği temel varsayımları bilmesi ve uygulamalarına yansıtması beklenir. Buna göre insancıl eğitimin ilkeleri şunlardır (Pişkin, 2003 akt: Taylı, 2008:187-188):

1-Her bireyde doğal bir öğrenme isteği vardır.

2-Anlamalı öğrenme; öğrenilen konu bireyin kendi amaç ve ihtiyaçları ile ilişkili olarak algılandığında gerçekleşir.

3-Öğrenme, korku ve tehdidin olmadığı, özgür bir ortamda gerçekleşir.

4-Öğrenme bireyi değişen dünyada gereksinimlerini karşılamaya yeterli hale getirmeli ve yeni koşullara uyum sağlamada yardımcı olmalıdır.

Öğretmenin öğrencileriyle olan ilişkilerinde kendi gerçek duygularını yaşaması, rol yapmaksızın, maskeler kullanmaksızın doğal, saydam ve kendiliğinden olabilmesi içten ve dürüst bir iletişimi benimsediğini göstermektedir. Öğrencilerine karşı empatik olabilmiş bir öğretmen ise, öğrencilerin yaşamakta olduğu duyguları anlayabilmesi, tanımlayabilmesi ve buna karşı tarafa iletebilmesi gerekmektedir. Bu durum öğrenciye anlaşıldığı ve kabul edildiği hissini yaşatmakta ve rahatlamasını sağlamaktadır. Öğretmenlerin ayrıca, öğrencilerinin görüşlerini dikkate alan, eğitimi bireyselleştirebilen ve süreçte öğrencilerin kendi kişisel öğrenme deneyimlerini oluşturabilmelerine yardım eden bir tavır benimsemesi öğrencilerin düşüncelerini rahatça paylaşabildikleri ve birbirlerini dinledikleri demokratik bir sınıf ortamı oluşturabilmesi, kişilerarası iletişim davranışlar konusunda olumlu model olabilmesi, pozitif bir öğrenme ortamı oluşturabilmesi beklenmektedir (Taylı, 2008).

Öğretmenlerin kişisel rehberlik bağlamında ele alınan olumlu sınıf atmosferi oluşturma ve öğrenciyle istendik iletişim tarzını benimseme dışında, rehberlik hizmetlerinde bizzat yer alması beklenmektedir. Özellikle sınıf öğretmenliği modelinde, her sınıfın sınıf öğretmeni aynı zamanda o sınıfın, sınıf rehber öğretmenidir anlayışı, öğretmenleri, sunulacak rehberlik hizmetlerinin uygulanacak en önemli uygulayıcılarından biri haline getirmiştir. Bu anlayışa göre, öğretmenler ve psikolojik danışmanların, öğrencilerin ihtiyaçlarının belirlenmesinde, öğrencilere yönelik hizmetlerin planlanmasında ve de öğrencilere yardım eden etkili yöntemlerin karşılaştırılmasında ve uygulanmasında

birlikte çalışmalarını beklenmektedir. Öğretmenler ve psikolojik danışmanların işbirliği okul öncesi ve ilköğretim düzeyinde daha yoğun olmakla birlikte az ya da çok bütün eğitim basamaklarında gereklidir. Öte yandan bütün rehberlik hizmetlerinde olduğu gibi kişisel rehberlik hizmetlerinde de başarı, öğretmenlerin yanı sıra, okul yöneticisi, veli ve toplumdaki diğer kesimleri içine alan işbirliği sayesinde mümkündür (Taylı, 2008).

Öğrencilerin tümüne rehberlik hizmetlerinin sunmayı amaçlayan ve öğrencileri bir bütün olarak tüm yönleri ile sağlıklı gelişmelerini amaçlayan gelişimsel rehberlik modeli, uzmandan çok öğretmen odaklı olduğu için sınıf öğretmenlerine önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu nedenle öğretmen odaklı rehberlik anlayışının benimsendiği rehberlik hizmetlerinde sınıf öğretmenleri, okulda sorumluluğuna verilen sınıfın rehberlik hizmetlerini yürütmekle birinci derecede sorumlu ve görevlidir. Bu görevler şunlardır (MEB, 2001 akt: Koçak, 2009:229):

1. Okulun rehberlik ve psikolojik danışma programı çerçevesinde sınıfın yıllık çalışmalarını planlar ve bu planlamanın bir örneğini rehberlik ve psikolojik danışma servisine verir.
2. Rehberlik için ayrılan sürede sınıfa girer. Sınıf rehberlik çalışmaları kapsamında eğitsel ve mesleki rehberlik etkinliklerini, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisinin organizasyonu ve rehberliğinde yürütür.
3. Sınıfındaki öğrencilerin öğrenci gelişim dosyalarının tutulmasında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisiyle iş birliği yapar.
4. Sınıfa yeni gelen öğrencilerin gelişim dosyalarını rehberlik ve psikolojik danışma servisi ile iş birliği içinde inceler ve değerlendirir.
5. Çalışmalarında öğrenci hakkında topladığı bilgilerden özel ve kişisel olanların gizliliğini korur.
6. Sınıfıyla ilgili çalışmalarını, ihtiyaç ve önerilerini belirten bir raporu ders yılı sonunda ilk hafta içerisinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisine iletir.

7. Öğrencilerin ilgi, yetenek ve akademik başarıları doğrultusunda eğitsel kollara yönettirmeleri konusunda psikolojik danışmanla iş birliği yapar.

8. Okul müdürünün vereceği hizmetle ilgili diğer görevleri yapar.

“İlköğretimde birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar olan sınıfları okutan öğretmenler de bu görevleri kendi sınıflarında, üst sınıflardaki sınıf rehber öğretmenleri gibi öğrencilerinin yaş, gelişim, eğitim durumları, bireysel özellikleri ve gereksinimleri doğrultusunda, rehberlik ve psikolojik danışma servisinin eş güdümünde yürütürler” (Koçak, 2009:230).

3.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM

3.1.Lisansüstü Eğitimin Tanımı

Lisansüstü eğitim lisans eğitime dayalı olan yüksek lisans ve doktora eğitim ile sanat dallarında yapılan sanatta yeterlik çalışması ve tıpta uzmanlık ile bunların gerektirdiği eğitim öğretim bilimsel araştırma ve uygulama etkinliklerinden oluşan eğitim olarak tanımlanabilir (YÖK Kanunu Mad.3).

Lisansüstü eğitim, üniversitede lisansüstü derecelere götüren, araştırma yoluyla bilgiye katkıda bulunacak ve gelişen toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak bilim insanı ve öğretim elemanı yetiştirmeyi amaç edinen bir faaliyettir. Bir alanda derinlemesine çalışarak lisans eğitiminden daha üst seviyede bilgi ve etkinliğe sahip olan yüksek ihtisas gücünü yetiştiren eğitim programı olarak tanımlanmıştır. Bu eğitim araştırma yoluyla bilgiye katkıda bulunacak ve gelişen toplumun gereksinimlerini karşılayacak, bilim adamı ve öğretim elemanı yetiştirmeyi amaç edinen bir eğitim faaliyetidir şeklinde de tanımlamaktadır. Verilen bu programlar öğretmenlerin mesleki alanda donanımlarını arttırmak, akademik derinleşmeyi sağlamak, ilgili iş alanlarında gerekli nitelikli elemanları yetiştirmek amacıyla (Varış, 1972).

“Toplumların gereksinim duyduğu bilim adamı, öğretim görevlisi ve nitelikli öğretmen adayları yetiştirmeyi amaçlayan lisansüstü eğitim seçkin bir eğitimidir. Bu

nedenle oldukça önem taşıyan lisansüstü eğitimin yüksek sosyal yarar sağlayacak şekilde nitelikli olması gereklidir” (Karayalçın, 1988 akt: Sevinç, 2001).

3.2.Lisansüstü Eğitimin Önemi

Bilim ve teknolojideki gelişmeler toplumların yapısını değiştirmekte ve bu değişimler sonunda farklı nitelikte insan gücüne gereksinim duyulmaktadır. Bu nedenle eğitim kurumları toplumların istediği nitelikte bireyleri yetiştirmek için kendilerini geliştirmek zorundadır. Ülkeler kalkınmayı ve tüm alanlarda gelişmeyi hedefliyorsa bütün kurum ve kuruluşlar bilim ve eğitimi tam olarak kullanmak zorundadır. Bu açılardan bakıldığında bilim ve eğitimin kaynaştırılması bakımından lisansüstü eğitim oldukça önem taşımaktadır. Bilim ve teknolojideki inanılmaz gelişmeler üniversite ve lisansüstü eğitim yapılarını etkilemektedir. Lisansüstü öğretim bilim insanı yetiştirme ve ulusal bilim politikasının yürütülmesindeki en önemli faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu programların çokluğu ve etkin bir şekilde yürütülebilmesi o ülkenin gelişmişlik düzeyi ile yakından ilgidir (Sevinç, 2001).

Lisans öğretimi üniversitelerde kazandırılan mesleklerin bilim alanların ana gövdesini oluşturur. Bunun üzerine yapılan öğretim lisansüstü öğretimdir. Yüksek öğretimin ana gövdesi üniversitelerdir. Üniversite bilim üreten yüksek nitelikte ilim teknoloji ve kültürü yaygın bunları yaptığı için özerk bir düzenle çalışması şart olan bu alanlarda yüksek nitelikte bilim teknoloji yönetim elamanları yetiştiren ülke ve dünya sorunları üzerinde özerk olarak çalışan ve çözümler üreten özerk bir kurumdur (Başaran, 1992).

Lisansüstü eğitimin işlevleri, üniversitelerin işlevleri ile paralellik göstermektedir. Bilim ve sanat üretmek, yaymak, toplumsal sorunları doğru algılamak ve sorunlara çözüm önerileri geliştirmek ve üst düzey insan gücünün yetiştirilmesine katkıda bulunmak biçiminde belirtilebilecek bu işlevler doğrultusunda, lisansüstü eğitimin önemi günümüzde giderek artmaktadır. Bilgi çağında yaşanan kültürel değişimler yüksek öğretimin işlevlerini de değiştirmiştir (Alhas, 2006).

Lisansüstü eğitim öncelikle yüksek akademisyen yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Üniversitelerin yüksek nitelikli araştırma yapabilecek insan gücüne gereksinimi olduğu

kadar sanayinin de yetişmiş insan gücüne gereksinimi bulunmaktadır. Öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı bilimsel verilere ulaşacak, kitleye etkin hitap edecek uzman öğretmenlere ihtiyaç duymaktadır. Eğitimin en önemli öğelerinden biri de şüphesiz öğretmenlerdir. Öğretmenlerin büyük bir kısmı gerek kendi alanlarında gerek eğitim bilim alanlarında lisansüstü eğitimi tercih etmektedirler. Bu nedenle bakanlığın öğretmenlerin bu çabasına destek olması bilimsel temellere dayanan bir lisansüstü eğitim politikası belirlenmesi gerekir (Alhas, 2006).

3.3.Lisansüstü Eğitimin İşlevi

Toplumsal kurumlar belirli görevleri yerine getirmekle yükümlüdür. Toplumsal kurumlar insan yaşamının ekonomik, politik, dinsel, eğitsel yönleri düzenleme işlevi görürler. Eğitim; sosyalleştirme, egemen ideolojinin aktarımı ve benimsetilmesi iyi, üretici ve tüketicinin yetiştirilmesi, ekonomik insan yetiştirme sağlıklı yaşama ve kendini gerçekleştirme gibi farklı ve girişik amaçlar edinir (Tezcan, 1997).

“Lisansüstü eğitim, eğitimin genel özelliklerini kapsamakla birlikte lisansüstü eğitiminde temel işlevleri ağırlık ve işleyişleri farklıdır. Bu durum göz önüne alınarak çalışmada lisansüstü eğitimin işlevleri eğitim öğretim araştırma, geliştirme, psiko- sosyal ve sosyo-ekonomik olmak üzere dört boyutu vardır” (Erkılıç, 2007):

1. Eğitim Öğretim Boyutu: Belirli amaçlara bağlı olarak bilgi beceri ve tutum kazandırma odaklı etkinlikleri içeriklerin öğrenilmesi analiz, sentez ve değerlendirme becerilerinin kazandırılması biçiminde sayılabilir.

2. Araştırma geliştirme Boyutu: Bireyin akademik ölçülere uygun bir araştırma ve geliştirme sürecine ilişkin bilgi ve beceri tutumların kazandırılması kapsar. Yükseköğretim kurumlarının işlevlerinden biri bilimsel araştırma ve geliştirme odaklıdır.

3. Psiko-sosyal Boyutu: Bireyin çevresi ile uyum halinde olması, kendisi ile barışık yaşaması, kültürün aktarılması güdülemesi ve kendini gerçekleştirmesi gibi psiko odaklı sosyal içerikli sistemleri içerir.

4. Sosyal Ekonomik Boyutu: Bireyin işe meslek yaşamın sürdürebilmesi için ekonomik kazanım odaklı davranışların kazanılması gerekir. Eğitim düzeyi yükseldikçe

bireyin geliri artış gösterir, iş bulma iş koşullarına uyum sağlama, iş bulma olanaklarını genişletme işlevlerine sahiptir.

Lisansüstü eğitim artık örgün eğitimin bir basamağı durumuna gelmiştir. Lisansüstü eğitimin gelişmesini ve önem kazanması sağlayan nedenler şu şekilde sıralanmaktadır (Karakütük, 1989):

1. Bilgi birikimleri, teknolojideki hızlı gelişim yüksek öğretimden mezun olduktan sonra da lisansüstü eğitimi gerekli kılması.
2. Ülke kalkınmasında yüksek nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulması.
3. Bilim ve teknolojinin hızlı biçimde gelişmesi ve üniversitenin önemli bir rol üstlenmesi.
4. Temel eğitim süresinin uzaması ve çağ nüfusunun artması.
5. Yükseköğretimde okullaşma oranının artması ile birlikte öğretim üyesine olan gereksinimin de artması.

Ülke kalkınmasında bilimsel ve teknoloji alanda ilerleme sağlanmasında ülkenin gereksinim duyduğu yüksek nitelikli insanların yetiştirilmesinde lisansüstü eğitimin önemli bir rolü bulunmaktadır (Sevinç, 2001). Eğitim kurumlarında daha iyi eğitilen öğretmenlerin daha verimli çalışacakları ve gelecek kuşakları daha iyi yetiştirecekleri varsayımı lisansüstü eğitime olan ilgiyi arttırmaktadır.

Türkiye’de lisansüstü eğitimin iki temel sorunla karşı karşıya bulunduğu belirlenebilir. Sorunlardan biri lisansüstü eğitim programların bireysel ve toplumsal gereksinimleri ne derece karşıladığı ile ilgilidir. İkinci sorun ise lisansüstü eğitimin isteminin sürekli artış gösterdiğidir. Türkiye’ de lisansüstü eğitim kapasitesinin 1997 ile 2003 yılları arasında %20 oranında bir artış gösterirken 2003 ile 2006 yılların arasında %36,8 oranında bir artış göstermiştir (ÖSYM, 1997:3,2003:3,2007:3). Bütün bunlar öğrencilerin lisansüstü eğitim istekliklerini, algılarını incelemesini gerekli kılmaktadır.

Üniversitelerin bu işlevlerini yerine getirirken çeşitli programlar düzenlerler. Bunlardan birde lisansüstü öğretim programlarıdır. Lisansüstü öğretim çağdaş üniversitelerin önemli bir göstergesidir, çünkü üniversitelerin yatırımda ve ülke kalkınmasında gerekli olan yüksek nitelikte insan gücünü yetiştirmede lisansüstü öğretimin

önemli bir rolü bulunmaktadır. Kalkınma çabaları içinde olan Avrupa topluluğuna girmeye çalışan Türkiye açısından da lisansüstü eğitim konusu üzerinde öncelikle durulması ve lisansüstü öğretime gereken önemin verilmesi zorunluluğu vardır (Karakütük, 1989).

Öğretmen eğitimi içerisinde araştırma ve geliştirmenin desteklenmesi gerekir. Öğretmenlerin mesleki gelişimini daha iyi anlamamızı sağlayacak ve öğretmen eğitimi içinde kaynakların en iyi nasıl kullanılabileceğini daha iyi anlayabilmemizi sağlayacak araştırma ve incelemelerin yapılması gerekir (MEB, 1995).

Yüksek öğretimde destekleyici katkılar, yüksek vasıflı öğretim elemanların olması, araştırma- geliştirme çalışmalarına ağırlık verilmesi, lisans programlarından sonra lisansüstü eğitimin öğrencilerin teşvik edilmesi bu çalışmalar arasında olmalıdır. Öğretmen yetiştirilmesi ve niteliğin artırılması gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde en çok üzerinde durulan, düşünülen ve tartışılan konuların başında gelir. Nitelikli öğretmene duyulan ihtiyaçtan dolayı YÖK/ Dünya bankası 1998-1999 öğretmen yetiştirme programlarında yeniden yapılandırmaya giderek öğretmen eğitimini daha işlevsel hale getirme çalışmalarını başlatmıştır. Bu yapılanma sürecinde alan bilgisi, rehberlik hizmetleri, mesleki özellikler ile öğretme- öğrenme sürecini yaratma alanlarında beceriler kazandırılarak yeterlilikleri arttırmayı amaçlanmaktadır (Oral, 2003).

Öğretmenlik mesleğini seçmiş olan ve bu mesleğe hazırlanmakta olan bireylerin mesleğe ilişkin tutumları ve mesleki benlik saygılarının yüksek olması beklenmektedir. Günümüzde öğretmen adaylarının lisansüstü eğitim tutumlarını belirleyen etkenler olarak mesleki alan uzmanlığı, bilimsel etkinliklere katılım, akademik kariyer gerçekleştirme arzusu olabilir. Her öğretmen adayı geleceğine güvenli bakabilmesi için mesleki anlamda yeterli donanıma sahip olması gerekir. Nitekim lisans programlarından sonra verilen lisansüstü eğitim programları bu yeterliliğin üst noktaya ulaşmasında oldukça etkilidir (Sayın, 2005).

4.TUTUM KAVRAMI

Bireysel ve toplumsal etkenlere bağılı bir kavram olan tutum bu yönü ile sosyal psikolojik bir kavramdır. O nedenle bir çok sosyal, psikolog kavramı farklı şekillerde tanımlamıştır. Tutum bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir (Köksalan, 1999: 79).

Tutum bir obje ya da fikir değil, bireyle o şey arasında etkileşim sonucu oluşan, bireyin zihnindeki hazır olma eğilimidir. Bir başka deyişle tutum, bireyin kendisine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, konu ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve motivasyonuna dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepkidir. Tutum tanımlarında da göze çarptığı gibi bireyin, çevresindeki toplumsal olgulara karşı gösterdiği bir tepki olarak ele alınan tutum, öncelikle toplumsal tutumları ifade etmektedir. Başka bir deyişle toplumsal bir olgu olarak değerlendirilmektedir (İnceoğlu, 2004 akt: Aysu, 2007:22).

“Bir birey için her şey psikolojik obje olabilir; örneğin, sevdiği kimseler, nefret ettiği kimseler, yaptığı meslek, iş, sol ve sağ fikir cereyanları, oturduğu ev, milliyetçilik, aile planlaması, hızlı nüfus artışı, iş arkadaşları, çaldığı çalgı vb. gibi. Bunlar ve etrafındaki başka pek çok şeye karşı bireyin belirli tutumları olabilir” (Kağıtçıbaşı,2005:103 akt Güdek, 2007:28).

“Tutum, bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir toplumsal konu, obje ya da olaya karşı deneyim, motivasyon ve bilgilerine dayanarak örgütlediği bilişsel, duygusal ve davranışsal bir tepki, ön eğilimdir” (İnceoğlu,1993 akt: Güdek 2007:26).

“Tutum faaliyet için sübjektif vay zihni bir hazırlık durumudur. Esasında tutum bir tepki hazırlığı olarak düşünülebilir, kendisi bir davranış değildir; davranışın ön koşuludur. En kapalı tepkilerden en açık tepkilere kadar davranışın her derecesinde mevcut bir ön koşuldur. Tutumların bazı başka tanımları şöyledir” :(Ünal, 1981:9). “Tutum belli sürede bir dikkat veya faaliyet hazırlığıdır (Baldwin, 1901- 1905, akt: Ünal, 1981). Tutumlar hareket için rehberlerdir, bir tepki yapılmadan önce yeni tecrübelerin başvurulduğu ve değerlendirildiği zihni durumlardır”(Ünal, 1981:8).

Tutum kişilerin kendisi başkası veya nesneler, olgular, sorunlar hakkındaki değerlendirmeleridir. Bu değerlendirmeler gözlenebilen ve ölçülebilen bilişsel, duyuşsal ve davranışsal gibi bileşenlere sahiptir. Tutumun boyutu bireyin tutumunun hangi yönde olduğunu kestirmeye yardımcı olur. Diğer taraftan davranışların da tutumları etkilemesi söz konusu olmaktadır. Tutumlar doğuştan getirilemez, farklı kaynaklardan etkilenecek sonradan oluşturulur. Tutumların erken yaşta oluştuğunu ancak yeni tecrübeler, yeni öğrencilerle değişikliğe uğrayabileceğini gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1985 akt: Semerci, 2004).

Bilindiği gibi öğretmenlik bilgi, beceri gibi bilişsel alan yeterlilikleri gerektirmesinin yanı sıra tutum ve davranış gibi duyuşsal alan yeterlilikleri de gerektiren bir meslektir. Öğretmen adaylarının meslekle ilgili değer ve tutum kazanmaları en az bilgi kadar gereklidir. Çünkü araştırmalar bize öğrencinin, öğretmenin tutum ve davranışları ile etkilendiğini göstermektedir. Öğretmenin düşünsel tutumu, duygusal tepkileri, çeşitli alışkanlıkları ve bunları kapsayan kişiliği öğrenciyi etkilemektedir. Çoğu zaman öğrenci, öğretmenin anlattığı konudan çok, konuya yaklaşımına dikkat etmekte ve olayları yorumlama biçiminden etkilenebilmektedir (Varış, 1988, akt: Çetin, 2006). “Tutumların temelinde objektif bilgiler kadar sübjektif kanaatler de bulunabildiğine göre tutumların zihni yönünün ilkel veya irrasyonel olabileceğini de söyleyebiliriz. Kişi bir takım ihtiyaçlarını doıurmayı ararken çeşitli durumlara, objelere karşı bu ihtiyaçları doıuracak uygun tutumlar geliştirir” (Ünal, 1981: 10).

4.1.Tutumların Kazanılması

Kimse doğuştan herhangi bir tutuma sahip şekilde doğmaz. Tutumlar, insanların hayat boyunca yaşadıkları deneyim, pekiştirmeler, taklit ve sosyal öğrenmeler sonucu oluşur. Birçok tutumun kökeni çocukluğa dayanırken, genelde tutumlar insanların kendi deneyimleriyle oluşur, bazıları da başka kaynaklardan elde edilmektedir (Kağıtçıbaşı,2005 akt: Güdek, 2007:..27).

Tutum konuları içine bireyin yaşamı için anlamlı olan durumlar kişiler kurumlar fikirler veya buna benzer bütün uyarıcılar girer. Demek ki tutum objelerin kişi için belli bir yararlılığı veya zararlılığı, belli bir anlamı vardır. Bireyin o şeyi kabul veya

reddetmesine etki yapan değerlendirilmiş bir objedir. Bu objeler tecrübelerin sonucunda kişi için olumlu veya olumsuz bir değer kazanmıştır. Ona yaklaşma veya ondan uzaklaşma yönünde bir reaksiyon potansiyeli yaratmıştır. Bu bakımından bu objeler veya konular üzerinde yaşamamız açısından yaptığımız değerlendirmeler daima zihni duygusal üzerinde etkisi vardır. Onlarla sürekli karşılaşır ve birlikte yaşarız (Ünal, 1981:9).

Tutumlar aile üyelerinin, öğretmenlerin, arkadaşlarının, komşularının vb kimselerinin ilişkileri sonucu olarak ortaya çıkar. Bunların her birinin tutumlarının doğuşunda ve değişiminde çeşitli dereceler de etkileri vardır. Örneğin aile karşı cinse dine, eğitime, mesleğe, politikaya ve daha bir çok alanlara karşı geliştirilen tutumlar üzerinde büyük çapta etkilidir. Tutumların kazanılması veya değişikliğe uğraması öğrenme ilkelerine göre olur, ancak alt düzeyde bir şartlanma ve bilinçsiz taklit başkalarının benimsenmesi ve özdeşleşme önemli rol oynar. Anne, baba ve sevilen yetişkinlerin tutumları taklit edilmekte ve benimsenmektedir. Bu nedenle tutumların ortaya çıkışında çocukluk yılları hem önemli hem de kavranılması güç yıllardır. Tutumlar formel veya informal öğrenmelerin bir sonucu olarak oluştuğuna göre yeni ve farklı öğrenme tecrübelerinin bir sonucu olarak da değişebilirler. Ancak yerleşmiş tutumları değiştirmek zordur (Ünal, 1981:7).

Tutumların oluşmasında, gelişmesinde önemli bir rolü bulunan okulun ve sınıfın ortamı büyük önem taşır. Özellikle öğrencilerin öğretmenlerine, derslere, okula vb değişkenlere karşı oluşturdıkları tutumlar onların öğrenim hayatını ve geleceğini etkilemektedir. Çünkü her öğrenci sınıfta duyguları ile vardır ve onlarla derslere katılır, aktivitelerini yapar. Öğretmenleriyle ve diğer arkadaşları ile iletişime geçer. Her ne kadar bilişsel davranışlara dayalı bir eğitim öğretim ortamı etkin gibi gözükse de duyuşsal, davranışlar bu ortamın niteliğini hangi yönde olacağını belirler (Semerci, 2004).

Öğrenme-öğretme ortamını etkileyen değişkenlerden en önemlisi ve en kritik olanının öğretmen olduğu vurgulanmaktadır. Okul, öncelikle ve özellikle, öğretmen yoluyla öğrenci üzerinde etkide bulunmaktadır. Eğitim öğretim etkinliklerinin başarıya ulaşabilmesi için okulların fiziksel ortamlarının gelişmiş olması tek başına yeterli değildir. Fiziksel donanımın yanında, öğretmenlerin tutum ve davranışları da eğitim-öğretim etkinliklerinin başarıya ulaşmasında önemli bir etkidir. Bu açıdan, okul içi faktörler arasında öğretmen

öğrenci ilişkisi ve etkileşimi, öğretmene yönelik tutum önemli yer tutmaktadır. Öğretmenin kişisel ve mesleki özelliklerine yönelik tutumlar önemli bir etkiye sahiptir. Ayrıca, öğretmenin kişisel ve mesleki özelliklerine, bu yöndeki davranışlarına öğrencinin biçtiği değer başarısında rol oynayan faktörlerden birisidir (Arıcı, 2007).

4.2.Tutumları Oluşturan Temel Ögeler

Tutumun bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç ögesi bulunmaktadır. Tutumun bilişsel ögesi o tutum objesi hakkında sahip olunan bilgiler duyuşsal ögesi; tutum objesine karşı duyulan gözlenilen hissi tepkilerdir. Kalp atışının hızlanması terleme gibi tepkiler. Davranışsal ögesi; tutum objesine karşı gözlenebilen tüm davranışlar sözel ya da yazılı tepkiler kastedilmektedir (Köksalan, 1999:79). Tutumu oluşturan ögeler aşağıda açıklamaları ile verilmiştir.

4.2.1.Bilişsel Öge

Tutum nesnesi hakkında sahip olunan tüm bilgi, görüş ve inançlar söz konusu tutumun bilişsel ögesini oluşturur. Bireyler çevresi ile olan ilişkilerde bir bilgiler sistemi kullanmaktadırlar. Tecrübe ve telkin sonucu olarak, tutum nesneleri hakkında objektif veya değerlendirmeye yönelik sübjektif kanaatler ediniriz. Bu bilgi ve kanaatler, tutumların bilişsel yönünü oluşturur. Bilişsel öge kısaca, bir inanç ifadesinin kabul edilmesidir; yani, tutum nesnesi hakkındaki inançlarımızı içerir. Bir nesneye karşı olumlu veya olumsuz tutum varsa, o nesne hakkında olumlu veya olumsuz inanç da olacaktır (Tavşancıl, 2005 akt: Güdek, 2007).

4.2.2.Duyuşsal Öge

Tutumun duyuşsal ögesi, bilişsel ögesine oranla daha basittir ve tutumların ölçülmesinde daha ön plandadır. Duyuşsal öge, tutumun bireyden bireye değişen ve gerçeklerle açıklanamayan hoşlanma, hoşlanmama yönünü oluşturur. Tutumlar, duyuşsal ögeleri içerme derecesine göre farklılaşmaktadır. Çevre ile ilgili bilgileri sınıflandırınca, bu

sınıfların hoşla giden ya da gitmeyen olaylarla, arzulanen ya da arzulanmayan amaçlarla ilişkilendirilmesi söz konusudur (Baysal, 1996).

4.2.3.Davranışsal ge

Davranışsal ge bireyin belli bir uyarıcı grubundaki tutum nesnesine karşı gözlenebilen tüm davranış eğilimlerini yansıtır. Bu eğilimler sözler ya da diğer hareketlerden gözlenebilir. Burada duygusal ve normatif davranışı birbirinden ayırmak gerekir. Duygusal davranış tutum nesnesinin hoşla giden ve gitmeyen bir durumla ilişkilendirilmesi sonucu ortaya çıkar. Normatif davranış ise doğru davranışın ne olduğu konusundaki inançlara dayalı davranıştır. Bireyin bağlı olduğu grup ya da alt kültürde bir davranış doğru olarak görülüyorsa birey bu davranışı hoşuna gitmese de yapar (İnceoğlu,1993 akt: Güdek, 2007). “Bilişsel ge tutum nesneleri hakkında inançlara dayanır, duyuşsal ge inançlara dayalı olarak heyecansal duygulardır. Tutumun duyuşsal ögesi, bilişsel ögesine oranla daha basittir ve tutumların ölçülmesinde daha ön plandadır. Ppsiko-motor (davranışsal) ge ise tepki göstermeye yapmaya hazır oluştur” (apa ve il 2000).

4.3.Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutum

Öğretmenlerin mesleğine karşı olan tutumları davranışlarına ve sınıf atmosferine yansıyarak öğrencilerin kişilik geliştirmelerinde ğretmen ğrenci ilişkilerinin niteliğinde ve öğrenmenin sağlamasında belirgin bir rol oynamaktadır (Kkhmet, 1976:4-7). Bu nedenle öğretmenlerin tutumlarının olumlu yönde olması beklenmektedir. Öğretmenliğe karşı geliştirilen tutumun ise hizmet öncesinde hatta eğitimine girerken belirlenmesi yararlı olacaktır. Hizmete başlamadan önceki eğitiminde ğretmen adaylarının tutumlarının olumlu yönde değiştirilmesi gereklidir.

Gerek genel ğretim gerekse mesleki ve teknik ğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin tutumları incelenip elde dilen bulguları yorumlamak son derece önemlidir. Ancak ğretmen yetiştiren kurumlarda çalışan öğretmenlerin tutumlarının incelenmesinin diğerlerinden farklı bir önemi vardır. Çünkü bu öğretmenlerin tutumlarından etkilenen

öğrenciler de meslek olarak öğretmenliği seçmişler. Bu nedenle ülkemizde ilk kez yapılan öğretmen tutumları konusundaki araştırma öğretmen yetiştiren kurumlarda çalışan öğretmenlerin tutumlarının incelenmesi konu olarak alınmıştır (Küçükahmet, 1976).

Bilimsel çalışmalar, öğretmenlerin kişilik, tutum ve davranışlarıyla, öğrencileri etkilediğini ortaya koymuştur. Öğrenciler, öğretmenlerinin tutum ve davranışlarını benimsemekte, psikolojik durumlardan etkilenmekte, fikirlerini paylaşmakta, davranışlarını taklit etmekte ve onların ifadelerini kullanmaktadırlar. Bu açıdan değerlendirildiğinde öğretmenin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu onun mesleğindeki davranışlarının en güçlü belirleyicilerinden birisi durumunda iken, öğretmenin mesleki tutumlarının niteliği de öğretmenin öğretmenlik algılayış biçimini, yani öğretmenlik meslek anlayışını yansıtacaktır. Öyleyse öğretmenlerin gerek öğrencilik yıllarındaki öğretmen yaşantıları gerekse meslek yaşantıları boyunca edindikleri deneyimlerle, kendi meslek anlayışlarını oluşturdukları söylenebilir (Çetin, 2003).

Tutumların eğitimdeki önemi onun etkisini ortaya çıkarabilen davranışlarının önemli olmasındadır. Severeolumlu tutumlar besleyerek işlenen bir derste öğrencilerin de öğretmenin olumlu tutumlardan etkilenmesi o derste başarılı olmaları beklenir. Öğretmenin başarısı da öğrencilerin başarısıdır. Şüphesiz bu yüzden geleceğin eğitim kadrosuna oluşturan öğretmen adaylarının mesleki tutumları önemlidir. Bir kaç yıl sonra ülkenin eğitim ordusuna katılacak olan bu gençlerin de öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutumları içinde olmaları gerekir yoksa buna neden olan sebepler ortaya konulup çözüm üretilmez. Öğretmen niteliği ile öğretmenlerin ders tutumları arasında önemli bağlantılar vardır. Olumlu tutumlar öğretmenlerin başarılarını doğru orantılı olarak etki edebilecek bir unsurdur (Şenel ve Demir, 2004) .

Bu nedenle öğretmen adaylarının, büyük özveri ve sürekli çalışma gerektiren öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesinin, meslekte sağlayacakları başarı ve doyumu yordanmaya ışık tutacağı ve öğretmenlik mesleğini geliştirme ve iyileştirme yönündeki çabalara katkı getireceği düşünülmektedir. Öğretmenliği bir meslek olarak seçmeyi sağlayan faktörler arasında öğretmenlik mesleğine yönelik geliştirilen tutumlar da

önem taşımaktadır. Mesleki olgunluğun iki boyutundan biri mesleki yeterlik iken, diğeri de mesleğe yönelik tutumlarıdır. Mesleki anlamda olgun tutumlar, mesleğe yönelik planlar yapma ve ileriye yönelik adımlar atmaktır. Mesleki anlamda olgun olmayan tutumlar ise ileriye ilişkin planlardan ve mesleğin gerektirdiği davranışları edinmekten kaçınmaktır.

Öğretmenlik mesleğini seçeceklerin bu mesleğin özelliklerini bilerek, kavrayarak ve benimseyerek mesleğe talip olmaları beklenir. Her meslek gibi öğretmenlik mesleğinin de kendine özgü bilişsel, duyuşsal ve devinimsel davranış nitelikleri vardır. Adayların meslekle ilgili yazılı bilgileri, zihinsel ve bedensel becerileri kazanmaları yanında, çocukları sevmek, öğrenmeyi-öğretmeyi sevmek, bunun gerektirdiği özveri ve isteklilik duyguları ve tutumları gibi duyuşsal davranışları da kazanmaları gerekir. İnsanları özellikle de çocukları seven, onların öğrenme, gelişme ve yeni davranışlar kazanmalarından mutlu olan, zevk alan, sabırlı, dayanıklı, gülümseyen, affedebilen, okşayabilen ve ödül vermekten hoşlanan insanlar öğretmenlik mesleğini seçmelidirler (Can, 1998 akt: Güdek, 2007).

4.4.Lisansüstü tutum: Lisansüstü eğitimin kapsamına (yüksek lisans, doktora, sanata yeterlik) işlevine, çalışmalarına karşı belli bir tarzda tepki göstermeye hazır olmalarıdır.

5.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

5.1. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Ülkemizde öğretmen tutumlarıyla ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu bölümde konu ile ilgili araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

Aşkar ve Erden (1986) “Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumları” konulu çalışmalarında, evren olarak Hacettepe ve O.D.T.Ü. Eğitim Fakültesi, Fen Bilimleri Eğitim Bölümü’ndeki öğrencileri almışlardır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının tutumlarının, bulundukları üniversiteye ve sınıfa göre farklılık göstermediği, Ö.S.Y.S’ deki tercih sırası ile cinsiyete göre farklılaştığı bulunmuştur. Aynı zamanda öğretmen yetiştiren kurumların, öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde değiştirmede çok etkili olmadığı belirlenmiştir. Fakat öğrencilerin tutumlarının daha çok kararsızlık biçiminde kendini

göstermesi, öğrencilerin tutumlarının olumlu yönde değiştirilebileceğini düşündürmüştür. Bu açıdan öğretmen yetiştiren kurumlara önemli görevler düştüğü sonucuna varılmıştır.

(Hoşgörür ve Dündar, 2002). “*Kırıkkale Üniversitesi sınıf öğretmenliği programı öğrencilerin öğretmenlik mesleğine karşı tutumları*” adlı yayında meslek tutumları ile ilgili olarak aşağıdaki görüşlere yer vermiştir:

- 1-Öğretmen adayların mesleğe karşı olan tutum geliştirdikleri,
- 2-Mesleğini seven mesleğinde kendini geliştirmek isteyen öğretmen adayların olduğu,
- 3-Öğretmen adayların üniversiteye giriş sınavında sınıf öğretmenliği programını ilk dört sırada tercih ettikleri,
- 4-Öğretmen adaylarının %51’nin bu mesleği ideal bir meslek olarak gördüğü,
- 5-Öğretmen adaylarının %56’sının bu mesleği öğretmen olmak istediği için seçtikleri,
- 6-Öğretmen adayların önemli çoğunluğunun bu mesleği sevdikleri ortaya çıktığı,

Sonuç olarak öğretmen adayları mesleğe karşı olumlu tutum geliştirdikleri, mesleği sevdikleri ve mesleğinde kendilerini geliştirmek istedikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

(Ekiz, 2006) “*Sınıf öğretmenliği mesleğe yönelen adayların profilleri ve geleceğe yönelik beklentilerinin incelenmesi*” adlı yayında meslek tutumları ile ilgili olarak aşağıdaki görüşlere yer verilmiştir:

- 1-Mezun oluna lise türüne göre Anadolu öğretmen liselerinde mezun olan öğrencilerin meslek tutumların düşük olduğu bu liselerin amaca hizmet etmedikleri görülmüş.
- 2-Öğretmen adaylarının çoğunluğu kırsal kesimden gelen bireyler oluşturmaktadır.
- 3-Öğretmen adaylarının cinsiyete göre meslek tutumları arasında pek farklılığın olmadığı görülmekte. Bu mesleğin kız mesleği kanısını yavaş yavaş ortadan kaldırmaktadır.
- 4-Öğretmen adayların sınıf öğretmenliği programına iş bulma nedeniyle geldiklerini göstermektedir.

5-Bu mesleği sevdikleri için değil de iş bulma olanağının çok yüksek olması nedeniyle tercih ettikleri görülmüştür.

6-Sınıf öğretmenliği adaylarının baba eğitim durumunun çoğunlukla ilkokul ve orta okul seviyesinde oldukları görülmüştür.

7-Anne eğitim durumları incelendiğinde öğretmen adaylarının çoğunluğunun anne öğrenim durumlarının ilkokul mezunu olduğu ve bir kısmının da okur yazar olmadığı görülmüştür.

8-Öğretmen adaylarının aile gelir durumları incelendiğinde ekonomik düzeylerinin orta seviyede olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak sınıf öğretmeni adaylarının çoğunluğun toplumun alt ve orta kesimlerini oluşturan ailelerden geldiği görülür.

(Semerci ve diğerleri, 2008) “*Anadolu öğretmen lisesi öğrencileri öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları*” adlı yayında öğretmenlik mesleği tutumu ile ilgili sonuçlar aşağıda verilmiş:

1-Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarında ailelerin gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık yoktur.

2-Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına genel olarak bakıldığında, öğrencilerin tutum ölçeğindeki maddelere orta düzeyde katıldıkları görülür.

3-Öğrencilerin öğretmenlik mesleğini onurlu ve kutsal bir meslek olarak gördükleri,

4-Öğrencilerin bulundukları alanlarda meslek tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmuş. Dil bölümü öğrencilerin öğretmenlik mesleğine tutumlarının yüksek olduğu sayısal bölüm öğrencilerin tutumların en düşük tutum seviyesinde olduğu görülmüş.

5-Öğrencilerin bu mesleği seçmek isteme nedenlerinin iş garantisi olması olduğu görülür.

6-Öğretmenlik mesleğini seçenlerin çoğunlukta toplumun ekonomik olarak alt sınıflardan gelen bireylerden olduğu tespit edilmiş.

7-Anadolu öğretmen liselerin öğretmenlik meslek tutumların yüksek olmadığı kararsız davrandıkları görülür.

Sonuç olarak öğretmen eğitime önemli kaynak teşkil eden öğretmen liselerin öğrencilerin meslek tutumların orta düzeyde oldukları görülmüş.

(Çapri ve Çelikkaleli, 2008) “*Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlilik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi*” adlı yayında meslek tutumları ile ilgili olarak aşağıdaki görüşlere yer verilmiş:

Öğretmen adayların cinsiyete göre meslek tutumları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüş. Kızların erkek öğretmen adaylara göre meslek tutumları ve mesleki yeterlilik inançları üzerinde orta büyüklükte etkiye sahip olduğu görülmekte.

(Güdek, 2007)” *Eğitim fakültesi müzik eğitimi anabilim dalı 1.ve 4.sınıf öğrencilerin müzik öğretmenliği mesleğine yönelik tutumların öğrenciye ait farklı değişken açısından incelenmesi*” adlı doktora tezinde meslek tutumları ile ilgili olarak aşağıdaki görüşlere yer vermiştir:

- 1-Öğretmen adayların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları olumlu olduğu,
- 2-Meslek tutumları cinsiyete göre farklılaştığı kızların erkeklere oranla daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmektedir.
- 3-Öğretmen adayların mesleğe yönelik tutumların mezun olunan liseye göre anlamlı fark oluşturmadığı anlaşılmaktadır.
- 4-Öğrencilerin anne ve baba eğitim seviyelerinin meslek tutumunda anlamlı etkisi olmadığı görülür.
- 5-Öğrencilerin müzik öğretmenliği mesleğine yönelik tutumlarının ailede müzik öğretmeni bulunma durumlarına göre farklılaşmadığı görülmüş.

(Gerek, 2006) “*Düziçi Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları*” adlı yüksek lisans tezinde meslek tutumları ile ilgili olarak aşağıdaki görüşlere yer vermiş:

- 1-Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları istenilen seviyede olmadığı.
- 2-Öğrencilerin aylık gelirleri 250-100 TL arasında olan alt ve orta sınıf ailelerden geldiği görülür.
- 3-Babası öğretmen ve memur olan öğrencilerin Anadolu öğretmen liselerini daha çok tercih ettiği.

4-Öğrencilerin baba eğitim durumlarının daha çok genel lise ve üniversite etrafında toplandığı görülür.

5-Öğrencilerin anne mesleğinin daha çok ev hanımı olarak ağırlık gösterdiği ve anne eğitim düzeylerinin daha çok ilkokul düzeyinde olduğu görülür.

6-Öğrencilerin çoğunluğunun ilçelerden geldiği görülür.

7-Öğrencilerin öğretmenlik mesleğini sevgi, saygı, onur tutumlarının orta düzeyde olduğu görülür.

8-Kız öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu belirlenmiş.

9-Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim seviyeleri yükseldikçe öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında olumluluk bakımından azalma olduğu belirlenmiştir.

(Oral, 2007) “*Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları*” adlı yayında meslek tutumları ile ilgili görüşler aşağıda verilmiştir.

1-Kız sınıf öğretmeni adaylarının erkek sınıf öğretmeni adaylarına göre tutumları daha yüksektir.

2-Öğretmenlik mesleğini Öss’de ilk sıralarda tercih eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlarının daha yüksek olduğu görülür.

3-Sınıf öğretmenliği bölümündeki öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek tutumlarının diğer bölümlere göre düşük olduğu görülür.

4-Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları genel olarak incelendiğinde tutumlarının kısmen katılıyorum derecesinde olduğu görülür.

Çelenk (1988), ilkokula öğretmen yetiştiren eğitim yüksek okulu öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları konusunda Bursa, Ağrı, ve Niğde’deki yüksekokullarda okumakta olan 354 öğrenci üzerinde bir çalışma yapmıştır. Çalışmada, Aşkar ve Erden tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, eğitim yüksek okullarını tercih eden öğrencilerin dar gelirli ailelerden gelen gençler olduğu görülmüştür. Ailesinde öğretmen bulunup bulunmamasına göre tutumların değişmediği, ama öğretmen lisesi çıkışların tutum puanlarının, diğer eğitim kurumlarından gelen adaylardan daha yüksek olduğu tespit

edilmiştir. Cinsiyete göre tutum puanları incelendiğinde, kızların tutum puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Tutum puanları, öğretmen adaylarının bu okulları ÖSYS’ deki tercih sırasına göre değişmektedir.

Kılınç (1997), sınıf öğretmeni yetiştiren eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını Kırşehir İli örneği ile araştırmıştır. Veriler Aşkar ve Erden tarafından geliştirilen tutum ölçeği ile araştırmaya konu olan bölümün 557 öğrencisinden elde edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, sınıf öğretmenliğini tercih edenlerin genelini, ilçe merkezlerinden gelen öğrenciler ve orta gelir düzeyindeki ailelerin çocukları olduğu belirlenmiştir. Göreve başlamadan önce bakanlıkça öğretmen adaylarının niteliklerinin yeterlilik sınavı ile kontrol edilmesi gerektiği, sınıf öğretmenlerinin ekonomik gelirlerinin iyileştirilmesi, hizmet içi eğitime daha fazla önem verilmesi ve yeni mezun sınıf öğretmenlerinin en az bir yıl deneyimli öğretmenlerin yanında stajyer olarak görev yapmalarının sağlanması gerektiği konuları üzerinde durulmuştur.

5.2.Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Coleman’n (1966) yaptığı ve İngiltere’de Plowden Raporu gibi geniş çaplı araştırmalara benzer, öğrenci başarıları ile öğretmen yetiştirme şekli, tutumu, yaşı, kıdemi gibi etkenler arasında ilişkiler ele alınmıştır. Fakat bu ilişkiler çok düşük düzeyde bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre, “öğretmen nitelikleri” ile öğrenci başarısındaki değişkenliğin ancak %5 ve daha az kısmı açıklanabilmektedir (Akt. Saraç, 2002:71).

Maddux ve diğerleri (1980), Teksas’taki devlet okulu öğretmenlerinin memnuniyetleri ile yaşantı ve işlerini etkileyen etkenleri ortaya çıkarmak üzere bir tutum ölçeği düzenlemişlerdir. Elde edilen sonuçlarda, her üç öğretmenden birinin mesleği bırakmayı düşündüğü ortaya çıkmıştır. Buna sebep olarak da düşük maaşlarını göstermişlerdir. Diğer nedenler ise yönetimle ilgili problemler, aşırı kırtasiye işi, okul politikasının kararlaştırılmasına katılamama ve disiplin problemleri, motivasyon eksikliği gibi öğrencilerle ilgili problemlerdir. Öğretmenlerin arasında ek bir işte çalışanların yaygın olduğu saptanmıştır. Bunların %22’sinin eğitim-öğretim yılı boyunca başka bir işte çalıştığı görülürken, % 30’unun yaz boyunca başka işler yaptıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Yapılan

işlerin daha çok, düşük ücretli işler olduğu göze çarpmıştır. Çalışan katılımcıların yarısından fazlası para kazanmak zorunda kalmasalar, öğretim kalitesinin yükseleceğini ve maaşları artırılsa okul haricinde başka bir işte çalışmayacaklarını belirtmişlerdir.

Lemaster (1981) ise öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, öğretmenlerin strese ilişkin görüşleri ve okulun örgütsel yapısı arasındaki ilişkileri incelediği araştırmasında; öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar ile öğretmenlerin strese ilişkin görüşleri ve okulun örgütsel yapısı arasında önemli derecede ilişkilerin olduğunu tespit etmiştir (Akt. Yıldırım, 2002).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın problemi ve alt problemlerinin çözümüne ilişkin yöntemi açıklanmaktadır. Bu doğrultuda araştırma modeli, evren ve örneklem veri toplama araçlarının geliştirilmesi verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ele alınmıştır.

6.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modelinde betimsel bir nitelik taşımaktadır. Araştırma sınıf öğretmenleri adaylarının öğretmenlik mesleğine ve mesleğin lisansüstü eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçladığından araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışan model betimsel çalışma modelidir.

“Betimsel nitelikli araştırmalar mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini dikkate alarak durumlar arasındaki etkileşimi hedefler. Genellikle bir survey yöntemi olan betimleme yöntemi grupla ilgili genişliğine bir çalışmadır. Çok sayıda obje ya da denek üzerinde ve belirli bir zaman kesiti içinde yapılır. Tarama modeli araştırma ile öğretmenler, denetmenler ve yöneticiler hakkında bilgi toplamak bunları değişkenlerle olan ilişkileri yönünden incelemek kolay olmaktadır” (Kaptan, 1998).

Gerekli olan literatür incelenmesi eşliğinde sınıf öğretmenleri adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumlarını ve bu mesleğin lisansüstü eğitimine olan tutumlarının bazı değişkenler açısından belirlemek için literatür taraması yapılarak uzman görüşlerinde elde edilen bilgiler ışığında tutum ölçeği hazırlanmıştır.

Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği ana bilim dalının 4. sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ve mesleğe yönelik akademik tutumlarının hangi düzeyde olduğu ve bu tutumlar arasında farklı değişkenlere göre farklılıklarının olup olmadığı belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada, öğrenciler, kendi koşulları içinde ele alınmış ve var olan durum herhangi bir değişime tabii tutulmadan olduğu gibi ortaya konulmuştur.

6.2.Evren ve Örneklem

Bu çalışma bir alan araştırması niteliğindedir ve araştırmanın kapsamına yalnızca sınıf öğretmeni adayı unsuru girmektedir. Araştırmanın evreni Elazığ Fırat Üniversitesi, Malatya İnönü Üniversitesi ve Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalının son sınıflarında (4.sınıf) okuyan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Bu sınıflarda okuyan 140'ı kız ve 172'si erkek öğrenci olmak üzere toplam 312 tane sınıf öğretmeni adayı araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır.

Tablo 2: Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Üniversite	Fakülte/Bölüm	Öğrenci Sayısı
Fırat Üniversitesi	Eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği	70
İnönü Üniversitesi	Eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği	142
Erzincan Üniversitesi	Eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği	100

6.3.Verİ Toplama Aracının Geliştirilmesi

Bilgi toplama safhasında en önemli hususlardan biri araştırmanın amaçları gerçekleştirecek maddeleri içeren bilgi toplama araçlarının sağlamasıdır (Küçükahmet, 1976:64). Problem kesiminde belirtildiği gibi öğretmen tutumlarını ölçmek üzere en yaygın şekilde kullanılan araç öğretmenlik meslek tutum ölçeğidir.

Öğretmenlerin kendi kendilerini belli yönlerden değerlendirmeleri için geliştirilmiştir. Bu değerlendirme için dört esas nokta saptanmıştır.

1. Birey olarak öğretmen
2. Öğretmenlik mesleğinin genel yapısına olan tutumu (bilişsel, duyuşsal ve davranışsal tutum)
3. Öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine olan tutumu (Akademik tutum)
4. Öğretmenlik mesleği seçimine etki eden faktörler

Kontrol listesi bu 4 noktaya ilişkin ifadeleri kapsayarak 34 madden meydana gelmiştir. Verilerin toplamında tutum ölçeğinden faydalanılmıştır. Bunun ile ilgili literatür taraması

yapılmış elde edilen bilgiler ışığında ve araştırmanın amacına uygun olarak Likert tipi bir ölçek kullanılmıştır.

Araştırma için gerekli veriler ilgili literatür taraması ve tutum ölçeği olmak üzere iki kaynaktan toplanmıştır. Literatürde bulunan ilgili kaynakların taranması sonucu bu kaynaklardan yararlanılan uzman görüşleri doğrultusunda tutum ölçeği geliştirilmiştir. Geliştirilen bu tutum ölçeği formu eğitim fakültelerinde 4. sınıfı okuyan öğretmen adaylarının konu ile ilgili görüşleri alınmıştır. Öğretmen adaylarının konu ile ilgili görüşlerini almak için geliştiren veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Tutum ölçeğinin birinci bölümünde kişisel bilgilere yönelik 8 soru bulunmaktadır. İkinci bölümünde ise mesleğin genel yapısına olan tutumları, mesleğin lisans eğitimine olan tutumları ve bu mesleği seçiminde etki eden faktörler yer almaktadır.

Tutum ölçeğinin ikinci kısmı 26 tutum maddesinden oluşan beşli Likert tipi derecelendirme ölçeği oluşturur. Öğretmen adaylarına araştırma ile ilgili olarak çeşitli ifadeler verilmiş her bir ifade için görüşleri 1-5 arasında **1 hiç katılmıyorum, 2 katılmıyorum, 3 kısmen katılıyorum, 4 katılıyorum, 5 tamamen katılıyorum**, şeklinde derecelendirmeleri istenmiştir.

Tutum ölçeğinin faktör maddelerinin her bir alt faktör için güvenilirliğin bir göstergesi olarak alfa iç tutarlık katsayısı ve bu kapsamda madde toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Madde toplam korelasyonları 0.350'in altında kalan ve eksi değere sahip maddeler ölçekten çıkarılmıştır.

Hazırlanan 38 maddelik taslak tutum ölçeği formu önce geçerlik çalışması için uzman görüşlerine başvurulmuş. Maddelerin anlaşılabilirliği ve kapsam içeriğinden 2 tutum maddesi elenmiş sonra taslak tutum ölçeği formu güvenilirlik çalışması için eğitim fakültesinde sınıf öğretmenliği bölümünün 3.sınıfında okuyan öğrencilere uygulanmış yapılan faktör analizinde faktör yükü 0,350'in altında olan maddeler atılmış. Bu şekilde de 2 madde elenmiş yapılan düzenlemelerde tutum ölçeği formu son şeklini almıştır ve tutum ölçeği Fırat Üniversitesi, İnönü Üniversitesi ve Erzincan Üniversitesi'nde uygulanmıştır.

Hem olumlu hem de olumsuz yargıların yer aldığı taslak tutum ölçeği 312 tane sınıf öğretmeni adayına yapılmış ve değerlendirme sonucunda elde edilen veriler SPSS 15 paket programında işlenerek faktör analizi yapılmış.

Faktör Analizi

Uzman görüşleri ve uygulama aşamasından sonra taslak ölçekteki 26 tutum maddesinin hangilerinin ölçek için uygun olduğunu belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmış ve her bir maddenin ayırt ediciliğine (madde – toplam test korelasyonlarına) bakılmıştır.

Tablo- 3: KMO ve Barlett Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,881
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	3768,116
	df	276
	Sig.	,000

26 tutum maddesinden oluşan öğretmenlik mesleği ve bu mesleğin lisansüstü eğitim tutum ölçeğinin tek ya da çok faktörlü olup olmadığını saptamak amacıyla toplanan veriler üzerinde faktör analizi yapılmıştır. Öncelikle, faktör analizinin yapılabilmesi için yeterli sayıda örnekleme ulaşılması gerekmektedir. Faktör analizi için yeter sayıda örneklem büyüklüğünün sağlanıp sağlanmadığını anlamak için de Kaiser-Meyer Olkin (KMO) testi yapılmıştır. Bu KMO değeri ise, 881 bulunmuştur. Kaiser bu değer 1'e yaklaştıkça mükemmel, 0,50' nin altında ise kabul edilemez olduğunu belirtmiştir (Tavşancıl, 2002 akt: Güdek, 2007).

Faktör analizimizde KMO değerinin 0.881 çıkması, verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Çünkü KMO ölçütü, 1.00 yaklaştıkça mükemmellik derecesi artar. $KMO > 0,50$ ve Barlettin $P < 0,05$ olması gerekiyor. Faktör analizinde KMO 0,50'den büyüktür ve Barlett (sig) anlamlılık değeri de 0,05'in altındadır. Bu durumda faktör analizinde bu sonuçların anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan faktör analizi sonucunda 2 tane faktör bulunmuştur. Birinci faktör öğretmenlik mesleğine olan tutum,

ikinci faktör öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine olan tutum olarak ortaya çıkmıştır. Ölçeğin toplam alfa değeri ise, 0,611'dir. Özdamar' ın (1999) alfa katsayısı değerlendirilme kriterleri incelendiğinde;

$0.00 \leq \alpha \leq 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \alpha \leq 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0.60 \leq \alpha \leq 0.80$ ise oldukça güvenilirdir.

$0.80 \leq \alpha \leq 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Ölçeğin alfa değeri (0,611) “oldukça güvenilir ölçek kriteri” şeklinde belirtilen aralığa ($0.60 \leq \alpha \leq 0.80$) uygundur. Bundan dolayı sınıf öğretmeni adayların öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin oldukça iyi güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir.

Bu verilere dayanarak ölçeğin faktör analizinin ve güvenilirlik analizinin uygun olduğu yapı geçerliliğinin sağladığı söylenebilir.

6.4.Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı ilgili kurumlardan izin alınarak 2008-2009 öğretim yılının bahar döneminde Fırat Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi ve Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünün son sınıfında okuyan 312 sınıf öğretmeni adayına uygulanmıştır. Tutum ölçeği formları bizzat araştırmacı tarafından öğrencilere dağıtılmış ve cevaplandırılması için sınıf öğretmeni adaylarına gerekli süre tanınmış. Formlar yine araştırmacı tarafından toplanmıştır. Eksik veya yanlış doldurulmuş formlar değerlendirmeye alınmamıştır.

6.5.Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında yer alan sınıf öğretmeni adaylarından elde edilen veriler SPSS 15 programında işlenmiştir. Ölçeğin birinci bölümü olan kişisel bilgiler kısmı ile ilgili olarak frekans ve yüzde alma, ortalama değerlerin istatistik işlemleri uygulanmıştır. Ölçeğin ikinci bölümünde bazı değişkenler açısından meslek tutumları incelenmiştir. Değerlendirmede tek yönlü varyans analizi (Anova) ve t-testi gibi istatistik teknikleri

kullanılmıştır. Varyans analizi sonuçlarında anlamlı farklılıklar bulunup bulunmadığı; bulunması halinde bu farkın ya da farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır, ancak varyans analizi ve t- testi için önce Levene testi uygulanarak verilerin dağılımının normal olup olmadığı belirlenmiştir. Güven aralığı $p<0,05$ alınmıştır. Tabloda anlamlı çıkan maddeler koyu olarak belirtilmiştir.

Adaylarının cinsiyet, mezun olunan lise, baba öğrenim durumu, baba mesleği, aile öğretmen olan bireylerin olma durumu, aile gelir durumu açısından yapılan karşılaştırmalarda bağımsız t-testi ve varyans analizi işlemleri yapılmıştır. İki bağımsız değişkenin olduğu durumlarda t- testi üç veya daha fazla bağımsız değişkenin olması halinde veya bir ya da daha çok değişkene ilişkin ortalama puanların birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı karşılaştırmada tek yönlü varyans analizi (Annova) işlemleri yapılmıştır.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek tutumuna yönelik görüşlerinin belirlemeye yönelik olan tutum ölçeği maddeleri yorumlanırken “**hiç katılmıyorum**” 1,00-1,80 “**katılmıyorum**” seçeneğine 1,81,-2,60, “**kısmen katılıyorum**” seçeneğine 2,61-3,40, “**katılıyorum**” seçeneğine 3,41-4,20, “ **tamamen katılıyorum**” seçeneğine 4,21-5,00 arası puanlar verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma kapsamında yer alan sınıf öğretmeni adaylarına ait kişisel bilgiler ve araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırmaya katılan 4.sınıf sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet, mezun olunan lise türü, baba öğrenim durumu, baba mesleği durumu, anne mesleği durumu, aile gelir durumu, ailesinde öğretmen olan birisinin olma durumu ve yüksek lisans eğitimi alma isteklilik durumu değişkenlerin dağılımları tablolar halinde gösterilmiştir.

Bütün adayların kişisel bilgilerine ilişkin bulgular, frekans, aritmetik ortalama ve yüzde dağılımı ortak tablolar halinde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır. Adayların kişisel bilgilerine, mesleki ve akademik tutumlarına ilişkin veriler analiz edilirken aritmetik ortalama ($\bar{X}$) 'dan yararlanılmıştır.

Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumları, öğretmenlik mesleği seçimine etki eden faktörler, bu mesleğe yönelik akademik tutumlar bazı değişkenler açısından analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılan veriler üzerinde gerekli istatistik teknikleri kullanılarak araştırma bulguları elde edilmeye çalışılmıştır. Bu bulgular aşağıda tablolar ve yorumlar halinde verilmiştir.

7.1.ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL BİLGİLERİNE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının kişisel bilgilerine ilişkin bulgu ve yorumlar yer almaktadır.

7.1.1.Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adayların cinsiyet değişkeni açısından kız ve erkeklerin dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo-4:Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	Frekans (n)	Yüzde (%)
Kız	140	44,9
Erkek	172	55,1
Toplam	312	100

Tabloya göre araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri adaylarının % 44,9' u (n=140) kız, %55,1' i (n=172) ise erkektir. Buradan erkeklerin daha fazla olduğu anlaşılır. Araştırmada çıkan sonuç aşağıda verilen açıklamalara zıt bir bulgu niteliğindedir.

Cinsiyet özellikle ilköğretim öğretmenliğini seçmede önemli bir faktör olarak görülmektedir. Bu konuda karşıt açıklamalar bulunmaktadır. Erden'e(1998) göre ilköğretim düzeyinde farklılık olmamasıyla birlikte öğretmen sayısı daha fazla olduğu görülmektedir. Şişman'a (2000) göre ise bayanlar daha çok öğretmelik mesleğini tercih etmektedir. Son yıllarda sınıf öğretmenliğinin bayan mesleği olduğu kanısı ülkemizde yavaş yavaş ortadan kalkmaktadır (Ekiz, 2006). "Öğretmenlik mesleğinin bir bayan mesleği olarak görüldüğüne dair yaygın bir görüş vardır"(Çapa ve Çil, 2000).

Şaban (2003) tarafından Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programında öğrenim gören sınıf öğretmenleri adayları üzerinde yürütülen bir araştırmada (n=381), adayların %65.7'si kız, %34.3'ü ise erkektir. O'na göre bu durum, sınıf öğretmenliğinin daha çok bir 'bayan ' mesleği olduğunu göstermektedir. Eskicumalı, Yaman ve Yaman'ın (2001) Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları üzerine yapmış oldukları araştırmada (n=415) adayların %70'si, öğretmenlik mesleğini daha çok bir 'bayan ' mesleği olarak gördüklerini ifade etmektedir. Aynı düşünce (ilkokul mesleği bayan mesleğidir) özellikle A.B.D. ve İngiltere'de de yerleşmiştir (Tezcan, 1997).

7.1.2.Öğrencilerin Mezun Oldukları Lise Türü Değişkenine Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının mezun oldukları lise türü değişkenine göre dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo-5:Öğrencilerin Mezun Olunan Lise Türüne Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Mezun Olunan Lise Türü	Frekans (n)	Yüzde (%)
Genel Lise	222	71,2
Anadolu Öğretmen Lisesi	59	18,9
Yabancı dil ağırlıklı lise (Süper Lise)	31	9,9
Toplam	312	100

Tablo- 5 'e göre araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının % 71,2 'si *genel lise* (n=222), % 18,9' u *Anadolu öğretmen lisesi* (n=59), %9,9 ' u da *Yabancı dil ağırlıklı lise* (süper lise) (n=31) mezunu olduğu görülmüştür. Bu sonuçlarından öğretmen adaylarının lise türü değişkenine göre genel liselerinden daha fazla mezun oldukları anlaşılmaktadır. Genel liselerinin ve diğer lise türlerinin popülasyonu göz önüne tutulduğunda bu sonuçlar normal görülmektedir.

Okçabol ve Gök(1998) akt: Özdemir, Yalın, 2000)'e göre göreceli olarak iyi okul niteliğinde görülen ve varlıklı kesimin gözdesi olan özel liselerden ve Anadolu /Anadolu öğretmen liselerden gelen öğretmen sayısı yok denecek kadar azdır.

Yine bir başka çalışmayı yapan Ekiz'in (2006) sınıf öğretmeni adaylarının mezun olunan lise türüne göre yaptığı çalışmanın sonuçları şöyledir:

1. Genel lise (%62,7)
2. Süper lise (%15 ,6)
3. Anadolu Lisesi (% 15, 5)
4. Anadolu öğretmen lisesinden (%3,5) mezun olup sınıf öğretmenliği ana bilim dalını kazanmıştır.

Anadolu öğretmen lisesi öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına öğrenci hazırlayan programların uygulandığı eğitim kurumları olarak kabul edilmektedir. Bu durum

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Anadolu öğretmen lisesi için yaptığı tanımlamada da şöyle ifade edilmiştir; Anadolu Öğretmen Liseleri;

“Ortaokul üzerine bir yıl hazırlık olmak üzere toplam dört yıl normal öğretim süreli, yabancı dil eğitimi ağırlıklı, öğretmenlik mesleğine ilgi, istek ve yatkınlık kazandırıcı derslere yer veren, paralı, parasız yatılı ve gündüzlü eğitim öğretim yapan ortaöğretim kurumları (Resmi Gazete, 1990)” olarak tanımlanmış ve bu çerçevede Anadolu öğretmen lisesi'nin amaçları şöyle belirlenmiştir (Resmi Gazete, 1990, akt: Semerci, 2008):

Anadolu öğretmen liseleri, milli eğitimin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına öğrenci hazırlamak,
2. Öğrencilere öğretmenlik ruhunu aşlamak ve öğretmenlik mesleğini sevdirmek,
3. Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bilgi, beceri tutum ve davranışları kazandırmak,

Tablo-5'teki istatistiklere bakıldığında daha önce yapılan çalışmalarda olduğu gibi Anadolu öğretmen liselerinin sınıf öğretmeni yetiştirmesinde yukarıda verilen işlevlerini çok iyi yerine getirmediğini açıkça söyleyebiliriz. Anadolu öğretmen liselerinden mezun olanlarının tamamının ya da büyük bir çoğunluğunun öğretmen eğitimi programına girmesi beklenirken bu liselerin sınıf öğretmeni(n=59) yetiştirmesinde amaca hizmet etmediği görülmektedir. Bu amacın gerçekleşmemesinde öğrencilerin sınıf öğretmenliği mesleğini cazip bulmamaları, soyut içerikli genç ve kalabalık gruplarla çalışmayı gerektirmesi, öğretmenlik meslek statüsünün yüksek olmaması ve öğrencilerin beklentilerinin daha yüksek meslek türlerinde olması gibi sebepler verilebilir.

7.1.3.Öğrencilerin Ailelerinde Öğretmen Olan Birisinin Olma Durumuna Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının ailelerinde öğretmen olan birisinin olma durumuna göre dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo-6:Öğrencilerin Ailesinde Öğretmen Olan Birisinin Olma Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Ailesinde Öğretmen Olan Birisinin Olma Durumu	Frekans(n)	Yüzde (%)
Bulunmamaktadır	87	27,9
Yakın tanıdık (Anne, baba, kardeş)	80	25,6
Uzak tanıdık (Anne, baba, kardeş dışında)	145	46,5
Toplam	312	100

Tabloya göre araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının %27,9'unun (n=87) ailelerinde öğretmen bulunmadığı, %25,6 'sının (n=80) yakın tanıklarında (anne, baba ve kardeş) öğretmen bulunduğu, %46, 5'inin (n=145) ise uzak tanıdıklarında (anne, baba ve kardeş dışında) öğretmen bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumda örneklemdaki sınıf öğretmeni adaylarının ailesinde uzaktan tanıdık öğretmen olanların daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Tablodan öğretmen adaylarının %25,6' sının (n=80) öğretmen çocuğu olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda öğrencilerin öğretmenlik mesleği tercihinde anne babalarının etkisi olabileceği söylenebilir.

7.1.4. Öğrencilerin Anne Mesleğine Değişkenine Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda araştırma grubundaki sınıf öğretmeni adaylarının anne mesleğine göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo-7:Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Anne Mesleği Durumu	Frekans(n)	Yüzde (%)
Ev Hanımı	282	90,4
Memur	13	4,2
Serbest Meslek	3	1,0
İşçi	8	2,6
Diğer	6	1,9
Toplam	312	100

Tabloya göre araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının % 90,4' ünün (n=282) annesi ev hanımı, % 4,2'sinin (n=13) annesi memur, % 1 'inin (n=3) annesi serbest meslek, % 2,6'sının (n=8) annesi işçi, % 1,9'unun (n= 6) annesi diğer meslek grubunda olduğu görülür. Tablo incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının annelerinin mesleki durumu ağırlıklı olarak ev hanımı olarak görülmektedir. Anne mesleği ev hanımı olan öğrenciler genel toplamda % 90,4'tür.

1998 verileri incelendiğinde ise, okuma yazma bilen kızların toplam nüfus içindeki oranının % 77,7'ye, erkeklerin oranının ise % 94,0'a yükseldiği, ancak kızların %22,3'ünün, erkeklerin ise % 6.0'sının halen okuryazar olmadığı görülmektedir. Diplomasız okuryazar kızların oranı % 4,8'dir. Kızların % 50'4'ünün ilkökul, % 19,4'ünün orta dereceli okul ve yalnızca % 3,1'inin yüksekökul veya fakülte mezunu olduğu belirlenmiştir (Anon, 1998a).

Kız çocukların başlıca okula gitmeme nedenleri; okula ilgi duymama (% 24,7), okul masraflarının yüksek olması (%17,2), ailenin izin vermemesi (%14.0), ev işlerinde aileye yardım etmek zorunda olma (%11.3), hane halkının ekonomik faaliyetlerine yardım etmek zorunda olma (% 7.5), uygun okulun olmaması (% 4.0), sakatlanma veya hastalanma (% 3.5), ücretli çalışmak zorunda olma (% 2.0) ve öğretmenler ile iyi geçinmeme (% 0.1) olarak sıralanmaktadır. Özellikle kırsal kesimde kız çocukların işgücünden daha fazla yararlanılması, erken evlilikler, okula geç başlama, kızların eğitime ilişkin güdülenme eksikliği, eğitim maliyetinin yüksekliği, ataerkil değer yargıları ve bunlara bağlı olarak eğitimin geleceğe yönelik bir katkısının olmayacağı düşüncesi kız çocukların eğitimi olumsuz yönde etkilemeye devam etmektedir (Anon, 1998b).

Sınıf öğretmeni adaylarının anne mesleği dağılımında %90,4' ünün annelerinin ev hanımı olmasında yukarıda verilen açıklamalar bu durumun oluşmasına sebep olarak gösterilebilir.

7.1.5. Öğrencilerin Baba Mesleği Değişkenine Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda araştırma grubundaki sınıf öğretmeni adaylarının baba mesleğine göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo-8: Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Baba Mesleği Durumu	Frekans (n)	Yüzde (%)
Memur	111	35,6
Esnaf ve Sanatkâr	33	10,6
Çiftçi	44	14,1
Serbest Meslek	57	18,3
İşçi	67	21,5
Toplam	312	100

Tabloya göre örneklemdaki sınıf öğretmen adaylarının baba mesleklerinin dağılımları görülmektedir. Çizelgeye göre öğretmen adaylarının %35,6'sının (n=111) babası memur, %10,6'sının (n=33) babası esnaf ve sanatkar, %14,1'inin (n=44) babası çiftçi, %18,3'ünün (n=57) babası serbest meslek ve % 21,5'inin (n=67) babası işçi olduğu anlaşılmaktadır. Buradan örneklemdaki sınıf öğretmen adaylarının %35,6' sının memur kesimin çocuğu olduğu anlaşılır.

Öğretmenler tüm ülkelerde devlet memurlarının çoğunluğu oluşturan geniş bir gruptur (Tezcan 1992: 270). Bu sonuçlarından baba mesleği durumuna göre sınıf öğretmen adaylarının çoğunluğunun memur çocukları olduğu görülmektedir. Öğretmenlik mesleği bir memur mesleğidir. Çizelgede öğretmen adaylarının %35,6' sının (n=111) babası memur olarak çalışmaktadır. Öğretmenlik mesleği bir memur mesleği olduğu için buradan öğretmen adaylarının baba mesleğinden etkilenecek bu mesleği tercih ettikleri söylenebilir.

7.1.6. Öğrencilerin Baba Öğrenim Değişkenine Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan sınıf öğretmen adaylarının baba öğrenim durumuna göre dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo-9:Baba Öğrenim Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Baba Öğrenim Durumu	Frekans(n)	Yüzde (%)
İlkokul	89	28,5
Ortaokul	47	15,1
Lise	107	34,3
Üniversite	57	18,3
Okula Gitmemiş	12	3,8
Toplam	312	100

Tabloya göre araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının % 28,5 'inin (n=89) babası ilkokul, % 15,1 'inin (n=47) babası ortaokul, % 34,3'ünün (n=107) babası lise, % 18,3'ünün (n= 57) babası üniversite mezunu ve son olarak %3,8 'inin (n=12) ise babası okula gitmemiş olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlarından sınıf öğretmeni adaylarının baba öğrenim durumlarının genel olarak orta öğretim (n=107 genel lise) seviyesinde daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda araştırma evreninde yer alan sınıf öğretmeni adaylarının çoğunluğunun baba eğitim düzeylerinin orta seviyede olduğu söylenebilir.

7.1.7. Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettiği Yere Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının ailelerin ikamet ettiği yerlere göre dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo-10:Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettiği Yerlere Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Ailelerin İkamet Ettiği Yerler	Frekans(n)	Yüzde (%)
Köy	36	11,5
İlçe Merkezi	60	19,2
İl Merkezi	212	67,9
Diğer	4	1,3
Toplam	312	100

Tabloya göre araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının aileleri % 11,5'i (n=36) **köylerde** , %19,2'si (n=60) **ilçe merkezlerinde**, %67,9'u (n=212) **il merkezinde** ve son

olarak %1,3'ü (n=4) diğer bölgelerde ikamet ettikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlardan genel olarak sınıf öğretmeni adaylarının ailelerinin çoğunluğu (%67,9'u) şehir (il) merkezlerinde ikamet ettikleri anlaşılmaktadır.

7.1.8. Öğrencilerin Aile Gelir Durumu Değişkenine Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda araştırma grubundaki sınıf öğretmeni adaylarının aile gelir durumuna göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo-11: Öğrencilerin Aile Gelir Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Aile Gelir Durumu	Frekans(n)	Yüzde(%)
* Asgari ücret	39	12,5
Asgari ücret ile 1200 TL arasında	117	37,5
1201 TL-1800 TL arasında	106	34
1801 TL-3600 TL arasında	41	13,1
3601 TL üstü	9	2,9
Toplam	312	100

*2009 Yılı (01.07.2009 - 31.12.2009) 16 yaş büyükler için asgari ücret tutarı : Brüt Ücret: 693,00 TL

Net ücret: 496,53 TL <http://muhasebeturk.org>)

Tabloya göre araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının % 12,5'inin (n=39) aylık aile geliri asgari ücret uygulaması altında olduğu, %37,5 'inin (n=117) aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olduğu, %34' ünün (n=106) aylık aile geliri 1201-1800 TL arasında olduğu, %13,1'inin (n=41) aylık aile geliri 1801-3600 TL arasında olduğu ve son olarak %2,9'unun (n=9) aile geliri 3601 TL'nin üstünde olduğu anlaşılmaktadır. Değerlerin % 37,5'i asgari ücret ile-1200 TL arasında ve %34 'ü aylık aile geliri 1201 TL-1800 TL arasında daha fazla toplandığı görülür.

“Öğretmenlik mesleğinin gelir düzeyinin ve statüsünün düşük olması sebebiyle öğretmenlik mesleği daha çok orta ve alt gelir grubundan gelen bireyler tarafından tercih edilmektedir” (Eskicumalı, 2002). Batı ülkelerinde yapılan araştırmalarda öğretmenlerin çoğunluğunun alt ya da orta sınıflardan geldiği anlaşılmıştır. ABD’ de de öğretmenler orta

sınıf ve ortanın altında olan sınıflı ailelerden gelmektedir. “Ülkemizde ise özellikle ilkokul öğretmenlerin toplumun alt sınıflarından geldiği bilinmektedir” (Tezcan, 1992: 266-270).

Tabloda görüldüğü gibi örneklemdaki sınıf öğretmeni adaylarının aylık aile gelirlerinin % 12,5’inin (n=39) asgari ücret uygulaması altında olduğu, %37,5’ i (n=117) aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olduğu ve %34’ünün (n=106) aylık aile geliri 1201-1800TL arasında olduğu görülür. Bu da yukarda verilen açıklamaları doğru kılmaktadır ve öğretmenlik mesleğinin toplumun alt ve orta gelire sahip ailelerin tercih ettiği bir meslek olduğunu doğrulamaktadır.

7.1.9. Öğrencilerin Lisansüstü Eğitim Alma İstekliklerine Yönelik Dağılımları

Aşağıda verilen tabloda araştırma grubundaki sınıf öğretmeni adaylarının mezun olduktan sonra bu mesleğin lisansüstü eğitimini alma istekliklerine göre dağılımları gösterilmiştir. Bu dağılımlar ayrı ayrı analiz edilmiştir.

1- Öğrencilerin mezun olduktan sonra yüksek lisans eğitimini alma isteklilik dağılımı,

2- Öğrencilerin yüksek lisans eğitimi aldıktan sonra doktora eğitimini alma isteklilik dağılımı,

3- Öğrencilerin mezun olduktan sonra akademik personel olma isteklilik dağılımı,

Tablo-12: Öğrencilerin Yüksek Lisans Eğitimi Alma İsteklilik derecesine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Yüksek Lisans Eğitimi Alma İsteklilik Derecesi	Frekans(n)	Yüzde(%)	$\bar{X}$
Tamamen Katılıyorum	77	24,7	3,412
Katılıyorum	80	25,6	
Kısmen Katılıyorum	66	21,2	
Katılmıyorum	54	17,3	
Hiç Katılmıyorum	35	11,2	
Toplam	312	100	

Tabloya göre araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının % 24,7 'si (n=77) yüksek lisans eğitimini almaya “**tamamen katılıyorum**” düzeyinde, %25,6' sı (n=80) “**katılıyorum**” düzeyinde, %21,2'si (n=66) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde, %17,3'ü (n=54) “**katılmıyorum**” düzeyinde ve son olarak %11,2' si (n= 35) “**hiç katılmıyorum**” düzeyinde cevap verdikleri görülmüş.

Ülke kalkınmasında bilimsel ve teknoloji alanda ilerleme sağlanmasında, ülkenin gereksinim duyduğu yüksek nitelikli insanların yetiştirilmesinde, lisansüstü eğitimin önemli bir rolü bulunmaktadır (Sevinç, 2001). Eğitim kurumlarında daha iyi eğitilen öğretmenlerin daha verimli çalışacakları ve gelecek kuşakları daha iyi yetiştirecekleri varsayımı lisansüstü eğitime olan ilgiyi artırmaktadır. Lisansüstü eğitim artık örgün eğitimin bir basamağı durumuna gelmiştir. Lisansüstü eğitim öncelikle yüksek akademisyen yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Üniversitelerin yüksek nitelikli araştırma yapabilecek insan gücüne gereksinimi olduğu kadar sanayinin de yetişmiş insan gücüne gereksinimi bulunmaktadır (Alhas, 2006:8).

Bu sonuçlardan sınıf öğretmeni adaylarının %24,7'sinin (n=77) yüksek lisans eğitimini almaya “**tamamen katıldığı**” ve %25,6'sının (n=80) “**katıldığı**” ve total de % 53'ünün ($\bar{X}=3,412$) yüksek lisans eğitimine olumlu yönde yaklaştıkları anlaşılmaktadır. Buda yüksek akademisyen yetiştirme açısından ve ülkenin gereksinim duyduğu yüksek nitelikli insan gücünün oluşması açısından, bu mesleğin daha nitelikli hale dönüşmesi açısından ve de lisansüstü eğitimin yaygınlaşması açısından olumlu bir durum olduğu söylenebilir. Böylelikle öğretmen adayları hem kendi mesleki ve akademik gelişimlerini tamamlayacak hemde öğretmenlik mesleğinin niteliğini, popülaritesini arttırmış olacaklardır. Öğretmen adaylarının (%21,2'sinin (n=66) “**kısmen katılıyorum**” cevabı vermelerine sebep olarak Kpss sınavına odaklanmaları veya bir an önce mesleklerine atayıp iş garantisini sağlayıp daha sonra yüksek lisans yapmak istemeleri gösterilebilir.

Tablo-13: Öğrencilerin yüksek lisans eğitiminden sonra doktora eğitimi almayı isteme konusundaki frekans ve yüzde dağılımları

Doktora Eğitimi Alma İsteklilik Derecesi	Frekans(n)	Yüzde(%)	$\bar{X}$
Tamamen Katılıyorum	54	17,3	3,005
Katılıyorum	60	19,2	
Kısmen Katılıyorum	82	26,3	
Katılmıyorum	67	21,5	
Hiç Katılmıyorum	49	15,7	
Toplam	312	100	

Tablo-13'te araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri adaylarının doktora eğitimini almaya % 17,3'ü (n=54) "**tamamen katılıyorum**" düzeyinde, %19,2'si (n=60) "**katılıyorum**" düzeyinde, %26,3'ü (n=82) "**kısmen katılıyorum**" düzeyinde, %21,5'i (n=67) "**katılmıyorum**" düzeyinde ve son olarak %15,7 'si (n= 49) "**hiç katılmıyorum**" düzeyinde cevap verdikleri görülür. Sonuç olarak tabloda sınıf öğretmenleri adaylarının doktora eğitimi istekliliği konusunda kararsız oldukları aritmetik ortalamadan ($\bar{X}=3,00$) anlaşılmaktadır. Fakat adaylarının genel olarak %36,5 'i doktora eğitimi alma konusunda olumlu düşündükleri görülmektedir. Bu durum adayların mesleki ve akademik gelişimleri açısından ümit verici ve sevindirici bir durum olduğu söylenebilir. Örneklemdeki sınıf öğretmenleri adaylarının yüksek lisans eğitiminden sonra doktora yapma konusunda kararsız olmalarına aşağıda verilenler sebep gösterilebilir:

- 1-Yabancı dil konusunda kendilerini yetersiz hissetmeleri.
- 2- Doktora programları daha fazla akademik başarı gerektirdiğinden dolayı öğrencilerin bu programlarda kendilerini yeterli görmemelerini düşünmeleri.
- 3- Kendi mesleki alanlarında uzmanlaşmak için yüksek lisans eğitiminin yeterli olacağını düşünmeleri.
- 4-Henüz yüksek lisans programlarından geçmemeleri ve program içerikleri konusunda gerekli bilgiye sahibi olmamaları.
- 5- Doktora programlarının daha fazla emek ve bilimsel çalışma gerektirmesi aynı zamanda uzun zaman alması.

Tablo-14: Öğrencilerin mezun olduktan sonra akademik personel olma isteklilik durumuna göre frekans ve yüzde dağılımları

Akademik Personel Olma İsteklik Derecesi	Frekans(n)	Yüzde(%)	$\bar{X}$
Tamamen Katılıyorum	51	16,3	3,009
Katılıyorum	67	21,5	
Kısmen Katılıyorum	83	26,6	
Katılmıyorum	54	17,3	
Hiç Katılmıyorum	57	18,3	
Toplam	312	100	

Tabloya göre araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının mezun olduktan sonra akademik personel olma konusunda % 16,3'ü (n=51) “**tamamen katılıyorum**” düzeyinde %21,5'i (n=67) “**katılıyorum**” düzeyinde, %26,6'sı (n=83) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde, %17,3'ü (n=54) “**katılmıyorum**” düzeyinde ve son olarak %18,3'ü (n= 57) “**hiç katılmıyorum**” düzeyinde cevap verdikleri görülmüş. Araştırma örnekleminde bulunan 312 tane sınıf öğretmeni adayın %37,8' nin akademik personel olma konusunda genel olarak katılıyorum düzeyinde cevap vererek olumlu baktıkları, %35,6 'sının genel olarak katılmayarak olumsuz baktıkları ve son olarak %26,6' sınıfın da bu konuda kararsız davrandıkları anlaşılmaktadır.

“Bir ülkenin kalkınması için gerekli olan çeşitli mesleklerin en iyi biçimde yürütülebilmesini sağlayacak yapıcı ve yaratıcı insan gücünün yetiştirilmesinde yüksek öğretim kurumları önemli rol oynar” (Erden, 1998).

Üniversiteler öğretmen adaylarının akademik algılarını yükseltmek için eğitim öğretim süreçlerinde tatminkar çalışmalar öğrencilere sunabilir. Bu çalışmalar:

1. Öğrencilerin bilgi şöleni, kongre ve panel gibi etkinliklere katılımını sağlamak.
2. Öğrenciler ile birlikte koordineli bilimsel araştırmalar yürütmek ve onlara aktif görevler sunmak.
3. Öğrencilerin bireysel başarısını ortaya çıkaracak özgün çalışmalarda bulunmak.

4. Mesleki ve akademik alanda öğrencilerin gelişimlerini, karşılıklı etkileşimlerini ve değişimlerini sağlayacak çalışmalara ağırlık vermek .

5. Lisansüstü eğitimin önemi öğrencilere aşılansarak öğrencilerin akademik istekliklerini arttırmak.

Tüm bunlar akademik bir çevrenin oluşmasında bilimsel çalışmaların sürdürülmesinde yardımcı olacak çalışmalara örnek gösterilebilir.

7.2.ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN OKUDUKLARI BÖLÜMÜ TERCİH ETME NEDENLERİNE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının sınıf öğretmenliği bölümünü tercih nedenlerine ilişkin bulgu ve yorumları yer almaktadır. Aşağıdaki tabloda araştırma grubundaki sınıf öğretmeni adaylarının sınıf öğretmenliği bölümünü tercih etme nedenlerine göre dağılımı gösterilmiştir

Tablo-15: Öğrencilerin öğretmenlik mesleğini tercih nedenine göre frekans ve yüzde değerlerinin dağılımları

Tercih Nedeni	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç katılmıyorum	
	*F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Mesleğe hemen atanıp iş hayatına girmenin kolay olacağını düşünerek mesleği tercih ettim.	39	12,5	91	29,2	30	9,6	92	29,5	60	19,2
Öğretmenlik mesleğini ÖSS’de istediğim puanı alamadığımdan dolayı seçmek zorunda kaldım.	53	17,0	78	25,0	21	6,7	88	28,2	72	23,1
Öğretmenlik mesleği kutsal bir görev olduğu için tercih ettim.	54	17,3	118	37,8	29	9,3	68	21,8	43	13,8
Öğretmenlik mesleğini kendim istediğim için tercih ettim.	90	28,8	115	36,9	31	9,9	40	12,8	36	11,5
Bu mesleği ailemin zorlamasından dolayı seçtim.	29	9,3	42	13,5	19	6,1	78	25,0	144	46,2

*F=freans

Tablo-16: Öğrencilerin öğretmenlik mesleğini tercih nedeni göre maddelerin aritmetik ortalama dağılımları

Öğrencilerin Sınıf Öğretmenliği Bölümünü Tercih Nedeni	Frekans(n)	$\bar{X}$
Mesleğe hemen atanıp iş hayatına girmenin kolay olacağını düşünerek mesleği tercih ettim.	312	2,86
Öğretmenlik mesleğini ÖSS’de istediğim puanı alamadığımdan dolayı seçmek zorunda kaldım.	312	2,84
Öğretmenlik mesleği kutsal bir görev olduğu için tercih ettim.	312	3,23
Öğretmenlik mesleğini kendim istediğim için tercih ettim.	312	3,58
Bu mesleği ailemin zorlamasından dolayı seçtim.	3,12	2,14

Tablo-15 ve 16 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının “*Mesleğe hemen atanıp iş hayatına girmenin kolay olacağını düşünerek bu mesleği tercih ettim*” maddesinin ortalamasına bakıldığında ($\bar{X}=2,86$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde cevap verdikleri, “*Öğretmenlik mesleğini ÖSS’de istediğim puanı alamadığımdan dolayı seçmek zorunda kaldım*” maddesinde ($\bar{X}=2,84$) “**kısmen katılıyorum**” cevabı verdikleri, “*Öğretmenlik mesleği kutsal bir görev olduğu için tercih ettim*” maddesinde ($\bar{X}=3,23$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde verdikleri, “*Öğretmenlik mesleğini kendim istediğim için tercih ettim*” maddesinde ($\bar{X}=3,58$) “**katılıyorum**” düzeyinde cevap verdikleri ve son olarak “*Bu mesleği ailemin zorlamasından dolayı seçtim*” maddesinde ise ($\bar{X}= 2,14$) “**katılmıyorum**” düzeyinde cevap verdikleri görülür.

“Çalışma koşulları yönünden öğretmenliğin bazı mesleklere göre daha çok tercih edilen bir meslek olduğu söylenebilir. Öğretmenlik mesleği Türkiye’de önemli bir istihdam alanını oluşturmaktadır” (Şişman,1999:3-5). Öğretmenlik mesleği ülkemizde giderek rağbet gören ve saygılığı artan bir meslek haline gelmektedir daha kolay iş bulma avantajlı öğretmen yetiştiren kurumlara ilgiyi artırmaktadır (Gömleksiz, 2004:154-156).

Tablo-15 ve 16’ da yapılan analizler sonucunda sınıf öğretmeni adayları % 41,7 ($\bar{X}=2,86$) oranında katılarak bu mesleğe hemen atanıp iş hayatına girmenin kolay olacağını

düşünerek mesleği tercih ettikleri görülüyor. Yukarıda verilen literatür kısmında öğretmenlik mesleğinin Türkiye’de önemli bir istihdam alanını oluşturduğu anlaşılmaktadır buradan örneklemdaki öğretmen adaylarının bu sebepten dolayı bu mesleği tercih ettikleri söylenebilir. Ayrıca yine araştırmadaki sınıf öğretmeni adayların %48,7’sinin (n=152) genel olarak buna katılmayıp bu maddeyi mesleği tercihlerinde kullanmadıkları anlaşıyor.

Tablo-15 ve 16’da yapılan analizler sonucunda sınıf öğretmeni adayları %65,7 oranında katılarak ($\bar{X}=3,58$) bu mesleği kendileri istedikleri için tercih ettikleri görülüyor ve bu durum yukarıda açıklanan bilgiler ışında ve öğretmenlik mesleğini daha iyi yetişmiş bireylerin tercih etmesini sağlamakta ve mesleğin geleceği açısından olumlu bir durum olarak görünmektedir.

Tablo-15 ve 16’da yapılan analizler sonucunda sınıf öğretmeni adayları %42 oranında katılarak ($\bar{X}=2,84$) bu mesleği ÖSS sınavında istedikleri puanları alamayıp istedikleri bölümlere/mesleklere atanmadıkları için tercih ettikleri görülür. Bu durumda sınıf öğretmeni adaylarının ÖSS sınavında istedikleri puanları alamayıp istedikleri bölümlere/mesleklere atanmadıkları için son tercihlerinin en azından öğretmenlik olsun düşüncesiyle öğretmenliği tercih ettiği söylenebilir. Bu durumun oluşmasında aşağıda verilen açıklamalar sebep olabilir.

Gömlüksiz’e, (2004:154) göre öğretmenlik mesleğini daha çok toplumun alt ve orta sınıf ailelerinin tercih ettiği aynı zamanda toplumdaki statüsünün düşük olduğu bir meslektir”. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerinin konumu ve yaşı da prestijinin düşük olmasını etkilemektedir (Tezcan, 1996). Fen, matematik, Türk dili, tarih, coğrafya bölümleri sınıf öğretmenliğine göre daha prestijli olarak görülmektedir. “Öğretmenlik mesleği diğer mesleklere göre daha soyut içerikte bir hizmet sunar. Bu durum öğretmenliği daha da güçleştirir. Soyut içerikli genç ve kalabalık gruplarla çalışmayı gerektiren profesyonel desteğin az, yalnızlığın fazla olduğu, yoğun tempolu sanat boyutu da olan düşük gelirli bir meslektir” (Şahin, 2004).

Tablo-15 ve 16’da yapılan analizler sonucunda sınıf öğretmeni adayları %17,3 oranında tamamen katılarak, %37,8 oranında katılarak ve %9,3 oranında kısmen katılarak bu mesleğin kutsal bir meslek olması dolayısıyla tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Adayların öğretmenlik mesleğinin bir peygamber mesleği olmasından dolayı bu maddeyi tercihlerinde düşünmüş olabilecekleri ihtimalini ortaya koyuyor.

“Öğretmenlik doğrudan insanlar ilgili bir meslek olması yönü ile öteden beri sadece bir kazanç kapısı olarak değil aynı zamanda kutsal bir meslek olarak da nitelendirilebilmektedir. Türk eğitim tarihinde bilge kişilerin ve öğretmenlerin hep saygın bir yeri olmuş öğretmen denildiğinde toplumda davranış modeli bir insan anlaşılmıştır”(Şişman,1999:3-5). “Statü ve saygınlık toplumlara ve kültürle göre değişmektedir. Ancak öğretmenlik mesleği Türk topluluklarında eskiden beri kutsal bir meslek olarak kabul edilmiştir. Öğretmenler ise her zaman örnek kişiler olarak görülmüşlerdir. Türk milletinin tarihinde öğretmenlik devletin her kademesinde görülmektedir. Öğretmene gösterilen saygı ise milli bir niteliğimiz haline gelmiştir”. (Eskicumalı, 2002).

Tablo-15 ve 16’ da bu mesleği ailemin zorlamasından dolayı seçim maddesi incelendiğinde öğrencilerin bu duruma %25 oranında katılmadıkları, %46,2 oranında hiç katılmadıkları totalde % 71,2 oranında bu maddeyi meslek seçiminde düşünmedikleri ortaya çıkmıştır. Sonuç itibarı ile öğretmen adayları buna maddeye katılmayıp ($\bar{X}$ =2,14) öğretmenlik meslek seçiminde ailelerinin baskıları ile karşılaşmadıkları söylenebilir.

7.3. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN TUTUMLARINA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının tutum ölçeğindeki maddelerine ilişkin bulgular ve yorumları yer almaktadır.

Tablo-17: Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine olan tutumlarının frekans, ortalama ve yüzdelik dağılımları

Meslek Tutumuna İlişkin Maddeler	Ortalama	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	
	$\bar{X}$	*F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Öğretmenliğin kişiliğime uygun bir meslek olduğunu düşünüyorum.	4,06	133	42,6	110	35,3	37	11,9	19	6,1	13	4,2
Öğretmenliğin ideal bir meslek olduğunu düşünüyorum.	4,11	132	42,3	119	38,1	34	10,9	19	6,1	8	2,6
Öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek olduğunu düşünüyorum.	4,08	104	33	131	42	33	10,6	30	9,6	14	4,5
Öğretmenlik mesleğinin sıkıcı, rutin bir meslek olduğunu düşünüyorum.	2,30	24	7,7	42	13,5	37	11,9	111	35,6	98	31,4
Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki statüsünün gittikçe arttığını düşünüyorum.	3,03	47	15,1	79	25,3	62	19,9	76	24,4	48	15,4
Çocukları sevmediğim için öğretmenlik görevimi severek yapacağımı düşünmüyorum.	1,83	13	4,2	20	6,4	18	5,8	114	36,5	147	47,1
Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği sorumlulukların farkındayım ve yerine getirmeye hazırım	4,13	123	39,4	133	42,6	37	11,9	13	4,2	6	1,9
Meslek seçerken tercihim yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanırdım.	3,58	83	26,6	86	27,6	56	17,9	42	13,5	45	14,4
Öğretmen olarak çalışmak bana gurur verecektir.	4,11	129	41,3	124	39,7	34	10,9	17	5,4	8	2,6
Öğretmenlik mesleğini severek yapacağıma inanıyorum.	4,06	126	40,4	114	36,5	46	14,7	14	4,5	12	3,8
Öğretmenlik mesleğinin herkesin yapabileceği bir meslek değildir.	4,30	181	59	91	29,2	10	3,2	15	4,8	15	4,8
Öğretmenlik mesleğini Türkiye'nin her yerinde yapabileceğimi düşünüyorum.	3,56	74	23,7	108	34,6	66	21,2	49	15,7	15	4,8
Öğretmenlik mesleğini layıkıyla yapacağıma inanıyorum.	4,21	139	42,6	136	43,6	27	8,7	9	2,9	7	2,2

*F=frekans

Tablo-17 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumlarında “*Öğretmenliğin kişiliğime uygun bir meslek olduğunu düşünüyorum*” maddesinde %42,6’sının (n=133) “***tamamen katılıyorum***” düzeyinde, %35,3’ünün (n=110) “***katılıyorum***” düzeyinde, %11,9’ünün (n= 37) “***kısmen katılıyorum***” düzeyinde, %6,1’inin (n=19) “***katılmıyorum***” düzeyinde ve son olarak %4,2’sinin (n=13) “***hiç katılmıyorum***” düzeyinde cevap verdikleri görülür.

“Öğretmenlik mesleği bir kişilik mesleğidir. Öğretmenlik mesleği bütün yönleri ile topluma örnek bir meslektir. Çağdaş uygarlığın saygın ve katılımcı bir ortağın olmasının ön koşulu öğretmenlik mesleğini yapacak bireylerin en üst düzeyde çağdaş standartlara sahip olması gerekir” (Ataünal, 2003). “Öğretmenlik mesleğini seçmiş olan ve bu mesleğe hazırlanmakta olan bireylerin mesleğe ilişkin tutumları ve mesleki benlik saygılarının yüksek olması beklenmektedir” (Sayın, 2005).

Öğretmenin kişiliği tutumlarını davranışları, ilgileri, ihtiyaçları değerleri vb kişilik özellikleri oluşturur. Öğretmen kişiliğini oluşturan özelliklerinin her biri öğrencilerin üzerinde etkili olmaktadır. Değişik kişilik özelliklere sahip öğretmenlerin öğrencilerini değişik biçimlerde etkiledikleri çeşitli araştırmalarda saptanmıştır (Küçükahmet, 1976). “Öğretmen adaylarının belirli bir kişilik özelliklerine sahip olmalarının yanında öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum geliştirmiş olmaları da gerekmektedir. Öğretmenlik mesleğine ve öğrencilerin karşı olumsuz tutum içinde olan öğretmenler sınıf içinde bu olumsuzluklarını öğrencilerine yansıtmaktadır” (Çetinkaya, 2007).

“Öğretmenlerin eğitsel yönleri kişilikleri ile yakından ilişkilidir. Öğretmenin öğrencilerini en çok etkileyen kişilik özelliklerinden biri tutumlarıdır. Özellikle öğretmenlerin öğrencilere ve okul çalışmalarına ilişkin tutumları öğrencilerin öğrenmesine ve kişiliğine büyük ölçüde etki etmektedir” (Güdek, 2007).

Yukarıdaki açıklamalara bakıldığında öğretmenlik mesleğinde kişiliğin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bireylerin sahip olduğu kişilik özellikleri mesleki tutumlarında oldukça etkili olabilmektedir. Bu durumda araştırma sonuçlarına bakıldığında tutum maddesinin ortalaması $\bar{X}=4,06$ olup araştırma evrenindeki sınıf öğretmeni adaylarının

%77,9' unun bu duruma katılarak olumlu cevap verdiği ve öğretmenlik mesleğini kişiliklerine uygun bir meslek olarak gördükler anlaşılmaktadır. Sonuç olarak öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini kendi kişiliklerine uygun bir meslek olarak görmeleri mesleki yaşamlarına olumlu katkılar sağlayacağı söylenebilir.

Tablo-17 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumlarında “*Öğretmenliğin ideal bir meslek olduğunu düşünüyorum*” maddesinde %42,3'ünün (n=132) “**tamamen katılıyorum**” düzeyinde, %38,1'inin (n=119) “**katılıyorum**” düzeyinde, %10,9' unun (n= 34) “ **kısmen katılıyorum**” düzeyinde, % 6,1' inin (n=19) “**katılmıyorum**” düzeyinde ve son olarak %2,6'sının (n=8) “**hiç katılmıyorum**” düzeyinde cevap verdikleri görülür.

Öğretmenlik mesleği entelektüel bir saygınlık taşır, sürekli okuma gerektiren dünyada olup bitenleri takip etmeyi gerektiren; ahlaksal, dinsel yönden değerli gösteren, ideal bir meslektir. Öğretmenlik mesleği çevre kalkınmasına, katılımında önderliği geniş rol oynayan bir meslektir. Bu nedenden dolayı öğretmenin çevrede grup ilişkileri içinde bulunması gerekir (Tezcan, 1992). “Çağdaş insan niteliklerinin mimarı öğretmenlerdir. Bu nedenle hiçbir teknoloji ürününün öğretmenin yerini doldurması beklenemez” (Ataünal, 2003).

“Ülkelerin kaderlerinde öğretmenler çok önemli rol oynar. Bir ülkenin geleceğinin mimarı öğretmenlerdir. Doktorunu, mühendisini, avukatını vb. İnsan gücünü öğretmenler yetiştirir ve yeni nesillerin niteliği onu yetiştiren öğretmenlerin niteliği ile özdeşir. ‘**Ektiğini en geç biçen çiftçi öğretmendir**’ özdeyişini bu gerçeği oldukça güzel bir biçimde ortaya korumaktadır” (Küçükahmet, 2002).

Bu maddeye ilişkin olarak Tablo-17 incelendiğinde örneklem sonuçlarına göre öğretmen adaylarının %80,4' ünün katılarak öğretmenlik mesleğini ideal bir meslek olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Yukarda verilen açıklamalar doğrultusunda toplumların gelişiminde, aktif rol almasında, nitelikli çağdaş insan gücünün oluşmasında rol alan öğretmenlik mesleğinin önemi oldukça yüksek olduğu açıktır. Bu bakımından sınıf

öğretmeni adaylarının bu mesleği ideal bir meslek olarak görmeleri mesleğin toplumsal statüsünün yükselmesinde bir etken olabilir.

Tablo-17 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumlarında “*Öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek olduğunu düşünüyorum*” maddesinde %33’ünün (n=104) “***tamamen katılıyorum***” düzeyinde, %42’sinin (n=131) “***katılıyorum***” düzeyinde, %10,6’sının (n= 33) “***kısmen katılıyorum***” düzeyinde, %9,6’sının (n=14) “***katılmıyorum***” düzeyinde ve son olarak %4,5’inin (n=14) “***hiç katılmıyorum***” düzeyinde cevap verdikleri görülür.

Öğretmenlik mesleği güzel duyguların kaynağıdır. Akıl, bilgi ve büyük değerde öğretmenin emeği ve payı vardır. Öğretmen bu değerlerin taşıyıcısı ve yansıtıcısıdır. Öğretmenin bilgiye erişim kaynağı sevgi, heyecan ve hoşgörü sembolü olduğu gibi öğretmen erdemli insan modelidir (Ataünal, 2003).

Öğretmenlik mesleği çalışma koşulları yönünden bazı mesleklere göre daha çok tercih edilen bir meslek olduğu söylenebilir. İkili öğretim yapan okullarda görev yapan öğretmenlerin yarım günü boş kalması, diğer devlet memurlarına göre yıllık tatil sürelerinin daha uzun olması, gelişmeye ve değişmeye açık olması bu mesleği cazip kılan özelliklerdir (Şişman, 1999). “Türkiye’de öğretmenlerin büyük bir kısmı devlet memurudur. Öğretmenlik mesleğini yürütenlerin büyük bir kısmı devlet memuru statüsünde çalışmaktadır” (Erden, 1998).

Yapılan açıklamalar öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek olduğunu, çoğu devlet memurunun öğretmen olarak görev yaptığını ve öğretmenlik mesleğinin aynı zamanda duygusal bir meslek yapısına sahip olduğunu ortaya çıkarıyor. Tablo-17 incelendiğinde örneklem sonuçlarına göre tutum maddesinin ortalaması $\bar{X}=4,08$ olup öğretmen adaylarının çoğunluğunun (%75,3’ ünün) bu maddeye katılarak öğretmenlik mesleğini cazip bulduğu ve bu mesleği beğendikleri söylenebilir. Bu onların mesleklerine bağlı olarak çalışmalarını en iyi şekilde yerine getirecekleri gösterebilir. Bunun için başarılı ve üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenliğe yönlendirilmesi, öğretmen yetiştirme düzeninin lisans sonrası

eğitim akademileriyle meslekî eğitime verilmek üzere yeniden yapılandırılması, öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek haline getirilmesinde etkili olabilir.

Tablo-17 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumlarında “*Öğretmenlik mesleğinin sıkıcı, rutin bir meslek olduğunu düşünüyorum*” maddesinde %7,7’sinin (n=24) “***tamamen katılıyorum***” düzeyinde, %13,5’inin (n=42) “***katılıyorum***” düzeyinde, %11,9’unun (n= 37) “***kısmen katılıyorum***” düzeyinde, %35,6’sının (n=111) “***katılmıyorum***” düzeyinde ve son olarak %31,4 ‘ünün (n=98) “***hiç katılmıyorum***” düzeyinde cevap verdikleri görülür. Ayrıca tabloda ($\bar{X}=2,30$) ortalamasından da öğrencilerin bu maddeye katılmadıkları yani sıkıcı, rutin bulmadıkları anlaşılıyor.

Öğretmenlik mesleği üstün meslek olup diğer mesleklerin anasıdır, yani ana meslektir. Bir ağacı örnek alırsak öğretmenlik mesleği ağacın kökü ve gövdesidir, diğerleri de bu ağacın dalları ve meyveleridir. Ağaç olmadan meyvenin olması mümkün değildir. Bunun için öğretmenlik en üstün meslektir. Öğretmenlik mesleği para mesleği değil; insan kazanma fedakarlık mesleğidir. Bu meslekte insan sevgisi dediğimiz pedagojik sevginin bulunması gerekir (Çelikkaya, 1999:7-9). Öğretmenlik mesleği manevi hazzı essiz olan bir meslektir. Bu meslek duygulu, sosyal, uzmanlık isteyen bir meslektir, duygusal ahlaki bilgi yönünün ağır bastığı bir meslek olduğu asla unutulmamalıdır.

Bu maddeye ilişkin olarak Tablo-17 incelendiğinde örneklem dağılımında tutum maddesinin ortalaması $\bar{X}=2,30$ *katılmıyorum* düzeyinde olup sınıf öğretmeni adaylarının %67’sinin öğretmenlik mesleğini sıkıcı bulmayıp zevkli bir meslek olarak buldukları ve gelişmeye paralel bir meslek olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bu durumda ortaya çıkan sonuçlara bağlı olarak öğrencilerin mesleki yaşamalarında zevk alacakları, iş doyumu içerisinde ve gelişmeye açık olacakları söylenebilir.

Tablo-17 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumlarında “*Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki statüsünün gittikçe arttığını düşünüyorum*” maddesinde %15,1’inin (n=47) “***tamamen katılıyorum***” düzeyinde,

%25,3'ünün (n=79) “*katılıyorum*” düzeyinde, %19,9' unun (n= 62) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde, % 24,4' nün (n=76) “*katılmıyorum*” düzeyinde ve son olarak %15,4 'ünün (n=48) “*hiç katılmıyorum*” düzeyinde cevap verdikleri görülür.

Öğretmenlik mesleğinin gelir düzeyinin ve statüsünün düşük olması sebebiyle öğretmenlik mesleği daha çok orta ve alt gelir grubundan gelen bireyler tarafından tercih edilmektedir (Eskicumalı, 2002). “Öğretmenlik mesleğinin Türkiye’deki gelişimine bakıldığında öğretmen eğitiminde istikrarlı bir yol izlenemediği ve öğretmenlik mesleğinin toplumda çok saygın bir yere yerleşemediği görülmektedir” (Çelenk, 1998). Öğretmenin ücretlerinin hemen hemen tüm dünyada düşük olması öğretmenin toplumdaki konumunu etkilemektedir (Tezcan, 1996 akt: Gerek, 2006). Her mesleğin toplum içinde bir konumu (statüsü) vardır. İnsanlar yaşamı boyunca edindikleri deneyimlere göre mesleklere değer biçer. Başaran’ın(1987) yılındaki tespitine göre, bu durumu üniversite imtihanına hazırlanırken seçecekleri mesleklere yönelik üniversite tercih eden öğrencilerde görmekteyiz. Öğrencilerin en çok beğendikleri meslekler sıralamasında öğretmenlik mesleğinin son sıralarda olduğu görülmektedir.

Bu maddeye ilişkin olarak Tablo-17 incelendiğinde 312 tane sınıf öğretmeni adayı örneklem dağılımında tutum maddesinin ortalaması $\bar{X}=3,03$ (kararsız) olduğu görülmektedir. Bu durumda örneklemdeki sınıf öğretmeni adaylarının mesleğin toplumdaki statüsü konusunda kararsız oldukları ortalama değerinden anlaşılmaktadır. Sınıf öğretmeni adaylarının %25,3'ünün bu maddeye katılıyorum düzeyinde cevap vererek mesleğin statüsünün gittikçe arttığını düşündükleri %24,4' ünün de bu maddeye katılmayıp mesleğin statüsünün artmadığı yönünde cevap verdiği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak bu durum öğretmenlik mesleğinin popülaritesinin artırılmasını ve sosyo-ekonomik durumunun yükseltilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Yukarıdaki açıklamalara bakılarak öğretmen adaylarının bu mesleğinin statüsünün gittikçe artmadığını düşünmelerine örnek olarak:

1. Öğretmenlerin maaşlarının (gelir durumlarının) düşük olması,
2. Alt ve orta sınıf ailelerin tercih ettiği bir meslek olması ,

3. Kimilerince gerçekten bir meslek olarak görülmemesi,
4. Mesleği değiştirenlerin terk edenlerin yüksek olması,
5. Hitap edilen kesimin çocuklar olması ve seviyelerinin düşük olması,
6. Kurum içinde çalışanların mesleki ve akademik açıdan kendilerini geliştirmemeleri bu mesleğin statüsünün ilerlememesinde neden gösterilebilir.

Ancak günümüzde bu durum değişmek üzeredir ve öğretmenlik mesleği profesyonel bir meslek olarak kabul edilmektedir. Özellikle lisans programlarından sonra verilen yüksek ve doktora programları bu mesleğin daha nitelikli hale dönüşmesine olanak sağlamaktadır. Artık eğitim fakültesi bölümleri zor kazanılan bölümler haline gelmiştir. Öğretmenlerin devlet memurlarının çoğunluğunu oluşturması ve görev alma ihtimalinin yüksek olması ve yine özel eğitim kurumlarında da iş bulabilme özelliğinden dolayı birçok genç tarafından tercih edilmesi bu mesleği cazip kılarak toplumdaki statüsünü arttırmaktadır.

Tablo-17 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumlarında “Çocukları sevmediğim için öğretmenlik görevimi severek yapacağımı düşünmüyorum” maddesinin ortalaması $\bar{X}=1,83$ ’ dür. Öğretmen adaylarının %4,2’sinin (n=13) “**tamamen katılıyorum**” düzeyinde, %6,4’ünün (n=20) “**katılıyorum**” düzeyinde, %5,8’ inin (n=18) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde, % 36,5’ inin (n=114) “**katılmıyorum**” düzeyinde ve son olarak %47,1 ‘inin (n=147) “**hiç katılmıyorum**” düzeyinde cevap verdikleri görülür.

Günümüz öğretmenin görevi bilgi aktarıcılığı değil; kişiliği geliştirmek ve eğitim sürecine tüm ilgililerle birlikte katılmak olduğuna göre öğretmenin özellikle ve her şeyden önce çocuk sevgisi ile dolu özgür ve bilimsel düşünme gücüne ve yaratıcı bir dinamizme sahip kişi olarak yetiştirilmesi beklenmektedir (Ataünal, 2003).

“Sınıf öğretmenleri çocuklara anne babalık rolü oynamak zorundadır. Sevgi, övme vb. gibi duygusal davranışlara ilkökul öğrencisinin gereksinimi vardır” (Tezcan, 1992). Öğretmenlik mesleği insan yetiştirme mesleği olduğu için öğretmende mutlaka insan

sevgisi dediğimiz pedagoji sevginin bulunması gerekir, buna meslek sevgisi de denir (Çelikkaya, 1999:8). “İyi bir öğretmende bulunması gereken bazı kişilik özellikleri vardır. Öğretmelik mesleği bir sevgi mesleğidir. Öğretmenlerin öncelikle çocukları ve mesleğini sevmesi gerekmektedir” (Gerek, 2006:9).

Bu maddeye ilişkin olarak Tablo-17’de sınıf öğretmeni adaylarının %83,6’ sının (n=261) genel olarak bu maddeye ($\bar{X}=1,83$) *katılmıyorum* düzeyinde cevap verdikleri görülür. Bu durumda öğretmen adaylarının yukarıdaki açıklamalara bakılarak öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği pedagojik sevgiye sahip oldukları ve çocukları sevdikleri söylenebilir. Bu da memnun edici bir durum olarak görülebilir. İnsanları ve çocukları sevmek mesleğin tercihinde ve öğretmen başarısında önemli bir rol oynar, özellikle kız üyeler için çocuk sevgisi bu mesleği tercihlerinde de ayrı bir etken olarak da görülebilir.

Tablo-17 incelendiğinde “*Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği sorumlulukların farkındayım ve yerine getirmeye hazırım*” maddesinin ortalaması $\bar{X}=4,13$ ’ dür. Öğretmen adaylarının %39,4’ ünün (n=123) “*tamamen katılıyorum*” düzeyinde, %42,6’ sının (n=133) “*katılıyorum*” düzeyinde, %11,9’unun (n= 37) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde, % 4,2’ sının (n=13) “*katılmıyorum*” düzeyinde ve son olarak %1,9’ un (n=6) “*hiç katılmıyorum*” düzeyinde cevap verdikleri görülür.

“Meslek bireyin sosyal ve ekonomik yaşamında sorumluluk yüklenmesiyle meydana gelen yaşamsal bir etkinlik olgusudur” (Gündüz, 2003). “Öğretme öğrenme sürecinin etkili olması için öğretmenin akademik eğitim sürecinde edindiği teknik bilgilerini kendi kişilik özellikleri ile bütünleştirip kullanması gerekir” (Şahin, 2004).

Bu maddeye ilişkin olarak Tablo-17’de sınıf öğretmeni adaylarının %82’ sinin (n=256) bu maddeye ($\bar{X}=4,13$) katılarak olumlu baktıkları ve mesleğin gerektirdiği sorumlulukların farkında olup yerine getirmeye hazır oldukları anlaşılmaktadır. Yukarıdaki açıklamalardan yol çıkarak öğretmen adaylarının kendi mesleki sorumluluklarının farkında olup psikolojik ve sosyolojik açıdan mesleğe hazır olmaları bundan sonraki meslek

yaşamlarının eğitim öğretim sürecinde bütünlük göstererek olumlu sonuçlar meydana getirecekleri söylenebilir.

Tablo-17 incelendiğinde “*Meslek seçerken tercihim yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanırdım*” maddesinin ortalaması $\bar{X}=3,58$ ’ dir. Sınıf öğretmeni adaylarının %26,6’ sının (n=83) “***tamamen katılıyorum***” düzeyinde, %27,6 ‘sının (n=86) “***katılıyorum***” düzeyinde, %17,9’unun (n= 56) “ ***kısmen katılıyorum***” düzeyinde, % 13,5’ inin (n=42) “***katılmıyorum***” düzeyinde ve son olarak %14,4’ün (n=45) “***hiç katılmıyorum***” düzeyinde cevap verdikleri görülür.

Öğretmenlik mesleği ülkemizde giderek rağbet gören ve saygınlığı artan bir meslek haline gelmektedir, daha kolay iş bulma avantajı öğretmen yetiştiren kurumlara ilgiyi arttırmaktadır (Gömlüksiz, 2004). “Çalışma koşulları yönünden öğretmenlik mesleği bazı mesleklere göre daha çok tercih edilen bir meslek olduğu söylenebilir. Özellikle ikilli öğretim yapan okullarda öğretmenlerin yarım günü boş kalması, diğer devlet memurlarına göre öğretmenlerin yıllık tatil sürelerinin daha uzun olması tercih nedeni olabilir (Şişman, 1999).

Bu maddeye ilişkin olarak Tablo-17’de analizlerden çıkan sonuçlara göre tutum maddesinin ortalamasına ($\bar{X}=3,58$) bakılarak *katılıyorum* düzeyinde cevap verdikleri ve buna binaen sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik meslek seçiminde tercihlerinin yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanacakları söylenebilir. Bu durumda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih ettikleri için pişman olmadığı ve meslek seçimlerinde memnun oldukları anlaşılmaktadır. Buna sebep olarak yukarıda verilen açıklamalardaki mesleğin çalışma koşulları ve potansiyeli gösterilebilir.

Tablo-17 incelendiğinde “*Öğretmen olarak çalışmak bana gurur verecektir*” maddesinin ortalaması $\bar{X}=4,11$ ’ dir. Sınıf öğretmeni adaylarının %41,3’ ünün (n=129) “***tamamen katılıyorum***” düzeyinde, %39,7’ sinin (n=124) “***katılıyorum***” düzeyinde, %10,9’unun (n=34) “***kısmen katılıyorum***” düzeyinde, % 5,4’ ünün (n=17) “***katılmıyorum***”

düzeyinde ve son olarak %2,6' sının (n=8) **“hiç katılmıyorum”** düzeyinde cevap verdikleri görülür.

Öğretmenlik mesleği bir kişilik ve karakter mesleğidir. Mesleğin önemi çağlardan beri dünyanın her yerinde kabul görmüş ortak bir yargıdır. Bugün bu meslekle çağdaş ilkeli, ülkülü, ideal, üstün ve seçkin bireyler yetişmektedir. Öğretmen ulusal birliği, insan ve yurt sevgisini aşılama sorumluluğu üzerine alan bir ülkenin varlık nedenidir (Ataunal, 2003). “Türk eğitim tarihinde bilge kişilerin ve öğretmenlerin hep saygın bir yeri olmuş öğretmen denildiğinde toplumda davranış modeli bir insan anlaşılmıştır”(Şişman, 1999).

“Geleceğin dünyasını iyi yetiştirmiş insanlar şekillendirecektir. İyi yetişmiş insan gücü bir ülkenin en büyük zenginlik kaynağıdır. Öğretmenler bunu sağlayacak en önemli meslek adamlarıdır. Öyleyse öğretmen eğitim sistemin en önemli ve asıl parçasını oluşturmaktadır” (Gömleksiz, 2004:150-154).

Bu maddeye ilişkin olarak Tablo-17’de örneklemdaki sınıf öğretmeni adaylarının %81’ inin (n=253) bu maddeye katılarak ($\bar{X}=4,11$) olumlu yönde baktıkları ve öğretmenlik mesleğini gurur verici bir meslek olarak gördükleri anlaşıyor. Elde dilen bilgiler ışığında toplumların gereksinimini duyduğu nitelikli insan gücünün oluşmasında ve gelecek nesillerin yetişmesinde aktif görev alan öğretmenlerin toplumdaki yeri ve rolü oldukça büyük bir öneme sahiptir. Bu anlamda öğretmenlik mesleğinin onur verici bir meslek olduğu ve öğretmen adaylarının mesleğe olumlu yönde bakmaları mesleğin sosyal niteliğini artırıcı ve bu durumun memnun edici bir durum olarak görüldüğü söylenebilir.

Tablo-17 incelendiğinde “*Öğretmenlik mesleğini severek yapacağıma inanıyorum*” maddesinin ortalaması $\bar{X}=4,06$ ’ dır. Sınıf öğretmeni adaylarının %40,4’ ünün (n=126) **“tamamen katılıyorum”** düzeyinde, %36,5’ nin (n=114) **“katılıyorum”** düzeyinde, %14,7’sinin (n=46) **“kısmen katılıyorum”** düzeyinde, % 4,5’ inin (n=14) **“katılmıyorum”** düzeyinde ve son olarak %3,8’ inin (n=12) **“hiç katılmıyorum”** düzeyinde cevap verdikleri görülür.

Öğretmen her şeyden önce mesleğini isteyerek ve severek tercih etmiş ve mesleğine gönül vermiş bir insan olmalıdır. Öğretmeyi sevmeli ve öğrenmeyi sevdirebilmelidir. Meslek sevgisinin coşkusuyla, kişilik ve teknik özelliklerini birleştirmiş bir öğretmenin etkili olmaması mümkün değildir. Öğretmenin insan sevgisi, meslek sevgisinden ayrı düşünülemez. Nitekim insanlara sevgi duymayan öğretmen, mesleğine de sevgi duymayacaktır. Öğretmenin insan sevgisi gönülleri, meslek sevgisi de zihinleri şekillendirecektir (MEB, 2004).

Bu maddeye ilişkin olarak Tablo-17’de sınıf öğretmeni adaylarının %76,9’ unun (n=240) bu maddeye ($\bar{X}=4,06$) katılarak olumlu yönde baktıkları ve öğretmenlik mesleğini severek yapacaklarına inandıkları görülmüyor. Sevgi boyutuna ilişkin tutum puanlarının yüksek düzeyde ($\bar{X}=4,06$ *katılıyorum*) olması öğrencilerin öğretmenlik mesleğini değerli bir meslek olarak algıladıkları söylenebilir. Öğretmenliği severek yapacaklarına inanmaları, öğrencilerin öğretmenliği değerli bir meslek olarak gördükleri ve bu mesleğe karşı sevgi duygularının daha ağır bastığını söyleyebiliriz. Sonuç olarak öğretmen adaylarının mesleğini severek yapacaklarına inanmaları meslek hayatlarında işinden zevk almaları, mesleğinde mutlu olmalarını sağlayacağı ve sağlıklı nesiller yetiştirmesinde yardımcı olacağı söylenebilir.

Tablo-17 incelendiğinde “*Öğretmenlik mesleği herkesin yapabileceği bir meslek değildir*” maddesinin ortalaması $\bar{X}=4,30$ ’ dur. Sınıf öğretmeni adaylarının %59’unun (n=181) “*tamamen katılıyorum*” düzeyinde, %29,2’sinin (n=91) “*katılıyorum*” düzeyinde, %3,2’sinin (n=10) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde, % 4,8’ inin (n=15) “*katılmıyorum*” düzeyinde ve son olarak %4,8’ inin (n=15) “*hiç katılmıyorum*” düzeyinde cevap verdikleri görülür.

Artık belli konularda bilgi ve beceriye sahip olan herkesin öğretmen olamayacağı herkes tarafından kabul edilmektedir (Eskicumalı, 2002). “Öğretmenlik mesleği eğitim sektörü ile ilgili olan sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutlara sahip alanda özel uzmanlık bilgi ve becerisini temel alan akademik çalışma, mesleki formasyon gerektiren profesyonel statüde uğraşı alanıdır”(Hacıoğlu, Alkan, 1997). “1739 sayılı Milli

Eğitim Temel Kanunun 43. maddesine göre öğretmenlik mesleği devletin eğitim öğretim ve bununla ilgili yönetim gereklerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir” (MEB, 1739 sayılı kanunu 43.Madde). Öğretmenlik kendine özgü ilke ve uygulama yöntemleriyle profesyonel bir meslektir(YÖK, 1982-2007).

Bu maddeye ilişkin olarak Tablo-17’de araştırma evrenindeki sınıf öğretmeni adaylarının %88,2’ sinin (n=272) bu maddeye genel olarak katılıyorum($\bar{X}$ =4,30) düzeyinde cevap verdikleri anlaşılmaktadır. Yukarda verilen literatür açıklamalarında öğretmenlik mesleği profesyonel bir meslek olup özel bir ihtisas gerektirdiği ve herkesin yapamayacağı bir meslek olduğu öğrencilerin verdikleri cevaplardan da anlaşılmaktadır. Sonuç olarak 312 sınıf öğretmeni adayından alınan sonuçlarda öğretmenlik mesleğinin herkesin yapabileceği bir meslek olmadığı ve kendine özgü ilke ve uygulama yöntemleriyle profesyonel bir meslek olduğu analizimizde doğrulanmıştır.

Tablo-17 incelendiğinde “*Öğretmenlik mesleğini Türkiye’nin her yerinde yapabileceğimi düşünüyorum*” maddesinin ortalaması $\bar{X}$ =3,56’dır. Öğretmen adaylarının %23,7’sinin (n=74) “***tamamen katılıyorum***” düzeyinde, %34,6’sının (n=108) “***katılıyorum***” düzeyinde, %21,2 ’sinin (n=66) “***kısmen katılıyorum***” düzeyinde, % 15,7’ sinin (n=49) “***katılmıyorum***” düzeyinde ve son olarak %4,8’inin (n=15) “***hiç katılmıyorum***” düzeyinde cevap verdikleri görülür.

Ülkemizde geçmişte öğretmen ve derslik sayısının yetersizliği, günümüzde ise öğrenci azlığı gibi nedenlerle özellikle köy ilköğretim okullarında birleştirilmiş sınıflı öğretim uygulaması yapılmaktadır (Dursun, 2006). Öğretmenlik Türkiye’ de önemli bir istihdam alanını oluşturmaktadır. Bazı alanlardaki yetişmiş işgücü fazlalığının bu mesleğe yönelmesiyle birlikte bir kaynak çeşitliliği söz konusu olmaktadır (Şişman,1999). Sınıf öğretmenliği programı ülkemizde son yıllarda bir iş bulma merkezi haline geldi (Ekiz, 2006).

Öğretmen adaylarından %58,3 ‘ü bu maddeye katılıyorum düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Bu durumda öğretmen adayları Türkiye’nin neresinde olursa olsun bir an

önce mesleğe atanıp iş hayatına girmenin düşüncesiyle bu tutumu sergiledikleri söylenebilir. Yine öğretmen adaylarından kararsız olanların ise Türkiye'nin bazı bölgelerindeki birleştirilmiş sınıflı okulların varlığı, terör olayları, köylerin elverişsiz şartları(ulaşım barınma, lojman) sağlık yönünden yetersiz oluşu, bir çok dağ köyünün okullarında tek öğretmen olması gibi sebepler gösterilebilir.

Tablo-17 incelendiğinde “*Öğretmenlik mesleğini layıkıyla yapacağıma inanıyorum.*” maddesinin ortalaması $\bar{X}=4,21$ ’ dir. Sınıf öğretmeni adaylarının %42,6’sının (n=139) “*tamamen katılıyorum*” düzeyinde, %43,6 ‘sının (n=136) “*katılıyorum*” düzeyinde, %8,7 ‘sinin (n=27) “ *kısmen katılıyorum*” düzeyinde, % 2,9’unun (n=9) “*katılmıyorum*” düzeyinde ve son olarak %2,2’ sinin (n=7) “*hiç katılmıyorum*” düzeyinde cevap verdikleri görülür.

“Milletlerin ruh ve karakteri şekillendirmede etkin rol oynayan öğretmenlerin işlevlerini yerine getirtilmesinde onların üretkenliğinin önemli bir etkisi vardır. Bu işlevini layıkıyla yerine getiren öğretmenler için bütün bir toplum onların eseridir denilebilir” (Özkan, 2005).

Tablo17’de sınıf öğretmeni adaylarının %86,2’sinin (n=275) bu maddeye genel olarak katılarak($\bar{X}=4,21$) olumlu yönde baktıkları ve öğretmenlik mesleğini layıkıyla yerine getirecekleri anlaşılmaktadır. Bu da öğretmen adaylarının atandıklarında devlet memurları kanununda belirtilen liyakat ilkelerine göre mesleklerini lakıyla yerine getirecekleri söylenebilir.

7.4.ARAŞTIRMANIN ALT AMAÇLARINA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumları ilgili araştırmanın alt amaçlarına ilişkin bulgu ve yorumlar yer almaktadır.

7.4.1.Araştırmanın Birinci Alt Amacına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde katılımcıların araştırmanın değişkenleri olan cinsiyet, mezun olunan lise türü, ailesinde öğretmen olma durumu, baba öğrenim durumu ve aile gelir durumu ile öğretmenlik mesleğinin tutumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

7.4.1.1.Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğine olan tutumlarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının meslek tutumlarının cinsiyet değişkenine arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için istatistiksel işlemler yapılmış ve bu işlemlerle ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo-18:Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin tutumlarına (madde9-10-11) ilişkin t-testi sonucu

Madde No	Cinsiyet Dağılımı				Levene Testi		Anlamlılık	
	Kız (f=140)		Erkek (f=172)					
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	F	P	t	P
9	4,27	,097	3,90	1,123	,965	,327	-3,60	,000*
10	4,29	1,70	3,97	2,02	,038	,845	-2,86	,004*
11	4,13	4,07	3,87	3,76	4,523	,034*	2,48	,014*

*p<0,05

A. Öğretmenliğin kişiliğime uygun bir meslek olduğunu düşünüyorum (Madde 9) tutum maddesinin analizi:

Tablo-18 incelendiğinde “Öğretmenliğin kişiliğime uygun bir meslek olduğunu düşünüyorum” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde (P=0, 000) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. (p<0,05). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}$ =4,27) “*tamamen katılıyorum*”, erkek sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}$ =3,90) “*katılıyorum*” düzeyinde görüş belirtmişler. Bu maddeye göre kız sınıf öğretmeni adaylarının erkek sınıf öğretmeni adaylarına göre

öğretmenlik mesleğini kendi kişiliklerine daha yakın bulduğu anlaşılmaktadır. Kızların annelik duygusu, çocuk sevgisinin ağırlığı gibi sebepler bu anlamlı farklılığın oluşmasında etkili olduğu söylenebilir.

B. Öğretmenliğin ideal bir meslek olduğunu düşünüyorum (Madde 10) tutum maddesinin analizi :

Tablo-18 incelendiğinde “Öğretmenliğin ideal bir meslek olduğunu düşünüyorum” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0,004$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p<0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=4,29$) “**tamamen katılıyorum**”, erkek sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=3,97$) “**katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Bu durumda kız sınıf öğretmeni adaylarının erkek sınıf öğretmeni adaylarına göre öğretmenlik mesleğini daha fazla ideal bir meslek olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Kızların yaşam biçiminin bu mesleğe uygun olması bu anlamlı farklılığın oluşmasında etkili olduğu söylenebilir.

Öğretmenlik mesleği entellektüel bir saygınlık taşır, sürekli okuma gerektiren dünyada olup bitenleri takip etmeyi gerektiren; ahlaksal, dinsel yönden değerli gösteren ideal bir meslektir. Öğretmenlik mesleğinin çevre kalkınmasına katılımında önderliği geniş rol oynayan bu neden öğretmenin çevrede grup ilişkileri içinde bulunması gerekir (Tezcan, 1992).

C. Öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek olduğunu düşünüyorum (Madde 11) tutum maddesinin analizi :

Tablo-18 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek olduğunu düşünüyorum” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,014$) olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p<0,05$) fakat bu madde Levene testine göre ($F=4,35$), $P=0,38$) homojen olmadığı için Mann Whitney U Testi uygulanmıştır.

Tablo-19: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutumu maddesinin (11.madde) Mann Whitney U Testi sonuçları

Madde No	Cinsiyet	Mann Whitney U Testi		
		Ortalama		Anlamlılık
Madde 11	Kız	179,29	10109,500	,010*
	Erkek	145,28		

*p<0,05

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri adaylarının cinsiyet değişkenine göre yapılan Mann Whitney U Testi sonucunda meslek tutumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Tablodaki bulgulara göre kız sınıf öğretmenleri adaylarının, erkek sınıf öğretmenleri adaylarına göre öğretmenlik mesleğini daha fazla cazip buldukları ortaya çıkmıştır. İlkokul öğretmenliğinin daha çok kız mesleği olarak görülmesi, ikili öğretim yapan okullarda kızların günün yarısını evde geçirmeleri, çocuklarla sürekli ilgilenilmesi, hafta sonu tatilleri gibi sebepler bu anlamlı farklılığın oluşmasında etkili olduğu söylenebilir.

Tablo-20: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin tutumlarına (madde12-13-14) ilişkin t-testi sonuçları

Madde No	Cinsiyet Dağılımı				Levene Testi		Anlamlılık	
	Kız(f=140)		Erkek(f=172)					
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	F	P	t	P
12	2,10	1,22	2,47	1,25	4,35	,038*	2,62	,009*
13	4,47	,94	4,17	1,14	3,89	,049*	-2,45	,015*
14	3,10	1,28	2,91	1,33	,096	,756	-1,26	,207

*p<0,05

A. Öğretmenlik mesleğinin sıkıcı, rutin bir meslek olduğunu düşünüyorum (Madde 12) tutum maddesinin analizi :

Tablo-20 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğinin sıkıcı, rutin bir meslek olduğunu düşünüyorum” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde (P=0,009) anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

($p < 0,05$). Fakat bu madde Levene testine göre ($F=4,35$), $P=0,38$) homojen dağılım göstermediği için Mann Whitney U Testi uygulanmıştır.

Tablo-21: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutumu maddesinin (12. madde) Mann Whitney U Testi sonucu

Madde No	Cinsiyet	Mann Whitney U Testi		
		Ortalama		Anlamlılık
Madde 12	Kız	172,04	9865,000	,004*
	Erkek	143,85		

Araştırmaya katılanların sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine göre yapılan Mann Whitney U Testi sonucunda meslek tutumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bulgulara göre ortalamalara bakılarak kız sınıf öğretmeni adaylarının erkek sınıf öğretmeni adaylarına göre öğretmenlik mesleğini daha fazla zevkli buldukları ve rutin bulmayıp gelişmeye açık bir meslek olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların kızların lehine farklılaştığı yönündeki bu bulgu, literatürdeki bazı araştırmalarla da desteklenmektedir. Örneğin, Aşkar ve Erden (1986), Çelenk (1988), Sözen (1992), Özgür (1994), Demirel (1996), Sürücü (1997), Çapa, Çil (1998), Şenel (1999) ve Çetin (2003) yapmış oldukları benzer çalışmalarda da cinsiyet değişkeninin öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında farklılık oluşturduğunu tespit etmişlerdir.

B. Öğretmenlik mesleği herkesin yapabileceği bir meslek değildir (Madde 13) tutum maddesinin analizi :

Tablo-20 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleği herkesin yapabileceği bir meslek değildir” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0,015$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p < 0,05$). Fakat bu madde Levene testine göre ($F=4,35$), $P=0,38$) homojen olmadığı için Mann Whitney U Testi uygulanmıştır.

Tablo-22: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutumu maddesinin (13. madde) Mann Whitney U Testi sonucu

Madde No	Cinsiyet	Mann Whitney U Testi		
		Ortalama		Anlamlılık
Madde 13	Kız	167,30	10191,500	,008*
	Erkek	145,25		

*p<0,05

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine göre yapılan Mann Whitney U Testi sonucunda meslek tutumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Tablodaki ortalamalara bakıldığında kız sınıf öğretmeni adaylarının erkek sınıf öğretmeni adaylarına göre öğretmenlik mesleğinin herkesin yapabileceği bir meslek olmadığına daha fazla katıldıkları anlaşılmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin özel uzmanlık, bilgi ve beceri gerektirdiğine ve profesyonel statüde meslek olduğuna kızların daha fazla katıldıkları nitelendirilebilir.

C. Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki statüsünün gittikçe arttığını düşünüyorum (Madde 14) tutum maddesinin analizi:

Tablo-20 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki statüsünün gittikçe arttığını düşünüyorum” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0,207$) anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=3,10$) “**kısmen katılıyorum**” erkek sınıf öğretmeni adayları da ($\bar{X}=2,91$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Buna göre kız ve erkek sınıf öğretmeni adaylarının bu konuda kararsız oldukları anlaşılmaktadır.

“Öğretmenlik mesleğinde çalışanların fazla olması beraberinde olumsuzlukları getirmektedir. Örneğin öğretmenlerin gelirleri tatmin edici düzeyde değildir, bu durum toplumsal statüyü de aşağıya çekmektedir”(Gömlüksiz, 2004). Öğretmenlik mesleğinin Türkiye’deki gelişimine bakıldığında öğretmen eğitiminde istikrarlı bir yol izlenemediği ve

öğretmenlik mesleğinin toplumda çok saygın bir yere yerleşemediği görülmektedir (Çelenk, 1998).

Öğretmenlik mesleği diğer mesleklere göre daha soyut içerikte bir hizmet sunar. Bu durum öğretmenliği daha da güçleştirir. Soyut içerikli genç ve kalabalık gruplarla çalışmayı gerektiren profesyonel desteğin az, yalnızlığın fazla olduğu, yoğun tempolu sanat boyutu da olan düşük gelirli bir meslektir” (Şahin, 2004).

Tablo-23: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin tutumlarına (Madde15-16-17-18) ilişkin t-testi sonuçları

Madde No	Cinsiyet Dağılımı				Levene Testi		Anlamlılık	
	Kız(f=140)		Erkek(f=172)					
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	F	P	t	P
15	4,33	,991	3,96	1,047	,015	,902	-3,207	,001*
16	1,65	,995	1,99	1,10	,146	,703	2,867	,004*
17	4,26	,886	4,02	,926	,009	,925	-2,274	,024*
18	4,39	,837	4,06	,902	,394	,531	-3,249	,001*

*p<0,05

Burada yapılmış olan sıralamanın anlamlı olup olmadığını anlamak için önce verilerin homojen olup olmadığına eğer homojen ise farkın anlamlı olup olmadığına bakmak gerekir. Levene testi sonucunda tabloda görüldüğü gibi cinsiyet değişkenine göre tüm tutum maddelerinin Levene anlamlılıkları p=0,05 ten büyük olduğu için homojen oldukları ortaya çıkmıştır.

A. Öğretmenlik mesleğini severek yapacağıma inanıyorum (Madde 15) tutum maddesinin analizi:

Tablo-23 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğini severek yapacağıma inanıyorum” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde (P=0, 001) anlamlı bir farklılık saptanmıştır (p < 0,05).

Bulgulara göre kız sınıf öğretmenleri adayları ($\bar{X}=4,33$) “**tamamen katılıyorum**”, erkek sınıf öğretmenleri adayları ($\bar{X}=3,96$) “**katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Tablodaki ortalamalara bakılarak kız sınıf öğretmenleri adaylarının erkek sınıf öğretmenleri adaylarına göre bu mesleği daha fazla severek yapacaklarına inandıkları görülüyor. Öğretmenlik mesleğini sevmeye yönelik olumlu tutum bakımından kızların ve erkeklerin yüksek aritmetik ortalamaya sahip olması bu noktada olumlu tutum kazandırmada başarılı olduğu ve mesleğe ilgi ile baktıkları söylenebilir. Öğretmenlik mesleği sevgi, coşku, fedakârlık ve özveri gerektiren duygusal bir meslek olması kızların bu anlamda ilgilerinin çekmesi bu anlamlı farklılığın oluşmasında sebep olarak gösterilebilir.

Öğretmenin sevgi deryasında çocuk, ulus ve vatan apayrı erişilemez bir yer tutar. Bilgi ve sevgi kavramları eğitimci ile bütünleşmiştir, onun kişiliğinin temel çizgileri olmuştur (Ataünal, 2003). “Bütün mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de başarılı olabilmenin ilk şartı mesleğin sevilmesidir. Mesleğini seven kişi ise her şeyden önce mesleği ile meşgul olacaktır. Meslekte başarısız olmanın sebepleri arasında istemediği halde bu meslekte çalışmak, mesleği sevmemek ve kabiliyeti olduğu halde kendini yetiştirmemek, mesleğe kendini vermemek olarak sayılabilir” (Bayraktar, 1984 akt: Gerek, 2006).

B. Çocukları sevmediğim için öğretmenlik görevimi severek yapacağımı düşünmüyorum (Madde 16) tutum maddesinin analizi :

Tablo-23 incelendiğinde “Çocukları sevmediğim için öğretmenlik görevimi severek yapacağımı düşünmüyorum” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0,004$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p < 0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmenleri adayları ($\bar{X}=1,65$) “**hiç katılmıyorum**”, erkek sınıf öğretmenleri adayları ($\bar{X}=1,99$) “**katılmıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Tabloda ortalamalara bakılarak kız sınıf öğretmenleri adaylarının erkek sınıf öğretmenleri adaylarına göre çocukları daha fazla sevdikleri ve öğretmenlik meslek görevlerini daha fazla severek yapacakları anlaşıyor. Kızların çocuklara yaklaşımı, duygusal özelliklerinin yoğun olması, çocuklarla iç içe olması, annelik duygusu gibi sebepler bu anlamlı farklılığın oluşmasında sebep gösterilebilir.

C. Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği sorumlulukların farkındayım ve yerine getirmeye hazırım (Madde 17) tutum maddesinin analizi :

Tablo-23 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği sorumlulukların farkındayım ve yerine getirmeye hazırım” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,024$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p < 0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=4,26$) “**tamamen katılıyorum**”, erkek sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=4,02$) “**katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Bu maddeye göre ortalamalara bakılarak kız sınıf öğretmeni adaylarının erkek sınıf öğretmeni adaylarına göre mesleğinin gerektirdiği sorumluluklarında daha fazla farkında oldukları ve yerine getirmede daha hazır oldukları nitelendirilebilir. Kızların bu mesleği ideal bir meslek olarak görmeleri ve kendi yaşam koşullarına uygun bir meslek olarak görmeleri gibi sebepler bu anlamlı farklılığın oluşmasında sebep gösterilebilir.

D. Öğretmenlik mesleğini layıkıyla yapacağıma inanıyorum (Madde 18) tutum maddesinin analizi:

Tablo-23 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğini layıkıyla yapacağıma inanıyorum” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,001$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p < 0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=4,39$) “**tamamen katılıyorum**”, erkek sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=4,06$) “**katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Tablodaki ortalamalara bakılarak kız sınıf öğretmeni adaylarının erkek sınıf öğretmeni adaylarına göre öğretmenlik meslek görevlerini daha fazla iyi şekilde (uygun, değer, yakışır), liyakat ölçülerine bağlı olarak yerine getirecekleri inancında oldukları söylenebilir.

Tablo-24: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin tutumlarına (madde19-29-30) ilişkin t-testi sonuçları

Madde No	Cinsiyet Dağılımı				Levene Testi		Anlamlılık	
	Kız(f=140)		Erkek(f=172)					
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	F	P	t	P
19	4,34	,91173	3,93	,997	,068	,794	-3,722	,000*
29	4,01	1,206	3,88	1,108	2,153	,143	,042	,967
30	3,71	1,395	3,11	1,314	1,003	,317	-3,887	,000*

*p<0,05

Yapılan Levene testi sonucunda tablodaki tutum maddelerinin cinsiyet değişkenine göre verilerin Levene anlamlılıkları $p=0,05$ ten büyük olduğu için homojen oldukları görülür.

A. Öğretmen olarak çalışmak bana gurur verecektir (Madde 19) tutum maddesinin analizi:

Tablo-24 incelendiğinde “Öğretmen olarak çalışmak bana gurur verecektir” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,000$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p < 0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=4,34$) “**tamamen katılıyorum**”, erkek sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=3,93$) “**katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Tablodaki bakılarak kız sınıf öğretmeni adaylarının erkek sınıf öğretmeni adaylarına göre öğretmenlik mesleğini yapmanın daha fazla gurur verdiği anlaşılmaktadır. Kızların yaşam tarzının bu meslek ile özdeşleşmesi, bu mesleğin kutsal bir meslek olduğuna daha fazla inanmaları, insanlara bir şeyler öğretmenin daha zevkli ve daha üstün bir hizmet olacağını düşünmeleri, bu mesleği yapmanın daha fazla onur vereceğini düşünmeleri bu anlamlı farklılığın oluşmasında sebep olarak gösterilebilir.

B. Öğretmenlik mesleğine hazır olup Türkiye’nin her yerinde öğretmenlik yapabileceğimi düşünüyorum (Madde 29) tutum maddesinin analizi:

Tablo-24 incelendiğinde “*Öğretmenlik mesleğine hazır olup Türkiye’nin her yerinde öğretmenlik yapabileceğimi düşünüyorum*” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,967$) anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p > 0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=4,01$) “*katılıyorum*”, erkek sınıf öğretmeni adaylar da ($\bar{X}=3,88$) “*katılıyorum*” düzeyinde görüş belirtmişler. Bu maddeye göre ortalamalara bakılarak kız sınıf öğretmeni adaylar ve erkek sınıf öğretmeni adaylar arasında önemli bir fark görülmemiştir. Sonuç olarak hem kız hemde erkek sınıf öğretmeni adayların bu mesleğe hazır oldukları ve Türkiye’nin her hangi bir yerinde çalışacakları söylenebilir.

C. Meslek seçerken tercihim yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanırdım (Madde 30) tutum maddesinin analizi;

Tablo-24 incelendiğinde “*Meslek seçerken tercihim yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanırdım*” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,000$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p < 0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=3,71$) “*katılıyorum*”, erkek sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=3,11$) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde görüş belirtmişler. Bu maddenin ortalamalarına bakılarak kız sınıf öğretmeni adaylarının erkek sınıf öğretmeni adaylarına göre meslek seçiminde tercihlerinin yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanacakları daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Erkek adaylarının bu konuda kararsız davrandıkları, memnuniyet düzeylerinin kızlara göre daha düşük olduğu söylenebilir. Bu durumun oluşmasında öğretmenlik mesleğin toplumdaki statüsünün düşük olması, muhatap kesimin çocuklar olması, ücretlerinin düşük olması, iş doyumsuzluğu, bölümün diğer bölümlere göre prestijinin düşük olması ve öğretmenlik mesleğinin bir bayan mesleği olarak görülmesi gibi sebepler bu anlamlı farklılığın oluşmasına sebep gösterilebilir.

Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerinin konumu ve yaşı da prestijinin düşük olmasını etkilemektedir (Tezcan, 1996). Fen, matematik, Türk dili, tarih, coğrafya bölümleri sınıf

öğretmenliğine göre daha prestijli olarak görülmektedir. Dershane, özel okul, özel ders vb. olanakları sınıf öğretmenlerine göre daha fazladır.

Bütün bu sebepler öğrencilerin Fen, matematik, Türk dili, tarih, coğrafya bölümlerini ağırlıklı olarak tercih etmelerine yol açmaktadır.

7.4.1.2. Öğrencilerin mezun olunan lise türü değişkenine göre öğretmenlik mesleğine olan tutumlarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumlarının mezun olunan lise türü değişkenine arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için istatistiksel işlemler yapılmış ve bu işlemlerle ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo-25: Öğrencilerin mezun olunan lise türü değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin tutumlarına ilişkin varyans analizi (Annova) sonuçları

Madde No	Mezun Olunan Lise Türü Dağılımı						Levene Testi Homojenlik Testi		Annova	
	Genel Lise		Anadolu Öğretmen Lisesi		Yabancı dil ağırlıklı lise (Süper Lise)					
	$\bar{X}$ f=222	SS	$\bar{X}$ f=59	SS	$\bar{X}$ f=31	SS	Levene	*P	F	P
9	4,08	1,04	3,97	1,23	3,56	,969	1,58	0,206	1,06	0,34
10	3,87	,946	3,39	1,17	3,34	,945	3,33	0,037*	2,65	0,07
11	3,79	1,10	3,45	1,13	3,34	1,03	1,16	0,313	1,88	0,15
12	2,54	1,21	2,61	1,30	2,78	1,38	1,41	0,245	2,72	0,06
13	4,48	1,13	4,35	,995	4,25	,558	3,79	0,024*	1,62	0,19
14	3,13	1,36	2,57	1,14	2,90	1,07	5,26	0,006*	4,35	0,01*
15	4,00	1,02	3,97	1,14	3,82	,907	2,31	0,100	2,20	0,11
16	1,81	1,07	2,03	1,09	1,64	,914	0,25	0,775	1,55	0,21
17	4,18	,904	3,98	,973	3,80	,872	0,17	0,842	1,01	0,36
18	4,29	,796	3,93	1,08	3,81	1,00	1,44	0,238	4,09	0,01*
19	4,22	,973	3,91	1,05	3,78	,844	0,80	0,447	1,63	0,19
29	3,62	1,47	3,45	1,09	3,35	1,38	2,85	0,059	1,23	0,29
30	3,83	1,16	3,13	1,14	3,21	1,08	0,14	0,869	1,08	0,33

*p<0,05

Madde 9: Öğretmenliğin kişiliğime uygun bir meslek olduğunu düşünüyorum.

Madde 10: Öğretmenliğin ideal bir meslek olduğunu düşünüyorum.

Madde 11: Öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek olduğunu düşünüyorum.

Madde 12: Öğretmenlik mesleğinin sıkıcı, rutin bir meslek olduğunu düşünüyorum.

Madde 13: Öğretmenlik mesleği herkesin yapabileceği bir meslek değildir.

Madde 14: Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki statüsünün gittikçe arttığını düşünüyorum.

Madde 15: Öğretmenlik mesleğini severek yapacağıma inanıyorum.

Madde 16: Çocukları sevmediğim için öğretmenlik görevimi severek yapacağımı düşünmüyorum.

Madde 17: Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği sorumlulukların farkındayım ve yerine getirmeye hazırım

Madde 18: Öğretmenlik mesleğini layıkıyla yapacağıma inanıyorum.

Madde 19 : Öğretmen olarak çalışmak bana gurur verecektir.

Madde 29: Öğretmenlik mesleğine hazır olup Türkiye'nin her yerinde öğretmenlik yapabileceğimi düşünüyorum.

Madde 30: Meslek seçerken tercihim yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanırdım.

Sınıf öğretmeni adaylarının mezun olunan lise türü değişkeni göre meslek tutumlarına Scheffe testi yapılarak varyans analizi incelendiğinde genel olarak genel liselerden mezun olan öğrencilerin 9. Maddesinde ($\bar{X}=4,08$), 10. Maddesinde ($\bar{X}=3,87$), 11.maddesinde ($\bar{X}=3,79$), 13. Maddesinde ($\bar{X}=4,48$), 14.maddesinde ($\bar{X}=3,13$), 15.maddesinde ($\bar{X}=4,00$), 16.maddesinde ($\bar{X}=1,81$), 17.maddesinde ($\bar{X}=4,18$), 19. Maddesinde ($\bar{X}=4,22$) ve son olarak 29.maddesinde ($\bar{X}=3,62$) diğer lise (Anadolu öğretmen lisesi ve yabancı dil ağırlıklı lise) mezunlarına göre öğretmenlik mesleğine daha olumlu baktıkları ve bu mesleğe ilgiyle yaklaştıkları görülür, fakat P(anamlılık) değerleri (madde 14 ($P=0,01$) ve madde 18 ($P=0,01$) hariç) $P=0,05$ anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için aralarında anlamlı bir farklılık yoktur.

Saracaloğlu ve diğerleri (2004) Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını etkileyen faktörleri incelediği araştırmalarında lise türlerine göre mesleğe yönelik tutumlarda anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Lise türü değişkenine göre çıkan sonuç Saracaloğlu 'nun çalışmasına paralel bir sonuç çıkmıştır. Çetin (2003). Eğitim fakültelerinde okuyan Anadolu öğretmen liselerinden ve düz liselerden mezun olan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik bir araştırma

yapmıştır “*öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği*” ile toplamıştır. Araştırma sonucunda Anadolu öğretmen lisesi mezunu öğrencilerin düz lise mezunlarına göre daha olumlu tutuma sahip oldukları bulunmuştur.

Anadolu öğretmen liselerinden mezun olanların mezun olunan lise türü değişkenimize göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları incelendiğinde diğer lise türlerine(genel lise ve Yabancı dil ağırlıklı lise (süper lise)) göre daha olumlu tutumlara sahip olmadığı varyans analizinde ortaya çıkmıştır. Bu durumda analiz sonucunda çıkan sonuçlar yukarda verilen Çetin(2003) çalışmasına eş bir sonuç çıkarmadığı anlaşılmaktadır.

A. Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki statüsünün gittikçe arttığını düşünüyorum (Madde 14) tutum maddesinin analizi,

Tablo-25 incelendiğinde grupların görüşleri arasında 14.maddede anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir. “ *Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki statüsünün gittikçe arttığını düşünüyorum*” maddesine ilişkin olarak mezun olunan lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yapılan Scheffe testinde bu farklılığın genel liselerden mezun olan öğrencilerin Anadolu öğretmen liselerinden mezun olan sınıf öğretmeni adayları arasında olduğu görülür. Buna göre genel lise mezunları ($\bar{X}= 3,13$) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde Anadolu öğretmen liseleri mezunları ($\bar{X}=2,57$) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde, yabancı dil ağırlıklı lise (süper lise) mezunları ($\bar{X}=2,90$) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde cevap verdiği görülür. Buna göre genel liselerden mezun olan sınıf öğretmeni adaylarının Anadolu öğretmen liselerinden ve yabancı dil ağırlıklı liselerinden (süper lise) mezun olan sınıf öğretmeni adaylarına göre öğretmenlik mesleğinin statüsünün giderek artacağına daha olumlu baktıkları görülüyor. Anadolu öğretmen liselerinden ve süper liselerinden mezun olan sınıf öğretmeni adaylarının ise kararsız olduğu görülür. Bu duruma süper liselerden ve Anadolu öğretmen liselerinden mezun olan öğrencilerin beklentilerin yüksek olması ve Öss de istedikleri puanları alamayıp öğretmenlik mesleğinin statüsünü düşük bulmalarından dolayı son tercihlerinde en azından öğretmenlik olsun düşüncesiyle bu mesleği tercih ettikleri sebep gösterilebilir.

B. Öğretmenlik mesleğini layıkıyla yapacağıma inanıyorum (Madde18) tutum maddesinin analizi:

Tablo-25 incelendiğinde grupların görüşleri arasında “Öğretmenlik mesleğini layıkıyla yapacağıma inanıyorum “ maddesine ilişkin olarak mezun olunan lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yapılan Scheffe testinden bu farklılığın genel liselerden mezun olan öğrencilerin Anadolu öğretmen liselerinden mezun olan sınıf öğretmeni adaylar arasında olduğu görülür. Bu görüşe genel lise mezunları ($\bar{X}=4,29$) “**tamamen katılıyorum**” düzeyinde Anadolu öğretmen liseleri mezunları ($\bar{X}=3,93$) “**katılıyorum**” düzeyinde, yabancı dil ağırlıklı lise (süper lise) mezunları ($\bar{X}=8,81$) “**katılıyorum**” düzeyinde cevap verdiği görülür. Buna göre genel liselerden mezun olan sınıf öğretmeni adaylarının Anadolu öğretmen liselerinden ve yabancı dil ağırlıklı liselerinden (süper lise) mezun olan sınıf öğretmeni adaylarına göre öğretmenlik meslek görevlerini daha fazla iyi şekilde yerine getirecekleri inancında oldukları söylenebilir.

Sözer (1992) ve Saraç (2002) da yaptıkları çalışmalarında, mezun olunan lise değişkenine göre öğrenci tutumlarında anlamlı bir farklılık tespit etmemiştir. Diğer taraftan Çetin (2003) ve Çelenk (1988) ise çalışmalarında öğretmen lisesi çıkışlıların, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırma örnekleminde çıkan sonuçlar bu çalışmalar ile paralellik göstermemektedir.

Tablo-25 incelendiğinde mezun olunan lise değişkenine göre öğretmenlik meslek tutumlarının 10, 13,ve 14 .maddelerinde dağılımın Levene testine göre homojen olmadığı görülmüş ve bu maddelere Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır.Tabloda 10.Madde (P=0,037), 13.Madde (P=0,024) ve 14.Madde (P=0,006) Levene anlamlılıkları P=0,05 değerinden küçük olduğundan bu maddeler homojen dağılmamıştır.

Tablo-26: Öğrencilerin mezun olunan lise türü değişkenine göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutum maddelerine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları

Madde No	Mezun Olunan Lise Türü	Kruskal Wallis H Testi		
		Ortalama	Ki kare	Anlamlılık
Madde 10	Genel Lise	152,19	3,69	,158
	Anadolu Öğretmen Lisesi	175,42		
	Yabancı dil ağırlıklı lise (süper lise)	151,39		
Madde 13	Genel Lise	158,99	1,42	,491
	Anadolu Öğretmen Lisesi	155,33		
	Yabancı dil ağırlıklı lise (süper lise)	140,89		
Madde 14	Genel Lise	163,45	8,38	,015*
	Anadolu Öğretmen Lisesi	160,89		
	Yabancı dil ağırlıklı lise (süper lise)	147,45		

*p<0,05

Yapılan Kruskal Wallis H testinde araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının mezun olunan lise türü değişkenine göre meslek tutumlarının Ki kare, ortalamaları ve anlamlılık düzeyleri verilmiştir. Ortalama değerler mezun olunan lise türlerinden hangisinin en yüksek tutum puanlarına sahip olduğunu gösterir. Madde 10 ve madde 13’ te bir anlamlılık görülmemiştir. Tablo-26 incelendiğinde 14. madde de mezun olunan lise türüne göre meslek tutumları arasında bir anlamlılık olduğu görülür. Anlamlılık düzeyi 0,015’ tir ve bu değer 0,05 alfa değerinden küçüktür. Genel liselerinden mezun olan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğinin statüsünün giderek arttığına daha fazla olumlu baktıkları anlaşılmaktadır.

7.4.1.3. Öğrencilerin ailede öğretmen olan birisinin olma durumu değişkenine göre meslek tutumlarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumlarının ailede öğretmen olan birisinin olma durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için istatistiksel işlemler yapılmış ve bu işlemlerle ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo-27: Öğrencilerin ailelerinde öğretmen olan birisinin olma durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin tutumlarına ilişkin varyans analizi (Annova) Sonuçları

Madde No	Ailede Öğretmen Olan Birisinin Olma Durumu						Levene Testi Homojenlik Testi		Annova	
	Bulunmamaktadır		Yakın tanıdık (anne-baba, kardeş)		Uzak Tanıdık (anne-baba, kardeş dışında)					
	$\bar{X}$ f=87	SS	$\bar{X}$ f=80	SS	$\bar{X}$ f=145	SS	Levene	P	F	P
9	4,03	1,06	4,08	1,04	4,07	1,11	,447	,640	,050	,951
10	4,30	,978	4,13	1,01	4,08	1,00	,103	,902	,089	,914
11	2,18	1,18	2,11	1,05	2,09	1,08	,861	,424	,458	,633
12	2,31	1,27	2,27	1,25	2,31	1,25	,244	,784	,030	,970
13	4,12	1,15	4,37	,946	4,37	1,07	,648	,524	1,738	,178
14	2,91	1,39	3,20	1,38	2,94	1,21	2,198	,113	1,223	,296
15	4,04	,987	4,00	1,06	4,08	1,05	1147	,319	,165	,848
16	1,93	1,06	1,92	1,17	1,73	1,00	,560	,572	1,236	,292
17	4,06	925	4,17	,853	4,15	,945	,855	,426	,326	,722
18	4,25	,838	4,11	1,00	4,24	,846	,817	,443	,714	,490
19	3,98	1,08	4,12	,998	4,20	,899	,508	,602	1,189	,306
29	3,66	1,19	3,65	1,00	3,46	1,19	1,231	,293	,370	,691
30	3,28	1,31	3,37	1,37	3,44	1,43	3,282	,039*	1,136	,322

*p<0,05

Levene testi sonucunda Tablo 27’de görüldüğü gibi 30. Maddenin Levene değeri $p=(0,039) < 0,05$ ten küçük olduğu için homojen olmadığı görülmüş ve bu maddeye Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. ortaya çıkmıştır.

Tablo-28: Öğrencilerin ailelerinde öğretmen olan birisinin olma durumu değişkenine göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutumu maddesinin(30.madde) Kruskal Wallis H Testi sonucu

Madde No	Ailede Öğretmen Olan Birisinin Olma Durumu	Kruskal Wallis H Testi		
		Ortalama	Ki kare	Anlamlılık
Madde 30	Bulunmamaktadır	164,70	1,329	,514
	Yakın Tanıdık(anne, baba, kardeş)	155,1		
	Uzak Tanıdık(anne, baba, kardeş dışında)	151,03		

*p<0,05

Madde 30: Meslek seçerken tercihim i yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanırdım

Yapılan Kruskal Wallis H testinde araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının ailede öğretmen olup olmama değişkenine göre meslek tutumlarının Ki kare, ortalamaları ve anlamlılık düzeyleri verilmiştir. 30.Maddenin anlamlılık düzeyi 0,514' tür ve bu değer 0,05 alfa değerinden büyüktür. ($p>0,05$). Bundan dolayı ailede öğretmen olan birisinin olma durumu göre öğretmenlik meslek tutumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını söyleyebiliriz. Sonuç olarak Tablo-27 incelendiğinde ailesinde öğretmen olan /olmayan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik meslek tutumları arasında anlamlı farklılıkların olmadığı görülmüştür. Buna göre ailesinde öğretmen olan adayların öğretmenlik meslek tutumuna etkisi olmadığı söylenebilir.

Köksal-Akyol ve Aslan (2006) ve Köksal-Akyol ve Aslan (2007) öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik algılarını incelendiği araştırmalarında ailesinde öğretmen olan birinin olma durumunun öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve mesleki benlik saygıları üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç araştırma bulgularımız ile paralellik göstermektedir.

7.4.1.4. Öğrencilerin baba mesleği değişkenine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumlarının baba mesleği değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için istatistiksel işlemler yapılmış ve bu işlemlerle ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo-29: Öğrencilerin baba mesleği değişkenine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların varyans analizi (Annova) sonuçları

Madde No	BABA MESLEĞİ DURUMU													
	Memur		Esnaflık		Çiftçi		Serbest Meslek		İşçi		Homojenlik Testi		Annova	
	$\bar{X}$ f=111	SS	$\bar{X}$ f=33	SS	$\bar{X}$ f=44	SS	$\bar{X}$ f=57	SS	$\bar{X}$ f=67	SS	Levene	P	F	P
9	3,92	1,1	4,21	,816	4,18	,97	4,00	1,14	4,20	1,02	1,13	,340	1,75	,139
10	4,08	1,0	4,27	,719	4,25	1,03	4,52	1,09	4,16	,91	,947	,437	,763	,550
11	3,41	1,0	3,84	,87	4,09	1,23	3,98	1,17	3,87	1,10	1,57	,182	,96	,430
12	2,32	1,24	2,36	1,31	2,38	1,22	2,36	1,38	2,13	1,16	,971	,424	,41	,799
13	4,22	1,16	4,18	1,07	4,52	,79	4,40	,97	4,28	1,13	,98	,415	,84	,499
14	2,99	1,28	3,30	1,33	2,97	1,28	2,84	1,36	3,02	1,33	,35	,843	,657	,622
15	3,88	1,09	4,33	,88	4,09	1,03	4,05	1,04	4,16	,99	,55	,699	1,56	,184
16	1,95	1,17	1,60	,788	1,88	1,03	1,84	1,11	1,73	1,05	,49	,736	,912	,457
17	4,00	,986	4,24	,56	4,02	,84	4,17	,94	4,23	922	1,35	,251	1,77	,133
18	4,08	,964	4,45	,505	4,13	,79	4,24	1,02	4,34	,80	1,67	,157	1,70	,149
19	4,04	,985	4,36	,78	3,88	1,16	4,08	1,00	4,29	,87	,78	,534	1,89	,112
29	3,37	1,38	3,75	1,22	3,70	1,35	3,70	1,54	3,56	1,23	2,08	082	,268	,132
30	3,42	1,16	3,75	1,06	3,54	1,09	3,01	1,29	3,64	1,08	2,40	,069	1,36	,247

*p<0,05

Levene testi sonucunda tabloda görüldüğü gibi baba mesleği değişkenine göre verilerin Levene anlamlılıkları $p=0,05$ ten büyük olduğu için homojen oldukları ortaya çıkmıştır.

Tablo-29 incelendiğinde tutum maddelerinin ortalama değerlerine bakıldığında baba mesleği değişkenine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında anlamlı bir ilişki göze çarpmamaktadır. Ayrıca babası memur olan veya işçi olan öğrencilerin

öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları diğer baba mesleklerine sahip öğretmen adaylarına göre daha olumlu olmadığı da tabloda anlaşılmaktadır.

Özgür (1994 akt: Güdek, 2000), “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum” konulu araştırmasında, öğretmen olmak için eğitim fakültelerinde okuyan öğrencilerin mesleklerinde başarılı olmak için bu mesleğe karşı olumlu tutum içinde olmaları gerektiğini savunmuştur. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen tutum ölçeği aracılığıyla Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi’ndeki 1116 öğrenciden toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin tutumlarının; doğum yeri, mezun olunan lise, baba mesleği, annenin eğitim durumu, annenin mesleği, eğitim derslerindeki başarı değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.

Bu durumda yapılan analizlere göre baba mesleğinin meslek tutumunda anlamlı bir farklılık yaratmadığı söylenebilir. Bu da yukarda verilen meslek tutumları ile yapılmış araştırmayı doğrulamaktadır.

7.4.1.5. Öğrencilerin baba öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğinin tutumlarının baba öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için istatistiksel işlemler yapılmış ve bu işlemlerle ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo-30: Öğrencilerin baba öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların varyans analizi (Annova) sonuçları

Maddeler	Baba Öğrenim Durumu										Levene Testi (Homojenlik Testi)		Annova	
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		Okula gitmemiş		Levene	P	F	P
	$\bar{X}$ f=89	SS	$\bar{X}$ f=47	SS	$\bar{X}$ f=107	SS	$\bar{X}$ f=57	SS	$\bar{X}$ f=12	SS				
9	4,05	1,07	4,14	1,08	4,03	1,12	4,01	1,07	4,33	,778	,292	,883	,621	,648
10	4,11	1,03	4,25	,87	4,07	,95	4,07	1,13	4,16	,937	,568	,686	,310	,871
11	3,67	1,14	3,56	1,17	4,12	1,06	3,42	1,08	3,99	1,11	,095	,984	,427	,789
12	2,00	1,05	2,19	1,02	2,07	1,33	2,21	1,30	2,16	1,26	2,98	,019*	,600	,663
13	4,39	1,23	4,23	1,08	4,15	1,23	4,49	,84	4,41	,99	2,12	,078	1,16	,325
14	2,93	1,35	2,78	1,31	3,00	1,27	3,17	1,28	3,50	1,38	,452,	,771	1,06	,376
15	4,17	,97	3,98	1,02	3,98	1,10	3,38	1,09	4,16	,62	1,255	,288	,661	,620
16	1,82	1,01	4,10	,85	4,07	1,10	4,14	1,18	3,91	1,24	,721	,578	,955	,433
17	4,14	,78	4,23	,93	4,14	1,01	3,98	1,75	4,18	,62	1,643	,163	,564	,689
18	4,15	,83	4,10	,81	4,09	,88	4,00	1,04	4,18	,77	,594	,667	,598	,664
19	4,13	,95	4,10	,98	4,06	1,02	4,16	,97	4,41	,90	,392	,814	,368	,831
29	3,66	1,04	3,48	1,15	3,55	1,27	3,30	1,13	4,06	,57	4,189	,003*	1,38	,239
30	3,51	1,31	3,34	1,33	3,36	1,48	3,26	1,35	3,83	1,26	1,82	,126	,721	,578

*p<0,05

Madde 9 : Öğretmenliğin kişiliğime uygun bir meslek olduğunu düşünüyorum.

Madde 10: Öğretmenliğin ideal bir meslek olduğunu düşünüyorum .

Madde 11: Öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek olduğunu düşünüyorum.

Madde 12: Öğretmenlik mesleğinin sıkıcı, rutin bir meslek olduğunu düşünüyorum.

Madde 13: Öğretmenlik mesleği herkesin yapabileceği bir meslek değildir.

Madde 14: Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki statüsünün gittikçe arttığını düşünüyorum.

Madde 15: Öğretmenlik mesleğini severek yapacağıma inanıyorum .

Madde 16: Çocukları sevmediğim için öğretmenlik görevimi severek yapacağımı düşünmüyorum..

Madde 17: Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği sorumlulukların farkındayım ve yerine getirmeye hazırım.

Madde 18: Öğretmenlik mesleğini layıkıyla yapacağıma inanıyorum.

Madde 19 : Öğretmen olarak çalışmak bana gurur verecektir.

Madde 29: Öğretmenlik mesleğine hazır olup Türkiye'nin her yerinde öğretmenlik yapabileceğimi düşünüyorum.

Madde 30: Meslek seçerken tercihim yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanırdım.

Burada yapılmış olan sıralamanın anlamlı olup olmadığını anlamak için önce verilerin homojen olup olmadığına eğer homojen ise farkın anlamlı olup olmadığına bakmak gerekir. Levene testi sonucunda tabloda görüldüğü gibi baba mesleği değişkenine göre verilerin Levene anlamlılıkları $p=0,05$ ten büyük olduğu için (12.Madde ve 29.Madde hariç) homojen olduğu ortaya çıkmıştır. Tablo-30 incelendiğinde baba öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlik meslek tutumlarının 12. ve 29.Maddelerinde dağılımın Levene testine göre homojen olmadığı görülmüş ve bu maddelere Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır.

Tablo-31: Öğrencilerin baba öğrenim durumuna göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutumu maddelerine(12.ve 29.madde) göre Kruskal Wallis H Testi sonuçları

Madde No	Baba Öğrenim durumu	Kruskal Wallis H Testi		
		Ortalama	Ki Kare	Anlamlılık
Madde 12	İlkokul	156,99	1,496	,827
	Ortaokul	164,98		
	Lise	149,29		
	Üniversite	145,86		
	Okula gitmemiş	168,00		
Madde 29	İlkokul	151,01	5,392	,249
	Ortaokul	163,37		
	Lise	154,89		
	Üniversite	151,60		
	Okula gitmemiş	173,00		

Yapılan Kruskal Wallis H testinde araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının baba öğrenim durumu değişkenine göre meslek tutumlarının Ki kare, ortalamaları ve anlamlılık düzeyleri verilmiştir. 12. Maddede ve 29.maddede anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum maddelerine vermiş oldukları cevapların babalarının öğrenim durumlarına göre dağılımının aritmetik ortalama

değerlerine bakıldığında öğrencilerin genel olarak babalarının öğrenim durumları yükseldikçe öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında olumluluk bakımından azalma görülmektedir. Babasının öğrenim durumu yüksek olan sınıf öğretmeni adaylarının babasının öğrenim durumu düşük olan öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumların daha az olduğu söylenebilir.

Tablo-30 incelendiğinde yapılan Scheffe testi sonucunda baba öğrenim durumu değişkenine göre öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek tutumları arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmamıştır. ($p>0,05$). Buna göre öğretmen adaylarının baba öğrenim durumlarının öğretmenlik meslek tutumuna etkisi olmadığı söylenebilir. Babanın ilkökul, ortaokul, lise ya da üniversiteden mezun olması, sınıf öğretmeni adaylarının mesleklerine yönelik tutumlarını etkilememektedir. Baba öğrenim düzeyi ne olursa olsun, toplumumuzda genellikle öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu bir görüş vardır. Bu nedenle anne ve babanın öğrenim düzeyi mesleğe yönelik tutumda farklılık yaratmamış olabilir. Bu durum üzerinde toplumumuzda ailelerin öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu bir bakış açısına sahip olmalarının etkili olduğu söylenebilir.

Öğretmenlik tutumlarının, okudukları öğretmenlik programlarına, anne ve babanın eğitim seviyelerine ve kardeş sayısına göre farklılaşmadığı görülür (Çetin, 2003). Özgür (1994) öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarını ölçmek amacıyla yaptığı araştırmasında anne ve baba öğrenim düzeylerinin öğretmenlik mesleğine karşı tutum üzerinde etkili olmadığını saptanmıştır. Saracaloğlu ve diğerleri (2004) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuca ulaşılmıştır.

Bu durumda yapılan analizlere göre baba öğrenim durumu değişkeninin meslek tutumunda anlamlı bir farklılık yaratmadığı anlaşılmaktadır. Bu da yaptığımız çalışmanın yukarda verilen açıklamalara benzer sonuç bir çıkardığını gösterir.

7.4.1.6. Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumlarının aile gelir durumu değişkeni arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için istatistiksel işlemler yapılmış ve bu işlemlerle ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo-32: Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların varyans analizi (Annova) sonuçları

Maddeler	Aile gelir durumu										Levene Testi (Homojenlik Testi)		Annova	
	Asgari Ücret		Asgari Ücret-1200 TL arasında		1201TL-1800 TL arasında		1801-3600 TL arasında		3601 TL üstü		Levene	P	F	P
	$\bar{X}$ f=39	SS	$\bar{X}$ f=117	SS	$\bar{X}$ f=106	SS	$\bar{X}$ f=41	SS	$\bar{X}$ f=9	SS				
9	4,51	,60	3,99	1,15	4,18	,94	3,68	1,10	3,34	1,41	2,49	,043*	6,37	,000*
10	4,20	1,00	4,04	1,01	4,28	,92	3,87	1,07	3,77	1,09	,796	,528	1,83	,121
11	4,12	1,30	4,05	1,10	3,93	,91	3,43	1,24	3,13	1,05	3,61	,007*	2,81	,025*
12	2,05	1,09	2,35	1,22	2,14	1,19	2,68	1,45	2,88	1,61	3,71	,006*	2,35	,054
13	4,28	1,07	4,17	1,17	4,46	,93	4,31	1,01	4,22	1,30	1,39	,235	,992	,412
14	3,38	1,26	2,80	1,35	2,93	1,25	3,26	1,28	3,55	1,33	,992	,412	2,43	,047*
15	4,43	,78	3,99	1,02	4,17	,96	3,68	1,21	3,33	1,32	2,52	,041*	4,38	,002*
16	1,97	1,15	1,79	1,01	1,82	1,06	1,92	1,17	1,66	1,00	,276	,893	,340	,851
17	4,23	,77	4,11	,88	4,26	,82	3,82	1,15	3,88	1,36	2,97	,020*	1,98	,096
18	4,43	,753	4,23	,81	4,21	,86	4,04	1,11	3,77	1,30	1,85	,118	1,53	,193
19	4,23	,98	3,97	1,05	3,67	,822	3,20	,98	3,02	1,23	,538	,708	2,79	,017*
29	4,12	,86	3,43	1,14	3,65	1,12	3,36	1,26	2,77	1,39	3,58	,007*	4,38	,002*
30	3,87	,97	3,47	1,31	3,41	1,46	2,92	1,36	1,88	1,45	3,83	,005*	5,38	,000*

*p<0,05

Madde 9: Öğretmenliğin kişiliğime uygun bir meslek olduğunu düşünüyorum

Madde 11: Öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek olduğunu düşünüyorum

Madde 12: Öğretmenlik mesleğinin sıkıcı, rutin bir meslek olduğunu düşünüyorum

Madde 15: Öğretmenlik mesleğini severek yapacağıma inanıyorum

Madde 17: Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği sorumlulukların farkındayım ve yerine getirmeye hazırım

Madde 29: Öğretmenlik mesleğine hazır olup Türkiye'nin her yerinde öğretmenlik yapabileceğimi düşünüyorum

Madde 30: Meslek seçerken tercihim yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanırdım

Burada yapılmış olan sıralamanın anlamlı olup olmadığını anlamak için önce verilerin homojen olup olmadığına eğer homojen ise farkın anlamlı olup olmadığına bakmak gerekir. Levene testi sonucunda tabloda görüldüğü gibi aile gelir durumu değişkenine göre 9,11,12,15, 17,29,30.maddelerinde Levene anlamlılıkları $p=0,05$ ' ten küçük olduğu için homojen olmadığı görülür. Bu maddelere Kruskal Wallis H testi uygulanmış ve sonuçları tablo 33 ve 34'te verilmiştir.

Tablo-33: Öğrencilerin aile gelir durumuna göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutumu maddelerine (9,11,12,15) göre Kruskal Wallis H Testi sonuçları

Madde No	Aile Gelir Durumu	Kruskal Wallis H Testi		
		Ortalama	Ki kare	Anlamlılık
Madde 9	Asgari ücret	183,73	20,038	,000 *
	Asgari ücret -1200 TL arasında	161,82		
	1201-1800 TL arasında	144,65		
	1801-3600 TL arasında	138,12		
	3601 TL Üstü	124,72		
Madde 11	Asgari ücret	162,69	10,722	,030 *
	Asgari ücret 1200 TL arasında	160,21		
	1201-1800 TL arasında	165,27		
	1801-3600 TL arasında	132,36		
	3601 TL Üstü	142,34		
Madde 12	Asgari ücret	172,51	7,423	,115
	Asgari ücret 1200 TL arasında	151,59		
	1201-1800 TL arasında	167,45		
	1801-3600 TL arasında	134,00		
	3601 TL Üstü	124,44		
Madde 15	Asgari ücret	124,09	15,814	,003*
	Asgari ücret -1200 TL arasında	163,03		
	1201-1800 TL arasında	146,10		
	1801-3600 TL arasında	163,96		
	3601 TL Üstü	166,39		

Tablo-34: Öğrencilerin aile gelir durumuna göre homojen dağılım göstermeyen meslek tutumu maddelerine(17,29,30) göre Kruskal Wallis H Testi sonuçları

Madde No	Aile Gelir Durumu	Kruskal Wallis H Testi	Ki kare	Anlamlılık
		Ortalama		
Madde 17	Asgari ücret	159,77	5,038	,283
	Asgari ücret -1200 TL arasında	160,62		
	1201-1800 TL arasında	145,25		
	1801-3600 TL arasında	157,37		
	3601 TL Üstü	135,28		
Madde 29	Asgari ücret	153,64	16,119	,003 *
	Asgari ücret -1200 TL arasında	167,01		
	1201-1800 TL arasında	150,49		
	1801-3600 TL arasında	131,28		
	3601 TL Üstü	129,06		
Madde 30	Asgari ücret	159,19	17,528	,002*
	Asgari ücret -1200 TL arasında	151,97		
	1201-1800 TL arasında	152,72		
	1801-3600 TL arasında	126,44		
	3601 TL Üstü	134,89		

*p<0,05

Yapılan Kruskal Wallis H testinde araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri adaylarının aile gelir durumu değişkenine göre meslek tutumlarının Ki kare, ortalamaları ve anlamlılık düzeyleri verilmiştir. Kruskal Wallis H Testi sonuçlarında 9.11.15.29.30.Maddelerde anlamlı bir farklılık olduğu görülür.

A. Öğretmenliğin kişiliğime uygun bir meslek olduğunu düşünüyorum (Madde 9) tutum maddesinin analizi ;

Tablo-32 ve 33 incelendiğinde “Öğretmenliğin kişiliğime uygun bir meslek olduğunu düşünüyorum” maddesi ile ilgili olarak aile gelir durumu değişkenine göre farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Scheffe testinin varyans analizleri incelendiğinde istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde (P= 0 ,000) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. (p < 0,05). Tabloda aylık aile gelirleri asgari ücret uygulamasında olan sınıf öğretmenleri adayları bu maddeye ($\bar{X}$ =4,51 n=39) “**tamamen katılıyorum**”

düzeyinde cevap vererek diğer aylık aile gelirlerine sahip öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğini kişiliklerine daha uygun bir meslek olarak gördükleri anlaşıyor. Bu durumun oluşmasına aylık aile geliri asgari ücret kapsamında olan sınıf öğretmeni adayları için öğretmenlik mesleği bir devlet kapısı, kadrolu, düzgün maaşlı, itibarlı, popüler bir meslek olarak görülmesi gibi sebepler gösterilebilir.

Aylık aile gelirleri 3601 TL'nin üstünde olan sınıf öğretmeni adaylarının bu konuda kararsız oldukları ($\bar{X}=3,34$) anlaşılmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin popülaritesinin düşük olması, maaşlarının bu yüksek gelirli ailelerin aylık gelirlerinden çok çok altında olması bu konuda kararsız olmalarına sebep gösterilebilir.

B. Öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek olduğunu düşünüyorum(madde 11)
tutum maddesinin analizi :

Tablo-32 ve 33 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek olduğunu düşünüyorum” maddesi ile ilgili olarak aile gelir durumu değişkenine göre farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Scheffe testinin varyans analizleri incelendiğinde istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0,03$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p < 0,05$). Tablo-32’de aylık aile geliri asgari ücret uygulamasında olan sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=4,12$) katılıyorum düzeyinde, aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olanlar ($\bar{X}=4,05$) katılıyorum düzeyinde, aylık aile geliri 1201-1800 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,93$) katılıyorum düzeyinde, aylık aile geliri 1801-3601TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,43$) katılıyorum düzeyinde ve son olarak aylık aile geliri 3601 TL’ nin üstünde olanların ($\bar{X}=3,13$) kısmen katılıyorum düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Buna göre yüksek gelire sahip öğretmen adaylarının bu mesleği daha cazip bulmada kararsız oldukları anlaşılmaktadır. Bu durumun oluşmasında öğretmenlik mesleğinin toplumun daha çok alt ve orta gelire sahip ailelerin tercih ettiği meslek olması dolayısıyla için aylık yüksek aile gelirine sahip öğretmen adaylarının bu mesleği çekici bulmayıp ilgi ile yaklaşmadıkları ve öğretmenlik mesleğini kariyer gerçekleştirmede bir geçiş aşaması olarak düşünmeleri sebep gösterilebilir.

Öğretmenlik mesleği hemen hemen tüm ülkelerde aldığı eğitim düzeyine göre geliri en düşük olan mesleklerden biridir. Bunun başlıca nedeni meslekte çalışanların fazla olması ve devlet memuru olmasıdır. Ayrıca eğitim verdiği grubun yaşının ve bilgi düzeyinin az olması mesleki statüsünü de düşürmektedir (Erden, 1998).

C. Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki statüsünün gittikçe arttığını düşünüyorum (madde 14) tutum maddesinin analizi;

Tablo-32 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki statüsünün gittikçe arttığını düşünüyorum” maddesi ile ilgili olarak aile gelir durumu değişkenine göre farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Scheffe testinin varyans analizleri incelendiğinde istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0, 047$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p < 0,05$). Tabloda aylık aile geliri asgari ücret uygulaması altında olan, aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olan, aylık aile geliri 1201-1800 TL arasında olan ve aylık aile geliri 1801-3601TL arasında olan sınıf öğretmen adayları bu maddeye ($\bar{X}=3,38$), ($\bar{X}=2,80$), ($\bar{X}=2,93$) ve ($\bar{X} =3,26$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde cevap vererek kararsız oldukları, aylık aile gelir durumu 3601 TL’ nin üstünde olan öğretmen adaylarının ise ($\bar{X}=3,55$) “**katılıyorum**” düzeyinde cevap vererek mesleğin statüsünün giderek arttığına daha olumlu baktıkları görülür. Bu durumun oluşmasına toplumun artık orta ve üst sınıf ailelerin de öğretmenlik mesleğini tercih etmesi, maaş ve ek ders ücret durumlarının iyileştirilmesi, özlük hakların geliştirilmesi, MEB’ te kariyer basamaklarına yükselme imkanlarının olması (uzman öğretmen, baş öğretmen, formatör vb. gibi) , üniversitelerin öğretmenlerin akademik ve mesleki gelişimlerini sağlamak amacıyla eğitim fakültelerinde açtıkları yüksek lisans ve doktora programları gibi sebepler örnek gösterilebilir.

1970 yılların sonlarından itibaren sınıf öğretmenliği için yüksek öğretimin şart koşulmasıyla birlikte orta sosyal ekonomik statüdeki ailelerin çocukları da bu mesleğe yönelmeye başlamıştır (Erden, 1998) .

D. Öğretmenlik mesleğini severek yapacağıma inanıyorum (madde 15) tutum maddesinin analizi;

Tablo-32 ve 33 incelendiğinde “*Öğretmenlik mesleğini severek yapacağıma inanıyorum*” maddesi ile ilgili olarak aile gelir durumu değişkenine göre farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan analizler incelendiğinde istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,003$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p < 0,02$). Tabloda aylık aile geliri asgari ücret uygulaması altında olanlar ($\bar{X}=4,43$) “***tamamen katılıyorum***” düzeyinde, aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,99$) “***katılıyorum***” düzeyinde ve aylık aile geliri 1201-1800 TL arasında olanlar ($\bar{X}=4,17$) “***katılıyorum***” düzeyinde, aylık aile geliri 1801-3600 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,68$) “***katılıyorum***” düzeyinde ve son olarak aylık aile geliri 3601 TL’ nin üstünde olanların ($\bar{X}=3,33$) “***kısmen katılıyorum***” düzeyinde cevap vererek bu mesleği severek yapacaklarına inandıkları görülür. Fakat dar ve orta aile gelire sahip sınıf öğretmeni adaylarının diğer aile gelirlerine sahip öğretmenlere göre bu mesleğe daha olumlu yaklaşarak mesleği daha fazla sevdikleri anlaşılmaktadır. Dar gelirli ve orta gelirli ailelerin farklı alternatifler yerine öğretmenlik mesleğini kazanmak istemeleri, maddi açıdan kendi aile gelirlerine öğretmenlik maaşlarını daha yeterli görmeleri ve bu mesleği rahat görerek mesleğe yatkın olmaları bu durumun oluşmasına neden gösterilebilir.

“Öğretmenlik kişinin sadece kazanç kapısı olarak değil gönül gücü ile tercih edeceği bir meslek olarak düşünülmelidir (MEB,1988, akt: Kaya, 2007). “Aylık kazanç düştükçe tutum ortalamasının artması, aylık kazanç arttıkça tutum ortalamasının azalması arada anlamlı bir ilişki olmasa da araştırmacılarca anlamlı olarak görülür. Ailelerin aylık gelir seviyesi arttıkça öğrencilerin kendilerine meslek olarak çeşitli sebeplerle öğretmenliği yeterli görmedikleri ve farklı alternatifleri düşündükleri fikrini oluşturmuştur” (Güleçen ve diğerleri, 2008).

E. Öğretmen olarak çalışmak bana gurur verecektir (madde 19) tutum maddesinin analizi;

Tablo-32 incelendiğinde “*Öğretmen olarak çalışmak bana gurur verecektir*” maddesi ile ilgili olarak aile gelir durumu değişkenine göre farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Scheffe testinin varyans analizleri incelendiğinde istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,017$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. (p

< 0,05). Tabloluda aylık aile geliri asgari ücret uygulaması altında olanlar ($\bar{X}=4,23$) “**tamamen katılıyorum**” düzeyinde, aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,97$) “**katılıyorum**” düzeyinde ve aylık aile 1201-1800 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,67$) “**katılıyorum**” düzeyinde cevap vererek diğer aylık yüksek gelirli ailelere göre bu mesleği yapmanın daha fazla gurur vereceği inancında oldukları anlaşılmaktadır. Yine tabloda aylık aile gelir durumu 1801-3600 TL arasında olanların ($\bar{X}=3,20$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde, aylık aile geliri 3601 TL’ nin üstünde olanların ($\bar{X}=3,02$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde cevap vererek öğretmen olarak çalışmanın gurur vereceği konusunda kararsız oldukları görülür. Bu durumda alt ve orta gelirli ailelerinin yüksek gelirli ailelere göre öğretmenlik mesleğine daha olumlu baktıkları ve ilgile ile yaklaştıkları söylenebilir.

F. Öğretmenlik mesleğine hazır olup Türkiye’nin her yerinde öğretmenlik yapabileceğimi düşünüyorum (madde 29) tutum maddesinin analizi;

Tablo-32 ve 34 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğine hazır olup Türkiye’nin her yerinde öğretmenlik yapabileceğimi düşünüyorum” maddesi ile ilgili olarak aile gelir durumu değişkenine göre farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan analizler incelendiğinde istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,002$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p < 0,02$). Tablolarda da aylık aile geliri asgari ücret uygulaması altında olan sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=4,12$) “**katılıyorum**” düzeyinde, aylık aile geliri asgari ücret ile 1200TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,43$) “**katılıyorum**” düzeyinde, aylık aile geliri 1201-1800 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,65$) “**katılıyorum**” düzeyinde, aylık aile geliri 1801-3600 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,36$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde ve son olarak aylık aile geliri 3601 TL’ nin üstünde olanlar ($\bar{X}=2,77$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde cevap vermiştir. Tabloda aylık aile geliri asgari ücret uygulaması altında olan sınıf öğretmeni adaylarının diğer öğretmen adaylarına göre bu mesleği yapmaya daha istekli oldukları ve Türkiye’ nin her yerinde görev yapmaya daha hazır oldukları görülür.

Tablo-32 incelendiğinde aylık aile geliri asgari ücret uygulaması altında olan öğretmen adayları ile aylık aile geliri asgari ücret ile 1200TL arasında olan sınıf öğretmen adayları ve aylık aile geliri 1201-1800 TL arasında olan öğretmen adayları ; aylık aile geliri 1801-3600 TL arasında olan ve aylık aile geliri 3601TL’ nin üstünde olan öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğini Türkiye’nin her yerinde yapabileceklerini ve bunu yapmaya daha hazır oldukları görülür. Aylık alt ve orta aile gelirine sahip öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini daha çok beğendikleri, mesleğe atanarak her yerde bunu yerine getirecekleri , mesleğin maaş durumunun kendi aile gelirlerine göre yüksek olması ve doyum verici olacağı, bu mesleği devlet dairesinde rahat, kadrolu bir iş olarak nitelendirilmeleri bu durumun oluşmasına sebep gösterilebilir.

Tezcan (1996)’ a göre “Sınıf öğretmenliği bölümü diğer öğretmelik türlerine göre prestiji düşük bir meslektir.”

Aylık aile geliri 1801-3600 TL arasında olan ve aylık aile geliri 3601TL’ nin üstünde olan öğretmen adaylarının Türkiye’nin her yerinde görev yapma konusunda kararsız olmaları ise aşağıdaki sebeplere bağlanabilir.

1. Öğretmenlerin köylere, kazalara, mezralara atanması,
2. Yurdun bir çok yerinde birleştirilmiş sınıflı okulların olması,
3. Birçok yerleşim yerinde lojman sorunun yaşaması, ulaşım, barınma, sağlık, coğrafi koşulların güçlülüğü (taşra kentinin aşırı soğuk, aşırı sıcak havaları) ve iletişim(telefon, internet vb.) konusunda sıkıntıların varlığı,

“Ülkemizde geçmişte öğretmen ve derslik sayısının yetersizliği, günümüzde ise öğrenci azlığı gibi nedenlerle özellikle köy ilköğretim okullarında birleştirilmiş sınıflı öğretim uygulaması yapılmaktadır” (Dursun, 2006).

Birleştirilmiş sınıflı uygulaması olan okullarında görev yapan öğretmenler genelde mesleki yaşamlarının ilk yıllarını çalışmaktadırlar. Öğretmenler birçok zorluğu bir arada yaşamak durumunda kalmaktadırlar. Tecrübe azlığı, öğretmenlerin atandıkları birleştirilmiş sınıflı okullarda okulun hem yönetiminde hem eğitiminde hemde temizlik ve bakımında

sorumluluk alması, uygulamanın lisans derslerinde sadece teorik olarak verilmesi ve okul deneyimi derslerinin merkez okullarda yapılması öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin kanısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Ayrıca bu görevi yapan öğretmenlerin barınma, lojman tahsisi, ulaşım sosyal yaşam ve gereksinimleri karşılanmadığı için nitelikli eleman yetiştirilememektedir. Bu uygulamaya maruz kalan okullarda araç gereç eksikliği, okul aile ilişkilerin tam olarak sağlanamadığı, öğretmenlerin mesleki olarak geriledikleri psikolojik olarak sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. Yeni başlayan öğretmenlerin bu uygulama neticesinde mesleki heyecanlarının, özverili çalışmaların azaldıkları gözlemlenmiştir (Özben, 1996). “Öğretmenlerin köyde ikamet etmeleri halinde lojman sorunun yaşaması da mümkün. Lojman bakımsızlığı ihtiyaçları karşılamayacak durumda olması, elektrik su telefon kesintilerinin olması bu meslekte karşılaşılan sorunlardır” (Çınar, 2003).

G. Meslek seçerken tercihim yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanırdım (madde 30) tutum maddesinin analizi;

Tablo-32 Anova ve 34 Kruskal tabloları incelendiğinde “*Meslek seçerken tercihim yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanırdım*” maddesi ile ilgili olarak aile gelir durumu değişkenine göre farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan analizler incelendiğinde istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,002$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p < 0,02$). Tabloda aylık aile geliri asgari ücret uygulaması altında olan sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=3,87$) “*katılıyorum*” düzeyinde, aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,47$) “*katılıyorum*” düzeyinde, aylık aile geliri 1201-1800 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,41$) “*katılıyorum*” düzeyinde, aylık aile geliri 1801-3600 TL arasında olanlar ($\bar{X}=2,92$) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde ve son olarak aylık aile geliri 3601 TL’ nin üstünde olanların ($\bar{X}=1,88$) “*katılmıyorum*” düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Tabloda aylık aile gelirleri 1801-3600TL arasında olan sınıf öğretmeni adaylarının meslek seçiminde kararsız olduğu anlaşılmaktadır. Aylık aile gelirleri 3601 TL’ nin üstünde olan sınıf öğretmeni adaylarının ise tekrar bu mesleğin seçiminde tercihlerinin sınıf öğretmenliği bölümünden yana kullanmayacakları anlaşılmaktadır. Bu durumun oluşması bu aile gelirlerine sahip öğretmen adaylarının

öğretmenlik mesleğini ekonomik yönden zayıf bulmalarından, mesleğin toplumda gereken öneme sahip olmadığı algısına sahip olmalarından, diğer bölümlere göre prestijinin düşük olmasından ve bu mesleği cazip bulmayarak ilgi duymamalarından belki de bu mesleği tercih ederek memnun olmadıklarından kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo-32 incelendiğinde aylık aile gelirleri alt ve orta durumda olan sınıf öğretmeni adaylarının aylık aile gelirleri 1801-3600TL arasında ve 3601 TL üstünde olan yüksek gelirli öğretmen adaylarına göre meslek seçiminde tercihlerinin yine bu meslekten yana kullanacakları konusunda daha olumlu oldukları, bu mesleği beğendikleri ve meslek tercihinde pişman olmadıkları söylenebilir. Öğretmen adaylarının bu mesleği tekrar tercih etme nedenleri ise bilgiyi insanlara aktarmanın zevkli ve önemli bir iş olduğunu düşünmeleri, öğretmenlik mesleğinin kutsal ve onurlu bir meslek olduğuna daha fazla inanmaları, bu mesleğin ekonomik açıdan kendi aile bütçelerine göre uygun bulmaları, mesleğin iş garantisinin yüksek olması ve öğretmenlerin toplum kalkınmasındaki rolünün önemli olduğunu düşünmeleridir. Bu durum öğretmenlik mesleğini seçenlerin çoğunlukla toplumun alt sınıflarından gelen bireyler olduğunu ileri süren (Gömleksiz, 2004)'in görüşünü desteklemektedir.

“Öğretmenlik mesleğinin gelir düzeyinin ve statüsünün düşük olması sebebiyle öğretmenlik mesleği daha çok orta ve alt gelir grubundan gelen bireyler tarafından tercih edilmektedir” (Eskicumalı, 2002).

7.4.2.Araştırmanın İkinci Alt Amacına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde katılımcıların araştırmanın değişkenleri olan cinsiyet, mezun olunan lise türü, ailede öğretmen olan birisinin olma durumu, öğrenim durumu ve aile gelir durumu ile öğretmenlik mesleğinin akademik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

7.4.2.1. Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine olan tutumlarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğinin akademik tutumlarının mezun cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını

belirlemek için istatistiksel işlemler yapılmış ve bu işlemlerle ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo-35: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre lisansüstü eğitimine olan tutumlarına ilişkin t-testi sonuçları

Madde No	Cinsiyet Dağılımı				Levene Testi		Annova	
	Kız(f=140)		Erkek(f=172)					
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	F	P	t	P
20	3,61	1,311	3,38	1,20	,1421	,689	1,202	,096
21	3,97	1,453	3,76	1,21	,456	,372	1,125	,644
22	4,12	1,345	4,00	1,22	1,456	,544	1,232	,349
23	3,67	1,190	3,43	1,24	,303	,582	-1,734	,084
24	3,17	1,356	3,04	1,29	1,916	,167	-,867	,387
25	3,42	1,352	3,29	1,29	,589	,443	-,830	,407
27	3,23	1,384	3,08	1,28	1,853	,174	1,234	,218
28	2,90	1,307	3,17	1,27	1,234	,983	1,819	,070

Levene testi sonucunda tabloda görüldüğü gibi baba mesleği değişkenine göre tutum maddelerinin Levene anlamlılıkları $p=0,05$ ' ten büyük olduğu için homojen oldukları görülür. Bu maddelerin analizleri aşağıda verilmiştir.

A. Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla psiko-sosyal yarar sağlar (madde 20) tutum maddesinin analizi;

Tablo-35 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla psiko-sosyal yarar sağlar ” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0,096$) anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. ($p > 0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=3,61$) “**katılıyorum**”, erkek sınıf öğretmeni adaylar da ($\bar{X}=3,38$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Bu durumda kız öğretmen adayları erkek öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğinde yüksek lisans eğitimi almanın daha fazla psiko-sosyal yarar sağlayacağını düşünmektedirler. Kız öğrencilerin psiko sosyal acıdan kendilerini erkeklere göre daha fazla geliştirmek istekleri söylenebilir.

B. Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla bilimsel yarar sağlar (madde 21) tutum maddesinin analizi;

Tablo-35 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla bilimsel yarar sağlar ” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0,644$) anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. ($p > 0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=3,97$) “**katılıyorum**”, erkek sınıf öğretmeni adaylar da ($\bar{X}=3,76$) “ **katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Bu durumda kız sınıf öğretmeni adayları erkek sınıf öğretmeni adaylarına göre öğretmenlikte ihtisas yapmanın daha fazla bilimsel yarar sağlayacağını düşünmektedir. Kız öğrencilerin bilimsel açıdan erkeklere göre daha donanımlı olmak istedikleri söylenebilir.

C. Nitelikli öğretmen yetiştirilmesinde lisansüstü eğitimin etkili bir rolü olduğuna inanıyorum tutum (22) maddesinin analizi;

Tablo-35 incelendiğinde “Nitelikli öğretmen yetiştirilmesinde lisansüstü eğitimin etkili bir rolü olduğuna inanıyorum” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0,349$) anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. ($p > 0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=4,12$) “**katılıyorum**”, erkek sınıf öğretmeni adaylar da ($\bar{X}=4,00$) “**katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Kız öğretmen adayları erkeklere göre nitelikli öğretmen yetiştirilmesinde lisansüstü eğitimin etkili bir rolü olduğu konusunda daha olumlu baktıkları ve bunun daha fazla önem taşıdığını düşünmektedir.

D. Öğretmenlik mesleğinde lisansüstü eğitimin gerekli olduğunu düşünüyorum (madde 23) tutum maddesinin analizi;

Tablo-35 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğinde lisansüstü eğitimin gerekli olduğunu düşünüyorum ” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0,084$) anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. ($p > 0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=3,67$) “**katılıyorum**”, erkek sınıf öğretmeni adaylar da ($\bar{X}=3,43$) “ **katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Bu maddenin ortalamalarına bakılarak kız öğrencilerin erkeklere göre

öğretmenlik mesleğinde lisansüstü eğitimin gerekli olduğu konusunda daha olumlu oldukları görülür.

E. Tüm öğretmenlerin lisansüstü eğitiminden geçmesi gerektiğini düşünüyorum (madde 24) tutum maddesinin analizi;

Tablo-35 incelendiğinde “Tüm öğretmen ve öğretmen adaylarının lisansüstü eğitiminden geçmesi gerektiğini düşünüyorum ” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,387$) anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. ($p > 0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=3,17$) “**kısmen katılıyorum**”, erkek sınıf öğretmeni adaylar da ($\bar{X}=3,04$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Bu maddenin ortalamalarına bakılarak kız sınıf öğretmeni adayları ile erkek sınıf öğretmeni adayları tüm öğretmen ve öğretmen adaylarının lisansüstü eğitiminden geçmesi gerektiği konusunda kararsız oldukları görülür.

F. Mezun olduktan sonra öğretmenlik meslek bilgimi geliştirmek için yüksek lisans eğitimi almayı düşünüyorum (madde 25) tutum maddesinin analizi;

Tablo-35 incelendiğinde “Mezun olduktan sonra öğretmenlik meslek bilgimi geliştirmek için yüksek lisans eğitimi almayı düşünüyorum” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,407$) anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=3,42$) “**katılıyorum**”, erkek sınıf öğretmeni adaylar da ($\bar{X}=3,29$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Bu sonuçlara göre kız sınıf öğretmeni adaylarının yüksek lisans yapmaya daha istekli oldukları ve erkek sınıf öğretmeni adaylarının ise *kararsız* oldukları anlaşılmaktadır. Kızların kendi meslek alanlarında ihtisas yaparak daha iyi olmak istemeleri veya yüksek lisans yaparak akademik personel olmak istemeleri bu duruma sebep gösterilebilir.

G. Öğretmenlik mesleğini yapmaktan ziyade akademik personel olmayı düşünüyorum (madde 27) tutum maddesinin analizi;

Tablo-35 incelendiğinde “**Öğretmenlik mesleğini yapmaktan ziyade akademik personel olmayı düşünüyorum**” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0,218$) anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. ($p > 0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=3,23$) “**kısmen katılıyorum**”, erkek sınıf öğretmeni adaylar da ($\bar{X}=3,08$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Bu sonuçlara göre kız sınıf öğretmeni adayları ve erkek sınıf öğretmeni adayları mezun olduktan sonra akademik personel olma konusunda kararsız oldukları görülmüş.

H. Okul yöneticisi ve müfettiş yardımcısı olmak için eğitim yönetimi ve denetimi alanında tezsiz yüksek lisans yapmayı düşünüyorum (madde 28) tutum maddesinin analizi

Tablo-35 incelendiğinde “**Okul yöneticisi ve müfettiş yardımcısı olmak için eğitim yönetimi ve denetimi alanında tezsiz yüksek lisans yapmayı düşünüyorum**” maddesi ile ilgili olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0,070$) anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. ($p > 0,05$). Bulgulara göre kız sınıf öğretmeni adayları ($\bar{X}=2,90$) “**kısmen katılıyorum**”, erkek sınıf öğretmeni adaylar da ($\bar{X}=3,17$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Bu sonuçlara göre kız sınıf öğretmeni adayları eğitim yönetimi ve denetimi alanında tezsiz yüksek lisans eğitimi alma konusunda kararsız oldukları erkek sınıf öğretmeni adaylarının ise ortalama değerinden kararsız oldukları fakat kızlara oranla bu konuya biraz daha olumlu baktıkları anlaşılmaktadır. Bu durumda erkek sınıf öğretmeni adaylarının Milli Eğitimde kariyer basamaklarına (uzman, müfettiş yardımcısı, okul yöneticisi vb. gibi) daha fazla önem verdikleri söylenebilir.

7.4.2.2. Öğrencilerin mezun olunan lise türü değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine olan tutumlarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğinin akademik tutumlarının mezun olunan lise türü değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup

olmadığını belirlemek için istatistiksel işlemler yapılmış ve bu işlemlerle ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo-36: Öğrencilerin mezun olunan lise türü değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitim tutumlarının varyans analizi (Annova) sonuçları

Madde No	Mezun Olunan Lise Türü Dağılımı						Levene Testi (Homojenlik Testi)		Annova	
	Genel Lise		Anadolu Öğretmen Lisesi		YDA Lise (Süper Lise)		Levene	*P	F	P
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS				
	f=222	SS	f=59	SS	f=31	SS				
20	3,48	1,23	3,55	1,33	3,90	1,10	1,08	,412	1,28	,038*
21	3,09	1,30	3,78	1,17	3,96	1,17	2,43	,191	2,217	,049*
22	3,47	1,34	3,65	1,29	3,87	1,23	1,76	,112	2,987	,344
23	3,67	1,26	3,71	1,08	3,92	1,16	1,82	,162	1,622	,199
24	3,01	1,35	3,00	1,27	3,15	1,17	1,75	,175	,746	,475
25	2,98	1,33	3,11	1,31	3,68	1,09	2,96	,084	4,253	,015*
27	3,12	1,36	3,00	1,31	3,85	1,11	1,03	,355	1,722	,180
28	2,92	1,34	3,034	1,20	3,16	1,08	2,50	,053	,307	,736

*p<0,05

Tablo-36 incelendiğinde grupların görüşleri arasında 20.,21., 25. maddelerinde anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir.Bu maddelerin analizleri aşağıda verilmiştir.

A. Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla psiko-sosyal yarar sağlar (madde 20) tutum maddesinin analizi;

Tablo-36 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla psiko-sosyal yarar sağlar ” maddesi ile ilgili olarak mezun olunan lise türü değişkenine göre yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde (P= 0,038) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. (p< 0,05). Bulgulara göre genel lise çıkışlı öğrenciler ($\bar{X}$ =3,48) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde, Anadolu Öğretmen Lise çıkışlı öğrenciler ($\bar{X}$ =3,55) “*katılıyorum*” düzeyinde ve yabancı dil ağırlıklı lise (süper lise) çıkışlı

öğrenciler ise ($\bar{X}=3,90$) “**katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Bu sonuçlardan yabancı dil ağırlıklı lise (süper lise) çıkışlı öğrencilerin öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmanın daha fazla psiko-sosyal yarar sağlayacağını düşünmektedirler. Bu durumda örneklemdeki yabancı dil liselerinden mezun olan sınıf öğretmeni adaylarının psiko-sosyal açıdan daha fazla gelişmek istedikleri anlaşılmaktadır.

B. *Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla bilimsel yarar sağlar (madde 21) tutum maddesinin analizi;*

Tablo-36 incelendiğinde “*Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla bilimsel yarar sağlar*” maddesi ile ilgili olarak mezun olunan lise türü değişkenine göre yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0,049$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p < 0,05$). Bulgulara göre genel lise çıkışlı öğrenciler ($\bar{X}=3,09$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde, Anadolu öğretmen lisesi çıkışlı öğrenciler de ($\bar{X}=3,78$) “**katılıyorum**” düzeyinde ve yabancı dil ağırlıklı lise çıkışlı öğrenciler ($\bar{X}=3,96$) “**katılıyorum**” düzeyinde görüş belirtmişler. Bu durumda örneklemdeki yabancı dil ağırlıklı liselerden ve Anadolu öğretmen liselerinden mezun olan sınıf öğretmeni adayları genel liselerden mezun olan sınıf öğretmeni adaylarına göre öğretmenlikte ihtisas yapmanın daha fazla bilimsel yarar sağlayacağını düşünmektedir. Sonuç olarak yabancı dil ağırlıklı liselerden ve Anadolu öğretmen liselerinden mezun olan sınıf öğretmeni adaylarının bu meslekte ihtisas yapacakları ve kendileri akademik, mesleki açıdan geliştirecekleri söylenebilir.

C. *Mezun olduktan sonra öğretmenlik meslek bilgimi geliştirmek için yüksek lisans eğitimi almayı düşünüyorum (madde 25) tutum maddesinin analizi;*

Tablo-36 incelendiğinde “*Mezun olduktan sonra öğretmenlik meslek bilgimi geliştirmek için yüksek lisans eğitimi almayı düşünüyorum*” maddesine ilişkin olarak mezun olunan lise türü değişkenine göre anlamlı farklılık ($P=0,015$) bulunmuştur. Yapılan Scheffe testinden bu farklılığın yabancı dil ağırlıklı liselerden (süper lise) mezun olan sınıf öğretmeni adayları ile Anadolu öğretmen liselerinden ve genel liselerinden mezun olan sınıf öğretmeni adayları arasında olduğu görülür. Buna göre örneklemdeki yabancı dil ağırlıklı

liselerden mezun olan sınıf öğretmenleri adayları ($\bar{X}=3,68$) “*katılıyorum*” düzeyinde, Anadolu öğretmen liselerinden mezun olanlar ı ($\bar{X}=3,11$) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde, genel liselerden mezun olanlar ($\bar{X}=2,98$) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde cevap verdiği görülür. Bu durumda yabancı dil ağırlıklı liselerden (süper lise) mezun olan sınıf öğretmenleri adaylarının Anadolu öğretmen liselerinden ve genel liselerden mezun olan sınıf öğretmenleri adaylarına göre mezun olduktan sonra öğretmenlik meslek bilgilerini geliştirmek için yüksek lisans eğitimini almaya daha fazla istekli oldukları ve akademik tutumlarının daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Yabancı dil ağırlıklı liselerinden mezun olan öğrencilerin beklentilerinin yüksek olması ve öğretmenlik mesleğinde yüksek lisans yaparak akademik yönden gelişimlerini tamamlayıp üniversitelerde veya milli eğitimde kariyer basamaklarına yükselmek gibi sebepler bu durumun oluşmasında örnek gösterilebilir.

Sonuç olarak yabancı dil ağırlıklı liselerden (süper lise) mezun olan sınıf öğretmenleri adaylarının akademik tutumlarının daha yüksek olduğu ve bakış açılarının daha olumlu olduğu söylenebilir. Yabancı dil ağırlıklı lise (süper lise) mezunlarının toplumdaki ekonomik olanakları daha yüksek diğer meslekleri (mühendislik, doktorluk vb) tercih etmeleri beklenirken, tercih sırası ne olursa olsun öğretmenlik mesleğini kazanarak sınıf öğretmenliği bölümünden tatmin olamamaları veya öğretmenlik mesleğinin yapmak istememeleri ve bundan dolayı akademik kariyer yaparak beklentilerini gerçekleştirmek istemeleri bu durumun oluşmasında sebep gösterilebilir.

7.4.2.3.Öğrencilerin ailede öğretmen olan birisinin olma durumu değişkenine göre mesleğin lisansüstü eğitime yönelik tutumlarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik akademik tutumlarının ailesinde öğretmen olma değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için istatistiksel işlemler yapılmış ve bu işlemlerle ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo-37: Öğrencilerin ailede öğretmen olan birisinin olma durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitim tutumlarının varyans analizi (Annova) sonuçları

Madde No	Ailede Öğretmen Olan Birisinin Olma Durumu									
	Bulunmamaktadır		Yakın tanıdık (anne baba, kardeş)		Uzak Tanıdık (anne, baba, kardeş dışında)		Testi Levene Testi Homojenlik		Annova	
	$\bar{X}$ f=87	SS	$\bar{X}$ f=80	SS	$\bar{X}$ f=145	SS	Levene	P	F	P
20	3,32	1,34	3,51	1,27	3,68	1,30	1,63	,564	2,31	,211
21	3,15	1,30	3,43	1,28	3,67	1,37	,730	,666	2,87	,091
22	3,14	1,20	3,87	1,32	3,00	1,28	,821	,652	1,39	,453
23	3,12	1,24	2,97	1,35	2,99	1,32	,327	,722	1,64	,196
24	3,05	1,30	3,00	1,44	3,17	1,26	1,62	,199	1,75	,174
25	2,93	1,33	3,82	1,25	3,79	1,33	,768	,465	2,81	,061
27	3,08	1,30	2,88	1,39	2,77	1,31	,422	,656	1,53	,218
28	3,00	1,25	3,23	1,36	2,98	1,21	,657	,432	2,43	,876

*p<0,05

Verilerin homojen olup olmadığına bakmak için Levene testi yapılmış ve tabloda sonuçlara bakıldığında ailede öğretmen olan birisinin olma durumu değişkenine göre verilerin Levene anlamlılıkları $p=0,05$ 'ten büyük olduğu için homojen oldukları ortaya çıkmıştır. Tablo-37' ye göre ailede öğretmen olan birisinin olma durumu değişkeni öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitim tutumları ile karşılaştırıldığında yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre ailesinde öğretmen olan ya da olmayanlar arasında öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitime olan tutumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Buna göre ailesinde öğretmen olan adayların öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine ilişkin tutumları üzerinde etkisi olmadığı söylenebilir.

7.4.2.4. Öğrencilerin baba mesleği değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitime yönelik tutumlarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğinin akademik yönüne olan tutumlarının baba mesleği değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için istatistiksel işlemler yapılmış ve bu işlemlerle ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo-38: Öğrencilerin baba mesleği değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitim tutumlarının varyans analizi (Annova) sonuçları

Maddeler	Baba Mesleği Durumu										Homojenlik Testi		Annova	
	Memur		Esnaf		Çiftçi		Serbest Meslek		İşçi		Levene	P	F	P
	$\bar{X}$		$\bar{X}$		$\bar{X}$		$\bar{X}$		$\bar{X}$					
	f=111	SS	f=33	SS	f=44	SS	f=57	SS	f=67	SS				
20	3,67	1,22	3,54	1,07	2,98	1,45	3,88	1,26	3,95	1,25	1,543	,621	1,13	,234
21	3,78	1,25	2,93	1,10	3,10	1,76	3,05	1,43	3,77	1,35	1,555	,625	2,47	,083
22	4,15	1,52	4,00	1,64	3,91	1,41	4,11	1,25	4,18	1,20	1,313	,678	2,88	,119
23	3,67	1,27	3,55	1,04	3,07	1,33	3,81	1,21	4,09	1,12	1,680	,155	1,58	,178
24	2,93	1,37	2,84	1,09	3,02	1,43	3,02	1,27	2,97	1,29	1,775	,134	1,26	,283
25	3,69	1,28	3,35	1,22	3,13	1,37	3,00	1,34	3,88	1,30	,313	,878	2,54	,040*
27	2,89	1,34	3,01	1,41	2,95	1,57	3,03	1,26	2,98	1,39	1,864	,605	1,07	,268
28	3,21	1,29	2,78	1,19	3,02	1,50	3,08	1,31	3,09	1,19	2,408	,117	,453	,770

Yapılan Levene testi sonucunda gibi baba mesleği değişkenine göre verilerin Levene anlamlılıkları p=0,05' ten büyük olduğu için homojen oldukları ortaya çıkmıştır.

Tablo-38'de sınıf öğretmeni adaylarının baba mesleği değişkenine göre mesleğin lisansüstü eğitime ilişkin tutumları yapılan Scheffe testi sonucunda 25.madde de anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir. Bu maddelerin analizleri aşağıda verilmiştir.

A. Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla psiko-sosyal yarar sağlar (madde 20) tutum maddesinin analizi;

Tablo-38 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla psiko-sosyal yarar sağlar” maddesi ile ilgili olarak baba mesleği değişkenine göre yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0,234$) anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. ($p > 0,05$). Bulgulara göre babası memur olan öğrenciler ($\bar{X}=3,67$) “***katılıyorum***”, babası esnaf olan öğrenciler ($\bar{X}=3,54$) “***katılıyorum***” babası çiftçi olan öğrenciler ($\bar{X}=2,98$) “***kısmen katılıyorum***” babası serbest meslek sahibi olan öğrenciler ($\bar{X}=3,88$) ***katılıyorum*** ve son olan babası işçi olan öğrenciler ($\bar{X}=3,95$) “***katılıyorum***” düzeyinde görüş belirtmişler. Buradan babası memur olan öğrencilerin öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmanın psiko-sosyal yarar sağlayacağını konusunda daha fazla olumlu baktıkları anlaşılmaktadır. Memur veliler diğer velilere göre çocuklarının bu alanlarda daha fazla gelişmelerini istedikleri söylenebilir .

B. Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla bilimsel yarar sağlar (madde 21) tutum maddesinin analizi;

Tablo-38 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla bilimsel yarar sağlar ” maddesi ile ilgili olarak baba mesleği değişkenine göre yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P= 0,83$) anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. ($p > 0,05$). Bulgulara göre babası memur olan öğrenciler ($\bar{X}=3,78$) “***katılıyorum***”, babası esnaf olan öğrenciler ($\bar{X}=2,93$) “***kısmen katılıyorum***” babası çiftçi olan öğrenciler ($\bar{X}=3,10$) “***kısmen katılıyorum***” babası serbest meslek sahibi olan öğrenciler ($\bar{X}=3,05$) “***kısmen katılıyorum***” ve son olarak babası işçi olan öğrenciler ($\bar{X}= 3,77$) “***katılıyorum***” düzeyinde görüş belirtmişler. Buradan babası memur ve işçi olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmanın daha fazla bilimsel yarar sağlayacağını düşündükleri anlaşılmaktadır.

C. Nitelikli öğretmen yetiştirilmesinde lisansüstü eğitimin etkili bir rolü olduğuna inanıyorum tutum (22) maddesinin analizi;

Tablo-38 incelendiğinde “*Nitelikli öğretmen yetiştirilmesinde lisansüstü eğitimin etkili bir rolü olduğuna inanıyorum .*” maddesi ile ilgili olarak baba mesleği değişkenine göre yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,119$) anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. ($p > 0,05$). Bulgulara göre babası memur olan öğrenciler ($\bar{X}=4,15$) “*katılıyorum*”, babası esnaf olan öğrenciler ($\bar{X}=4,00$) “*katılıyorum*”, babası çiftçi olan öğrenciler ($\bar{X}=3,91$) “*katılıyorum*” babası serbest meslek sahibi olan öğrenciler ($\bar{X}=4,11$) “*katılıyorum*” ve son olan babası işçi olan öğrenciler ($\bar{X}=4,18$) “*katılıyorum*” düzeyinde görüş belirtmişler. Sonuç olarak baba mesleği değişkenine göre babası memur olan çocukların öğrencileri nitelikli öğretmen yetiştirilmesinde lisansüstü eğitimin etkili bir rolü olduğuna daha fazla katıldıkları görülmektedir.

D. Öğretmenlik mesleğinde lisansüstü eğitimin gerekli olduğunu düşünüyorum (madde 23) tutum maddesinin analizi

Tablo-38 incelendiğinde “*Öğretmenlik mesleğinde lisansüstü eğitimin gerekli olduğunu düşünüyorum*” maddesine ilişkin olarak baba mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Genel olarak baba mesleği değişkenine göre sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğinde lisansüstü eğitimin gerekli olduğu konusunda hem fikir oldukları görülür. Bu durumda baba mesleğinin öğretmenlik mesleğinin akademik tutumlarına etkisi olmadığı söylenebilir.

E. Tüm öğretmenlerin lisansüstü eğitiminden geçmesi gerektiğini düşünüyorum (madde 24) tutum maddesinin analizi;

Tablo-38 incelendiğinde “*Tüm öğretmenlerin lisansüstü eğitiminden geçmesi gerektiğini düşünüyorum*” maddesine ilişkin olarak baba mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Genel olarak baba mesleği değişkenine göre sınıf öğretmeni adaylarının tüm öğretmenlerin lisansüstü eğitiminden geçmesi gerektiği konusunda kararsız davrandıkları görülür.

F. Mezun olduktan sonra öğretmenlik meslek bilgimi geliştirmek için yüksek lisans eğitimi almayı düşünüyorum (madde 25) tutum maddesinin analizi;

Tablo-38 incelendiğinde "Mezun olduktan sonra öğretmenlik meslek bilgimi geliştirmek için yüksek lisans eğitimi almayı düşünüyorum" maddesine ilişkin olarak baba mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık ($P=0,040$) bulunmuştur. Yapılan Scheffe testinde bu farklılığın babası memur, babası çiftçi, babası işçi olan sınıf öğretmeni adayları arasında olduğu görülür. Buna göre babası memur ($\bar{X}=3,69$) ve babası işçi ($\bar{X}=3,88$) olan sınıf öğretmeni adaylarının, babası çiftçi ($\bar{X}=3,13$), babası esnaf ($\bar{X}=3,35$), ve babası serbest meslek sahibi ($\bar{X}=3,00$) olanlara göre yüksek lisans eğitimini almayı daha fazla istedikleri anlaşılmaktadır. Bu durumda memur velilerin, çocukları üzerinde yüksek beklenti içinde oldukları ve çocuklarının akademik yönden daha fazla gelişmelerini istedikleri söylenebilir

G. Öğretmenlik mesleğini yapmaktan ziyade akademik personel olmayı düşünüyorum (madde 27) tutum maddesinin analizi ;

Tablo-38 incelendiğinde "Mezun olduktan sonra akademik personel olmayı düşünüyorum" maddesine ilişkin olarak baba mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Genel olarak baba mesleği değişkenine göre sınıf öğretmeni adaylarının mezun olduktan sonra akademik personel olma konusunda kararsız davrandıkları görülür. Ancak babası memur olan sınıf öğretmeni adaylarının akademik personel olma konusunda diğerlerine göre daha istekli olduğu anlaşılmaktadır. Memur velilerin, çocuklarının akademik ve mesleki açıdan daha donanımlı olmasını istemeleri ve öğretmenlik mesleğini yapmaktan ziyade üniversitelerde öğretim elemanı olmasını istemeleri bu duruma sebep olarak gösterilebilir.

H. Okul yöneticisi ve müfettiş yardımcısı olmak için eğitim yön. ve denetimi alanında tezsiz yüksek lisans yapmayı düşünüyorum (madde 28) tutum maddesinin analizi

Tablo-38 incelendiğinde "Okul yöneticisi ve müfettiş yardımcısı olmak için eğitim yönetimi ve denetimi alanında tezsiz yüksek lisans yapmayı düşünüyorum " maddesine

ilişkin olarak baba mesleği değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Genel olarak baba mesleği değişkenine göre sınıf öğretmeni adaylarının tezsiz yüksek lisans eğitimi alma konusunda kararsız davrandıkları görülür. Ancak babası memur ve babası esnaf olan sınıf öğretmeni adaylarının diğerlerine göre daha bu konuya daha olumlu baktığı anlaşılmaktadır. Memur velilerin, çocuklarının milli eğitimde kariyer basamaklarına yükselerek okul yöneticisi uzman, müfettiş, müfettiş yardımcısı, formatör vb. gibi unvanlara ulaşmalarına istemeleri bu duruma sebep olarak gösterilebilir.

Yapılan araştırmalar, kişinin mesleği üzerinde de ailenin rolü olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin; kişinin mesleğini belirleyen etkenler arasında babanın mesleği ve eğitimi önemli değişkenlerdir (Ergun, 1994 ; Erjem, 2000) akt: Akbayır). Bu açıdan bakıldığında baba mesleği memur olan çocuklarının daha fazla lisansüstü eğitime olumlu bakarak algılarının yüksek olduğu ve akademik gelişim olarak daha fazla istekli oldukları söylenebilir.

7.4.2.5. Öğrencilerin baba öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitime yönelik tutumlarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan sınıf öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin akademik tutumun baba öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için istatistiksel işlemler yapılmış ve bu işlemlerle ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo-39: Öğrencilerin baba öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine olan tutumların varyans analizi (Annova) sonuçları

Madde No	Baba Öğrenim Durumu										Levene Testi (Homojenlik Testi)		Annova	
	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		Okula gitmemiş		Levene	P	F	P
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS				
	f=89		f=47		f=44		f=57		f=12					
20	3,64	1,20	3,70	1,27	3,87	1,30	3,90	1,28	3,60	1,72	1,231	,544	,765	,303
21	3,10	1,25	3,00	1,45	2,87	1,34	2,88	1,27	2,76	1,93	1,101	,356	,578	,340
22	2,84	1,21	2,88	1,35	2,91	1,23	2,77	1,44	3,00	1,55	,643	,489	,656	,620
23	3,58	1,23	3,46	1,17	3,00	1,26	3,89	1,22	3,01	1,86	1,180	,320	,992	,412
24	3,07	1,22	3,40	1,32	3,01	1,31	3,16	1,42	3,11	1,62	1,474	,210	,787	,646
25	3,30	1,24	3,31	1,41	3,29	1,34	3,59	1,32	3,12	1,40	,513	,726	,624	,534
27	3,04	1,27	3,10	1,38	3,14	1,33	3,74	1,41	3,15	1,19	,314	,868	,568	,463
28	3,00	1,29	3,04	1,23	2,94	1,31	3,28	1,25	2,96	1,56	,747	,561	,903	,686

*p<0,05

Tablo-39 incelendiğinde yapılan Scheffe testi sonucunda baba öğrenim durumuna göre araştırma evrenindeki sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğinin akademik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. ($p>0,05$). Ancak babası üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının, babası diğer eğitim düzeylerine sahip olan öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğinin akademik tutumlarının daha olumlu olduğu ve böylelikle akademik açıdan kendilerini daha fazla geliştirmek istedikleri anlaşılmaktadır. Bu durumun oluşmasına üniversite mezunu olan babaların çocuklarının mesleki, akademik açıdan gelişmelerini istemeleri, üniversitelerin eğitiminden ve bilimsel imkanlarından daha fazla yararlanmalarını ve çocuklarının bu alanlarda kariyer sahibi olmalarını istemeleri sebep gösterilebilir.

7.4.2.6.Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine yönelik tutumlarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan sınıf öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin akademik tutumlarının aile gelir durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için istatistiksel işlemler yapılmış ve bu işlemlerle ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo-40: Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine yönelik tutumlarının varyans analizi (Annova) sonuçları

Madde No	Aile Gelir Durumu										Levene Testi (Homojenlik Testi)		Annova	
	Asgari ücret		Asgari Ücret-1200 TL		1201-1800 TL		1801-3600 TL		3601 TL üstü					
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS				
	f=39		f=117		f=106		f=41		f=9					
20	3,67	1,13	3,90	1,34	3,96	1,26	4,01	1,30	4,12	1,25	1,186	,566	0,67	,112
21	3,14	1,28	3,16	1,20	3,76	1,39	3,88	1,36	3,98	1,78	1,212	,403	0,44	,043*
22	3,45	1,24	3,57	1,30	3,65	1,30	3,61	1,40	4,00	,877	1,302	,641	2,97	,450
23	3,59	1,03	3,67	1,24	3,63	1,22	3,86	1,30	4,16	1,39	1,080	,366	0,92	,448
24	2,98	1,18	2,94	1,30	2,91	1,32	2,82	1,46	3,45	1,66	1,498	,203	0,35	,854
25	3,59	1,14	3,15	1,36	3,55	1,28	3,71	1,39	4,09	,927	1,616	,170	2,61	,035*
27	2,94	1,06	3,08	1,36	3,12	1,30	3,79	1,44	4,17	,927	2,525	,041*	3,33	,01*
28	2,95	1,29	3,14	1,27	3,00	1,20	3,09	1,38	3,17	1,64	,748	,560	2,94	,021*

*p<0,05

Levene testi sonucunda tabloda görüldüğü gibi aile gelir durumu değişkenine göre 24.maddenin Levene anlamlılığı 0,041 çıkmış ve bu değer 0,05' ten küçük olduğundan homojen olmadığı görülmüş. Bu maddeye Kruskal Wallis H testi uygulanmış ve sonucu tabloda verilmiştir.

Tablo-41: Öğrencilerin aile gelir durumuna göre homojen dağılım göstermeyen lisansüstü tutum maddesinin (27.madde) Kruskal Wallis H testi sonucu

Madde No	Aile Gelir Durumu	Kruskal Wallis H Testi	Ki kare	Anlamlılık
		Ortalama		
Madde 27	Asgari ücret	138,83	13,49	,010*
	Asgari ücret -1200 TL arasında	162,26		
	1201-1800 TL arasında	172,17		
	1801-3600 TL arasında	129,06		
	3601 TL Üstü	,98		

*p<0,05

Yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucunda 27.Maddede anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür . Bu maddelerin değişkene göre ayrı ayrı analizleri aşağıda verilmiştir.

A. Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla bilimsel yarar sağlar (madde 21) tutum maddesinin analizi

Tablo-40 incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla bilimsel yarar sağlar” maddesi ile ilgili olarak aile gelir durumu değişkenine göre yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde (P= 0,043) anlamlı bir farklılık saptanmıştır (p < 0,05). Tabloda aylık aile gelirleri asgari ücret olan sınıf öğretmeni adaylarının ($\bar{X}$ =3,14) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde, aylık aile geliri asgari ücreti ile 1200 TL arasında olanlar ($\bar{X}$ =3,16) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde, aylık aile geliri 1201 ile 1800 TL arasında olanlar ($\bar{X}$ =3,76) “*katılıyorum*” düzeyinde, aylık aile geliri 1801-3600 TL arasında olanlar ($\bar{X}$ =3,88) “*katılıyorum*” düzeyinde ve son olarak aylık aile geliri 3601 TL’ nin üstünde olanlar ($\bar{X}$ =3,98) “*katılıyorum*” düzeyinde cevap verdiği görülür. Sonuç olarak tabloda aylık aile geliri 3601 TL’ nin üstünde olan yüksek gelirli sınıf öğretmeni adayları diğer aile gelirlerine (alt ve orta gelirli) mensup öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmanın daha fazla bilimsel yarar sağlayacağını düşünmektedir.

B. Mezun olduktan sonra öğretmenlik meslek bilgimi geliştirmek için yüksek lisans eğitimi almayı düşünüyorum (madde 25) tutum maddesinin analizi;

Tablo-40 incelendiğinde “Mezun olduktan sonra öğretmenlik meslek bilgimi geliştirmek için yüksek lisans eğitimi almayı düşünüyorum ” maddesi ile ilgili olarak aile gelir durumu değişkenine göre farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Scheffe testinin varyans analizleri incelendiğinde istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,035$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p < 0,05$). Tabloda aylık aile gelirleri asgari ücret olan sınıf öğretmeni adaylarının ($\bar{X}=3,59$) “**katılıyorum**” düzeyinde, aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,15$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde, aylık aile geliri 1201 ile 1800 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,55$) “**katılıyorum**” düzeyinde, aylık aile geliri 1801 ile 3600 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,71$) “**katılıyorum**” düzeyinde ve son olarak aylık aile geliri 3601 TL’nin üstünde olanlar ($\bar{X}=4,09$) “**katılıyorum**” düzeyinde cevap verdiği görülür. Sonuç olarak tabloda aylık aile geliri 3601 TL’nin üstünde olan aylık yüksek aile gelirli sınıf öğretmeni adaylarının diğer aile gelirlerine (alt ve orta gelirli) mensup öğretmen adaylarına göre mezun olduktan sonra öğretmenlik meslek bilgilerini geliştirmek için yüksek lisans eğitimini almaya daha olumlu baktıkları ortaya çıkmıştır.

C. Öğretmenlik mesleğini yapmaktan ziyade akademik personel olmayı düşünüyorum (madde 27) tutum maddesinin analizi;

Tablo-40 Anova ve tablo 41 Kruskal verileri incelendiğinde “Öğretmenlik mesleğini yapmaktan ziyade akademik personel olmayı düşünüyorum” maddesi ile ilgili olarak aile gelir durumu değişkenine göre farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan analizler incelendiğinde istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,01$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p < 0,05$). Tabloda aylık aile gelirleri asgari ücret uygulamasında olan sınıf öğretmeni adaylarının ($\bar{X}=2,94$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde, aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olanların ($\bar{X}=3,08$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde, aylık aile geliri 1201 ile 1800 TL arasında olanların ($\bar{X}=3,12$) “**kısmen katılıyorum**” düzeyinde, aylık aile geliri 1801 ile 3600 TL arasında olanların

($\bar{X}=3,79$) “*katılıyorum*” düzeyinde ve son olarak aylık aile geliri 3601 TL’ nin üstünde olanların ($\bar{X}=4,17$) “*katılıyorum*” düzeyinde cevap verdiği görülmüştür. Bu durumda aylık aile geliri 1801-3600 TL arasında olan ve 3601 TL’ nin üstünde olan yüksek aile gelirli sınıf öğretmen adaylarının diğer aile gelirlerine (aylık aile geliri asgari ücret uygulaması altında olan, aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olan ve aylık aile geliri 1201-1800 TL arasında olan alt ve orta gelirli aileler) mensup öğretmen adaylarına göre mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğini yapmaktan ziyade akademik personel olma konusunda daha istekli oldukları görülür. Bu durumda örnekleme aylık yüksek aile gelirine sahip sınıf öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin uygulayıcısı olmaktan ziyade akademik personel olma konusunda daha duyarlı ve istekli oldukları söylenebilir.

Sonuç olarak bu durumun oluşmasına aylık yüksek aile gelirli sınıf öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini cazip bulmayarak ekonomik (maaş ve ek ders ücreti) açıdan yeterli görmemelerinden dolayı alanlarında yüksek lisans ve doktora yaparak akademik çalışmalara katılmak ve öğretmenlik mesleğini yapmaktan ziyade akademik personel olmak istemeleri sebep gösterilebilir. Aylık gelirleri alt ve orta düzeyde olan (asgari ücret uygulamasında olanlar, aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olanlar ve aylık aile geliri 1201 ile 1800 TL arasında olan alt ve orta gelirli aileler) sınıf öğretmen adaylarının yüksek lisans eğitimi alma ve akademik personel olma konusunda kararsız davranmalarına sebep olarak; öğretmenlik mesleğini ekonomik ve iş garantisi açısından doyum verici olacağını düşünmeleri veya şuan itibari ile lisansüstü eğitimi düşünmedikleri gibi sebepler gösterilebilir. Bu da öğretmenlik mesleğinin toplumun daha çok alt ve orta gelir gruplarının tercih ettiği bir meslek olduğunu doğrulamaktadır.

D. Okul yöneticisi ve müfettiş yardımcısı olmak için eğitim yön. ve denetimi alanında tezsiz yüksek lisans yapmayı düşünüyorum (madde 27) tutum maddesinin analizi

Tablo-40 incelendiğinde “Okul yöneticisi ve müfettiş yardımcısı olmak için eğitim yön. ve denetimi alanında tezsiz yüksek lisans yapmayı düşünüyorum maddesi ile ilgili olarak aile gelir durumu değişkenine göre farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Scheffe testinin varyans analizleri incelendiğinde istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde ($P=0,021$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. ($p < 0,05$).

Tabloda aylık aile geliri asgari ücret uygulamasında olan sınıf öğretmeni adaylarının ($\bar{X}=2,95$) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde, aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,14$) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde, aylık aile geliri 1201 ile 1800 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,00$) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde, aylık aile geliri 1801 ile 3600 TL arasında olanlar ($\bar{X}=3,09$) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde ve son olarak aylık aile gelirleri 3601 TL’ nin üstünde olanların ($\bar{X}=3,17$) “*kısmen katılıyorum*” düzeyinde cevap verdiği görülür. Varyans analizleri incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık çıkmıştır; fakat ortalamalara bakıldığında aile gelir durumu değişkenine bağlı olarak sınıf öğretmeni adaylarının hepsinin kısmen katıldıkları anlaşıyor.

Sonuç olarak sınıf öğretmeni adaylarının aylık aile gelir durumu değişkenine göre eğitim yönetimi ve denetimi alanında tezsiz yüksek lisans eğitimi alma konusunda kararsız davrandıkları görülür. Öğretmen adaylarından bazılarının tezli yüksek lisans eğitimi almayı düşünmeleri veya şimdilik Kpss sınavına girip atanarak iş garantisini sağlayıp ileriki zamanlarda tezsiz eğitimi alarak meslekte kıdem ve tecrübelerini arttırarak MEB’ te kariyer basamaklarını düşünmeleri bu duruma sebep olarak gösterilebilir.

Tabloda genel olarak yüksek gelirli sınıf öğretmeni adaylarının diğer aile gelirlerine sahip öğretmen adaylarına göre mesleğin akademik istekliklerinin daha yoğun olduğu ve lisansüstü eğitimine olan bakış açılarının daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır.

7.4.2.7. Öğrencilerin yüksek lisans eğitimi alma isteklilik derecesine göre öğretmenlik mesleğine olan tutumlarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olan tutumlarının yüksek lisans eğitimi alma isteklilik derecesi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için istatistiksel işlemler yapılmış ve bu işlemlerle ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo-42: Öğrencilerin yüksek lisans eğitimi alma isteklilik derecesine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların varyans analizi (Annova) sonuçları

	Yüksek Lisans Eğitimi İsteklilik Durumu										Levene Testi			
Maddeler	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		Homojenlik Testi		Annova	
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	Levene	P	F	P
9	2,45	1,10	3,24	1,07	3,00	1,86	4,14	1,23	4,03	1,74	,300	,878	2,65	,033*
10	2,67	,932	2,65	1,04	2,59	1,03	3,89	1,85	4,16	1,57	,229	,922	1,75	,139
11	3,03	1,84	2,89	1,85	3,14	1,80	3,46	1,09	3,56	1,02	1,239	,294	,743	,563
12	3,67	1,71	3,23	1,62	3,11	1,45	2,98	1,88	2,88	3,97	1,115	,079	1,42	,225,
13	4,00	1,46	3,97	1,83	4,16	1,87	4,20	1,75	4,23	1,40	,755	,555	2,46	0,45*
14	3,00	1,41	2,91	1,11	3,10	1,38	3,03	1,22	3,12	1,49	1,974	,052	,699	,593
15	3,10	1,01	3,05	1,11	3,13	,913	3,68	,946	4,00	1,19	1,010	,403	2,02	,091
16	3,14	1,05	3,02	1,15	2,93	1,14	2,78	,846	2,54	,919	,788	5,34	2,68	,032
17	3,09	,818	2,94	,84	3,15	,84	3,40	1,05	3,71	1,03	,884	,474	3,42	,009*
18	3,16	,750	3,00	,953	2,98	,845	3,17	,845	3,54	1,02	,388	,817	3,18	,014*
19	2,88	,883	3,01	,920	2,87	,92	3,28	1,05	3,38	1,27	2,293	,059	,915	,456
29	3,09	1,17	2,98	1,06	3,12	1,19	3,44	1,07	3,64	1,33	,864	,486	,649	,628
30	2,21	1,45	2,34	1,23	2,67	1,38	3,48	1,34	3,51	1,61	2,075	,084	,303	,876

*p<0,05

Madde 10: Öğretmenliğin ideal bir meslek olduğunu düşünüyorum .

Madde 11: Öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek olduğunu düşünüyorum.

Madde 12: Öğretmenlik mesleğinin sıkıcı, rutin bir meslek olduğunu düşünüyorum.

Madde 13: Öğretmenlik mesleği herkesin yapabileceği bir meslek değildir .

Madde 14: Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki statüsünün gittikçe arttığını düşünüyorum.

Madde 15: Öğretmenlik mesleğini severek yapacağıma inanıyorum.

Madde 16: Çocukları sevmediğim için öğretmenlik görevimi severek yapacağımı düşünmüyorum.

Madde 17: Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği sorumlulukların farkındayım ve yerine getirmeye hazırım.

Madde 18: Öğretmenlik mesleğini layıkıyla yapacağıma inanıyorum.

Madde 19 : Öğretmen olarak çalışmak bana gurur verecektir.

Madde 29: Öğretmenlik mesleğine hazır olup Türkiye'nin her yerinde öğretmenlik yapabileceğimi düşünüyorum.

Madde 30: Meslek seçerken tercihim yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanırdım.

Levene testi sonucunda tabloda görüldüğü gibi yüksek lisans eğitimi isteklilik derecesine göre Levene anlamlılıkları 0,05' ten büyük olduğundan homojen olduğu görülür. Tablo-42 'de görüldüğü yüksek lisans eğitimi alma isteklilik derecesine göre öğretmenlik meslek tutumlarının karşılaştırılması için yapılan Scheffe testinin varyans analizleri incelendiğinde istatistiksel olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde (9,13,16,17 ve 18 maddelerinde) anlamlı farklılıklar saptanmıştır. ($p < 0,05$). Mezun olduktan sonra yüksek lisans eğitimi almak istemeyen sınıf öğretmeni adayların, alanlarında mezun olduktan sonra yüksek lisans eğitimi almak isteyenlere göre öğretmenlik mesleğinin kendi kişiliklerine daha fazla uygun buldukları, bu mesleği cazip bularak daha fazla ilgi ile yaklaştıkları, bu mesleği rutin bulmayarak gelişmeye daha açık bir meslek olarak gördükleri, bu mesleğin gerektirdiği sorumlulukların farkında olup Türkiye'nin her yerinde bunu uygulamaya daha fazla hazır oldukları ve meslek seçimlerinde tercihlerinin tekrar öğretmenlik mesleğinden yana kullanacakları konusunda daha olumlu oldukları görülür.

Sonuç olarak mezun olduktan sonra yüksek lisans eğitimi almak isteyen sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğinin genel yapısına ilişkin tutum puanlarının yüksek olmadığı görülmektedir. Bu durumun oluşmasında adayların öğretmenlik mesleğinin statüsünü düşük bulmaları, kalabalık gruplarla çalışmayı gerektirmesi, profesyonel desteğin az olması, yalnızlığın fazla olması, yoğun bir tempo gerektirmesi, ekonomik açıdan tatmin olamayacağını düşünmeleri, mesleğin diğer sorunlarından dolayı mesleğe sıcak bakmamaları bundan dolayı yüksek lisans eğitimi alarak ve akademik yönden kendilerini geliştirerek akademik personel olmak istemeleri veya kendi alanlarında ihtisas yaparak mesleki açıdan daha donanımlı hale gelmek istemeleri sebep gösterilebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇLAR

Bu çalışma, sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet, mezun olunan lise türü, baba mesleği, baba eğitim düzeyi, ailesinde öğretmen olan birisinin olma durumu, aile gelir durumu ve yüksek lisans eğitimi almayı isteme durumu gibi değişkenlerin öğretmenlik mesleğinin ve bu mesleğin lisansüstü eğitim tutumlarında etkili olup olmadığını araştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular bazı araştırmalarla paralellik gösterirken, bazıları ile de paralellik göstermemektedir. Araştırma sonunda elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

1-Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kişisel Bulgularını Yansıtan Sonuçlar

1. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının %55,1'i erkek, %44,9' u kız öğrencilerden oluşmaktadır. Buradan erkeklerin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuç öğretmenliğin bir kız mesleğidir kanısına zıt bir bulgu olma özelliği taşımaktadır.

2. Araştırmadaki sınıf öğretmeni adaylarının %71,2 'si genel liselerden %18,9' u % Anadolu Öğretmen Liselerinden ve % 9,9' u yabancı dil ağırlıklı liselerinden (süper lise) mezun olmuştur. Bu sonuçlarından sınıf öğretmeni adaylarının lise türü değişkenine göre genel liselerinden daha fazla mezun oldukları anlaşılmaktadır. Anadolu öğretmen liselerinin bu durumda sınıf öğretmeni yetiştirmede amacına çok iyi hizmet etmediği söylenebilir. Genel liselerinin ve diğer lise türlerinin popülasyonu göz önüne tutulduğunda bu sonuçlar normal görülmektedir.

3. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının %27,9'unun ailelerinde öğretmen bulunmadığı %25,6 'sının yakın tanıklarında (anne, baba ve kardeş) öğretmen bulunduğu, %46, 5'inin ise uzak tanıklarında (anne, baba ve kardeş dışında) öğretmen bulunduğu ortaya çıkmıştır. Genel olarak öğretmen adaylarının yakın tanıklar ve uzak tanıklarında öğretmen bireylerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Adayların bu durumdan etkilenerek öğretmenlik mesleğini tercih ettikleri söylenebilir.

4. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının % 90,4' ünün annesi ev hanımı, % 4,2'sinin annesi memur, % 1 'inin annesi serbest meslek, % 2,6'sının annesi işçi, %

1,9'unun annesi diğer meslek grubunda olduğu ortaya çıkmıştır. Buradan sınıf öğretmeni adaylarının annelerinin mesleki durumu ağırlıklı olarak ev hanımı olduğu anlaşılmaktadır.

5. Araştırmada adayların baba mesleklerine göre dağılımında %35,6'sının babası memur, %10,6'sının babası esnaf ve sanatkar, %14,1'inin babası çiftçi, %18,3'ünün babası serbest meslek ve % 21,5'inin babası işçi olduğu ortaya çıkmıştır. Buradan öğretmen adaylarının %35,6' sının memur kesimin çocuğu olduğu anlaşılmaktadır.

6. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının % 28,5 'inin babası ilkokul, % 15,1 'inin babası ortaokul, % 34,3'ünün babası lise, % 18,3'ünün babası üniversite mezunu ve son olarak %3,8 'inin ise babası okula gitmemiş olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumda araştırma evreninde yer alan sınıf öğretmeni adaylarının çoğunluğun baba eğitim düzeylerinin orta seviyede olduğu söylenebilir.

7. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının % 11,5 'i köylerde, %19,2' si ilçe merkezlerinde, % 67,9'u il merkezinde ve son olarak %1,3'ü diğer bölgelerde ikamet ettikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlardan genel olarak öğretmen ailelerinin çoğunluğu %67,9'u şehir (il) merkezlerinde ikamet ettikleri anlaşılmaktadır.

8. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının % 12,5 'inin aylık aile geliri asgari ücret uygulaması altında, %37,5'inin aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında, %34' ünün aylık aile geliri 1201 ile 1800TL arasında, %13,1'inin aylık aile geliri 1801 ile 3600 TL arasında ve son olarak %2,9 'unun aylık aile geliri 3601 TL 'nin üstünde olduğu ortaya çıkmıştır. Buradan araştırmadaki sınıf öğretmeni adaylarının daha çok toplumun alt ve orta sınıf gelirli ailelerden geldiği söylenebilir. Bu da (Gömleksiz, 2004)'in öğretmenlik mesleğinin toplumun daha çok alt ve orta sınıf ailelerin tercih ettiği bir meslek olduğu kanısını doğrulamaktadır.

9. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının yüksek lisans eğitimini alma konusunda % 50,3 'ünün yüksek lisans eğitimini almaya istekli olduğu, %21,2'sinin yüksek lisans eğitimini almada kararsız olduğu, %28,5' inin yüksek lisans eğitimini almak istemedikleri ortaya çıkmıştır. Buradan örnekleme giren sınıf öğretmeni adaylarının yarısının yüksek lisans eğitimi alma konusunda istekli oldukları anlaşılmaktadır. Öğretmenlik mesleğini yapacak bireylerin yüksek lisans eğitimi alma konusunda duyarlı olmaları mesleki, toplumsal anlamda nitelikli bireylerin yetişmesi açısından ve bu mesleğin daha nitelikli hale dönüşmesi açısından ümit verici, sevindirici bir durum olduğu söylenebilir.

10. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının doktora eğitimi alma konusunda %37,5'inin istekli oldukları %37,2' sinin olumsuz baktıkları ve %26,3'ünün kararsız davrandıkları ortaya çıkmıştır.

11. Araştırmadan çıkan sonuçlara göre örnekleme giren sınıf öğretmeni adaylarının mezun olduktan sonra akademik personel olma konusunda % 37,8' inin istekli oldukları %26,6'sının kararsız oldukları ve %35,6' sının da isteksiz oldukları anlaşılmaktadır.

2- Meslek Seçimi Sebeplerine ve Meslek Tutumlarına İlişkin Sonuçlar

1. Araştırmada örnekleme giren sınıf öğretmeni adayların öğretmenlik mesleği tercihindeki sebeplerinde %65,7 oranında katılarak bu mesleği kendileri istedikleri için tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bu durumda sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik meslek seçiminde ailelerinin baskıları ile karşılaşmadıkları söylenebilir.

2. Araştırmada örnekleme giren sınıf öğretmeni adayları öğretmenlik mesleği tercihindeki sebeplerinde %41,7 oranında katılarak bu mesleği iş garantisinden dolayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bu durum öğretmenlik mesleği Türkiye'de önemli bir istihdam alanını oluşturduğu ve mesleğin ülkemizde giderek rağbet gören ve saygınlığı artan, daha kolay iş bulma avantajı olduğunu doğrulamaktadır.

3. Araştırmada örnekleme giren sınıf öğretmeni adayları öğretmenlik mesleği tercihindeki sebeplerinde %55,1 oranında katılarak bu mesleğinin kutsal bir meslek olmasından dolayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

4. Araştırmaya giren öğretmen adayları öğretmenlik mesleği tercihindeki sebeplerinde %42 oranında katılarak ÖSS sınavında istedikleri puanları alamayıp istedikleri bölümlere/mesleklere atanmadıkları için bu mesleğini tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bu da (Tezcan, 1996)'nın sınıf öğretmenliği bölümünün; fen, matematik, Türk dili, tarih, coğrafya bölümlerine göre daha düşük prestije sahip olduğu açıklamasını doğrulamaktadır.

5. Araştırma sonuçlarında örnekleme giren sınıf öğretmeni adaylarının %80,4' ünün öğretmenlik mesleğini ideal bir meslek olarak gördüğü ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucu (Hoşgörür ve diğerleri., 2002).’ün “*Kırıkkale Üniversitesi sınıf öğretmenliği programı öğrencilerin öğretmenlik mesleğine karşı tutumları*” adlı çalışmasında çıkan sonuca paralel bir sonuç çıkarmıştır.

6. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının %75,3' ünün öğretmenlik mesleğini cazip bulduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu da öğretmen adaylarının çoğunluğunun bu mesleğe ilgi ile yaklaştıklarını ve çekici bulduklarını ortaya koymaktadır.

7. Araştırmada sınıf öğretmeni adayların %67'sinin öğretmenlik mesleğini sıkıcı bulmayıp zevkli bir meslek olarak gördükleri ortaya çıkmıştır. Bu durum memnun edici bir durum olarak söylenebilir.

8. Öğretmenlik mesleğinin statüsü konusunda sınıf öğretmeni adaylarının kararsız oldukları araştırmada ortaya çıkmıştır. Bu da öğretmenlik meslek statüsünün yükseltilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

9. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının %83,6' sının genel olarak öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği pedagojik sevgiye sahip oldukları ve çocukları sevdikleri ortaya çıkmıştır. Bu da öğretmenin sevgi deryasında çocuk, ulus ve vatan apayrı erişilemez değerlere sahip olmasını gerektirdiğini ve özellikle çocuk sevgisinin varlığının önem taşıdığı gerçeğini doğrulamaktadır.

10. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının %82' sinin mesleğin gerektirdiği sorumlulukların farkında olup yerine getirmeye hazır oldukları ortaya çıkmıştır. Bu da öğretmen adaylarının mesleki donanım açısından psikolojik ve sosyolojik açıdan hazır olduklarını gösterir.

11. Araştırmada örnekleme giren sınıf öğretmeni adaylarının %54,2'sinin öğretmenlik mesleği seçiminde tercihlerinin yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanacakları ortaya çıkmıştır. Buradan öğretmen adaylarının bulundukları bölüm konusunda memnun oldukları söylenebilir.

12. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının %81' inin öğretmenlik mesleğini gurur verici bir meslek olarak gördükleri ortaya çıkmıştır. Bu da öğretmen adaylarının bu mesleği benimsedikleri ve onurlu bir meslek olarak gördüklerini ortaya koymaktadır.

13. Araştırmaya giren sınıf öğretmeni adaylarının %76,9' unun öğretmenlik mesleğini severek yapacaklarına inandıkları araştırmada sonuçlarında ortaya çıkmıştır. Bu da öğretmenlik mesleğini yapacak bireylerde bilgi, sevgi, coşku gibi değerlerin olması gerektirdiğini doğrulamaktadır.

14. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının %88,2' sinin öğretmenlik mesleğinin profesyonel bir meslek olduğu, özel bir ihtisas gerektirdiği ve herkes tarafından

yapılamayacağı konusunda olumlu düşünerek buna katıldıkları ortaya çıkmıştır. Bu da öğretmenliğin özel bir uzmanlık gerektirdiği, bilgi ve beceriyi temel alan akademik çalışma ve mesleki formasyon gerektiren profesyonel statüde bir meslek olduğunu doğrulamaktadır.

15. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının %86,2' sinin öğretmenlik mesleğini layıkıyla yerine getirecekleri ortaya çıkmıştır. Bu durumda öğretmenlik mesleğini yapacak bireylerin, devletin liyakat esaslarına uyacaklarını, mesleğin gerektirdiği yasal çerçeve uygun olarak görevlerini yerine getirecekleri söylenebilir.

3- Araştırmanın Alt Amaçlarına Yönelik Sonuçlar

3.1- Araştırmanın Birinci Alt Amacına Yönelik Sonuçlar

1. Araştırmada örnekleme giren sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik meslek tutumları incelendiğinde yapılan t-testi sonucunda anlamlı farklılıklar tespit edilmiş olduğu kızların erkeklere göre öğretmenlik mesleğine daha olumlu baktıkları ve ilgiyle yaklaştıkları ortaya çıkmıştır. Kız sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğini daha fazla sevdikleri ve bu mesleği daha fazla benimsedikleri bulunmuştur. Çalışmada çıkan sonucun Aşkar ve Erden'in ve Tanrıoğlu'nun çalışmasındaki sonucuna benzer bir sonuç çıkardığı anlaşılmaktadır.

2. Araştırmada mezun olunan lise türü değişkenine göre öğretmenlik meslek tutumları incelendiğinde yapılan varyans analizi testi sonucunda genel olarak anlamlı farklılıklar olmadığı görülmüştür. Ancak yabancı dil ağırlıklı lise (süper lise) ve Anadolu öğretmen lisesi çıkışlı öğrencilerin genel lise çıkışlı öğrencilere göre öğretmenlik meslek tutumlarının daha düşük olduğu ve öğretmenlik mesleğinin statü, değer sevgi gibi alt boyutlarına pek olumlu bakmadıkları ortaya çıkmıştır.

3. Araştırmada örnekleme giren sınıf öğretmeni adaylarının ailede öğretmen olan birisinin olma durumu göre öğretmenlik meslek tutumları arasında yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Buradan ailesinde öğretmen olan adayların öğretmenlik meslek tutumuna etkisi olmadığı anlaşılmaktadır.

4. Araştırmada baba mesleği değişkenine göre öğretmenlik meslek tutumları incelendiğinde anlamlı bir ilişki göze çarpmamıştır. Nitekim babası memur olan veya işçi olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları diğer baba mesleklerine sahip öğretmen adaylarına göre daha olumlu olmadığı analizimizde ortaya çıkmıştır.

5. Araştırmadaki sınıf öğretmeni adaylarının baba öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlik meslek tutumları arasında yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Buradan baba öğrenim durumu değişkenin öğretmenlik meslek tutumuna etkisi olmadığı söylenebilir. Ancak genel olarak baba öğrenim durumları yükseldikçe öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında olumluluk bakımından azalma görülmektedir.

6. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının aylık aile gelir durumu değişkenine göre öğretmenlik meslek tutumları yapılan analiz sonuçları incelendiğinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan aylık aile geliri asgari ücret uygulaması altında olan sınıf öğretmeni adayları, aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olan öğretmen adayları ve aylık aile geliri 1201-1800 TL arasında olan öğretmen adayların; aylık aile geliri 1801-3600 TL arasında olan ve 3601TL' nin üstünde olan öğretmen adaylarına göre öğretmenlik meslek tutumlarının daha yüksek olduğu araştırma sonuçlarında ortaya çıkmıştır. Genel olarak öğretmen adaylarının aile gelir durumu yükseldikçe öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında azalma görülmektedir. Sonuç olarak öğretmenlik mesleğinin statüsü, severek yapma, tekrar meslek tercihi, göreve hazır olma, kişiliğe uygunluk, mesleğin cazipliği açısından değerlendirildiğinde aylık aile gelir durumu alt ve orta seviyede olan sınıf öğretmeni adaylarının mesleki tutumlarının daha yüksek olduğu, farklı alternatifler yerine öğretmenlik mesleğini kazanmak istedikleri anlaşılmaktadır. Bu da (Gömleksiz, 2004) öğretmenlik mesleği toplumun daha çok alt ve orta sınıf ailelerin tercih ettiği bir meslek olduğunu doğrulamaktadır.

3.2. Araştırmanın İkinci Alt Amacına Yönelik Sonuçlar

1. Sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü tutumları incelendiğinde yapılan t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ancak araştırmada kız sınıf öğretmeni adaylarının erkeklere göre akademik

tutum puanlarının daha yüksek olduğu görülmüş ve yüksek lisans eğitimin daha fazla bilimsel yarar sağlayacağı konusunda daha olumlu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Kız öğrencilerin bilimsel açıdan erkeklere göre daha donanımlı olmak istedikleri söylenebilir.

2. Cinsiyet değişkenine göre yapılan t- testi sonucunda lisansüstü eğitimin daha fazla psiko-sosyal yarar sağlayacağı konusunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ancak sonuçlara göre kız sınıf öğretmeni adayları erkeklere göre lisansüstü eğitimin daha fazla psiko-sosyal yarar getireceğini düşünmektedirler.

3. Cinsiyet değişkenine göre yapılan t-testi sonucunda nitelikli öğretmen yetiştirilmesinde lisansüstü eğitimin etkili bir rolü olduğu konusunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ancak kız sınıf öğretmeni adayları erkeklere göre nitelikli öğretmen yetiştirilmesinde lisansüstü eğitimin etkili bir rolü olduğu konusunda daha olumlu baktıkları ve bunun daha fazla önem taşıdığını düşünmektedirler.

4. Cinsiyet değişkenine göre yapılan t- testi sonucunda öğretmenlik mesleğinde lisansüstü eğitimin gerekli olduğu konusunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ancak sonuçlara göre kız sınıf öğretmeni adaylarının erkeklere göre öğretmenlik mesleğinde lisansüstü eğitimin gerekli olduğu konusunda daha olumlu oldukları görülmüştür. Buradan kızların yüksek lisans eğitimine daha fazla önem verdiği ve bunu gerçekleştirmek istedikleri söylenebilir.

5. Cinsiyet değişkenine göre yapılan t- testi sonucunda mezun olduktan sonra öğretmenlik meslek bilgisinin gelişimi için yüksek lisans eğitimi alma konusunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ancak sonuçlara göre kız sınıf öğretmeni adaylarının yüksek lisans eğitimini almaya daha istekli oldukları ve erkek sınıf öğretmeni adaylarının ise *kararsız* oldukları anlaşılmaktadır. Kızların kendi meslek alanlarında ihtisas yaparak daha iyi olmak istemeleri veya yüksek lisans yaparak akademik personel olmak istemeleri bu duruma sebep gösterilebilir.

6. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitim tutumları yapılan varyans analizi testi sonuçları incelendiğinde öğretmenlik mesleğini yapmaktan ziyade akademik personel olma konusunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Sonuçlara göre kız sınıf öğretmeni adayları ve erkek sınıf

öğretmeni adayları mezun olduktan sonra akademik personel olma konusunda kararsız oldukları görülmüştür.

7. Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitim tutumları yapılan varyans analizi t-testi sonuçları incelendiğinde okul yöneticisi ve müfettiş yardımcısı olmak için eğitim yönetimi ve denetimi alanında tezsiz yüksek lisans eğitimi alma konusunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu sonuçlara göre kız sınıf öğretmeni adayları eğitim yönetimi ve denetimi alanında tezsiz yüksek lisans eğitimi alma konusunda kararsız oldukları; erkek sınıf öğretmen adaylarının ise kararsız oldukları, fakat kızlara oranla bu konuya biraz daha olumlu baktıkları anlaşılmaktadır. Bu durumda erkek sınıf öğretmeni adaylarının Milli Eğitimde kariyer basamaklarına (uzman, müfettiş yardımcısı, okul yöneticisi vb gibi) daha fazla önem verdikleri söylenebilir.

8. Mezun olunan lise türü değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitim tutumları yapılan varyans analizi t -testi sonuçları incelendiğinde yabancı dil ağırlıklı liselerinden mezun olan sınıf öğretmeni adaylarının Anadolu öğretmen liseleri ve genel liselerden mezun olan sınıf öğretmeni adaylarına göre akademik tutum puanların daha yüksek olduğu kariyer algılarının daha fazla olduğu görülmüştür.

9. Öğrencilerin ailede öğretmen olan birisinin olma durumu değişkenine göre bu mesleğin lisansüstü eğitim tutumlarının yapılan analizleri incelendiğinde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak araştırmanın örnekleme göre ailesinde öğretmen olan adayların öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitimine ilişkin tutumları üzerinde etkisi olmadığı söylenebilir.

10. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının baba mesleği değişkenine göre bu mesleğin lisansüstü eğitim tutumları yapılan analizleri incelendiğinde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Babası memur ve işçi olan sınıf öğretmeni adaylarının, babası çiftçi, babası esnaf ve babası serbest meslek sahibi olan öğretmen adaylarına göre akademik tutumlarının daha yüksek olduğu ve bundan dolayı akademik gelişim olarak daha fazla istekli oldukları ortaya çıkmıştır.

11. Araştırmada öğrencilerin baba öğrenim durumu değişkenine göre bu mesleğin lisansüstü eğitim tutumları yapılan analizleri incelendiğinde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Fakat araştırmada babası üniversite mezunu olan sınıf öğretmeni adaylarının, babası diğer eğitim düzeylerine sahip olan öğretmen adaylarına göre lisansüstü

eğitime daha olumlu baktıkları ve akademik açıdan kendilerini daha fazla geliştirmek istedikleri ortaya çıkmıştır. Baba eğitim durumu arttıkça mesleki gelişim ve akademik benlik algısının da yükseldiği görülmektedir.

12. Araştırmada sınıf ğretmeni adaylarının aile gelir durumu değişkenine göre öğretmenlik mesleğinin lisansüstü eğitim tutumlarında yapılan varyans analizi testi sonucunda anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Aylık aile geliri 3601 TL' nin üstünde olan ve aylık aile geliri 1801-3600 TL arasında olan yüksek gelirli sınıf ğretmeni adaylarının diğer aile gelirlerine (alt ve orta gelirli) mensup ğretmen adaylarına göre mezun olduktan sonra akademik personel olma, lisansüstü eğitimin daha fazla psiko-sosyal ve bilimsel yarar sağlayacağı, ğretmenlikte lisansüstü eğitimin gerekliliği, öğretmenlerin lisansüstü eğitiminden geçmesi gerektiği ve nitelikli ğretmen yetiştirilmesinde lisansüstü eğitimin etkin bir rol oynadığı konusunda daha yüksek akademik tutum puanlarına sahip oldukları ve daha fazla kariyer geekleştirme arzusu içinde oldukları ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak aylık alt ve orta gelirli ailelerin aylık yüksek gelirli ailelere göre lisansüstü eğitime olan tutumlarının düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda alt ve orta gelirli ailelerin akademik personel olmaktan ziyade öğretmenlik mesleğinin uygulayıcısı olmayı tercih ettiği söylenebilir. Bu da öğretmenlik mesleğini tercih edenlerin toplumun daha çok alt ve orta gelirli ailelerin tercih ettiği kanısını doğrulamaktadır.

13. Öğrencilerin yüksek lisans eğitimini alma isteklilik durumu değişkenine göre öğretmenlik meslek tutumları karşılaştırıldığında anlamlı farklılıkların olduğu saptanmıştır. Araştırmada mezun olduktan sonra yüksek lisans eğitimi almak istemeyen sınıf ğretmeni adaylarının mezun olduktan sonra alanında yüksek lisans eğitimi almak isteyen sınıf ğretmeni adaylarına göre öğretmenlik mesleğinin genel yapısına olan tutum puanlarının daha yüksek olduğu, bu mesleği yapmaya daha olumlu baktıkları ve mesleğe ilgiyle yaklaştıkları ortaya çıkmıştır. Yüksek lisans eğitimi almak isteyen sınıf ğretmeni adaylarının ise öğretmenlik mesleği tutum puanlarının düşük olduğu ve daha çok bu mesleğin lisansüstü eğitime olan tutumların (akademik tutum) yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun oluşmasında bu adayların öğretmenlik mesleğini yapmaktan ziyade lisans programlarını tamamlayarak akademik yönden gelişmek ve fakültelerin ilgili bölümlerinde

araştırma görevlisi uzman, öğretim görevlisi olmak için yüksek lisans eğitimini almak istedikleri veya alanlarında ihtisas yaparak mesleki yaşmalarında daha iyi olmak istemeleri ve milli eğitimde kariyer basamaklarına yükselmek istemeleri sebep gösterilebilir.

ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen bulgulara dayanılarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Öğretmenlik mesleği ne kız mesleği ne de erkek mesleğidir, iki cinsiyetinde başarılı bir şekilde yapabileceği bir meslektir. Çalışmamızda 312 tane örneklem içinde 140'ı kız, 172'si erkek sınıf öğretmeni adayı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumda erkeklerin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada kızların erkeklere göre öğretmenlik mesleğine ve lisansüstü eğitime daha olumlu baktıkları ve akademik tutumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumda erkek öğretmen adaylarının mesleki ve akademik tutumlarının yükseltilmesi ve olumsuz tutumlarının olumlu tutumlara dönüştürülmesi gerekir. Cinsiyetler arasındaki psikolojik, sosyolojik farklılıklar göz önüne alınarak her iki cinsiyetin öğretmenlik mesleği ve bu mesleğin akademik tutumları arasındaki farklılıklar daha aza indirilmelidir.

Öğretmenlik mesleğine karşı tutumunda öğretmenlik mesleğinin sahip olduğu sosyal statünün etkisi vardır. Bu sebeple öğretmenlik mesleğinin sosyal statüsünün artırılması gerekir. Öğretmenlik mesleğin sosyo-ekonomik açıdan cazip hale getirilmesi öğretmen adayların tercihlerindeki faktörleri de olumlu etkileyebilir. Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki saygınlığını artırıcı çalışmalar yapılmalıdır. Toplumda öğretmenlik mesleğinin saygınlığı arttırmada ilk görev öğretmene düşmesinden dolayı bu konuda mevcut öğretmenleri bilgilendirici hizmet içi eğitim çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Bu mesleğin sosyal statüsünün yükseltilmesi için öğretmenlerin yaşam standartlarının yükseltilmesi, mesleki doyumsuzluklarının sağlanması ve mesleki tutumlarının istenilen düzeyde olması için öğretmenlerin sosyo-ekonomik düzeyleri iyileştirilerek maaş yolluk, il içi, il dışı, özür durumu tayinleri ve kariyer basamaklarına yükselme konusunda sağlam ve dengeli çalışmalar yapılmalıdır.

Öğretmenlik mesleğın gençler için ideal meslek olması için çalışmalar yapılmalıdır. Bu mesleğın popülaritesinin yükseltilmesi için başarılı ve üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenliğe yönlendirilebilmesi, öğretmenlik mesleğı cazip hale getirilmesi ve öğretmen yetiştirme programlarının planlı ve kararlı bir şekilde yürütülmesi gerekir.

Öğretmen yetiştiren kurumların; öğretmen yetiştirmede gerekli potansiyel sağlamada projelerin çağdaşlığını arttırmada, öğretim elamanlarını niteliğini sağlamada, fiziksel koşulların planlı ve belli bir hizmet alanı içinde sağlamada aktif rol alması gerekir. Bu kurumlarda öğrencilerin meslek tutumlarının yükseltilmesi yönünde çalışmalar yapılmalı. Öğretmen yetiştiren liselerdeki yöneticilerin, öğretmenlerin; öğrencilerin öğretmenlik mesleğı tercihinde teşvik edici çalışmalarda bulunması gerekir. Mesleki anlamda olumlu tutum geliştirmeleri için daha fazla çaba göstermeleri gerekir. Sınıf öğretmenliği mesleğının gelişmesinde önemli çalışmalara gidilmelidir. Anadolu öğretmen liselerindeki öğrencilere öğretmenlik mesleğine yönelik daha fazla güdüleyici pedagojik programlar sunulmalıdır.

Eğitim fakültelerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları geliştirici etkinlikler, programlar hazırlanmalı, öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ve yeterlilikleri ölçülerek sürekli geliştirilmelidir. Olumsuz tutuma sahip öğretmen adayların olumlu tutuma sahip olmaları için çalışmalar yapılmalıdır. Fakültelerde öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin yoğunlaşması gerekir. Öğretmen yetiştiren kurumların programları gözden geçirilerek 1.sınıftan başlayarak öğrencilerin mesleğe yönelik tutumları olumlu yönden geliştirecek etkinliklere daha fazla yer verilmelidir. Sınıf öğretmenliğinde özellikle çocuk sevgisinin varlığı önem taşımaktadır. Lisans programlarında öğretmenlik meslek bilgisi dersleri öğretmenliğe karşı olumlu tutum geliştirmede daha etkin hale getirilmelidir. Alan bilgisi eğitimi verilirken derslerin orta öğretimdeki öğretmenlikle ilgisi ve bağı üzerinde önemle durulmalı ve bu derslerin öğretim elemanları öğretmenlik meslek bilgisi yeterliliğı yönünden yetiştirilmelidir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine önem verilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra örgütlerinde görevli ilgili üst düzey uzman ve yönetici ile öğrenci velilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarında olumsuzluklar giderilmelidir.

Üniversitelerde yapılan sosyal faaliyetlerin sayısının artırılması gerekmektedir. Öğrencilerin akademik ve mesleki gelişimleri için üniversitelerde kültürel etkinliklere ek olarak ulusal ve uluslar arası düzeyde konferans, sempozyum vb gibi eğitsel etkinlikler belirli sürelerle yapılmalıdır. Bilimsel çalışmalara, araştırmalara ve demokratik bir işleyişe özen gösterilmelidir. Öğretmen adayları başarılı olmaya ve lisansüstü eğitim konusunda daha istekli olmaya özendirilmelidir. Lisansüstü eğitim programlarına üniversitelerin daha fazla ağırlık vermesi gerekir. Öncelikle üniversiteler yüksek lisans ve doktora alımlarında kontenjanları artırılması ve yüksek lisans yapmak isteyen tüm öğrencilere alternatifler sunulması gerekir. Üniversitede çalışma isteği özendirilerek, başarılı olanların seçilmesine seçimlerin açık objektif yollarla yapılmasına özen gösterilmelidir. Öğretim elemanları davranışları ile öğretmen adaylarına örnek olmalıdır, mesleğe karşı özendirici bir tutum sergilemelidir. Eğitim problemleriyle ilgili olarak bilimsellikten uzak kişisel fikirler üretmek yerine problemlerin teşhisinden çözümlerine kadar her aşamada doğru gerçekçi kapsamlı kullanabilir, uzun süreli ve derinlemesine bilimsel çalışmalar yapılmalıdır.

Mesleğin politik, toplumsal, bürokratik soruları çözümlenmelidir. Öğretmen eğitiminde çağdaş standartlara uyulmalıdır. Öğretim uygulamalarına ayrılan zaman gerçek okul yaşamı içinde deneyim kazanabilmek için artırılmalı. Bu etkinlikler öğretim dönemi süresinde bütün yıllara yayılmalıdır. Öğretmen yetiştirmede uluslar arası ölçütler esas alınmalı ve sürekli geliştirilmelidir. Ayrıca öğretmen yetiştiren kurumlar konusunda araştırma yapmak, çağdaş gelişmeleri izlemek, öğretmen davranışları öğretmen yetiştiren kurumlara giriş ve mezuniyet koşullarını sağlamak üzere eğitim sorumluları, akademisyenler, alan uzmanları ve uygulayıcıların katıldığı ulusal nitelikte programlar, çalışmalar organize edilmelidir.

KAYNAKLAR

- ATAÜNAL, A. (2003). **Niçin ve Nasıl Bir Öğretmen**. Milli Eğitim Vakfı Yay., Ankara.
- ATALAY, C.(2005). **Öğretmen Liselerindeki Öğrencilerin Kişilik Özellikleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkiler**. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- AYSU, B. (2007). **Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumlarının İncelenmesi**. Yayınlanmış Yüksek Lisans tezi., Ankara.
- AKBAYIR, K.(.....) **Öğretmenlik Mesleğine Yönelmede Ailenin ve Branş Seçiminde Cinsiyetin Rolü**. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi A.B.D., VAN.
- ANON. (1998b). **Cumhuriyet'in 75. Yılında Türkiye'de Kızın Durumu**. T.C. Başbakanlık Kızın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, TAKAV Matbaacılık Yay., A.Ş., Ankara.
- ANON, (1998a). **T.B.M.M. Kızın Statüsünü Araştırma Komisyonu Raporu**. T.C. Başbakanlık Kızın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Kasım 1998, TAKAV Matbaacılık Yay., A.Ş., Ankara.
- ALHAS, A.(2006). **Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitime Bakış Açıkları**. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Ankara.
- ARICI, İ.(2007). **“Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutumları”**. İlahiyat Fakültesi Dergisi 12:2, Ss.169–189
- AŞKAR, P. ve M. ERDEN. (1986). **Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumlar**. Marmara Üniversitesi I. Ulusal Eğitim Kongresi., İstanbul.
- BALCI, A. (1996). **Etkili Okula Kuram Uygulama ve Araştırma**.Pegem Yay., Ankara.
- BİLGİN, N.(1995). **Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar**. Sistem Yay., İstanbul.
- BAŞARAN, E.İ.(1996).**Eğitim Psikolojisi: Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri**. Gül Yay., Ankara.
- BAŞARAN, İ.E.(2006).**Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi**. Ekinoks Yay., Ankara.

- BAŞARAN, İ. E.(1987). **Öğretmenlerin Toplumdaki Konumu**. Çağdaş Eğitim Dergisi, 12(118), ss.12-19.
- BAŞARAN, İ.(1992). **Eğitim Psikolojisi**. Gül Yay., Ankara.
- BAYRAKTAR, M.F.(1984). **“İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri”**. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., İstanbul.
- BAYKARA, P.K. (2004). **“Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve Okul Tutumları Arasında İlişki.”** Eurasian Journal Of Educational Research.
- BAYSAL, A.C. (1981). **Sosyal ve Örgütsel Psikolojide Tutumlar**. İstanbul Üniversitesi. İşletme Fakültesi, İstanbul.
- BİRCAN, İ., SEVİNÇ, M. (2004). **Eğitimin Yönetmelik Temelleri**. Editör: Veysel SÖNMEZ **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Anı Yay., Ankara.
- BURSALIOĞLU, Z. (1994). **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**. Pegem Yay., Ankara.
- CAN, N.(1998). **Öğretmen ve Yöneticinin Etkinliğinin Öğretimdeki Rolü**. Pegem Yay., İstanbul.
- CELMAN, H.Y.(1989). **Eğitim Sosyolojisi**. Fırat Üniversitesi Kütüphanesi, Sayı 370. 19, No 51497.
- CELEP, C.(2005).**Meslek Olarak Öğretmenlik**. Anı Yay., Ankara.
- ÇAPA, Y., ÇİL, N.(2000). **“Öğretmen Adayların Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumların Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi”**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi S. 18. Ankara.
- ÇAPRI, B.,ÇELİKKALLELİ, Ö. (2008). **“Adaylarının Öğretmenliğe İlişkin Tutum ve Mesleki Yeterlik İnançlarının Cinsiyet, Program ve Fakültelerine Göre İncelenmesi”**. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: 9 Sayı: 15. Malatya.
- ÇETİN, Ş. (2003). **Anadolu Öğretmen Lisesi ve Düz Lise Çıkışlı Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması**. Doktora tezi.(Basılmamış). Gazi Üniversitesi, 306 s., Ankara.
- ÇELENK, S.(1998). **Eğitim Yüksekokulu Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları**. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

ÇELİKTEN, M., ŞANAL, M.,YENİ, Y.(2005). “**Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri.**” Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.

ÇELİKTEN, M. (2005). **Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri.** Pegem A Yay., Ankara.

ÇELİKKAYA, H.(1999). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş.** Alfa Yay.

ÇETİNKAYA, R.(2007). **Türkçe Öğretmen Adaylarının Yeterlilik Algıları ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları.** Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

ÇETİN, Ş.(2006). “**Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi**”. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı:18, s.28-37, Ankara.

ÇINAR, İ.(2003).**Köyde Öğretmen Olmak,**
<http://web.inonu.edu.tr/~ikram/koyogretmeni2003.htm>: Erişim Tarihi:22.01.2009

ÇİÇEK, F.ve diğerleri (2001). **Çağdaş Öğretmen Profili.** MEB Basım Evi.

DAVRAN, E.(2006). **İlköğretim Kurumlarındaki Öğretmenlik Uygulamasının Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Yeterliliklerini Kazanmaları Üzerindeki Etkisi.** Yayımlanmış Yüksek Lis. Tezi.

DEMİREL, Ö.(2006). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğretme Sanatı.** PegemA Yay., Ankara.

DEMİR, M.K.(2004). “**Sınıf Öğretmeni Adaylarının Matematik Tutumlarının İncelenmesi.**” Eurasian Journal Educational Research 14 Pp 162 170

DURSUN, F. (2006).”**Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim Sorunlar ve Çözüm Önerileri**”. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. 2, s:33-57

DUMAN, T.(1991). **Türkiye’de Ortaöğretimde Öğretmen Yetiştirme.** MEB Yay., İstanbul.

EKİZ, D.(2006). “**Sınıf Öğretmenliği Mesleğine Yönelen Adayların Profilleri ve Geleceğe Yönelik Beklentilerinin incelenmesi**”. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt: 16, Sayı: 1 Sayfa: 131-147, ELAZIĞ.

ERKILIÇ, T.A.(2007). “**Öğretmen Adaylarının Lisansüstü Eğitim İstekliklerini Etkileyen Etmenler**”. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Eskişehir.

ERJEM, Y. (2000). “**Öğretmenlik Mesleğine Yönelmede Ailenin İşlevi.**” Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt.2, sayı.19, ss.70-79, Adana.

ERCAN, A. (2002). **Etkin Öğretmen Sürecinde Öğretme ve Yöntemler**. Eğitimde Temel Kitaplar Dizisi. Ankara.

ERDEN, M. (1998).**Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Alkım Yay., İstanbul.

ERGÜN, M.ve diğerleri .(1999).**Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Ankara.

ERGÜN, M.(1994). **Eğitim Sosyolojisine Giriş**. Ocak Yay.

ESKİCUMALI, A.(2002). **Eğitim, Öğretim ve Öğretmenlik Mesleği**. Ö.Y(Editör), Öğretmenlik Mesleğine Giriş, PegemA Yay., Ankara.

ESKİCUMALI, A. YAMAN, E.(2001). **“Öğretmenlik Mesleğinin Sosyo-Ekonomik Statüsü ve Bu Mesleğin Bir Kız Mesleği Haline Dönüşmesi Üzerine Bir Araştırma”**. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 2: 53-68.

GEREK, R.(2006). **Düziçi Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları**. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, K.Maraş.

GÖMLEKSİZ, N. (2004). **Öğretmenlik Mesleğinin Nitelikleri**. Editör TAŞPINAR, M. Öğretmenlik Mesleği, Üniversite Kitapevi, Ankara.

GÜNDÜZ, H.B. (2003). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. PegemA Yay., Editör: M.D K, Ankara.

GÜLECEN, S.,CÜRO, E., SEMERCİ, N.(2008). **“Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerinin Öğretmenlik İlişkin Tutumları.”** Fırat Üniversitesi Sosyal Dergisi, Elazığ.

GÜDEK, B.(2007) **Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Müzik Öğretmenliği Mesleğine Yönelik Tutumlarının Öğrenciye Ait Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi**. Yayımlanmış Doktora Tezi, Ankara.

GÜÇLÜ, N.(2002). **Sistem Yaklaşımı ve Eğitim Örgütleri**. Editor: KÜÇÜKAHMET, L.(2002). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Nobel Yay., Ankara.

GÜNKAN, H.P.(2007).**Ailenin İlköğretim Öğrencilerinin Eğitimi Üzerindeki Etki Düzeyinin Belirlenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

GÜRKAN, T.(1994). **İlkokul Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları İle Benlik Kavramları Arasındaki İlişki**. Eğitim Bilimleri Kongresi. Çukurova Üniversitesi. Adana.

GÜRSOY, H. (2001). **“Öğretmen Yetiştirmede Sorunlar ve Öneriler”**. Elazığ.

(www.Cagdasegitim.Org/Yazici_Dostu.Asp?İd=11&Sorgu=200306-23k:Erişim Tarihi:19.01.2009)

- HACIOĞLU, F., ALKAN, C.(1997). **Öğretmenlik Uygulamaları Öğretim Teknolojisi**. Alkım Yay.,İstanbul.
- HOŞGÖRÜR, V., Ç, DÜNDAR, H.(2002) . “*Kırıkkale Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumları*”. M.Ü Atatürk Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Dergisi Sayı,16,
- İNCEOĞLU, M. (2004). **Tutum Algı İletişim**. Kesit Tanıtım, 208 s., Ankara.
- İNCEOĞLU, M. (1993). **Tutum Algı İletişim**. Verso Yay., Ankara.
- KARAGÖZOĞLU, G. ve diğerleri. (1995). **Türkiye’de öğretmen eğitim politikaları ve modelleri**. MEB Basım Evi, Ankara.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. (2005). **Yeni İnsan ve İnsanlar**, Evrim Yay., İstanbul. KAPTAN, S. (1998). **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**. Tekışık Web Ofset Tesisleri, Ankara.
- KALAYCI, Ş.(2008). **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**. Asil Yay., Ankara.
- KARSLI, M.D.(2004).**Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Alternatif Yaklaşım**. PegemA Yay., Ankara.
- KARAKÜTÜK, K.(1989).”*Türkiye’de öğretim sorunları ve çözüm önerileri*.” Ankara Üniversitesi Dergisi, Ankara.
- KARAYALÇIN, Y.(1988). **Lisansüstü Eğitim Yükseköğretimde Değişmeler**. Ted Yay., Ankara.
- KARAGÖZOĞLU, A.G. (1992). **Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Genel Durum**. Fırat Havzasında Yükseköğretim, Fırat Havzası Araştırma Merk. Yay., Elazığ.
- KAVCAR, C.(1984). **Eğitim Bilimleri Sempozyumu**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fak Yay., Ankara.
- KAYA, K.(2007).**Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Sistemine İlişkin Öğretmen Görüşleri**. Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- KILINÇ, M. (1997). **Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları**. (Kırşehir Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Konya.
- KILIÇ, A., ACAT, M.B. (2007). “*Öğretmen Adaylarının Algılarına Göre Öğretmen yetiştirme Programlarındaki Derslerin Gerekliklik ve İşe Vurukluk Düzeyi*.” Manas Sosyal Bilimler Dergisi S.17.

KILIÇ, F.(1997). **İlköğretim Okullarına Sınıf Öğretmeni Olarak Atanmakta Olan Adayların Öğretmenlik Meslek Bilgisi Düzeyleri ile Mesleğine Yönelik Tutumlar.** Anadolu Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir.

KOÇAK, R.(2009).**Rehberlik Hizmetlerinin Örgütlenmesi** Editör: Bilgin, A. **Rehberlik,** Lisans Yay., İstanbul.

KOLAY, Y.(2004).”**Okul-Aile-Çevre İş Birliğinin Eğitim Sistemindeki Yeri ve Önemi.**” Milli Eğitim Yayınları,sayı:164,<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/164/Kolayhtm>.

KOLOSNIK, B.W.(1970).**Educational Psychology.** Mcgraw Hill Book Company,New York.

KÖKSAL-AKYOL A. ve ASLAN, D.(2007). **Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygıları üzerine bir araştırma.** Avrupa Birliği Sürecinde Okul Öncesi Eğitimin Bugünü ve Geleceği Sempozyumu (Uluslararası Katılımlı) 27-30 Haziran 2006. s. 201-214, Kıbrıs.

KÖKSAL-AKYOL, A.ve ASLAN, D.(2006). Research on Education. Editor: Giannakakis, M.S. Papanizas, G.T. Pazis, Y. Richards J. K. Athens Institute for Education and Research. p. 361-370. Athens.

KÖKSALAN, B.(1999).**Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler.** İnönü Üniversitesi Yayımlanmamış Doktora Tezi, Malatya.

KÜÇÜKAHMET, L. (1994). **Öğretim İlke ve Yöntemleri.** Gazi Büro Kitabevi, Ankara.

KÜÇÜKAHMET, L.,ve diğerleri.(2002). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş.** Nobel Yay. Ankara.

KÜÇÜKAHMET, L. (1976). **Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerin Tutumları.** Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yay., Ankara.

MADDUX, Cleborne D. And the Others (1980). **A Survey of Texas Public School Teachers.** U.S. Texas.

MEB .(2004).” **Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerini Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarını Etkileyen Etmenler.**” Milli Eğitim Dergisi, S:162.

MEB

http://okulweb.meb.gov.tr/34/11/509569/rehberlik_makaleleri/etkili_ogretmenlerin.html

Erişim Tarihi: 03.07.2009

M.E.G.S.B. (1988). **XII. Milli Eğitim Şurası** 18-22 Temmuz, Ankara.

MEB, 1739 **MEB Temel Kanunun 43. Madde**

MEB.(2001).**Milli Eğitim Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği**
17.Nisan Sayı 24376 Resmi Gazete

MEB. (2001). **Öğretmen Yetiştirme ve Eğitiminde Kalite Paneli**, Ankara.

MEB, [Http://Oyegm.Meb.Gov.Tr/Yet/](http://Oyegm.Meb.Gov.Tr/Yet/), Web Sitesinden 23.01.2009 Tarihinde Alınmıştır).

MEB, MEB. (1973). 1739 Sayılı Kanun 43.Madde.
([Http://Mevzuat.Meb.Gov.Tr/Html/88.Html](http://Mevzuat.Meb.Gov.Tr/Html/88.Html): Erişim Tarihi:23.01.2009).

MEB. (2002). **Öğretmen Yeterlilikleri**, MEB Basım Evi, Ankara.

MEB.(1982). AKYÜZ Y. **Türk Eğitim Tarihi**, Kültür Kolej Yay. 1993, İstanbul.

(MEB, www.meb.gov.tr/belirligunler/24kasim1/ogretmenlik/tarih.htm Erişim
Tarihi:16.06.2009

MEB.(1995). **Uluslararası Dünya Öğretmen Eğitimi Konferansı**, (Öğretmen Yetiştirme
- Konferanslar, Ankara.

OĞUZKAN, F.(1998). **Öğretmenliğin Üç Yönü**. Kadıoğlu Matbaası, Ankara.

OKÇABOL, R.,GÖK, F.(1998).**Öğretmen Profili Araştırma Raporu**, Eğitim Sen Yay.

ORAL, B.(2003). *“Eğitim Fakültesi Öğrencilerini Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları”*. Eurasian Journal Of Educationanl Research 15,pp 88 98

ÖSYM, 1997. 1996–1997 **Öğretim Yılı Yüksek Öğretim Yılı İstatistikleri**. ÖSYM Yay.
Ankara.

SEVİNÇ, B.(2001). *“Türkiye’de Lisansüstü Eğitim Uygulamaları Sorunlar ve Önerirler”*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.,Ankara.

ÖZBEN, K. (1996).*“Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar”*. Kadıköy
İlköğretim Okulu-Buldan Pamukkale Üniversitesi Eğitim dergisi, Denizli.

ÖZBEK, R.(2007). *“Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde kişisel, ekonomik ve sosyal faktörlerin etkililik derecesine ilişkin algıları”*. Fırat
Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 1 Sayfa: 145-159, Elazığ.

- ÖZDAMAR, K.(1999). **Paket Program İle İstatistiksel Veri Analizi**. Kaan Kitapevi, Eskişehir.
- ÖZDEMİR, S.,YALIN, H.İ.(2000). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Nobel Yay.,Ankara.
- ÖZDEN, Y.(2002). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Pegem Yay., Ankara.
- ÖZGÜR, N. (1994). **Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutum**. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul.
- ÖZKAN, R.(2005). **Birey ve Toplum Gelişiminde Öğretmenlik Mesleğinin Önemi**. MEB Yay.
- ÖZYAR, A.(2003). **Milli Eğitim Bakanlığın Öğretmen Yetiştirme Politikaları**. Web:http://oyegm.meb.gov.tr/ortasayfa/gn_md_sunu.htm.> (Erişim tarihi: 18.08.2009).
- PİŞKİN, M.(2003a).**Özsaygı Geliştirme Eğitimi İlköğretimde Rehberlik**. Edi: Yıldız KUZGUN, Nobel Yay., Ankara.
- Resmi Gazete, .(1990). **Milli Eğitim Bakanlığı Anadolu Öğretmen Liseleri Yönetmeliği**, Sayı: 20723, 12 Aralık 1990, Sayfa: 2-6. Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- RESUL, G.(2006). **Düziçi Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları**. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, K.Maraş.
- SARACALOĞLU, A.S., BOZKURT, N., SERİN, O. ve SERİN, U. (2004). “**Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler**”. Çağdaş Eğitim Dergisi, 311, 16-27.
- SARAÇ, C.(2002). **Türk Dili ve Edebiyatı/Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yeterlilikleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları**. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara.
- SAYIN, S.(2005). “**Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumları ve Mesleki Benlik Saygılarının İncelenmesi**.” Eurasian Journal Of Educational Research 19.pp 272–281).
- SEMERÇİ, Ç. (2004). “**Türkiye ‘de Öğretmenlik Tutumları**.” Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Elazığ.
- SÖNMEZ, V.(2008).**Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**. Anı Yay., Ankara.
- SÖZER, E.(1992). **Eğitim Fakülteleri Öğrencileri İle Öğretmenlik Sertifikası Programı Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları**. Anadolu Üniversitesi Yay., Eskişehir

- ŞABAN, A. (2003). “*Sınıf Öğretmeni Adaylarının Demografik Özellikleri ve Mesleki Eğilimleri*”. Eğitim Araştırmaları, 10: 91-10
- ŞAHİN, A.E.(2004). **Meslek ve Öğretmenlik**. Anı Yay., Ankara.
- ŞENEL, H.G., DEMİR, İ.ve diğerleri.(2004). “*Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki*”. Eğitim Araştırmaları Dergisi,
- ŞİŞMAN, M.(1999). **Öğretmenliğe Giriş**. PegemA Yay., Ankara.
- TANRIÖĞEN, A.(1997). “*Buca Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları*”. PAÜ Eğitim Fak. Dergisi S.3.
- TAVŞANCIL, E.(2005). **Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi**. Nobel Yay., Ankara.
- TAŞPINAR, M. (2004). **Öğretmenlik Mesleği**. Üniversite Yay., Ankara.
- TAYLI, A.(2008).**Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Editör :GÜVEN, M. Anı Yay., Ankara.
- TEKİŞİK, H.(1986). **Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği ve Sorunları**.
- TEZCAN, M.(1996). **Eğitim Sosyolojisi**. Feryal Matbaası, Ankara.
- TEZCAN, M. (1997). **Eğitim Sosyolojisi**. kendi Yay.,Ankara.
- TEZCAN, M.(1992).**Eğitim Sosyolojisi**. Zirve Ofset, Ankara.
- TÜMKAYA, S.(2005). “*Öğretmenlerin Sınıf İçi Disiplin Anlayışları ve Tükenmişlik İlişkisi.*” Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi. Adana.
- TURHAN, M. (1964). **Maarifimizin Ana Davaları ve Bazı Hal Çareleri**. İstanbul.
- UÇAN, A.(2002).**Türkiye’de Çağdaş Sanat Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme Süreci ve Başlıca Yapılanmalar**. Sanat Eğitimi Sempozyumu, Gazi Ün. İletişim Fakültesi Matbaası. Ankara.
- VARIŞ, F. (1988). “*Eğitimde Program Geliştirme.*” A.Ü.Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Yay. Ankara.
- VARIŞ, F.(1972). “*Türkiye’de Lisansüstü Eğitim.*” Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yay. Ankara.

YALIN, M.(2002). **“İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerinin Problemleri ve Çözüm Önerileri.”** Eğitim Araştırmaları Dergisi, sayı 9, Ekim, s.136.

YAPICI, Ş.(2003). **“İlköğretim Öğretmenlerin Karşılaştığı Sorunlar.”** Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi, Cilt 3

YAVUZER, H.(2006).**Çocuk Psikolojisi.** Remzi Kitapevi, İstanbul.

YETİM, A.(2004). **“Öğretmenlik Mesleği ve Benden Eğitimi Spor Öğretmeninin Sosyal Görevleri”.** Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi s:3 222-234

YILMAN, M.(1992). **“Öğretmenlik Mesleği ve Meseleleri.”** Türkiye Milli Kültür Vakfı, İstanbul.

YILDIRIM, M.(2002). **Öğretmenlerin Mesleklerine Yönelik Tutumlarının Ölçülmesi.** İstanbul: Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

YÖK.(1982-2007). **Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (Öğretmenin Üniversitede Yetiştirilmesinin Değerlendirilmesi.** Ankara.

YÖK, YÖK Kanunun Mad. 2, Mad.3, 2547 Resmi Gazete, Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği, Ankara.

YÖK. (1997).Eğitim Fakülte Uygulanacak Yeni Programlar Hakkında Açıklama, [Http://Www.Yok.Gov.Tr/Egitim/Ogretmen/Yeni_Programlar_Ve_Icerik.Htm](http://www.yok.gov.tr/Egitim/Ogretmen/Yeni_Programlar_Ve_Icerik.Htm):Erişim Tarihi:23.01.2009).

<http://muhasibeturk.org/is-hayati/8673-2009-yili-asgari-ucet-tutarlari-aciklandi.html>

Erişim Tarihi:13.08.2009)

EKLER

Ek 1: Tutum Ölçeği

Sevgili Öğretmen Adayları

Bu araştırma sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını belirlemek ve bu mesleğin lisansüstü eğitimi(akademik tutumu) konusunda görüşlerini almak amacıyla düzenlenmiştir. Sorulara vereceğiniz samimi cevaplar için şimdiden teşekkür ederim.

Yrd. Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN

ilhan İLTER

Danışman

Yük. Lisans Öğrencisi

1. Cinsiyetiniz : Kız () Erkek ()
2. En son mezun olduğunuz okul türü :
A)Genel Lise B)Anadolu öğretmen lisesi C) Yabancı dil ağırlıklı lise (Süper lise)
3. Ailenizde öğretmenlik mesleğini yapan bireyler bulunuyor mu?
A) Bulunmamaktadır B)Yakın Tanıdık (anne, baba, kardeş) B)Uzak tanıdık (Anne-baba, kardeş dışında)
4. Ailenizin ikamet ettiği yer?
A) Köy B) İlçe Merkezi C) İl Merkezi D) Diğer
5. Annenizin mesleği nedir?
A) Ev Hanımı B) Memur C) Serbest Meslek D) İşçi D) Diğer
6. Babanızın mesleği nedir?
A) Memur B) Esnaf ve Sanatkar C) Çiftçi D) Serbest Meslek E)İşçi
7. Babanızın öğrenimi nedir?
A) İlkokul B) Ortaokul C) Lise D) Üniversite E) Okula Gitmemiş
8. Ailenizin aylık gelir durumu nedir ?
A) Asgari ücret (net 496,53TL) C) 1201-1800 TL arasında E) 3601 TL üstünde
B) Asgari ücret ile 1200 TL arasında D) 1801-3600 TL arasında

TUTUM MADDELERİ					
	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
9. Öğretmenliğin kişiliğime uygun bir meslek olduğunu düşünüyorum.					
10. Öğretmenliğin ideal bir meslek olduğunu düşünüyorum.					
11. Öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek olduğunu düşünüyorum.					
12. Öğretmenlik mesleğinin sıkıcı, rutin bir meslek olduğunu düşünüyorum.					
13. Öğretmenlik mesleğinin herkesin yapabileceği bir meslek değildir.					
14. Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki statüsünün gittikçe arttığını düşünüyorum.					
15. Öğretmenlik mesleğini severek yapacağıma inanıyorum					
16. Çocukları sevmediğim için öğretmenlik görevimi severek yapacağımı <u>düşünmüyorum</u> .					
17. Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği sorumlulukların farkındayım ve yerine getirmeye hazırım.					
18. Öğretmenlik mesleğini layıkıyla yapacağıma inanıyorum.					
19. Öğretmen olarak çalışmak bana gurur verecektir.					
20. Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla psiko-sosyal yarar sağlar.					
21. Öğretmenlik mesleğinde ihtisas yapmak daha fazla bilimsel yarar sağlar.					
22. Nitelikli öğretmen yetiştirilmesinde lisansüstü eğitimin etkili bir rolü olduğuna inanıyorum.					
23. Öğretmenlik mesleğinde lisansüstü eğitimin gerekli olduğunu düşünüyorum.					
24. Tüm öğretmenlerin lisansüstü eğitiminden geçmesi gerektiğini düşünüyorum.					
25. Mezun olduktan sonra öğretmenlik meslek bilgimi geliştirmek için yüksek lisans eğitimi almayı düşünüyorum					
26. Yüksek lisans eğitimi aldıktan sonra alanımda doktora yapmayı düşünüyorum.					
27. Öğretmenlik mesleğini yapmaktan ziyade akademik personel olmayı düşünüyorum					
28. Okul yöneticisi ve müfettiş yardımcısı olmak için eğitim yönetimi ve denetimi alanında tezsiz yüksek lisans yapmayı düşünüyorum.					
29. Öğretmenlik mesleğine hazır olup Türkiye'nin her yerinde öğretmenlik yapabileceğimi düşünüyorum					
30. Meslek seçerken tercihim yine öğretmenlik mesleğinden yana kullanırdım.					
31. Öğretmenlik mesleğini kendim istediğim için tercih ettim.					
32. Öğretmenlik mesleği kutsal bir görev olduğu için bu mesleği tercih ettim.					
33. Bu mesleği ailemin zorlamasından dolayı seçtim.					
34. Bu mesleğe hemen atanıp iş hayatına girmenin kolay olacağını düşünerek mesleği tercih ettim					
35. Öğretmenlik mesleğini ÖSS de istediğim puanı alamadığımdan dolayı seçmek zorunda kaldım					

ÖZGEÇMİŞ

İlhan İLTER, 1981 yılında Elazığ'ın Keban ilçesinde doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Elazığ'da tamamladı. 2005 Yılında Elazığ Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalından mezun oldu. 2006 yılında Elazığ'ın Kovancılar ilçesine bağlı Aşağımirahmet İlköğretim okulunda öğretmenliğe başladı. 2007 yılında ise asker öğretmen olarak Kovancılar ilçesinde askerlik görevini yerine getirdi. Daha sonra 2007 yılının bahar döneminde Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf öğretmenliği Bilim Dalında tezli yüksek lisansa başladı. Halen Kovancılar' a bağlı Yarımca İlköğretim Okulunda öğretmen olarak görevini sürdürmektedir.